

* 83

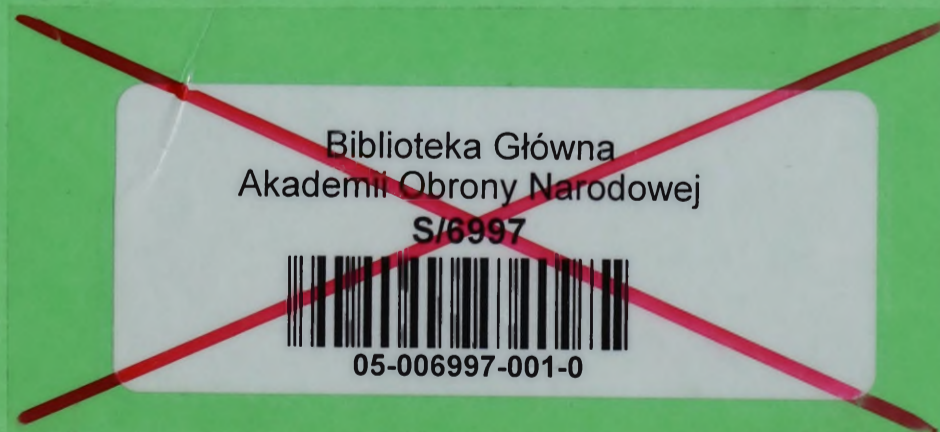
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

PRZYGOTOWANIE I REALIZACJA ĆWICZEŃ TAKTYCZNO-SPECJALNYCH PODODDZIAŁÓW DOWODZENIA I ŁĄCZNOŚCI

Praca naukowo-badawcza

pk.: „ĆWICZENIE TAKTYCZNO-SPECJALNE”

PNB
WARSZAWA

73795

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

**PRZYGOTOWANIE I REALIZACJA
ĆWICZEŃ TAKTYCZNO-SPECJALNYCH
PODODDZIAŁÓW DOWODZENIA I ŁĄCZNOŚCI**

Praca naukowo-badawcza

pk. „ĆWICZENIE TAKTYCZNO-SPECJALNE”

WARSZAWA

2007

RECENZENT:

dr hab. inż. Józef JANCZAK
prof. AON

Opracował zespół autorski
w składzie:

plk dr hab. inż. Jarosław WOŁEJSZO – kierownik tematu
(wstęp, rozdz. 3, załącznik 1,2,3,4 zakończenie)

pplk dr inż. Krzysztof KONIECZNY – rozdział 2 oraz załącznik 4
mjr mgr inż. Mariusz FRĄCZEK – rozdział 1 oraz załącznik 5

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. MIEJSCE, ROLA ORAZ STRUKTURA PODODDZIAŁÓW DOWODZENIA WOJSK LĄDOWYCH	12
1.1. Jednostki dowodzenia wojsk lądowych	14
1.1.1. <i>Przeznaczenie jednostek dowodzenia</i>	15
1.1.2. <i>Zadania i struktury jednostek dowodzenia</i>	16
1.2. Dowodzenie w jednostkach dowodzenia	28
1.2.1. <i>Struktura dowództwa i organizacja dowodzenia w batalionie dowodzenia oddziału</i>	29
1.2.2. <i>Struktura dowództwa i organizacja dowodzenia w batalionie dowodzenia związku taktycznego</i>	35
1.2.3. <i>Struktura dowództwa i organizacja dowodzenia w pułku dowodzenia komponentu lądowego</i>	41
2. PODOBIENSTWA FORM I METOD DOSKONALENIA DOWÓDZTW I WOJSK	52
2.1. Formy i metody doskonalenia dowództw i jednostek dowodzenia w SZ RP	52
2.2. Formy i metody doskonalenia dowództw w armii USA	55
2.3. Formy i metody doskonalenia dowództw (sztabów) w Bundeswehrze	62
2.4. Formy i metody doskonalenia dowództw w Armii Republiki Czeskiej	66
2.5. Porównanie form i metod doskonalenia dowództw	70
3. PROCES PRZYGOTOWANIA I REALIZACJI ĆWICZEŃ JEDNOSTEK DOWODZENIA	76
3.1. Przygotowanie ćwiczeń jednostek dowodzenia	77
3.1.1. <i>Programowanie</i>	80
3.1.2. <i>Planowanie</i>	86
3.1.3. <i>Organizowanie</i>	114
3.2. Prowadzenie ćwiczeń jednostek dowodzenia	119
3.2.1. <i>Rozpoczęcie</i>	121
3.2.2. <i>Część główna</i>	124
3.2.3. <i>Zakończenie ćwiczenia</i>	128
ZAKOŃCZENIE	130
BIBLIOGRAFIA	135
ZAŁĄCZNIKI	138

WSTĘP

Zmiany doktrynalne i strukturalne w Siłach Zbrojnych RP implikują przeobrażenia w systemie doskonalenia pododdziałów dowodzenia wojsk lądowych, stanowiących wyzwanie dla teoretyków i praktyków wojskowych. Generują one, bowiem nowe często złożone problemy mieszczące się w obszarze zarówno zainteresowań nauk wojskowych, jak też działania praktycznego. Stopień wyszkolenia pododdziałów dowodzenia stanowi zasadniczy determinant skutecznego działania w walce, a sprawnie funkcjonujący system szkolenia wojsk ma tę skuteczność zapewnić. Dlatego w systemie szkolenia ważną rolę odgrywają takie podsystemy jak: kształcenia profesjonalnego kadr dowódczych i sztabowych; doskonalenia dowództw i wojsk oraz szkolenia rezerw. Podsystemy te razem i każdy z osobna funkcjonują w celu należytego przygotowania i doskonalenia, w szczególności kadr, do prowadzenia przyszłych działań militarnych i niemilitarnych.

Pododdziału dowodzenia dowodzenia, są swoistą „linią technologiczną”, której finalnym efektem powinno być wszechstronnie przygotowane kadry dowódczo-sztabowe i specjalistycznej do sprawnego dowodzenia i kierowania wojskami w okresie wojny i szkolenia w czasie pokoju. To wszechstronne przygotowanie osiągnąć można jedynie poprzez właściwie zorganizowany i skutecznie realizowany proces szkolenia. Z literatury przedmiotu, jak również z prowadzonych dotychczas badań teoretycznych i empirycznych wiadomym jest, że do głównych form i metod doskonalenia kadry dowódczo-sztabowej wojska jednostek dowodzenia do działania w czasie przygotowania i prowadzenia walki (bitwy) należą różnego rodzaju ćwiczenia wojskowe. Do głównych ćwiczeń pododdziałów dowodzenia należą ćwiczenia taktyczno-specjalne, które podsumowują etap szkolenia batalionu.

Ćwiczenia taktyczno-specjalne z pododdziałami dowodzenia stanowią praktyczną formę szkolenia wojsk łączności. Ćwiczący dążąc do wykonania określonego zadania bojowego uczą się praktycznie rozwiązywać problemy związane z przygotowaniem i funkcjonowaniem systemu dowodzenia, w tym łączności i informatyki. Celem tego rodzaju ćwiczeń jest „zgrzywanie” działania zespołowego pododdziałów dowodzenia w warunkach zbliżonych do współczesnego pola walki. Istotą tych ćwiczeń jest to, że

biorą w nich udział wyznaczone pododdziały dowodzenia w etatowym lub zmniejszonym składzie. Treścią ćwiczeń jest praktyczne wykonywanie przewidywanych zadań, w różnych rodzajach działań bojowych.

W czasie ćwiczenia taktyczno-specjalnego praktycznie można sprawdzić działanie dowództwa batalionu, a także wyszkolenie poszczególnych załóg oraz drużyn podczas rozwijania, eksploatacji i zwijania stanowisk dowodzenia. Można tu ocenić współdziałanie w ramach batalionu w czasie organizacji stanowisk dowodzenia. Uważnie prześledzić współdziałania kompanii ochrony i regulacji ruchu, kompanii łączności i pododdziałów logistycznych batalionu w organizowaniu miejsc pracy w ramach części operacyjnej stanowiska dowodzenia, zabezpieczenia łączności wewnątrz stanowiska dowodzenia i łączności dalekosiężnej w oparciu o rozwinięty węzeł łączności, jak i zabezpieczenia logistycznego całego stanowiska dowodzenia.

Biorąc pod uwagę zadania i wyposażenie batalionu dowodzenia, jest to poddział usługodawczy, zawsze zabezpieczający każde ćwiczenie organizowane w ramach oddziału (związku taktycznego i komponentu wojsk lądowych), począwszy od ćwiczeń z wojskami jako ćwiczeń najwyższej wagi, a skończywszy na treningach sztabowych.

Ćwiczenie taktyczno-specjalne batalionu dowodzenia ma swoją specyfikę polegającą na tym, że w czasie tego ćwiczenia priorytetem jest organizowanie stanowisk dowodzenia, a nie jak w ćwiczeniach taktyczno-specjalnych dywizjonów artylerii samobieżnej czy przeciwlotniczym jest ocenianie wykonywanie strzelań. Ocenia się tutaj przede wszystkim organizację rozwijanie, eksploatację i zwijanie stanowisk dowodzenia, ochronę i obronę, a także zabezpieczenie i organizację przemieszczania tych stanowisk. Dokonuje się praktycznej oceny wykonania zaplanowanego systemu łączności, zabezpieczenia bojowego i logistycznego całego stanowiska dowodzenia.

Ćwiczenia taktyczno-specjalne z pododdziałami dowodzenia są zwykle ćwiczeniami jednostronnymi i wieloszczeblowymi, natomiast działanie wojsk przeciwnika podaje się w formie informacyjnej na podstawie umownej sytuacji taktycznej. Bezpośrednie oddziaływanie radioelektroniczne przeciwnika na system i pododdziały dowodzenia imituje się za pomocą środków pozoracji pola walki oraz środków radioelektronicznych. Pracę dowództw i sztabów podgrywa się poprzez nadawanie i odbieranie ćwiczebnych telegramów i sygnałów oraz prowadzenie rozmów służbowych.

W przypadku rozwinięcia pełnego systemu łączności i informatyki jednego szczebla dowodzenia np. dywizji (bdow) i częściowo rozwiniętych systemów łączności i informatyki podległych oddziałów i pododdziałów oraz przełożonego mówimy o ćwiczeniu jednoszczeblowym z elementami podgrywki.

Ćwiczenia taktyczno-specjalne z pododdziałami dowodzenia powinny trwać 1-4 doby i odpowiadać potrzebom zrealizowania głównych zagadnień szkoleniowych. Mogą być również prowadzone w ramach ćwiczeń organizowanych przez przełożonych – dowódców ogólnowojskowych.

Częstotliwość prowadzenia ćwiczenia powinna odpowiadać następującym założeniom organizacyjnym:

- ćwiczenie brygadowe raz na 3 lata,
- ćwiczenie batalionowe raz na 2 – 3 lata.

W ćwiczeniach specjalnych z pododdziałami dowodzenia powinno się zwracać uwagę na zachowanie warunków zbliżonych do współczesnego pola walki. Wymóg ten można osiągnąć przez:

- stworzenie odpowiednich sytuacji taktycznych i łączności, mogących wystąpić na współczesnym polu walki,
- stworzenie dynamicznych sytuacji wymuszającej przemieszczanie, rozwijanie, eksploatację i zwijania elementów systemu łączności i informatyki;
  - pozorowanie oddziaływania przeciwnika środkami ogniowymi ;
  - odpowiednie obciążenie informacyjne systemu łączności;
  - pracę na urządzeniach łączności w różnych warunkach terenowych oraz pory doby.

Praca niniejsza ma charakter interdyscyplinarny operuje, bowiem na granicy teoretycznej kilku nauk m.in. pedagogiki, a ściślej szczegółowej dydaktyki wojskowej w zakresie doskonalenia dowództw i wojsk, a także prakseologii i innych nauk wojskowych. W aspekcie prakseologicznym i pragmatycznym praca jest próbą wykreowania najlepszej koncepcji przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktyczno-specjalnych dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych w aspekcie narodowym, jak i uczestnictwa w Sojuszu Północnoatlantyckim. Mając na względzie z jednej strony potrzebę doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk

lądowych SZ RP, a z drugiej strony możliwości, jakie w tym zakresie stwarzają formy i metody szkolenia w pracy podjęto próbę w miarę syntetycznego przedstawienia teorii przygotowania i realizacji ćwiczeń taktyczno-specjalnych pododdziałów dowodzenia. Można, więc przypuszczać, że opracowana teoria będzie definiować podstawowe terminy, problemy, przygotowania i realizacji ćwiczeń taktyczno-specjalnych pododdziałów dowodzenia.

Na podstawie analizy tematu pracy przyjęto, że przedmiotem badań będzie teoria i praktyka doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych w ujęciu dydaktycznym i prakseologicznym. Takie ujęcie przedmiotu badań spowodowało, że badaniom poddano całe spektrum elementów (czynników) form i metod doskonalenia dowództw i wojsk wsparcia dowodzenia wojsk lądowych jako formy organizacyjnej procesu szkolenia w ujęciu dydaktycznym oraz zasadnicze postulaty, etapy działalności celowej i złożonej, jaką jest ćwiczenie w ujęciu prakseologicznym. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania za cel pracy przyjęto *przedstawienie sposobu przygotowania i realizacji ćwiczenia pododdziałów dowodzenia i łączności*.

Tak określony cel oraz przedmiot badań stanowił podstawę do sformułowania **problemu głównego** w postaci następującego pytania:

Jak planować, organizować i realizować ćwiczenie taktyczno-specjalne jednostek dowodzenia wojsk lądowych w nowych uwarunkowaniach polityczno-militarnych?

Tak zarysowany problem badań skłonił autorów pracy do sformułowania problemów cząstkowych, które przedstawiono w postaci następujących pytań:

1. *Jakie jest miejsce, rola oraz struktura dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych?*
2. *Jakie są podobieństwa i różnice form i metod doskonalenia dowództw jednostek wsparcia dowodzenia wojsk lądowych SZ RP do stosowanych form i metod w wybranych armiach Sojuszu?*
3. *W jaki sposób planować, organizować i prowadzić ćwiczenia jednostek dowodzenia wojsk lądowych?*

Na podstawie przeprowadzonych badań wstępnych, posiadanej wiedzy i doświadczenia sformułowano następującą **hipotezę roboczą**:

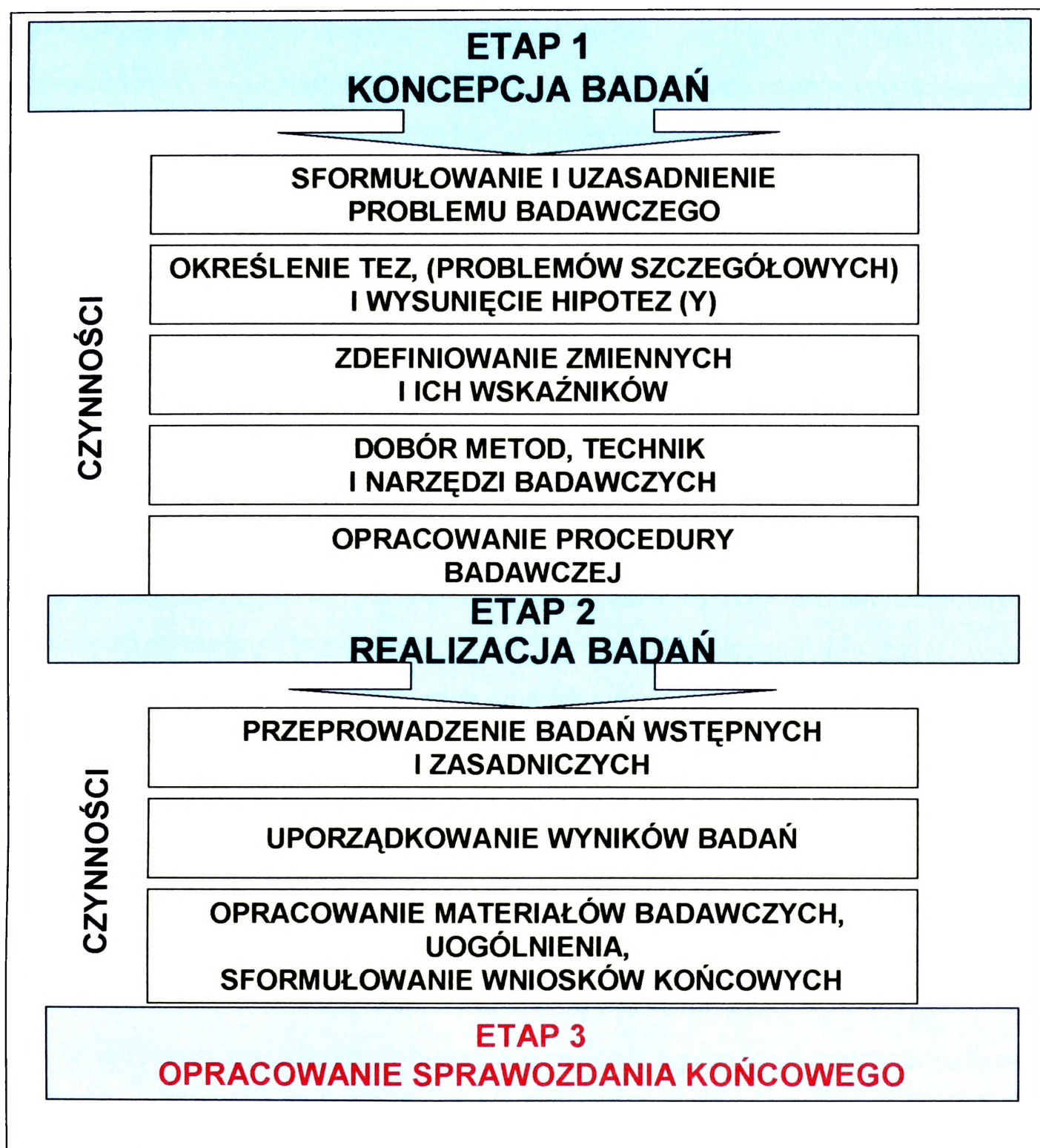
Właściwe (skuteczne) przygotowanie dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych do przyszłych działań możliwe jest dzięki sformułowaniu naukowej teorii form i metod doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych. Sformułowanie naukowej teorii jest możliwe dzięki wykorzystaniu dorobku nauk wojskowych, w tym w szczególności historii wojen i sztuki wojennej oraz dydaktyki wojskowej i prakseologii.

W procesie badawczym zastosowane zostały różne metody badawcze. Przy tym przyjęto paradygmat, czyli pewien wzorzec metodyczny nauk oparty na podejściu systemowym. Prowadzenie badań w oparciu o podejście systemowe realizowano wykorzystując teoretyczne i empiryczne metody badawcze.

Po wnikliwej analizie istniejącej literatury przedmiotu, zespół autorski zdecydował o przyjęciu, na potrzeby tematu, procedury badawczej, których istotę przedstawiono na rys. 1. Pisarskie opracowanie wyników badań stanowi wynik zainteresowań zespołu autorskiego, wniosków wynikających ze studiowania literatury przedmiotu oraz empirycznych doświadczeń pochodzących z udziału w różnego rodzaju ćwiczeniach, w tym również międzynarodowych. Świadomość braku pełnych odpowiedzi na pytania dotyczące tematyki będącej obszarem zainteresowania zespołu autorskiego stworzyła sytuację problemową, zapoczątkowując tym samym *pierwszy etap* procesu badań naukowych. Następnie zespół autorski podjął próby teoretycznego rozwiązania problemu poprzez analizy, porównania, analogie i dalsze studiowanie literatury.

Drugi etap wymagał zastosowania szeregu metod badawczych w celu rozwiązania przedstawionych uprzednio problemów szczegółowych. Wybór tych metod uwarunkowany był przede wszystkim charakterem poszczególnych problemów oraz literatury źródłowej, którą w ogromnej mierze stanowiły dokumenty o charakterze normatywnym, w tym zarówno obowiązujące w całym Sojuszu, jak i narodowe – pochodzące z różnych państw członkowskich.

Praca ma głównie charakter teoretyczny z elementami rozwiązań praktycznych, a potrzeby związane ze znalezieniem sposobu osiągnięcia założonych w pracy celów oraz weryfikacja przyjętej hipotezy roboczej podyktowały wybór metod i technik badawczych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Aponowicz, Metodologia nauk, TNOiK Toruń 2003.

Rys. 1. Struktura procedury badawczej

Wiodącą metodą teoretyczną była *analiza*. Posłużyła ona do pozyskania materiału badawczego w wyniku myślowego rozdzielenia na części procesów złożonych. Metoda ta była wiodącą w badaniach prawidłowości powstania i rozwoju form i metod doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia. Tłem do analiz było przygotowanie dowództw i wojsk do prowadzenia przyszłych działań. Z analizą nierozłącznie związana była synteza, dzięki której połączono w całość wyodrębnione

i zbadane w toku analizy elementy składowe, która to posłużyła do uogólnienia faktów jednostkowych wynikających z analizy zbadanego materiału naukowego między innymi do formułowania definicji i sądów naukowych dotyczących przygotowania i realizacji ćwiczeń taktyczno-specjalnych pododdziałów dowodzenia.

Niezwykle cenną metodą badawczą, stosowaną do badań prawidłowości powstania i rozwoju ćwiczeń, było *porównanie*. Pozwoliła ona ustalić określone wzory, elementy i stałe cechy poszczególnych form i metod doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych w czasie, a także pozwoliła określić kierunki rozwojowe w przyszłości, biorąc oczywiście pod uwagę różne uwarunkowania.

Z porównaniem, a szczególnie syntezą ściśle związana była metoda *uogólnienia*, jako operacja myślowa przechodzenia od twierdzeń zjawisk pojedynczych do twierdzeń bardziej ogólnych. Dzięki uogólnieniom możliwe było zestawienie określonych prawidłowości rozwoju poszczególnych form i metod doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych oraz formułowanie na tej podstawie praw naukowych i zasad postępowania.

W procesie badawczym określone części nowej wiedzy w zakresie teorii form i metod szkolenia oraz praktyki ich przygotowania i prowadzenia uzyskano w wyniku *wnioskowania*. Za jego pomocą, w wyniku procesu myślowego, z twierdzeń istniejących w dydaktyce i prakseologii wyprowadzono nowe twierdzenia dotyczące form i metod szkolenia. Stworzono, więc nową wiedzę z już istniejącej.

W procesach myślowych wyciągania wniosków z przesłanek opartych na bazie analizowanego materiału i formułowania definicji bądź sądów naukowych dotyczących doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych stosowano także metody **logiki formalnej, dedukcję i analogię**.

W czasie prowadzenia badań zastosowano także metody empiryczne, takie jak **obserwacja naukowa i metody badania opinii** (sądów). Obserwacja naukowa miała charakter obserwacji bezpośredniej i pośredniej ćwiczeń prowadzonych w dowództwach RSZ RP oraz zagranicznych uczelni wojskowych, oraz ćwiczeń dowódczo-sztabowych realizowanych w AON.

Z metod i technik badawczych w formie sądów i opinii stosowano wywiady oraz korzystano z ocen ekspertów i ich wypowiedzi w toku różnych konferencji oraz sympozjów naukowych organizowanych w AON. Materiały uzyskane tą drogą okazały się

11

bardzo użyteczne i korzystne ze względu na obszerne grono wypowiedających się profesjonalistów z zakresu doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych SZ RP. Wyniki tych badań przedstawiono w treści załączników 2-3. Dość obszerne zastosowanie znalazło także badanie literatury i różnych dokumentów normatywnych armii państw NATO, jak i samego Sojuszu. Rezultaty tych badań stanowiły doskonałą bazę przede wszystkim do ustalenia stanu dotychczasowego przedmiotu badawczego oraz zakresu, kierunków i sposobów jego doskonalenia.

W ramach *kolejnego etapu* badań hipoteza została poddana weryfikacji, mającej na celu jej ostateczne uzasadnienie i sprawdzenie. Następnie podsumowanie wyników badań, ich uogólnienie i synteza. Autorzy przyjęli wiarygodną interpretację rozwiązania problemu badawczego przedstawioną w pisarskim opracowaniu wyników badań i tym samym stworzyli bazę do ich kontynuacji badań w kolejnych etapach dotyczących doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych do realizacji zadań w okresie pokoju, kryzysu i wojny.

W rozdziale **pierwszym** przedstawiono miejsce, rolę oraz strukturę pododdziałów dowodzenia wojsk lądowych.

W rozdziale **drugim** przedstawiono podobieństwa i różnice poszczególnych form i metod doskonalenia (szkolenia) dowództw występujących w wojskach lądowych SZ RP do form i metod występujących w innych armiach sojuszu.

W rozdziale **trzecim** zawarto proces przygotowania i realizacji form i metod doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia. Przedstawiono czynności kierownika ćwiczenia oraz szefa zespołu autorskiego podczas planowania, organizowania i prowadzenia poszczególnych przedsięwzięć doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia.

Ogólne wnioski i ostateczne konstatacje z całości pracy zostały zawarte w zakończeniu. Zawiera ono ostateczne wyniki, konkluzje oraz ogólne podsumowanie wniosków z badań i prowadzonych rozważań oraz kierunki dalszych badań i prac w obrębie rozpatrywanego problemu badawczego.

W opracowaniu przedstawiono uogólnione wyniki badań w postaci proponowanych rozwiązań zespołu autorskiego.

ROZDZIAŁ 1

MIEJSCE, ROLA ORAZ STRUKTURA PODODDZIAŁÓW DOWODZENIA WOJSK LĄDOWYCH

Pierwsze próby tworzenia jednostek dowodzenia odnotowano na początku XX wieku. W okresie tym, obok lotnictwa burzliwie rozwijała się również łączność. Było to spowodowane potrzebą ścisłej koordynacji działań rodzajów wojsk na polu bitwy. Do wybuchu I wojny światowej pododdziały łączności wchodziły w jednostek wojsk inżynieryjnych. Jednak już w jej toku (od 1916 roku) w armii niemieckiej i francuskiej łączność stała się samodzielnym rodzajem wojsk. W ślad za tymi zmianami wprowadzono również jednolity system kierowania łącznością, wykorzystując zarówno środki techniczne (telegraf, radio, telefon), jak też pocztowe (łącznik pieszy, konny, rowerzysta, na motocyklu i samochodzie, samolot, gołębie pocztowe i tresowane psy). Szeroko wykorzystywano również łączność sygnalizacyjną. Zastosowanie na polu walki telefonicznych, telegraficznych a zwłaszcza radiowych środków łączności stało się przesłanką do prowadzenia podsłuchu przez przeciwnika prowadzonej wymiany informacji tą drogą. W następstwie powyższego walczące strony zaczęły coraz częściej stosować szyfrowanie informacji. Powstały więc nowe komórki szyfrowo-kodowe.

Sukcesywne powstawanie nowych rodzajów wojsk i służb wymagało także rozbudowy nowych komórek sztabowych, oraz potrzeby zapewnienia im wymiany informacji.

Podczas drugiej wojny światowej, w konsekwencji zastosowania nowych środków walki, nastąpił gwałtowny wzrost manewrowości wojsk. Spowodowało to, iż wojska łączności nie nadążały z zapewnieniem ciągłej łączności w trakcie prowadzonych działań zarówno w wymiarze operacyjnym jak i taktycznym.

W okresie powojennym, wraz z postępem w dziedzinie elektroniki następował systematyczny rozwój środków łączności. Oprócz klasycznych środków radiowych pojawiły się również nowe ich odmiany, tj. urządzenia radioliniowe, troposferyczne i sate-

12

litarne. Nastąpił także rozwój środków kablowych, spośród których zastosowanie znalazły światłowody telekomunikacyjne. Jednocześnie doskonalono struktury organizacyjne samodzielnych jednostek łączności, które zdolne były do rozwijania coraz bardziej złożonych systemów łączności. Te z kolei (systemy łączności) zaczęto postrzegać jako swoiste „systemy nerwowe” nowoczesnych sił zbrojnych.

Obecnie, w związku z wprowadzeniem środków łączności i informatyki nowej generacji opartych o techniki cyfrowe, a także automatyzacją procesów dowodzenia oraz wykonywaniem przez nie całego spektrum zadań związanych z funkcjonowaniem (rozwijaniem, utrzymaniem i zwijaniem) stanowisk dowodzenia, pododdziały i oddziały łączności zostały przekształcone w samodzielne jednostki dowodzenia. Oficjalnie w naszych siłach zbrojnych przyjęto ich uproszczoną nazwę jako pododdziały i oddziały dowodzenia.

Nowe zadania jakie stoją przed siłami zbrojnymi RP, a zwłaszcza przed wojskami lądowymi stały się asumptem do szczegółowych badań nad miejscem oraz rolą wchodzących w ich skład dowództw i wojsk dowodzenia. Problem ten, z uwagi na potrzeby dowodzenia w nowych uwarunkowaniach polityczno-militarnych XXI wieku stał się niezmiernie ważny. Powodem tego jest także permanentna modernizacja jednostek walczących, mająca na celu dostosowanie ich do działań w czasie pokoju, kryzysu i wojny. W konsekwencji zmieniają się również zadania stawiane jednostkom dowodzenia.

Zasadniczym zadaniem realizowanym przez jednostki dowodzenia jest więc zorganizowanie i zapewnienie dowodzenia elementami ugrupowania operacyjnego i taktycznego w czasie pokoju, oraz całością sił w okresie kryzysu i wojny.

Z obserwacji zasad działania jednostek dowodzenia wynika, że realizacja każdego zadania, a zwłaszcza wykonywanie zadań w warunkach kryzysu lub wojny (czyli w warunkach, w których rozwój sytuacji polityczno-militarnej jest trudny do przewidzenia i kontroli) wymaga nie tylko właściwego jego zaplanowania, ale także stałego kontrolowania otoczenia oraz reakcji na jego zmiany. Konieczne staje się (czego potwierdzeniem są wnioski z prowadzonych operacji militarnych i antykryzysowych) posiadanie przez wykonującego zadanie, sprawnego narzędzia w systemie dowodzenia, które umożliwiłoby w ramach organizacji systemu dowodzenia, wymianę informacji pomiędzy organami dowodzenia poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego (bojowego) i sprawne wykonywanie przyjętych w systemie dowodzenia proce-

14

dur. Takim sprawnym narzędziem powinien być system łączności i informatyki, a w nim (ze względu na dominującą rolę w wymianie informacji) podsystem wymiany informacji czyli sieci łączności.

Konieczność istnienia sprawnego systemu łączności¹, czyli systemu zapewniającego odpowiednią terminowość, wierność i skrytość wymienianej informacji, w warunkach niekorzystnego, często niszczącego lub dezorganizującego oddziaływania otoczenia (a szczególnie przeciwnika lub żywiołu) wymaga istnienia i sprawnego funkcjonowania pododdziałów (oddziałów) przeznaczonych do rozwinięcia i utrzymania tego systemu na każdym szczeblu dowodzenia i w każdych warunkach. Ich skuteczność² działania jest złożoną funkcją wielu zależności, takich jak: wyposażenie i wyszkolenie pododdziałów, warunki, w jakich wykonywane jest zadanie, sprawność ich systemu dowodzenia i innych. Istotne jest więc właściwe, adekwatne do zadań i przewidywanych warunków ich realizacji, określenie ich miejsca i roli, a także wyposażenia, struktur³ oraz organizacji systemu dowodzenia.

1.1. Jednostki dowodzenia wojsk lądowych

Pododdziały i oddziały odpowiedzialne za zorganizowanie i zapewnienie warunków sprawnego dowodzenia występują w strukturach jednostek od szczebla pododdziału (batalionu, dywizjonu). Na szczeblu pododdziału występuje pluton łączności lub pluton dowodzenia, albo też bateria dowodzenia. W niniejszej pracy badawczej, ukierunkowanej przede wszystkim na ukazanie organizacji i funkcjonowania systemu doskonalenia dowództw i jednostek dowodzenia (a szczególnie więzi informacyjnych pomiędzy osobami funkcyjnymi systemu dowodzenia i podziału zadań w procesie dowodzenia w ramach stanowiska dowodzenia), ze względu na jednoosobowe dowodze-

---

¹ Na system dowodzenia składają się: organizacja dowodzenia, proces dowodzenia i środki dowodzenia. W ramach środków dowodzenia najczęściej wyróżnia się (jako najistotniejsze) środki łączności i informatyki, które w funkcjonującym systemie dowodzenia tworzą techniczny podsystem wymiany informacji będący najważniejszym elementem systemu łączności i informatyki. Szerzej zob. J. Michniak i inni, *Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia wojsk lądowych*, wyd. AON, Warszawa 2000.

² Oceną skuteczności działania jednostek wsparcia dowodzenia zajmowali się m.in.: M. Kowalewski, *System łączności dywizji*, rozprawa habilitacyjna, wyd. AON, 1994, P. Daniluk, *Organizacja łączności brygady kawalerii powietrznej*, rozprawa doktorska, wyd. AON, 2000.

³ Strukturom jednostek wsparcia dowodzenia (dowodzenia) wojsk lądowych poświęconych jest wiele najnowszych publikacji; m.in.: „Modele struktur organizacyjnych oddziałów i związków taktycznych wsparcia dowodzenia szczebla operacyjnego i taktycznego”, praca naukowo-badawcza pod red. nauk. J. Michniaka, wyd. AON, Warszawa, 2002; *Mobilne sieci łączności*, J. Janczak i inni, AON, Warszawa 2003.

nie pododdziałami tego szczebla (w strukturze występuje jedynie dowódca baterii, plutonu), proces dowodzenia w nich nie będzie przedmiotem rozważań.

Ograniczając przedmiot badań w tym rozdziale do problemów przedstawionych powyżej, uwzględniono więc specyfikę działań pododdziałów i oddziałów dowodzenia brygady, dywizji, komponentu lądowego, które są ściśle uzależnione od przyjętego i organizowanego przez te jednostki na danym szczeblu systemu dowodzenia. Wobec tego ich własny system dowodzenia jest (lub powinien być) ukierunkowany i optymalizowany do wykonywanych przez nie zadań, czyli przede wszystkim budowy infrastruktury dla systemu dowodzenia przełożonego w czasie kryzysu i wojny.

1.1.1. Przeznaczenie jednostek dowodzenia

Analiza literatury źródłowej potwierdziła, że będące w strukturach wojsk lądowych pododdziały i oddziały dowodzenia są samodzielnymi jednostkami z określonym przeznaczeniem i stałymi zadaniami, które mają realizować na rzecz dowództw (i jednostek) określonego szczebla ustalone zadania (charakter tych zadań jest w zasadzie niezmienny).

Pododdziały dowodzenia występują jako etatowe jednostki oddziałów wojsk lądowych (brygad, pułków rodzajów wojsk) oraz związków taktycznych (dywizji, samodzielnych brygad).

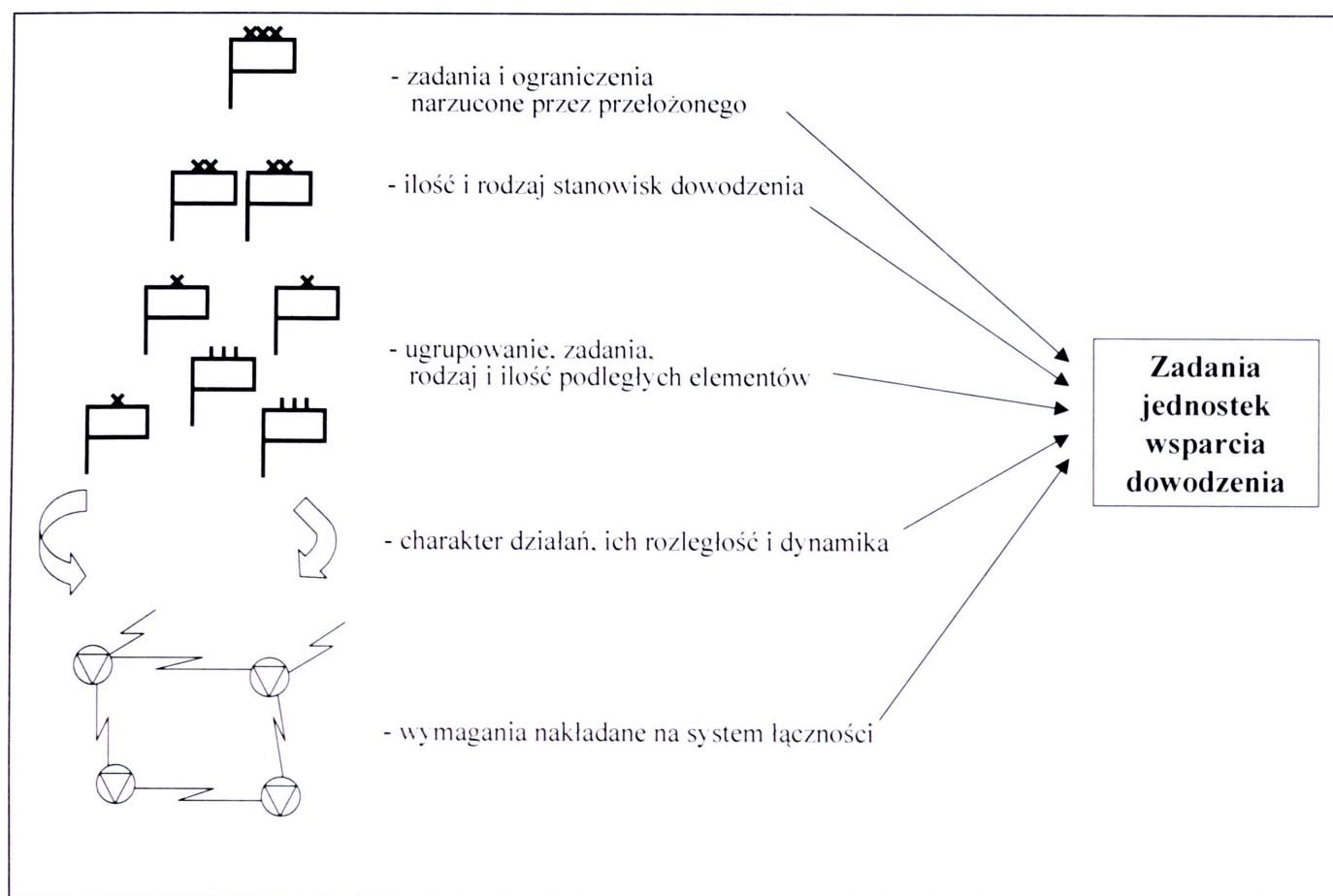
W oddziale wojsk lądowych występuje batalion dowodzenia, na szczeblu związku taktycznego (dywizji, samodzielnej brygady) podobnie występuje batalion dowodzenia, lecz jego struktura i wielkość, ze względu na szerszy zakres zadań są inne.

Z kolei na szczeblu komponentu lądowego¹ występuje pułk dowodzenia.

Podstawowym przeznaczeniem jednostek dowodzenia wszystkich szczebli dowodzenia jest zapewnienie organizacji i możliwości funkcjonowania systemu dowodzenia przełożonego w każdych warunkach, w jakich przewidywane jest działanie jednostki danego szczebla (rys. 1.1.).

---

¹W obecnej strukturze SZ RP występują także: brygada wsparcia dowodzenia i pułk dowodzenia centralnego podporządkowania oraz pułk dowodzenia korpusu zmechanizowanego i bataliony dowodzenia okręgów wojskowych. Zadaniem autorów pracy nie jest rozstrzygnięcie o celowości istnienia tych jednostek na tych szczeblach dowodzenia. Ponieważ obserwowane kierunki zmian w SZ prowadzą do redukcji ilości i rangi jednostek, autorzy przyjęli, że w pracy rozważane będzie na szczeblu komponentu lądowego działanie jedynie pułku wsparcia dowodzenia.

Opracowano na podstawie: J. Janczak i inni. Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia. AON, Warszawa 2004

Rys. 1.1. Miejsce i rola jednostki dowodzenia

Zaprezentowane na rysunku 1.1. miejsce i rola jednostki dowodzenia w systemie dowodzenia danego szczebla wskazują na szereg zależności, które wpływają na zadania, jakie musi ona zrealizować, a więc także na jej wielkość, skład i zadania poszczególnych jej pododdziałów.

1.1.2. Zadania i struktury jednostek dowodzenia

Z przeznaczenia jednostek dowodzenia wynikają ich ogólne zadania, które na poszczególnych szczeblach dowodzenia można sprecyzować jako:

- przygotowanie i wyposażenie stanowisk dowodzenia (przełożonego);
- zapewnienie możliwości funkcjonowania organów dowodzenia w ramach rozwiniętych stanowisk dowodzenia;

- oraz organizowanie i zapewnienie łączności w relacjach wymaganych w systemie dowodzenia we wszystkich rodzajach działań¹.

Przechodząc do rozważań szczegółowych, wynikających z założeń poczynionych w poprzednim podrozdziale autorzy uznali, że występujący w brygadzie (BZ, BPanc) batalion dowodzenia ma za zadanie zapewnić, możliwość funkcjonowania organów dowodzenia i wymiany informacji w systemie dowodzenia brygady w ramach podsystemu środków dowodzenia. Powinien on zatem umożliwić:

1. Prawidłowe funkcjonowanie stanowisk dowodzenia brygady w trakcie działań, a więc:

- przygotowanie do pracy (rozwiniecie) stanowisk dowodzenia organizowanych na szczeblu brygady (GSD, TSD oraz doraźnie rozwijanego PDO);

- ochronę, obronę i maskowanie stanowisk dowodzenia;

- zabezpieczenie logistyczne stanowisk dowodzenia;

- zasilanie elementów stanowisk dowodzenia, prawidłową eksploatację ich infrastruktury;

- szczególną ochronę głównych osób funkcyjnych systemu dowodzenia i obiektów przetwarzania i przechowywania dokumentacji niejawnej;

- przemieszczanie (zwiniecie, organizację marszu, zapewnienie regulacji ruchu, rozwinięcie w nowym rejonie) stanowisk dowodzenia.

2. Niezawodne funkcjonowanie systemu łączności, jako podsystemu w systemie dowodzenia przełożonego:

- organizowanie systemu łączności brygady (w zakresie, za który odpowiedzialny jest batalion dowodzenia);

- przygotowanie systemu łączności brygady do eksploatacji;

- rozwinięcie węzłów łączności stanowisk dowodzenia brygady² oraz dalekosiężnych linii łączności;

- eksploatację systemu łączności brygady;

¹ Zob. szerzej: J. Janczak, A. Wisz, System łączności brygady, AON, Warszawa, 2004.

² Rozwinięcie węzła łączności SD mieści się w zakresie rozwinięcia stanowiska dowodzenia. Zostało wymienione oddzielnie dla podkreślenia roli węzłów łączności SD w systemie dowodzenia brygady jak i wielkości sił batalionu przeznaczonych do tego celu.

- dowiązanie systemu łączności brygady do systemu łączności przełożonego (wydzielenie odpowiednich środków łączności i włączenie ich w sieciach łączności przełożonego)¹;

- kierowanie systemem łączności brygady (w zakresie, za który odpowiedzialny jest batalion dowodzenia).

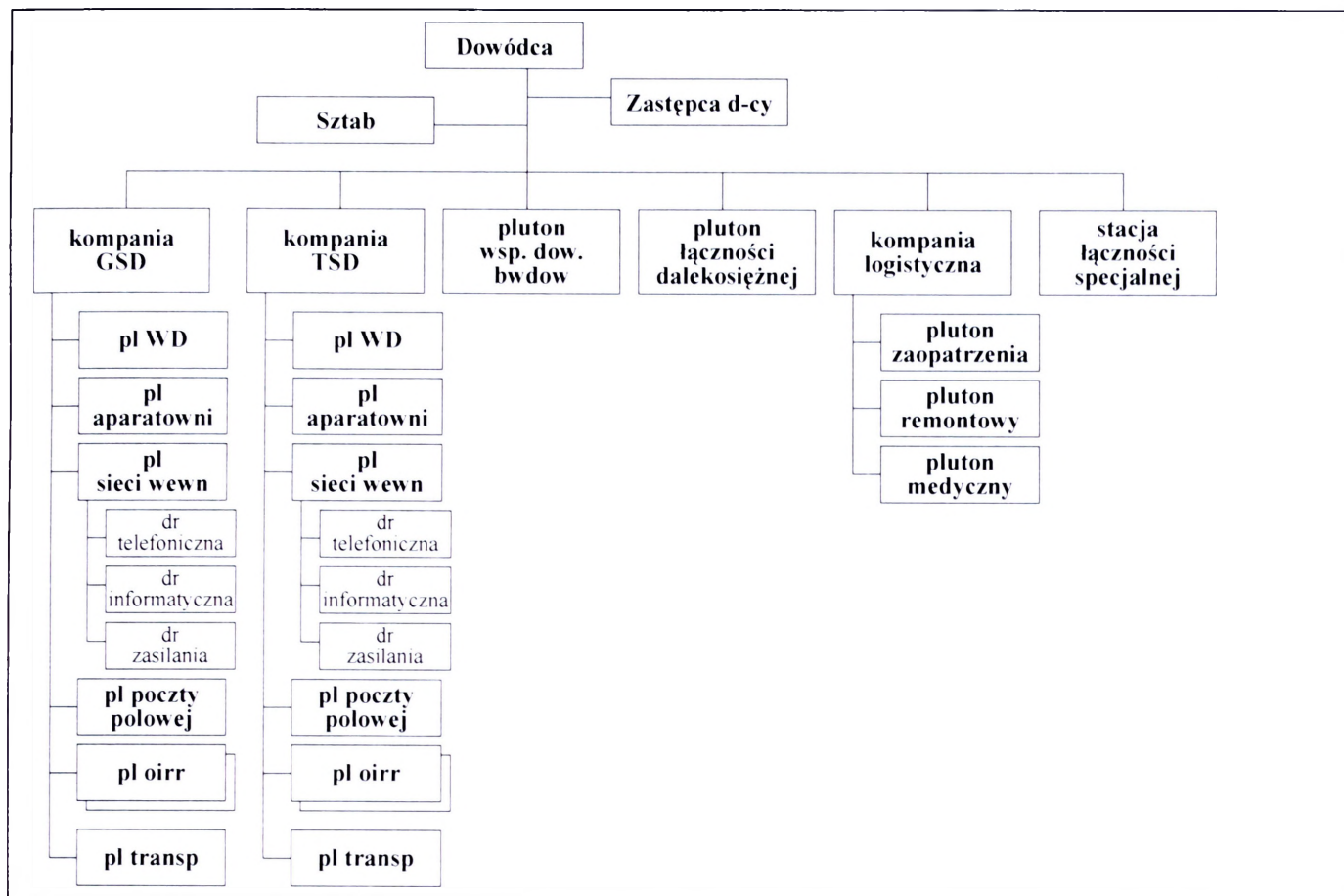
Zadania te realizowane są przez pododdziały batalionu dowodzenia, których ilość, wielkość, wyposażenie i struktura powinna być dostosowana do działania w każdych warunkach pola walki. Strukturę batalionu dowodzenia dostosowaną do realizacji ww. zadań przedstawiono na rysunku 1.2.

O ile analiza struktur występujących w wojskach lądowych brygadowych batalionów dowodzenia oraz literatury poruszającej tematykę struktur² (oraz zadań) pododdziałów dowodzenia pozwala stwierdzić, że potrzeby systemu dowodzenia i uwarunkowania pola walki wskazują na konieczność występowania w batalionie dowodzenia wymienionych na rysunku 1.2. pododdziałów, to w większości wypadków, w występujących w wojskach lądowych batalionach dowodzenia realna struktura jest inna i nie przystaje do części realizowanych przez nie zadań. Przykład takiej realnej struktury przedstawiono na rysunku 1.3.

W przedstawionym na rysunku 1.2. **wariancie pierwszym** struktury batalionu dowodzenia (ze składu brygady) przewiduje się wykorzystanie pierwszej kompanii (kompanii GSD) do rozwinięcia, ochrony i obrony głównego stanowiska dowodzenia (GSD) brygady (w tym także rozwinięcia i eksploatacji węzła łączności GSD), zaś drugiej kompanii (kompanii TSD) – do rozwinięcia, ochrony i obrony TSD. Poza tym występujący pluton dowodzenia bdow można wykorzystać do wsparcia systemu dowodzenia batalionu dowodzenia oraz wydzielenia sił do odwodu i doraźnie do rozwinięcia PDO brygady. Natomiast pluton łączności dalekosiężnej można wykorzystać przede wszystkim do budowy sieci łączności dalekosiężnej (kablowej a w perspektywie – radioliniowo-kablowej). Z kolei kompania logistyczna powinna być wykorzystana do zabezpieczenia logistycznego batalionu dowodzenia i organizowanych przez niego elementów systemu dowodzenia przełożonego (stanowisk dowodzenia).

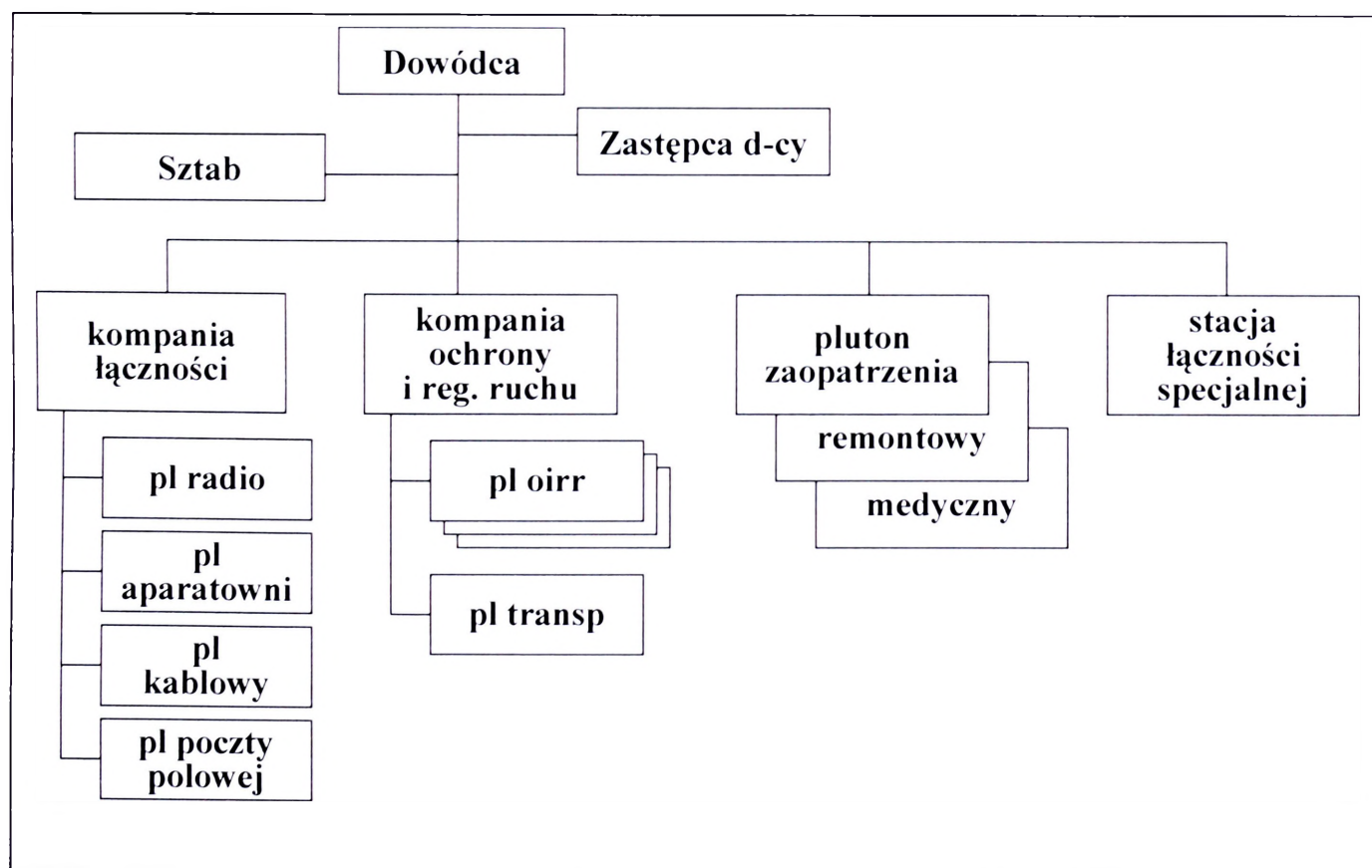
¹ Zob. szerzej: J. Janczak, A. Wisz, System łączności brygady, AON, Warszawa, 2004.

² Por.: J. Janczak, A. Wisz, System łączności brygady, wyd. AON, Warszawa, 2004.

Źródło: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.2. Struktura batalionu dowodzenia (wariant I)

Źródło: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.3. Struktura batalionu dowodzenia (wariant II)

W *wariancie drugim*, przedstawionym rysunku 1.3. „realna” struktura batalionu dowodzenia dostosowana jest do potrzeb szkolenia pododdziałów batalionu według specjalności (odrębne pododdziały łączności, ochrony i regulacji ruchu, logistyczne) niż do systemu dowodzenia w trakcie działań i zgrywania pododdziałów do wspólnie wykonywanych zadań. Każdorazowo wymagane jest tworzenie doraźnych zespołów WL GSD, TSD, PDO. Poza tym wielkość pododdziałów (oraz brak plutonu dowodzenia batalionu dowodzenia) i ilość sprzętu w pododdziałach nie pozwala na pełne wykonanie przez pododdziały batalionu wszystkich nałożonych na nie zadań.

W **dywizji** występuje, podobnie jak w brygadzie, batalion dowodzenia, którego zadania polegają również na zapewnieniu możliwości funkcjonowania organów dowodzenia i wymiany informacji w systemie dowodzenia w ramach podsystemu łączności. Batalion dowodzenia dywizji w szczególności powinien umożliwiać:

1. Prawidłowe funkcjonowanie stanowisk dowodzenia w trakcie działań, a więc:

- przygotowanie do pracy stanowisk dowodzenia organizowanych na szczeblu dywizji (GSD, TSD, doraźnie WSD);

- ochronę, obronę i maskowanie stanowisk dowodzenia;

- przygotowanie zabezpieczenia logistycznego stanowisk dowodzenia;

- zasilanie elementów stanowisk dowodzenia, prawidłową eksploatację ich infrastruktury;

- szczególną ochronę głównych osób funkcyjnych systemu dowodzenia i obiektów przetwarzania i przechowywania dokumentacji niejawnej;

- przemieszczanie (zwinięcie, organizację marszu, zapewnienie regulacji ruchu, rozwinięcie w nowym rejonie) stanowisk dowodzenia.

2. Funkcjonowanie systemu środków dowodzenia, jako podsystemu w systemie dowodzenia przełożonego:

- organizowanie systemu łączności dywizji (w zakresie, za który odpowiedzialny jest batalion dowodzenia);

- przygotowanie systemu łączności dywizji do eksploatacji;

- rozwinięcie węzłów łączności stanowisk dowodzenia dywizji;

- rozwinięcie sieci radioliniowo-kablowej dywizji¹ oraz (jeżeli w systemie łączności jest to przewidziane) dalekosiężnych linii łączności łączących bezpośrednio stanowiska dowodzenia;

- dowiązanie systemu łączności dywizji do systemu łączności przełożonego (wydzielenie odpowiednich środków łączności i włączenie ich do sieci łączności przełożonego);

- dowiązanie sieci radioliniowo-kablowej dywizji do stacjonarnego systemu łączności (jeżeli jest to przewidziane);

- eksploatację systemu łączności dywizji;

- kierowanie systemem łączności dywizji (w zakresie, za który odpowiedzialny jest batalion dowodzenia).

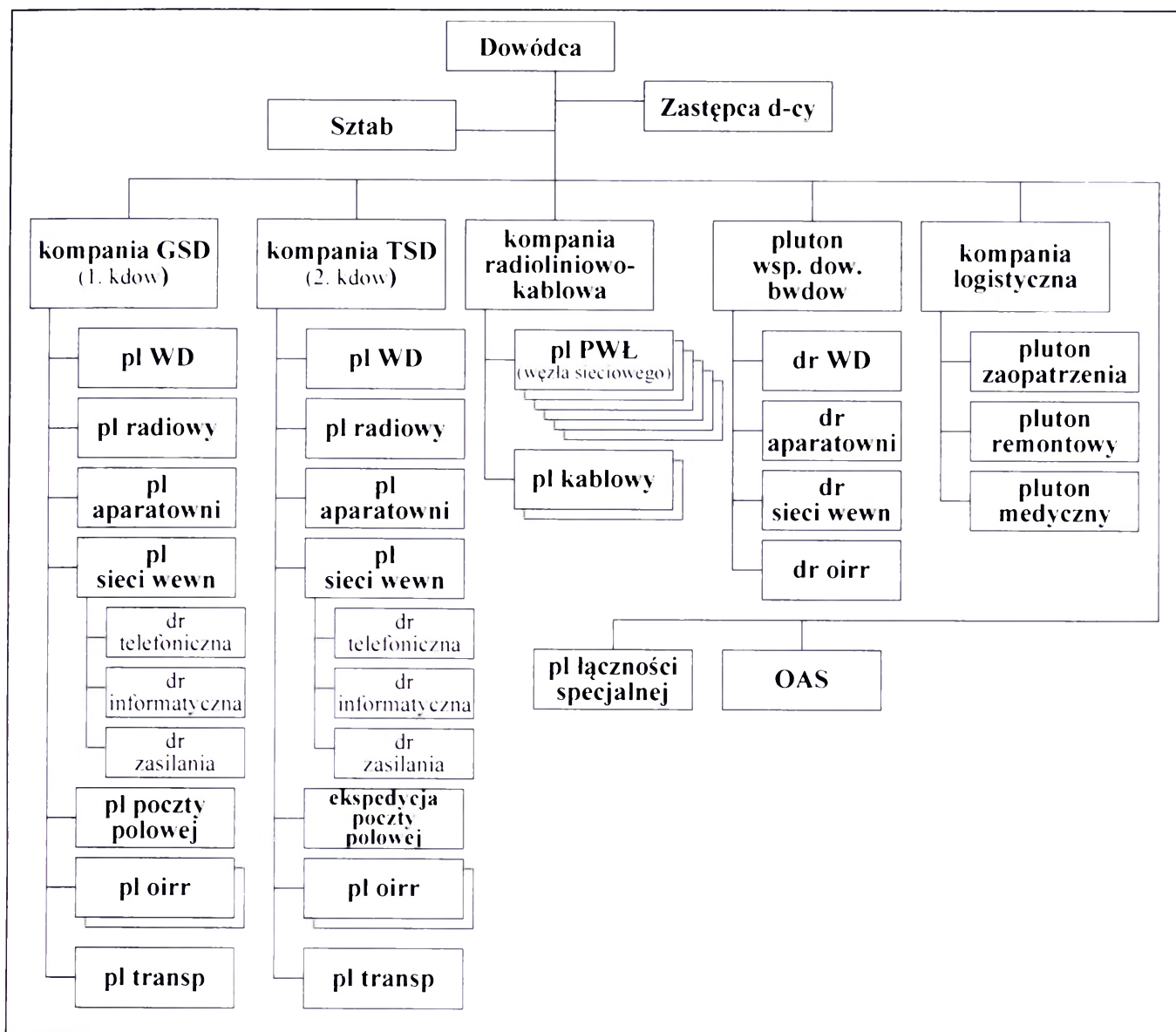
Przy definiowaniu zadań batalionu dowodzenia dywizji należy zauważyć, że główne i tylowe stanowisko dowodzenia dywizji może być, w odróżnieniu od mobilnych stanowisk dowodzenia brygady, rozwijane w sprzyjających warunkach jako mobilno-stacjonarne (a więc zapewniające większość miejsc pracy osób funkcyjnych systemu dowodzenia w ramach odpowiednio przygotowanych, nawet doraźnie, obiektów infrastruktury stacjonarnej), co z jednej strony ułatwia wykonanie zadań (mniej sprzętu logistycznego i pojazdów z miejscami pracy), jednakże z drugiej – ogranicza możliwość rozwinięcia stanowisk dowodzenia wyłącznie środkami będącymi w wyposażeniu batalionu dowodzenia w dowolnym terenie.

Wariant pierwszy struktury batalionu dowodzenia dostosowanej do zadań wykonywanych w trakcie działań bojowych (optymalny model struktury batalionu dowodzenia) przedstawiono na rysunku. 1.4.

W **wariancie drugim** struktura batalionu dowodzenia dywizji, oparta o realne rozwiązania w wojskach lądowych jest zaledwie w części dostosowana do wykonywanych zadań (pododdziały łączności) a w części, podobnie jak batalionu dowodzenia brygady do procesu szkolenia (pododdziały ochrony i regulacji ruchu oraz logistyczne). Strukturę batalionu dowodzenia (wariant II) przedstawiono na rysunku 1.5.

---

¹ Sieć radioliniowo-kablowa dywizji, ze względu na swoją rolę w systemie łączności nazywana jest także, za prof. J. Michniakiem pomocniczą siecią łączności, taktyczną siecią łączności bądź taktyczną siecią teletransmisyjną. Szerzej zob. J. Michniak, Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych. Cz. I: Główne problemy, wyd. AON, Warszawa 2002.

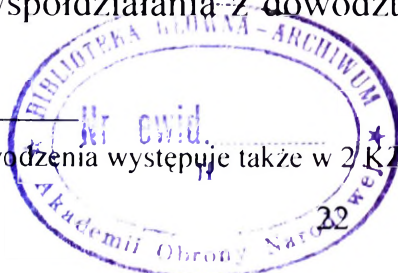

Źródło: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.4. Struktura batalionu dowodzenia dywizji (wariant I)

W **komponencie wojsk lądowych**¹ występuje pułk dowodzenia, którego zadania polegają na zapewnieniu możliwości funkcjonowania stanowisk dowodzenia dowództwa komponentu wojsk lądowych (w ramach stanowisk dowodzenia dowództwa operacji połączonych lub, co jest bardziej prawdopodobne – oddzielnie, jako stanowisk dowodzenia dowództwa komponentu lądowego), zapewnieniu możliwości wymiany informacji w systemie dowodzenia wojsk lądowych oraz zapewnienie możliwości wymiany informacji w systemie dowodzenia Naczelnego Dowódcy, a także zapewnienie łączności współdziałania z dowództwami innych komponentów (rodzajów

¹ Podobny pułk wsparcia dowodzenia występuje także w 2 KZ, którego status jest w trakcie uzgodnień.

21

sił zbrojnych). Dlatego też pułk dowodzenia komponentu wojsk lądowych powinien umożliwiać:

1. Prawidłowe funkcjonowanie stanowisk dowodzenia komponentu lądowego w trakcie operacji, a więc:

- zapewnienie rozwinięcia stanowisk dowodzenia komponentu lądowego (GSD, ZSD, TSD) organizowanych jako stacjonarno-mobilne w uprzednio przygotowanych obiektach stacjonarnych (a więc przede wszystkim wzmocnienie wyposażenia tych obiektów w środki łączności i informatyki);

- zapewnienie, w szczególnych przypadkach, rozwinięcia stanowisk dowodzenia komponentu lądowego (GSD, ZSD, TSD) organizowanych jako stacjonarno-mobilne w obiektach stacjonarnych nie przygotowanych do tego celu (doraźne przygotowanie, zapewnienie właściwego wyposażenia i warunków miejsc pracy osób funkcyjnych, wyposażenie obiektów w środki łączności i informatyki);

- zapewnienie rozwinięcia mobilno-stacjonarnych wysuniętych stanowisk dowodzenia (jednego lub dwóch) na kierunkach operacyjnych;

- ochronę, obronę i maskowanie stanowisk dowodzenia;

- przygotowanie zabezpieczenia logistycznego stanowisk dowodzenia (w części, jakiej wymaga uzupełnienia infrastruktura logistyczna obiektu stacjonarnego);

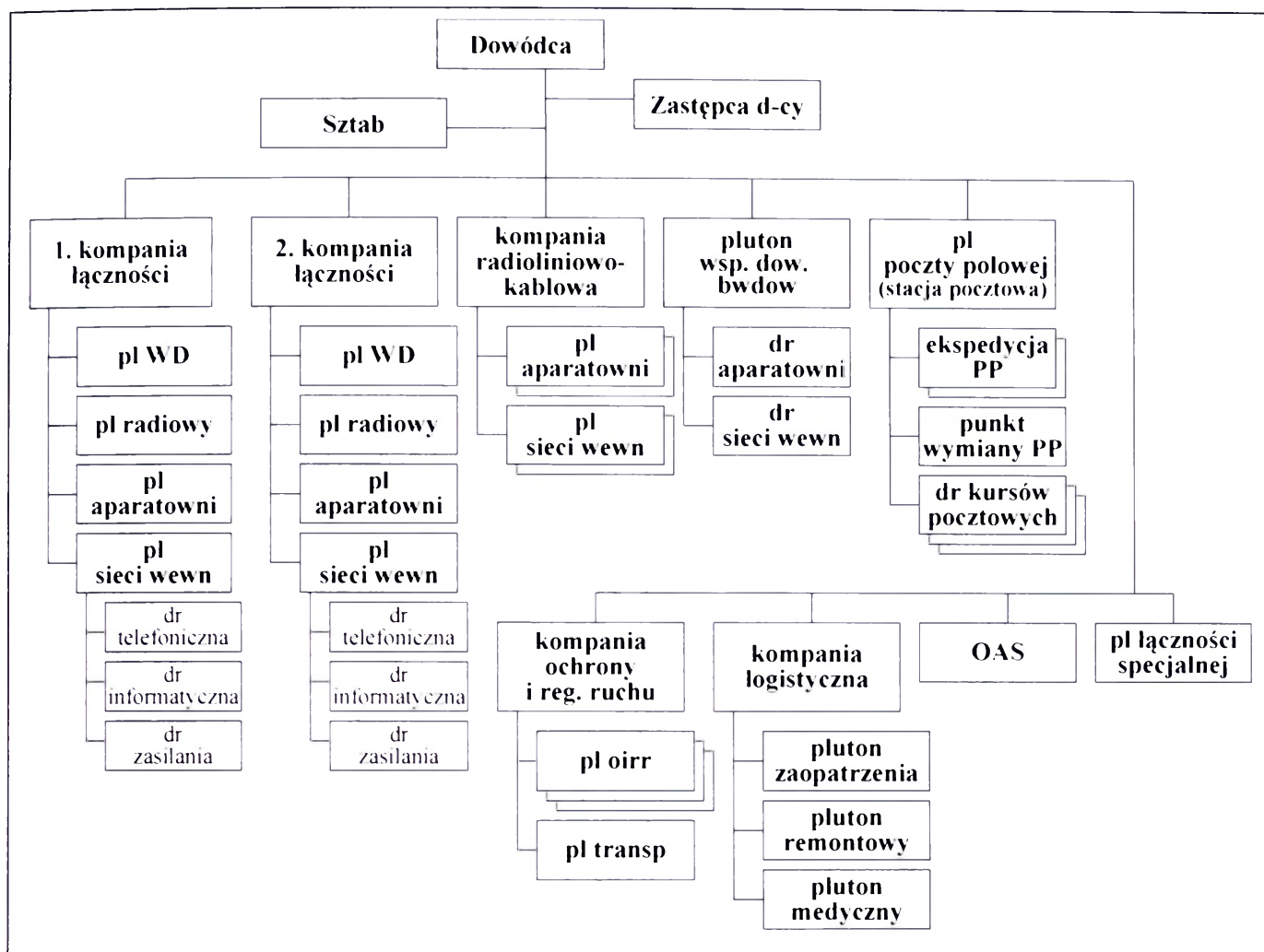
- zasilanie elementów stanowisk dowodzenia, prawidłową eksploatację ich infrastruktury;

- szczególną ochronę głównych osób funkcyjnych systemu dowodzenia i obiektów przetwarzania i przechowywania dokumentacji niejawnej;

- przemieszczanie (zwinięcie, organizację marszu, zapewnienie regulacji ruchu, rozwinięcie w nowym rejonie) stanowisk dowodzenia¹.

---

¹ Zakres zadań nałożonych na pułk wsparcia dowodzenia w zakresie przemieszczania osób funkcyjnych stanowisk dowodzenia nie jest ostatecznie sprecyzowany.

Źródło: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.5. Struktura batalionu dowodzenia dywizji (wariant II)

2. *Niezawodne funkcjonowanie systemu środków dowodzenia, jako podsystemu w systemie dowodzenia przełożonego:*

- organizowanie systemu łączności komponentu lądowego (w zakresie, za który odpowiedzialny jest pułk dowodzenia);
- przygotowanie systemu łączności komponentu lądowego do eksploatacji;
- wzmocnienie polowymi środkami stacjonarnych węzłów łączności stanowisk dowodzenia lub rozwinięcie własnymi środkami węzłów łączności stanowisk dowodzenia komponentu lądowego;
- rozwinięcie sieci radioliniowo-kablowej na obszarze operacji lub (w zależności od warunków prowadzenia operacji) wzmocnienie stacjonarnego systemu łączności elementami polowego systemu oraz (jeżeli w systemie łączności jest to przewidziane)

budowa dalekosiężnych linii łączności (najczęściej radioliniowych) łączących bezpośrednio stanowiska dowodzenia;

- dowiązanie systemu łączności do systemu łączności naczelnego dowódcy (wydzielenie środków, budowa bezpośrednich kierunków łączności);

- zapewnienie łączności (jeżeli jest to wymagane) z odpowiednim szczeblem dowodzenia w ramach NATO;

- zapewnienie łączności z dowództwami innych komponentów;

- zapewnienie łączności z dowództwami okręgów wojskowych (organów wojskowej administracji obszaru operacji);

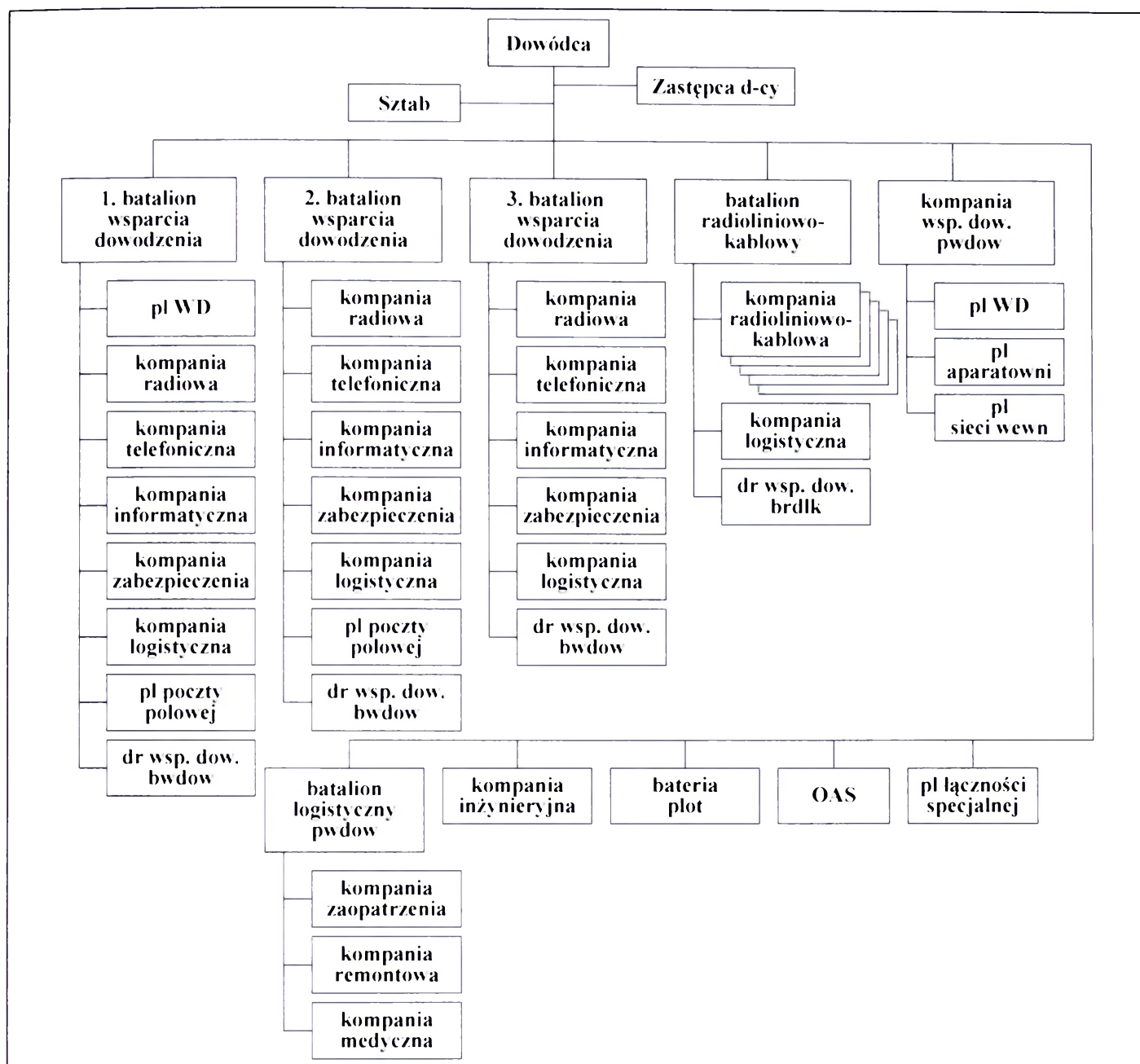
- eksploatację systemu łączności komponentu lądowego;

- kierowanie systemem łączności (w zakresie, za który odpowiedzialny jest pułk dowodzenia).

Z badań wynika, że zadania związane z prawidłowym funkcjonowaniem stanowisk dowodzenia realizowane są z reguły w oparciu o stacjonarną infrastrukturę wcześniej przygotowanych obiektów. Jest to związane z potrzebami stanowisk dowodzenia komponentu lądowego (wielkość stanowiska) jak i z jego rozmieszczeniem w trakcie prowadzenia działań wojennych. Natomiast zadania związane z zapewnieniem funkcjonowania systemu łączności, pomimo że realizowane są w miarę możliwości przez wykorzystanie stacjonarnych systemów łączności, przygotowanych w ramach świadczeń na rzecz obronności państwa,¹ wymagają zaangażowania znacznych sił i wyposażenia pułku dowodzenia, ponieważ samo wzmocnienie systemu stacjonarnego elementami polowymi i zapewnienie dowiązania stanowisk dowodzenia do sieci telekomunikacyjnej (także zapewnienie łączności radiowej z wysuniętymi stanowiskami dowodzenia i ze stanowiskami dowodzenia wojsk operacyjnych) wymaga angażowania znacznego potencjału pułku dowodzenia. Biorąc powyższe pod uwagę **struktura pułku dowodzenia (wariant I)** powinna, zdaniem autorów, zawierać elementy przedstawione na rysunku 1.6.

---

¹ Obowiązki takie nakłada na operatorów sieci publicznych ustawa „Prawo telekomunikacyjne” z dnia 1.05.2004.

Źródło: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.6. Struktura pułku dowodzenia komponentu lądowego (wariant I)

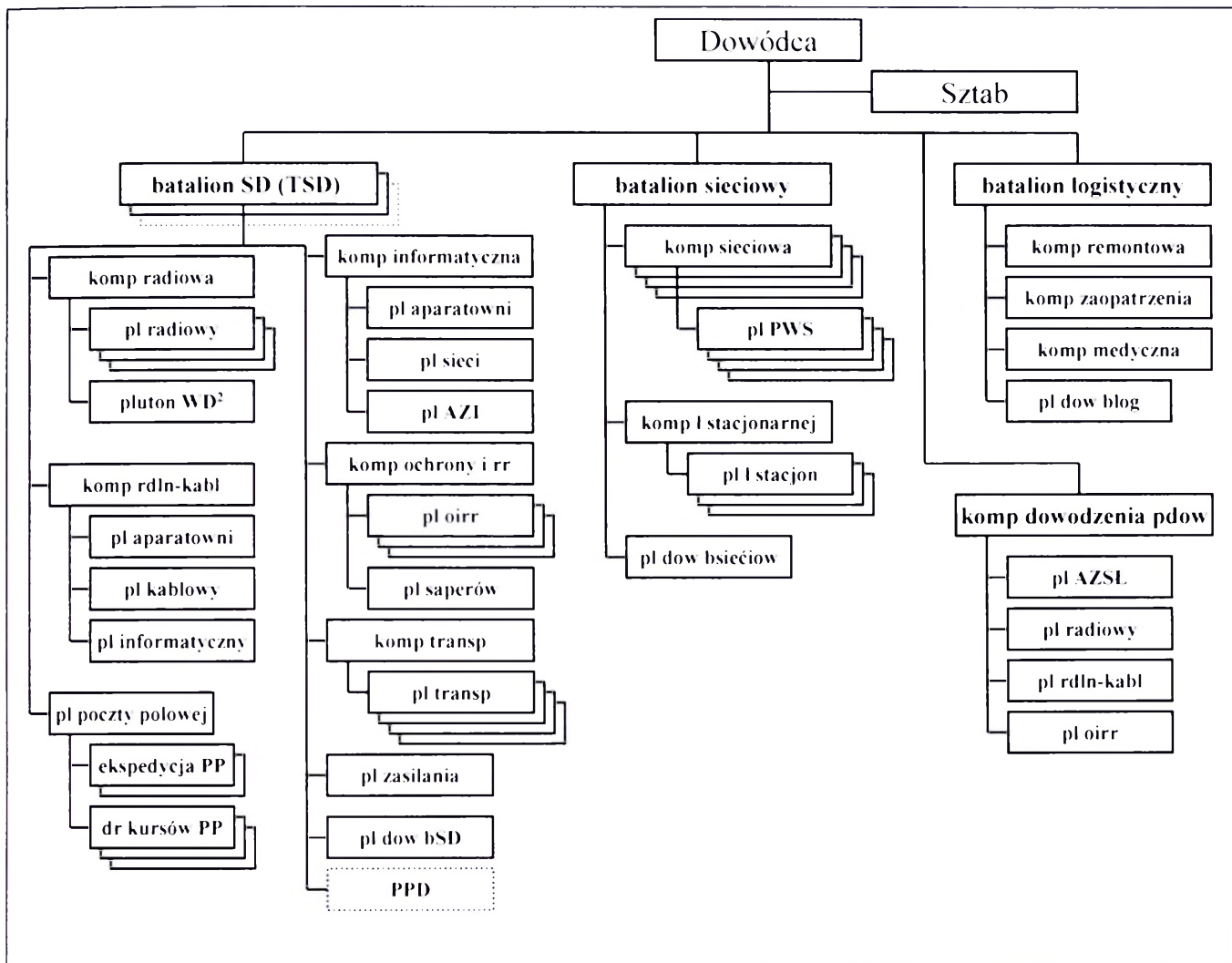
W wariancie tym zakłada się, że na dowództwie komponentu lądowego (a więc wykonawczo – na pułku dowodzenia) spoczywa główny ciężar w zakresie wzmocnienia stacjonarnych systemów łączności na potrzeby nie tylko operacji lądowej ale przede wszystkim na obszarze działania wojsk, bez względu na ich rodzaj. Stąd też struktura pułku dowodzenia jest dość rozbudowana i znajdują się w niej pododdziały dostosowane do realizacji poszczególnych specjalistycznych zadań.

Przeznaczenie pododdziałów pułku dowodzenia, w kontekście zaprezentowanego wariantu może być następujące:

- pierwszy batalion dowodzenia - do wzmocnienia środkami mobilnymi przygotowanych na główne stanowisko dowodzenia obiektów stacjonarnych lub rozwinięcia niezbędnej infrastruktury łączności w obiektach nieprzygotowanych;
- drugi batalion dowodzenia - do wzmocnienia środkami mobilnymi obiektów stacjonarnych przygotowanych na zapasowe stanowisko dowodzenia lub rozwinięcia niezbędnej infrastruktury łączności w obiektach nieprzygotowanych;
- trzeci batalion dowodzenia – odwód, do rozwijania kolejnego GSD w nowym rejonie oraz/lub mobilnych wysuniętych stanowisk dowodzenia (tzw. batalion WSD);
- batalion radioliniowo-kablowy - do wzmocnienia środkami mobilnymi węzłów bazowych stacjonarnej sieci telekomunikacyjnej, do budowy bezpośrednich kierunków łączności do jednostek operacyjnych oraz innych (budowanych w zależności od potrzeb systemu dowodzenia) dodatkowych kierunków łączności;
- kompania dowodzenia pwdow – do rozwinięcia stanowiska dowodzenia pułku dowodzenia;
- batalion logistyczny – do zabezpieczenia logistycznego stanowisk dowodzenia komponentu lądowego i pułku dowodzenia.

W **wariancie II** przedstawiono strukturę pułku dowodzenia komponentu lądowego w oparciu o realne rozwiązania wykorzystywane w wojskach lądowych.

Przedstawione w tym podrozdziale zadania jednostek dowodzenia różnych szczebli wskazują na potrzebę istnienia specyficznego systemu dowodzenia tymi jednostkami. Jest to podyktowane pewnym podziałem kompetencji w zakresie planowania (także budowy i eksploatacji) systemu dowodzenia i systemu łączności pomiędzy organa dowodzenia brygady, dywizji czy komponentu lądowego i organa dowodzenia batalionu lub pułku dowodzenia. Stąd też struktury dowództw jednostek dowodzenia i sposób organizacji dowodzenia (w tym szczególnie proces dowodzenia) będą w części odmienne niż przyjmowane w pododdziałach oraz oddziałach ogólnowojskowych.

Opracowano na podstawie realnej struktury pułku dowodzenia DWłąd

Rys. 1.7. Struktura pułku dowodzenia komponentu lądowego (wariant II)

1.2. Dowodzenie w jednostkach dowodzenia

Jak przedstawiono w poprzednim podrozdziale, pododdziały i oddziały dowodzenia występują jako samodzielne jednostki (oddziały gospodarcze) brygad, dywizji, czy też komponentu lądowego. Powinny posiadać zatem własny system dowodzenia pozwalający na sprawne kierowanie nimi zarówno w okresie pokoju jak i kryzysu oraz wojny, zapewniając tym samym wykonanie przez nie (jednostki dowodzenia) istotnych a nawet głównych zadań w organizacji systemu dowodzenia przelożonego danego szczebla.

24

Z badań literatury źródłowej¹ wynika, że w systemie dowodzenia wyróżnia się jego podstawowe elementy składowe: organizację dowodzenia, proces dowodzenia i środki dowodzenia. Projektowanie skutecznej w działaniu struktury dowodzenia polega na zbudowaniu wzajemnie powiązanych, wyodrębnionych pod względem wykonywanych funkcji elementów organizacyjnych, dostosowanych wielkością i obszarem kompetencji do zakresu stawianych im zadań, działających według określonego cyklu postępowania mającego na celu wypracowanie i wydanie rozkazu, na podstawie którego organy wykonawcze – podwładni mogą wykonać postawione zadania a także stworzenie takich mechanizmów kontroli (jako sprzężenia zwrotnego) aby możliwe było śledzenie realizacji zadania, korygowanie odstępstw od założonego planu lub modyfikacja planu stosownie do zmian zachodzących w systemie walki (operacji).

1.2.1. Struktura dowództwa i organizacja dowodzenia w batalionie dowodzenia oddziału

Z analizy dokumentów ćwiczeń prowadzonych w AON w latach 2000-2007 wynika, że dowództwo batalionu dowodzenia oddziału powinno być organem zapewniającym dowódcy możliwość sprawowania funkcji dowodzenia batalionem w procesie przygotowania oraz realizacji zadań w czasie pokoju, kryzysu i wojny. W kontekście powyższego do głównych zadań dowództwa batalionu dowodzenia brygady należy:

- utrzymywanie nakazanego stanu gotowości bojowej batalionu i poszczególnych jego pododdziałów oraz ich przygotowanie do prowadzenia działań w okresie wojny;
- przygotowanie części z nich do udziału w okresie pokoju i kryzysu w akcjach ratowniczych i likwidacji skutków awarii i klęsk żywiołowych;
- organizowanie i nadzorowanie szkolenia wojsk;

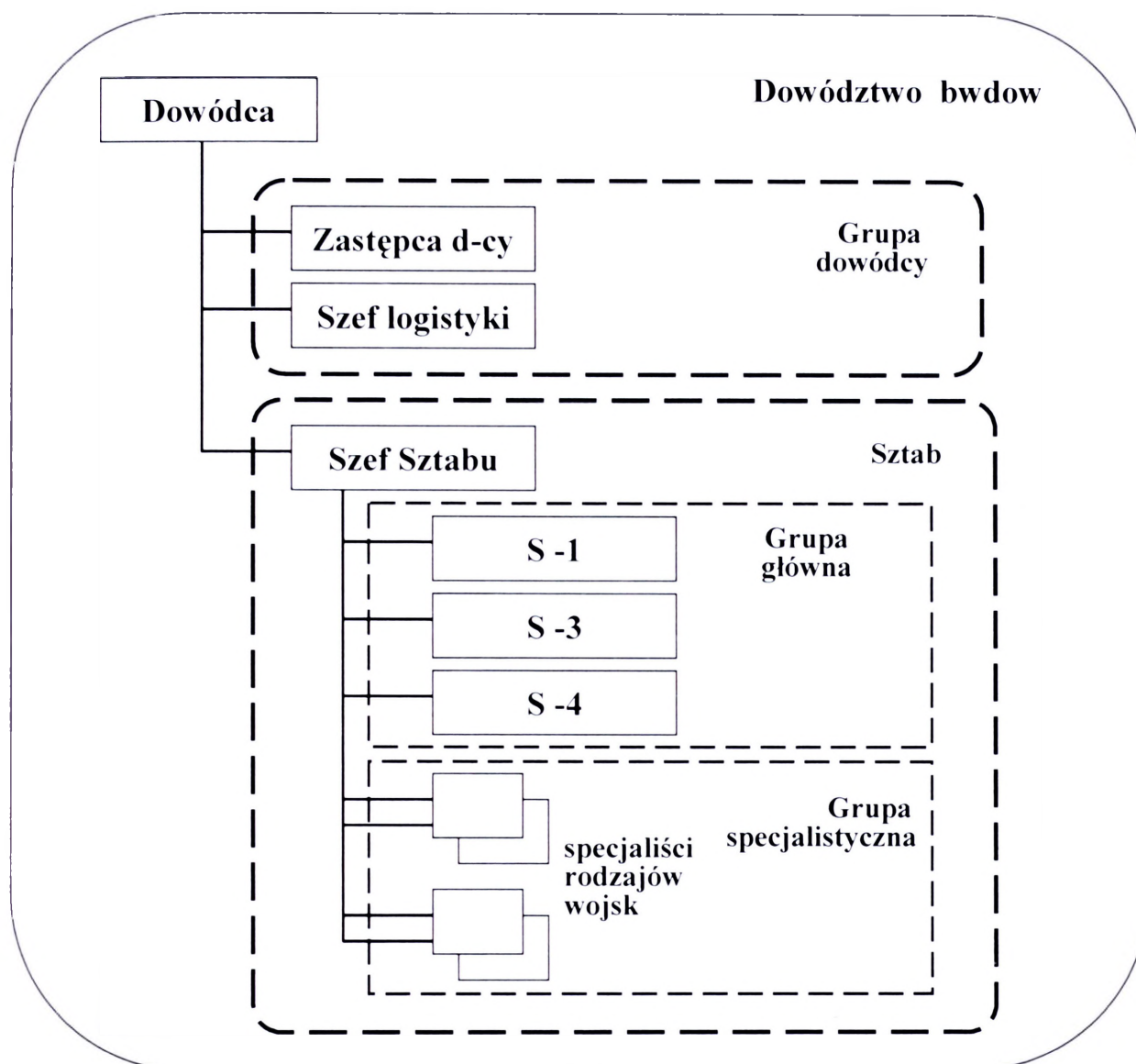
¹ Por.: J. Michniak i inni, *Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2000; J. Janczak i inni, *Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia*, AON, Warszawa 2004.

- udział w przedsięwzięciach szkoleniowych organizowanych na szczeblu brygady w ramach treningów i ćwiczeń oraz procesu zgrywania dowództw;
- przygotowanie pododdziałów łączności oraz ochrony i regulacji ruchu do rozwijania, funkcjonowania oraz zabezpieczenia stanowisk dowodzenia brygady;
- planowanie i koordynowanie przedsięwzięć związanymi z zabezpieczeniem procesu dowodzenia podczas szkolenia pododdziałów i podczas ćwiczeń.

Stosownie do przedstawionych wyżej zadań, oraz praktyki organizacji sztabów w SZ RP w **czasie pokoju** funkcjonuje dowództwo batalionu dowodzenia o strukturze przedstawionej na rysunku 1.8.

Dowódca batalionu dowodzenia odpowiada za dowodzenie, gotowość i zdolność bojową batalionu oraz przygotowanie go do wykonywania zadań. Jest bezpośrednim podwładnym dowódcy brygady, pod względem funkcjonalnym wykonuje zadania zlecone przez szefa sztabu. Posiada uprawnienia do wydawania rozkazów wszystkim żołnierzom batalionu w sprawach związanych z działalnością podległych pododdziałów oraz w sprawach wszechstronnego przygotowania do wykonywania zadań bojowych, zapewnienia należytej dyscypliny i porządku wojskowego oraz przeciwdziałania przestępczości w podległych pododdziałach.

W ramach przedstawionej struktury dowódcy batalionu dowodzenia podlegają w dowództwie bezpośrednio: zastępca dowódcy, szef sztabu i szef logistyki.

Opracowano na podstawie: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.8. Struktura dowództwa batalionu dowodzenia brygady

SzeF sztabu batalionu dowodzenia podlega bezpośrednio dowódcy batalionu i jest bezpośrednim przełożonym żołnierzy podległych mu zgodnie z etatem. Odpowiada za organizację systemu dowodzenia batalionu, szkolenia operacyjno-taktycznego, gotowość bojową, wojenny system dowodzenia, rozpoznanie, łączność i informatykę, działalność mobilizacyjną i uzupełnieniową. Odpowiada także za zabezpieczenie topograficzne, jednolite planowanie i koordynowanie podstawowych przedsięwzięć wszystkich ogniw dowództwa batalionu oraz organizowanie pracy sztabu i organizację systemu działalności społeczno-wychowawczej. SzeF sztabu jest uprawniony do wydawania poleceń i wytycznych w sprawach należących do jego kompetencji oraz w sprawach wynikających z koordynującej roli w zakresie realizacji zadań wynikających z bieżącej działalności pracy sztabu. SzeFowi sztabu podlega

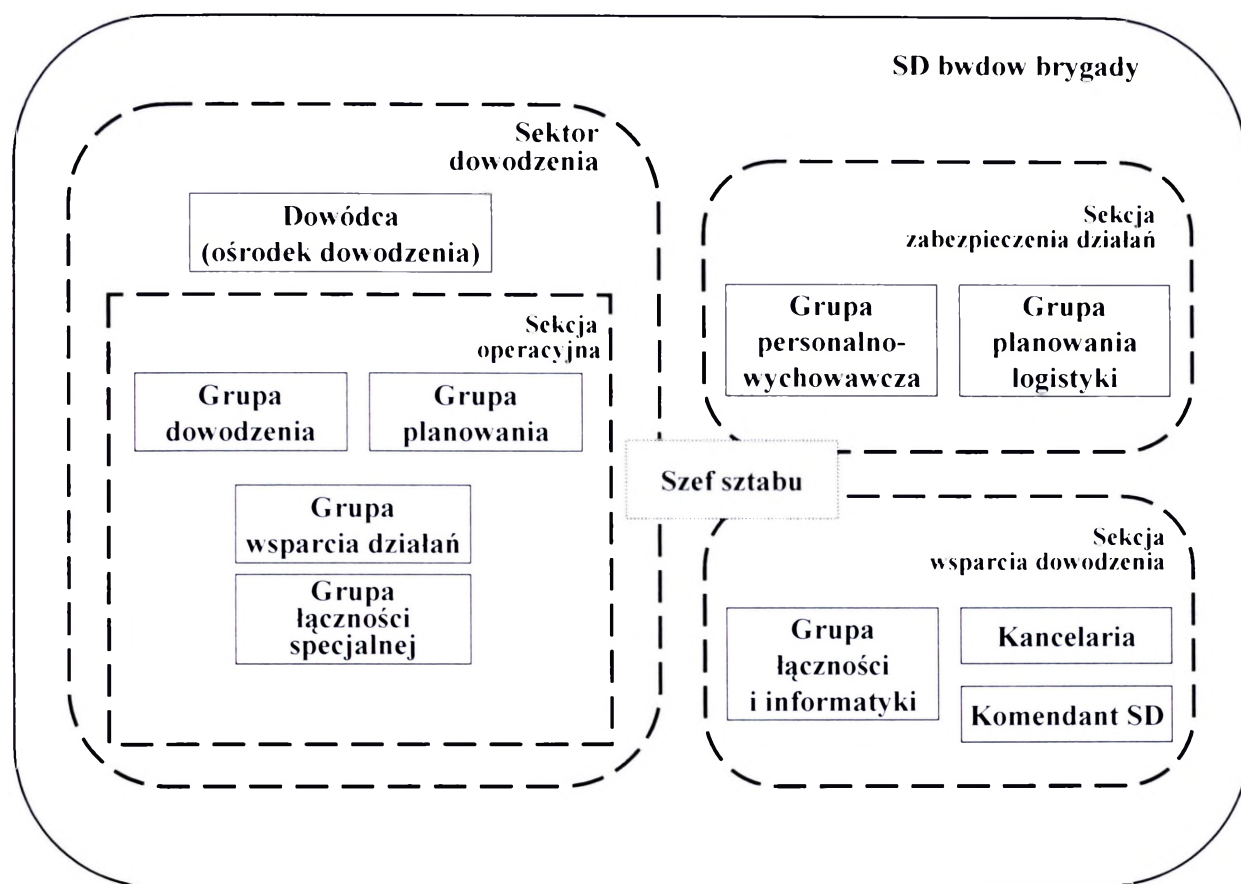
sztab batalionu a w nim bezpośrednio: szef sekcji personalno-wychowawczej (S-1), szef sekcji operacyjnej (S-3) i szef sekcji logistyki (S-4).

Szef logistyki batalionu podlega bezpośrednio dowódcy b Dow i jest przełożonym żołnierzy i pracowników wojska podległych mu zgodnie z etatem. Uprawniony jest do kierowania siłami i zarządzania zasobami logistycznymi oraz wydawania wytycznych w sprawach obejmujących funkcje wykonawcze systemu logistycznego pułku.

W okresie kryzysu i wojny, w celu zapewnienia w trakcie działań bojowych skutecznego dowodzenia batalionem, zapewnienia obiegu informacji w dowództwie i w relacjach zewnętrznych oraz wykonania zadań bojowych przez pododdziały batalionu dowodzenia należy organizować **stanowisko dowodzenia batalionu dowodzenia** w ramach rozwijanego przez batalion GSD brygady.

Z badań wynika, że nie jest celowym organizowanie oddzielnego stanowiska dowodzenia batalionu dowodzenia ze względu na zakres zadań, jakie batalion wykonuje (przede wszystkim organizacja stanowisk dowodzenia brygady), stąd też w ramach stanowiska dowodzenia batalionu można wyodrębnić jedynie zespoły funkcjonalne obsady operacyjnej SD (zadania węzła łączności i grupy zabezpieczenia SD spełniają odpowiednie elementy stanowiska dowodzenia brygady). W ramach stanowiska dowodzenia batalionu dowodzenia powinna być zorganizowana jego praca (w systemie dwuzmianowym) w przykładowej strukturze funkcjonalnej przedstawionej na rysunku 1.9.

Z poczynionych obserwacji wynika, że stanowisko dowodzenia batalionu dowodzenia jest zasadniczym (w zasadzie jedynym) ogniwem dowodzenia jego siłami i środkami. Zapewnia miejsca pracy osobom funkcyjnym dowództwa b Dow. Spełnia funkcję planistyczną i organizacyjną w zakresie planowanych działań i przeznaczone jest głównie do koordynacji działań pozostałych elementów stanowiska dowodzenia brygady (rozwijanych siłami b Dow) oraz planowania i koordynacji zadań związanych z ochroną i obroną GSD brygady, a także rozwinięcia i eksploatacji systemu łączności.

Opracowano na podstawie: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.9. Struktura części operacyjnej stanowiska dowodzenia batalionu dowodzenia brygady

W ramach systemu dowodzenia, na podstawie studiowania kompetencyjnych zakresów obowiązków osób funkcyjnych, można przyjąć główne obszary zadań zespołów funkcjonalnych stanowiska dowodzenia batalionu¹.

Dowódca batalionu – podlega dowódcy brygady, odpowiada za dowodzenie, utrzymanie zdolności bojowej batalionu oraz rozwinięcie i funkcjonowanie stanowisk dowodzenia brygady. Do głównych zadań dowódcy batalionu należy:

- znajomość zamiaru działania przełożonego i przewidywanie rozwoju sytuacji;
- terminowe przygotowanie stanowisk dowodzenia do pracy w rejonie przeznaczonym do rozwinięcia;
- podejmowanie decyzji i dowodzenie batalionem oraz zapewnienie właściwej organizacji pracy;
- nadzór nad przestrzeganiem tajemnicy służbowej w bwdow;

¹ Identyfikacja obszarów zadaniowych zespołów funkcjonalnych stanowisk dowodzenia oddziałów i pododdziałów dowodzenia stanowi jedną z podstaw określenia przebiegu procesu dowodzenia tymi jednostkami. Szerzej zob. J. Janczak i inni, „Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia”, wyd. AON, Warszawa 2004.

- utrzymanie wysokiego poziomu gotowości bojowej batalionu;
- nadzór nad właściwą eksploatacją i utrzymaniem wskaźników sprawności sprzętu uzbrojenia, sprzętu łączności, samochodowego i pozostałego sprzętu technicznego.

Szef sztabu batalionu dowodzenia jest koordynatorem pracy sztabu batalionu. Podlega bezpośrednio dowódcy b Dow i określa zadania dla sztabu b Dow. Uczestniczy w realizacji zadań prowadzonych przez grupę rekonesansowo-przygotowawczą GSD brygady. Do głównych zadań szefa sztabu b Dow należą:

- nadzorowanie pracy sztabu batalionu;
- nadzór nad przestrzeganiem określonych procedur dowodzenia przez wszystkie osoby funkcyjne sztabu;
- nadzór nad zapewnieniem przepływu informacji zgodnie z zadaniami wykonywanymi przez batalion dowodzenia;
- nadzór nad opracowywaniem dokumentów eksploatacji łączności oraz systemu ochrony sieci łączności przed oddziaływaniem przeciwnika.

Sekcja operacyjna – grupa dowodzenia – odpowiada za dowodzenie elementami ugrupowania b Dow (wspiera w tym zakresie dowódcę), a więc także za kierowanie elementami systemu łączności, sterowanie siecią łączności, prawidłowe przesyłanie informacji w sieci a ponadto za ochronę i obronę GSD brygady.

Sekcja operacyjna – grupa planowania - odpowiada za planowanie użycia b Dow w kolejnych (przyszłych działaniach).

Sekcja operacyjna – grupa wsparcia działań - wspomaga dowódcę batalionu w planowaniu i dowodzeniu działaniami pododdziałów rodzajów wojsk. Specjaliści sekcji sprawują funkcję doradcą dla dowódcy, grupy planowania i grupy dowodzenia w swych obszarach specjalistycznych, tj. wojsk inżynierskich, obrony przed bronią masowego rażenia.

Sekcja operacyjna – grupa łączności specjalnej – odpowiada za wymianę informacji w systemie łączności kodowo-szyfrowej oraz przetwarzanie i dystrybucję danych (np. kluczy) dla systemu łączności brygady.

Sekcja wsparcia dowodzenia – grupa łączności i informatyki – jest odpowiedzialna za zaplanowanie i nadzór nad systemem łączności batalionu dowodzenia oraz

(współ z kancelarią) za prawidłowy obieg dokumentów w ramach systemu dowodzenia batalionu.

Sekcja zabezpieczenia działań – grupa personalno-wychowawcza – odpowiada za gospodarowanie zasobami ludzkimi oraz działalność kadrową i społeczno-wychowawczą.

Sekcja zabezpieczenia działań – grupa planowania logistyki – odpowiada za planowanie zabezpieczenia logistycznego działań bojowych.

Przekazywanie informacji w systemie dowodzenia batalionu dowodzenia do podległych pododdziałów batalionu (por. struktury bdow – rysunku 1.2. i rysunku 1.3.) odbywa się w ramach więzi informacyjnych łączących poszczególne osoby funkcyjne i zespoły funkcjonalne stanowiska dowodzenia z dowódcami poszczególnych pododdziałów. Wymiana informacji zachodzi praktycznie w ramach stanowiska dowodzenia batalionu (w większości wypadków kontakt osobisty) ze względu na wykonywanie większości zadań przez pododdziały w ramach stanowiska dowodzenia brygady (wyjątek stanowiłby dowódca kompanii TSD).

1.2.2. Struktura dowództwa i organizacja dowodzenia w batalionie dowodzenia związku taktycznego

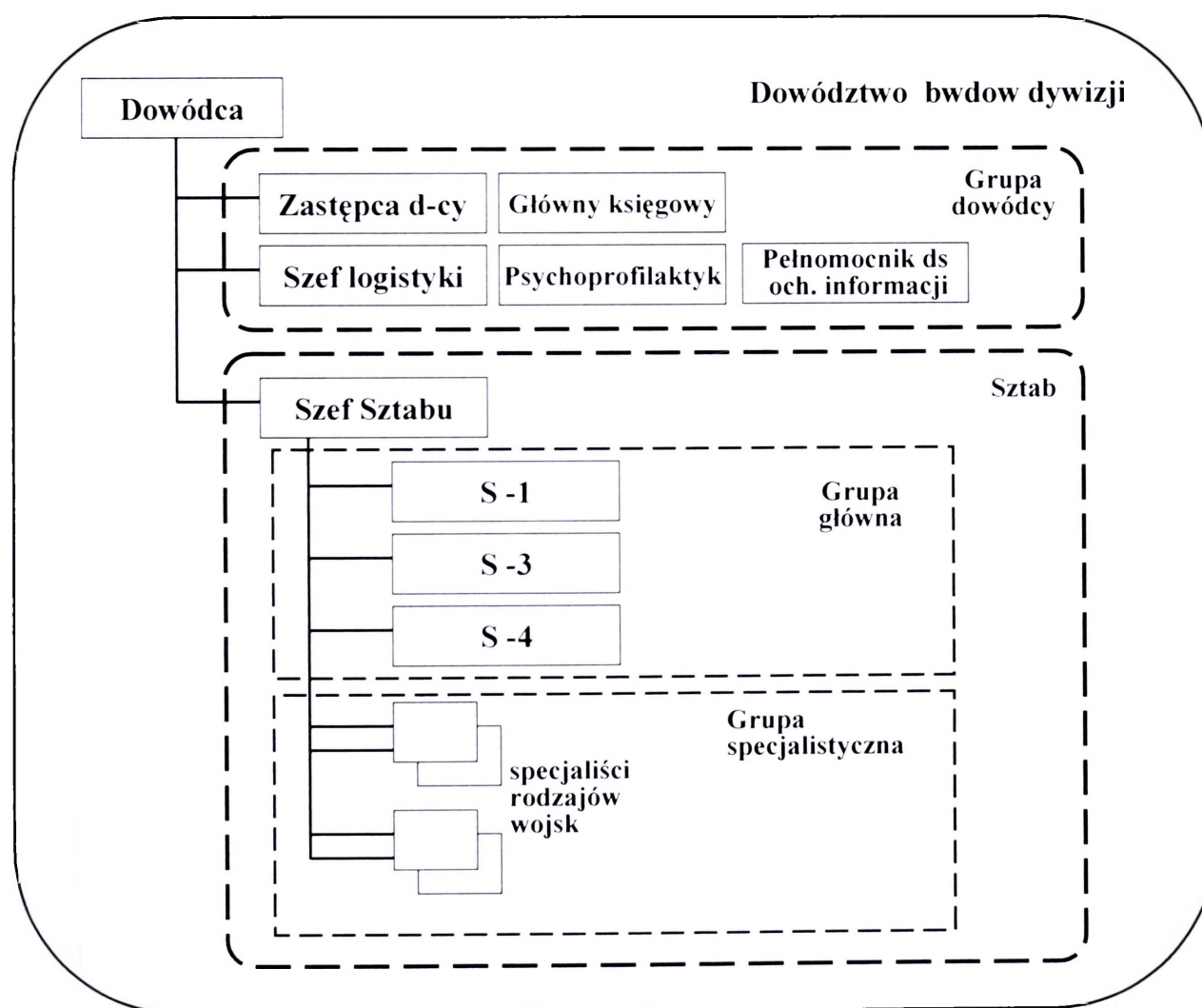
Dowództwo batalionu dowodzenia związku taktycznego, podobnie jak dowództwo oddziałowego (brygadowego) batalionu dowodzenia, jest organem zapewniającym dowódcy możliwość sprawowania funkcji dowodzenia batalionem w procesie przygotowania oraz realizacji zadań w czasie pokoju, kryzysu i wojny.

Do **głównych zadań** dowództwa batalionu dowodzenia dywizji należy:

- utrzymywanie w ciągłej sprawności i gotowości do działania systemów pokojowego i mobilizacyjnego uzupełniania batalionu;
- utrzymywanie nakazanego stanu gotowości bojowej batalionu i poszczególnych jego pododdziałów oraz ich przygotowanie do prowadzenia działań w warunkach bojowych i w warunkach kryzysu na obszarze kraju i poza jego granicami, a także przygotowanie części z nich do udziału w akcjach ratowniczych i likwidacji skutków awarii, katastrof i klęsk żywiołowych;

- utrzymywanie gotowości do udziału w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych;
- organizowanie i nadzorowanie szkolenia wojsk oraz udział w przedsięwzięciach szkoleniowych organizowanych na szczeblu dywizji w ramach treningów i ćwiczeń oraz procesu zgrywania dowództw;
- przygotowanie pododdziałów łączności oraz ochrony i regulacji ruchu do rozwijania, funkcjonowania oraz zabezpieczenia stanowisk dowodzenia dywizji;
- planowanie i koordynowanie przedsięwzięć związanymi z zabezpieczeniem procesu dowodzenia podczas szkolenia pododdziałów i podczas ćwiczeń.

Stosownie do tych zadań funkcjonuje w **czasie pokoju** dowództwo batalionu dowodzenia o strukturze przedstawionej na rysunku 1.10.

Opracowano na podstawie: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.10. Struktura dowództwa batalionu dowodzenia dywizji

Dowódca batalionu dowodzenia odpowiada za dowodzenie, gotowość i zdolność bojową batalionu oraz przygotowanie go do wykonywania zadań.

W ramach przedstawionej struktury dowódcy batalionu dowodzenia podlegają w dowództwie bwd bezpośrednio: zastępca dowódcy, szef sztabu, szef logistyki oraz główny księgowy, specjalista - psychoprofilaktyk i pełnomocnik do spraw ochrony informacji.

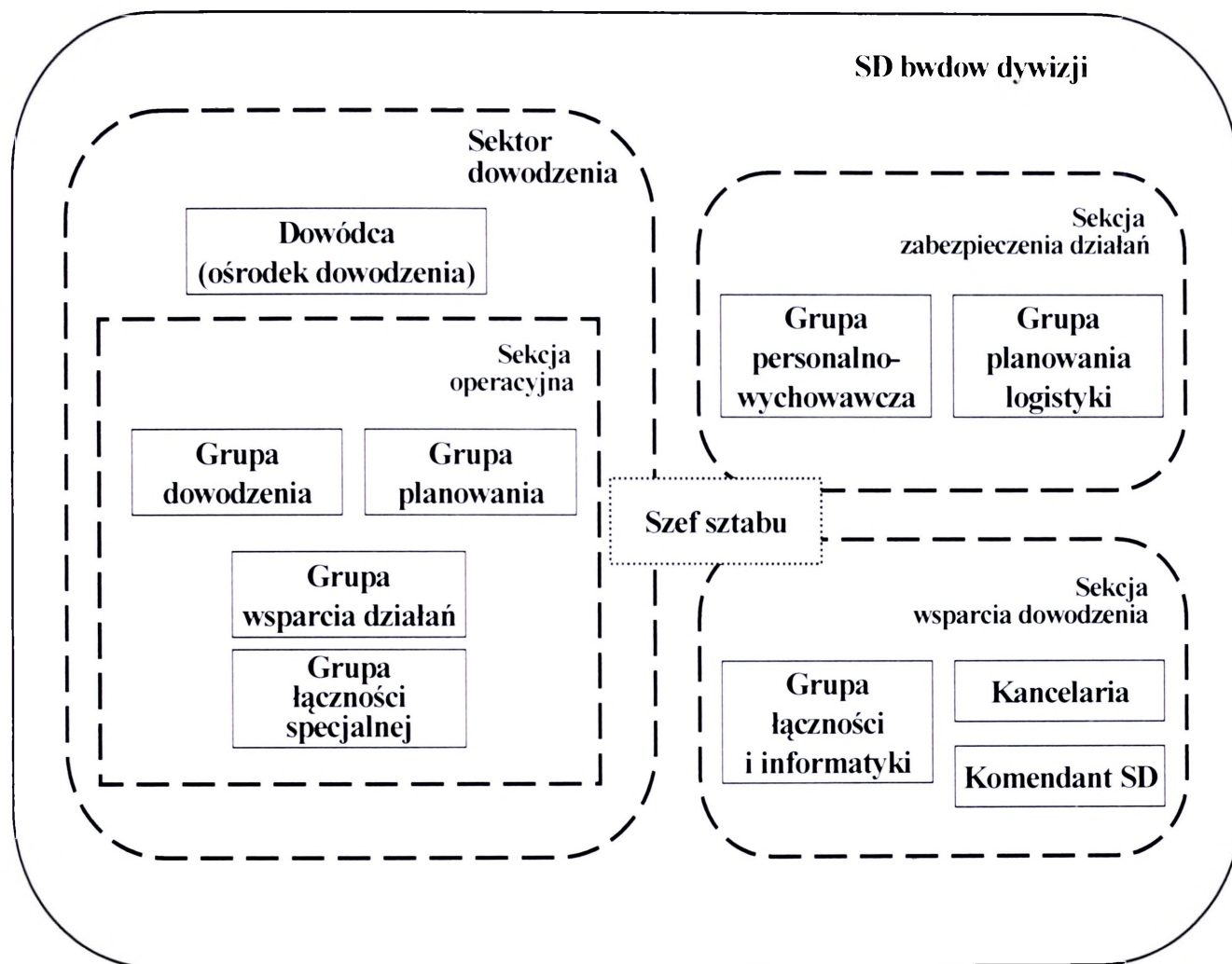
Szefowi sztabu podlega sztab batalionu, a w nim bezpośrednio: szef sekcji personalno-wychowawczej (S-1), szef sekcji operacyjnej (S-3) i szef sekcji logistyki (S-4).

W **okresie kryzysu i wojny**, w celu zabezpieczenia w trakcie działań bojowych skutecznego dowodzenia batalionem, zapewnienia obiegu informacji w dowództwie i w relacjach zewnętrznych oraz wykonania zadań bojowych przez pododdziały batalionu dowodzenia organizuje się stanowisko dowodzenia batalionu. Z obserwacji ćwiczeń wojskowych i opinii osób funkcyjnych bwdow 1 WdZ wynika, że stanowisko dowodzenia batalionu organizowane jest w większości wypadków w ramach rozwijanego przez batalion GSD dywizji. Jednakże zakres zadań, jakie wykonuje batalion dowodzenia, a w konsekwencji także zakres obowiązków osób funkcyjnych SD batalionu wskazuje na konieczność tworzenia przez batalion dowodzenia oddzielnego stanowiska dowodzenia w pewnej odległości od GSD dywizji (może to być np. w okolicy rejonu przewidzianego na zapasowy rejon rozwinięcia GSD dywizji), dzięki czemu byłby to obszar chroniony i z częściowo rozwiniętymi elementami systemu łączności.

W ramach stanowiska dowodzenia batalionu dowodzenia zorganizowana jest praca (dwuzmianowa) zespołów funkcjonalnych obsady operacyjnej w strukturze funkcjonalnej przedstawionej na rysunku 1.11.

Jak wynika z powyższego rysunku struktura stanowiska dowodzenia batalionu dowodzenia dywizji jest w zakresie obsady operacyjnej podobna do struktury na stanowisku dowodzenia batalionu brygadowego. Występujące różnice, to zwiększone, proporcjonalnie do zadań, zespoły funkcjonalne. Podobnie stanowisko dowodzenia batalionu dowodzenia dywizji jest zasadniczym ogniwem dowodzenia siłami i środkami bwdow. Zapewnia miejsca pracy osobom funkcyjnym dowództwa bwdow. Spełnia funkcję planistyczną i organizacyjną w zakresie planowanych działań i przeznaczone jest głównie do koordynacji działań pododdziałów batalionu i organizowanych ich siłami elementów systemu dowodzenia dywizji (stanowisk dowodzenia, systemu łącz-

ności w tym sieci radioliniowo-kablowej dywizji) oraz planowania i koordynacji zadań związanych z ochroną systemu dowodzenia dywizji.

Opracowano na podstawie: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.11. Struktura części operacyjnej stanowiska dowodzenia batalionu dowodzenia dywizji

W ramach systemu dowodzenia przyjęto główne obszary zadań zespołów funkcjonalnych stanowiska dowodzenia batalionu.

Dowódca batalionu – podlega dowódcy dywizji, odpowiada za dowodzenie, utrzymanie zdolności bojowej batalionu oraz rozwinięcie i funkcjonowanie stanowisk dowodzenia dywizji. Do głównych zadań dowódcy bwdow należy:

- utrzymanie wysokiego poziomu gotowości bojowej batalionu;
- znajomość zamiaru działania przełożonego i przewidywanie rozwoju sytuacji;
- terminowe przygotowanie stanowisk dowodzenia do pracy w rejonie przeznaczonym do rozwinięcia;

- terminowe przygotowanie do pracy sieci łączności dywizji;
- nadzór nad przygotowaniem dowództwa i pododdziałów batalionu do funkcjonowania w strukturach dywizji;
- podejmowanie decyzji i dowodzenie bwdow oraz zapewnienie właściwej organizacji pracy;
- nadzór nad przestrzeganiem tajemnicy służbowej w bwdow;
- utrzymanie wysokiego poziomu gotowości bojowej batalionu;
- nadzór nad właściwą eksploatacją i utrzymaniem wskaźników sprawności sprzętu uzbrojenia, sprzętu łączności, samochodowego i pozostałego sprzętu technicznego;
- sprawowanie nadzoru nad działalnością finansową batalionu i podległych jednostek;
- współpraca z duszpasterstwem wojskowym (zapewnienie żołnierzom wykonywania praktyk religijnych);
- współpraca z żandarmerią, prokuraturą i sądami;
- współpraca z terenowymi organami administracji państwowej.

Szef sztabu batalionu dowodzenia jest koordynatorem pracy sztabu batalionu. Podlega bezpośrednio dowódcy bwdow. określa zadania dla sztabu bwdow i jest bezpośrednim przełożonym obsady etatowej sztabu batalionu. Do głównych zadań szefa sztabu bwdow należą:

- nadzorowanie pracy sztabu batalionu;
- nadzór nad przestrzeganiem określonych procedur dowodzenia przez wszystkie osoby funkcyjne sztabu;
- organizacja i funkcjonowanie systemu dowodzenia batalionu;
- nadzór nad realizacją przedsięwzięć organizacyjno-planistycznych dowództwa batalionu;
- śledzenie bieżącej sytuacji operacyjno-taktycznej oraz istotnych dla pracy stanowiska dowodzenia treści rozkazów, zarządzeń i aneksów dowódcy dywizji;
- znajomość, przestrzeganie oraz praktyczne wprowadzanie w działalności bieżącej rozkazów, zarządzeń i wytycznych przełożonych;
- nadzór nad zapewnieniem przepływu informacji zgodnie z zadaniami wykonywanymi przez batalion dowodzenia;

40

- nadzór nad wykonywaniem dokumentów rozkazodawczych i sprawozdawczo informacyjnych;

- nadzór nad opracowywaniem dokumentów eksploatacji łączności oraz systemu ochrony sieci łączności przed oddziaływaniem przeciwnika;

- nadzór oraz okresowa kontrola stanu systemu ochrony i obrony SD oraz przestrzegania przepisów o ochronie tajemnicy na stanowisku dowodzenia;

- koordynowanie i kontrola przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego i rozpoznania;

- zabezpieczenie topograficzne batalionu.

Sekcja operacyjna – grupa dowodzenia – odpowiada za pozyskiwanie, przetwarzanie i przesyłanie informacji niezbędnych dla zapewnienia dowódcy możliwości dowodzenia podległymi elementami, odpowiada za dowodzenie elementami ugrupowania bwdow (wspiera w tym zakresie dowódcę), kierowanie siecią łączności budowaną przez batalion i elementami systemu łączności dywizji oraz ochronę i obronę SD batalionu dowodzenia.

Sekcja operacyjna – grupa planowania - odpowiada za planowanie sieci łączności oraz użycia bwdow w kolejnych (przyszłych działaniach).

Sekcja operacyjna – grupa wsparcia działań - wspomaga dowódcę batalionu w planowaniu i dowodzeniu działaniami pododdziałów rodzajów wojsk. Specjaliści sekcji sprawują funkcję doradcą dla dowódcy, grupy planowania i grupy dowodzenia w swych obszarach specjalistycznych tj. wojsk inżynieryjnych, obrony przed bronią masowego rażenia.

Sekcja operacyjna – grupa łączności specjalnej – odpowiada za wymianę informacji w systemie łączności kodowo-szyfrowej oraz przetwarzanie i dystrybucję danych (np. kluczy) dla systemu łączności dywizji.

Sekcja wsparcia dowodzenia – grupa łączności i informatyki – jest odpowiedzialna za zaplanowanie i nadzór nad systemem łączności batalionu dowodzenia oraz (współ z kancelarią) za prawidłowy obieg informacji w ramach systemu dowodzenia batalionu.

Sekcja wsparcia dowodzenia – kancelaria – odpowiada za stan, ochronę, przechowywanie dokumentów znajdujących się w kancelarii oraz rozdział, wysyłanie i nadzór nad obiegiem dokumentów.

41

Sekcja zabezpieczenia działań – grupa personalno-wychowawcza – odpowiada za gospodarowanie zasobami ludzkimi oraz działalność kadrową i społeczno-wychowawczą.

Sekcja zabezpieczenia działań - grupa planowania logistyki – odpowiada za planowanie zabezpieczenia logistycznego działań bojowych bwdow.

Z badań wynika, że wymiana informacji w systemie dowodzenia batalionu dowodzenia z podległymi pododdziałami batalionu (por. struktura bdown – rysunek 1.4. i rysunek 1.5.) odbywa się w ramach więzi informacyjnych łączących poszczególne osoby funkcyjne i zespoły funkcjonalne stanowiska dowodzenia z dowódcami poszczególnych pododdziałów.

Wymiana informacji z dowódcami podległych kompanii (zwłaszcza rozwijających elementy stanowisk dowodzenia dywizji) odbywa się przede wszystkim w ramach rozwiniętej sieci radioliniowo-kablowej dywizji oraz w sieci dowodzenia dowódcy bwdow.

Wymiana informacji z dowódcami pozostałych pododdziałów odbywa się w większości przypadków w ramach stanowiska dowodzenia batalionu (kontakt osobisty lub w sieci wewnętrznej stanowiska dowodzenia).

1.2.3. Struktura dowództwa i organizacja dowodzenia w pułku dowodzenia komponentu lądowego

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że dowództwo pułku dowodzenia jest organem zapewniającym dowódcy możliwość sprawowania funkcji dowodzenia pułkiem w procesie przygotowania oraz realizacji zadań w czasie pokoju, kryzysu i wojny.

Do głównych **zadań** dowództwa pułku dowodzenia należy:

- utrzymywanie w ciągłej sprawności i gotowości do działania systemów pokojowego i mobilizacyjnego uzupełniania pułku;
- utrzymywanie nakazanego stanu gotowości bojowej pułku i poszczególnych jego pododdziałów oraz ich przygotowanie do prowadzenia działań w warunkach bojowych i w warunkach kryzysu na obszarze kraju i poza jego granicami, a także przy-

gotowanie części z nich do udziału w akcjach ratowniczych i likwidacji skutków awarii, katastrof i klęsk żywiołowych;

- utrzymywanie gotowości do udziału w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych;

- organizacja działań w powierzonym rejonie i przygotowanie pododdziałów do wykonywania zadań specjalistycznych oraz do współdziałania z pozamilitarnymi ogniwami obronnymi;

- organizowanie i nadzorowanie szkolenia, organizowanie i prowadzenie kursów instruktorsko-metodycznych;

- organizowanie treningów i ćwiczeń oraz procesu zgrywania dowództw;

- przygotowanie i utrzymanie w ciągłej sprawności systemu dowodzenia i łączności pułku dowodzenia oraz realizowanie przedsięwzięć zapewniających im bezpieczeństwo;

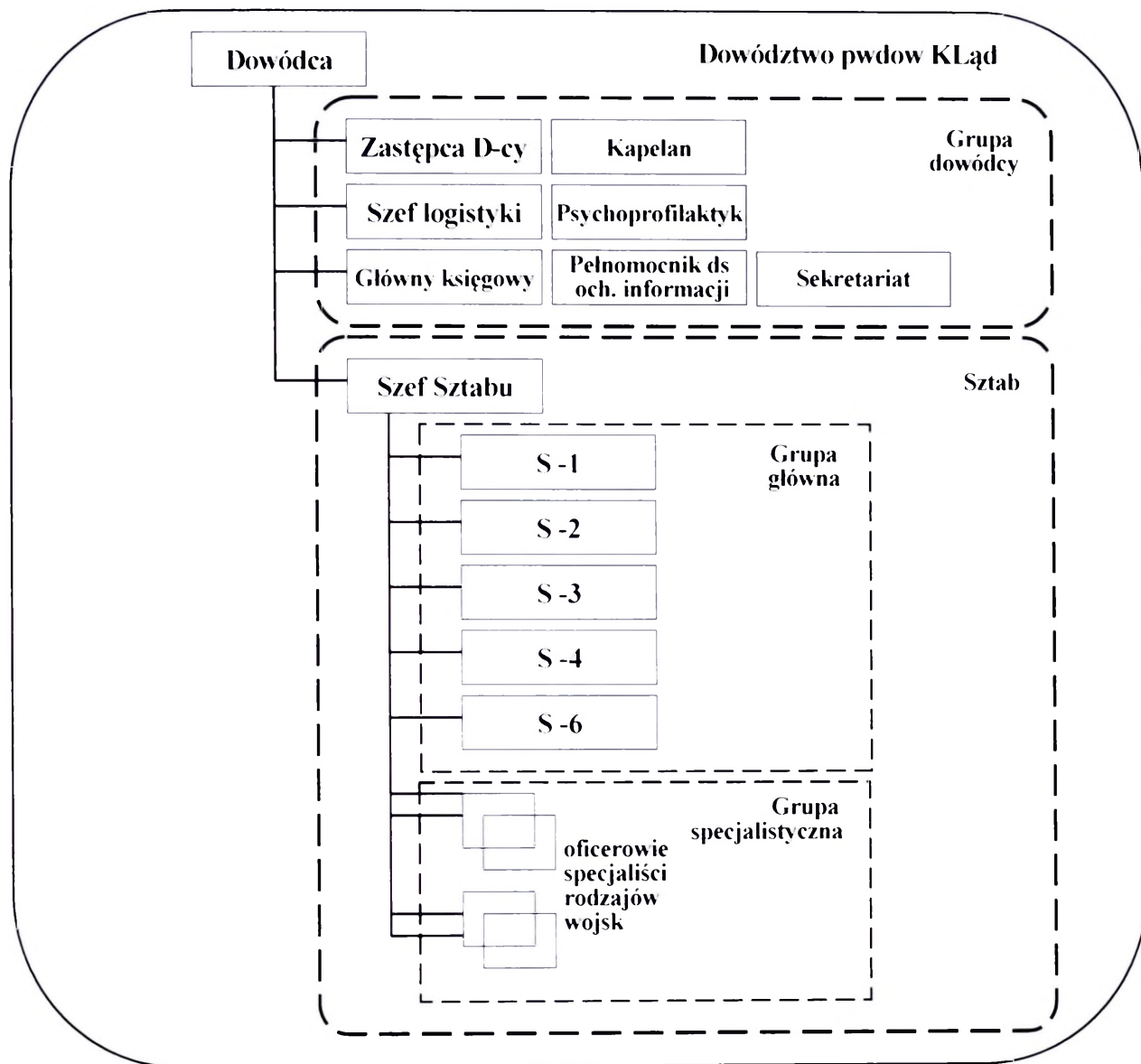
- przygotowanie podległych batalionów dowodzenia do rozwijania, funkcjonowania oraz zabezpieczenia stanowisk dowodzenia komponentu lądowego;

- planowanie i koordynowanie przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem procesu dowodzenia podczas szkolenia pododdziałów i podczas ćwiczeń;

- planowanie, organizowanie i nadzorowanie przedsięwzięć związanych z ochroną informacji niejawnych oraz ochroną i obroną obiektów pułku dowodzenia;

- obsługa prawna i prowadzenie gospodarki finansowej pułku dowodzenia.

Stosownie do tych zadań funkcjonuje w **czasie pokoju** dowództwo pułku dowodzenia o strukturze przedstawionej na rysunku 1.12.

Opracowano na podstawie: J. Janczak i inni, Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, AON, Warszawa 2004.

Rys. 1.12. Struktura dowództwa pułku dowodzenia komponentu lądowego

Dowódca pułku dowodzenia odpowiada za dowodzenie, gotowość i zdolność bojową pułku oraz przygotowanie go do wykonywania zadań.

W ramach przedstawionej struktury dowódcy pułku dowodzenia podlegają w dowództwie pułku bezpośrednio: zastępca dowódcy, szef sztabu, szef logistyki oraz główny księgowy, specjalista - psychoprofilaktyk, kapelan, pełnomocnik do spraw ochrony informacji oraz sekretariat.

Szefowi sztabu podlega sztab pułku a w nim bezpośrednio: szef sekcji personalno-wychowawczej (S-1), szef sekcji rozpoznania (S-2) szef sekcji operacyjnej (S-3), szef sekcji logistyki (S-4) i szef sekcji wsparcia dowodzenia i łączności (S-6) oraz oficerowie z grupy specjalistycznej.

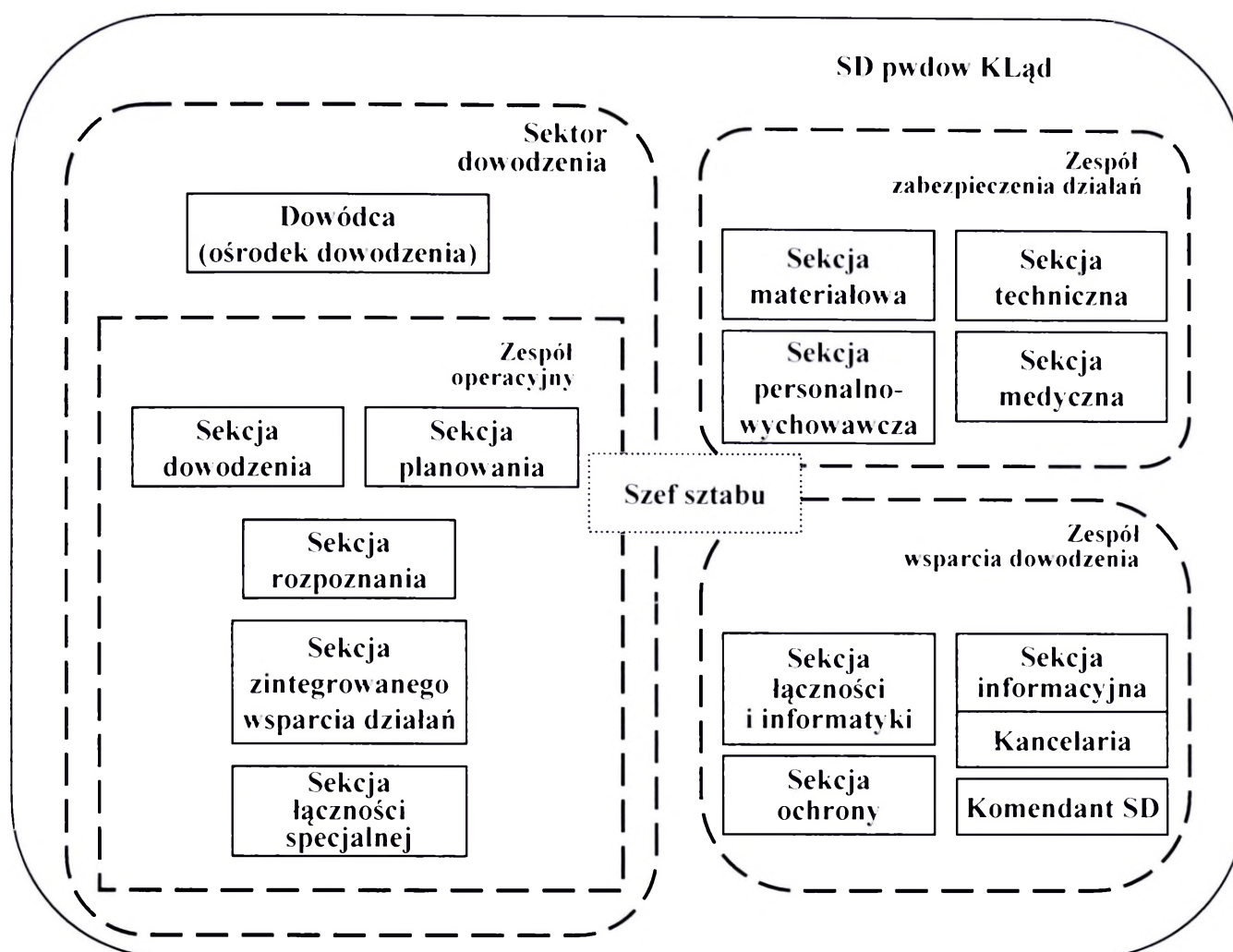
46

W okresie kryzysu i wojny, w celu zapewnienia w trakcie działań bojowych skutecznego dowodzenia pułkiem, zapewnienia obiegu informacji w dowództwie i w relacjach zewnętrznych oraz wykonania zadań bojowych przez pododdziały pułku dowodzenia organizuje się stanowisko dowodzenia pułku. Stanowisko dowodzenia pułku organizowane jest jako oddzielnie funkcjonujące, jednakże uzasadniona jest jego lokalizacja w pobliżu (kilka km) stanowiska dowodzenia komponentu lądowego. Stanowisko dowodzenia pułku dowodzenia jest najczęściej typu mobilno-stacjonarnego, przy czym może ono być rozmieszczone w obiektach stacjonarnych, które nie posiadają wyposażenia w środki łączności i informatyki. Stanowisko dowodzenia pułku zapewnia swoimi środkami (połowymi) miejsca pracy dla około 70÷80% zasadniczej obsady operacyjnej stanowiska, pozostałe 20÷30% to stanowiska pracy, które muszą być zorganizowane w obiektach stacjonarnych. Jest to cechą odróżniającą stanowisko dowodzenia pułku dowodzenia od praktycznie mobilnych stanowisk dowodzenia batalionów – dywizyjnego a szczególnie brygadowego.

Praca na stanowisku dowodzenia prowadzona jest w systemie dwuzmianowym w strukturze funkcjonalnej przedstawionej na rysunku 1.13.

Struktura stanowiska dowodzenia pułku dowodzenia jest dostosowana do zadań, jakie wykonuje pułk dowodzenia. Zapewnia osobom funkcyjnym dowództwa właściwy podział kompetencji i zakresu czynności dowódczo-sztabowych w trakcie planowania jak i kierowania działaniami pułku. Podobnie jak w pododdziałach dowodzenia występujących na niższych szczeblach jest ono zasadniczym organem koordynującym działanie pododdziałów pułku.

Z analizy ćwiczeń pwdow przyjęto w ramach systemu dowodzenia główne obszary zadań zespołów funkcjonalnych stanowiska dowodzenia pułku.

Opracowano na podstawie: J. Janczak i inni. Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia. AON. Warszawa 2004.

Rys. 1.13. Struktura części operacyjnej stanowiska dowodzenia pułku dowodzenia

Dowódca pułku – podlega dowódcy komponentu lądowego, odpowiada za dowodzenie, utrzymanie zdolności bojowej pułku oraz rozwinięcie i funkcjonowanie stanowisk dowodzenia komponentu lądowego. Do głównych zadań dowódcy pdown należy:

- utrzymanie wysokiego poziomu gotowości bojowej pułku;
- znajomość zamiaru działania przełożonego i przewidywanie rozwoju sytuacji;
- przygotowanie własnej oceny aktualnej sytuacji operacyjno-taktycznej, (wojsk własnych, przeciwnika i terenu), oraz istotnych czynników mogących mieć wpływ na wykonanie zadania, ciągle przewidywanie rozwoju sytuacji;
- terminowe przygotowanie stanowisk dowodzenia do pracy w rejonach przeznaczonych do rozwinięcia;

- terminowe przygotowanie do pracy sieci łączności komponentu lądowego;
- terminowe przygotowanie (wzmocnienie) niezbędnych elementów stacjonarnego systemu łączności do pracy w sieci łączności obszaru operacji;
- zapewnienie łączności (w ustalonym zakresie) na potrzeby współdziałających komponentów:
  - nadzór nad przygotowaniem dowództwa i pododdziałów pułku do funkcjonowania w strukturach komponentu lądowego;
  - podejmowanie decyzji i dowodzenie pwdow oraz zapewnienie właściwej organizacji pracy;
  - nadzór nad przestrzeganiem tajemnicy służbowej w pdow;
  - utrzymanie wysokiego poziomu gotowości bojowej pułku;
  - nadzór nad właściwą eksploatacją i utrzymaniem wskaźników sprawności sprzętu uzbrojenia, sprzętu łączności, samochodowego i pozostałego sprzętu technicznego;
  - sprawowanie nadzoru nad działalnością finansową pułku i podległych jednostek;
  - współpraca z duszpasterstwem wojskowym (zapewnienie żołnierzom wykonywania praktyk religijnych);
  - współpraca z żandarmerią, prokuraturą i sądami;
  - współpraca z terenowymi organami administracji państwowej.

Szef sztabu pułku dowodzenia jest koordynatorem pracy sztabu pułku. Podlega bezpośrednio dowódcy pułku, określa zadania dla sztabu pułku i jest bezpośrednim przełożonym obsady etatowej sztabu. Do głównych zadań szefa sztabu pułku dowodzenia należy:

- nadzorowanie pracy sztabu pułku;
- nadzór nad przestrzeganiem określonych procedur dowodzenia przez wszystkie osoby funkcyjne sztabu;
- organizacja i funkcjonowanie systemu dowodzenia pułku;
- kierowanie stanowiskiem dowodzenia pułku oraz koordynowanie pracy zespołów i osób funkcyjnych;
- nadzór nad realizacją przedsięwzięć organizacyjno – planistycznych dowództwa pułku;

- śledzenie bieżącej sytuacji operacyjno-taktycznej oraz istotnych dla pracy stanowiska dowodzenia treści dyrektyw, rozkazów, zarządzeń i aneksów dowódcy komponentu lądowego;

- znajomość, przestrzeganie oraz praktyczne wprowadzanie w działalności bieżącej rozkazów, zarządzeń i wytycznych przełożonych;

- nadzór nad zapewnieniem przepływu informacji zgodnie z zadaniami wykonywanymi przez pułk dowodzenia;

- nadzór nad wykonywaniem dokumentów rozkazodawczych i sprawozdawczo informacyjnych;

- nadzór nad opracowywaniem dokumentów eksploatacji łączności oraz systemu ochrony sieci łączności przed oddziaływaniem przeciwnika;

- nadzór oraz okresowa kontrola stanu systemu ochrony i obrony SD oraz przestrzegania przepisów o ochronie tajemnicy na stanowisku dowodzenia;

- koordynowanie i kontrola przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego i rozpoznania;

- organizacja systemu ostrzegania i alarmowania.

Zespół operacyjny (tworzony przez oficerów S-2, S-3 i oficerów specjalistów) – jest głównym elementem części operacyjnej stanowiska dowodzenia pułku dowodzenia. Przeznaczony jest do zaplanowania i dowodzenia działaniami pułku dowodzenia. W trakcie wykonywania swej funkcji kieruje się decyzjami i wytycznymi dowódcy oraz zarządzeniami sztabu nadrzędnego. Zespół operacyjny spełnia nadrzędną rolę w stosunku do pozostałych zespołów i sekcji stanowiska dowodzenia. Planuje działania, a po podjęciu decyzji przez dowódcę opracowuje je w formie rozkazów i zarządzeń do pododdziałów. Następnie sprawuje kontrolę wykonania postawionych zadań. Ponadto organizuje wszechstronne zabezpieczenie działań i organizuje ciągłość pracy na SD pułku. W zespole operacyjnym wyodrębnione są sekcje: planowania, dowodzenia, rozpoznania i zintegrowanego działań.

Sekcja dowodzenia – jest przeznaczona do realizacji przedsięwzięć i zadań służących prowadzeniu działań, informowania dowódcy pułku i sztabu o sytuacji pododdziałów oraz zapewnienia osobom funkcyjnym stanowiska dowodzenia niezbędnych informacji do podejmowania decyzji.

Sekcja planowania – stanowi element zespołu operacyjnego przeznaczony do planowania działań pułku dowodzenia.

Sekcja rozpoznania – przeznaczona jest do przetwarzania danych i opracowywania informacji o przeciwniku i terenie. Zapewnia organizację dystrybucji wiadomości rozpoznawczych na potrzeby dowódcy, zespołów i sekcji stanowiska dowodzenia pułku dowodzenia.

Sekcja zintegrowanego wsparcia działań – jest elementem wspomagającym dowódcę pułku w planowaniu i dowodzeniu działaniami pododdziałów rodzajów wojsk. Oficerowie sekcji sprawują funkcję doradcą dla dowódcy, sekcji planowania i sekcji dowodzenia w swych obszarach specjalistycznych tj. obrony przeciwlotniczej, wojsk inżynieryjnych, obrony przed bronią masowego rażenia.

Sekcja łączności specjalnej przeznaczona jest do koordynacji systemu łączności kodowo-szyfrowej organizowanego przez pułk dowodzenia dla potrzeb komponentu lądowego. odpowiada także za wymianę informacji w systemie łączności kodowo-szyfrowej oraz przetwarzanie i dystrybucję danych (np. kluczy) dla systemu łączności komponentu lądowego.

Zespół dowodzenia – spełnia funkcję wsparcia cyklu decyzyjnego procesu dowodzenia. Planuje i koordynuje wykonanie sieci telekomunikacyjnej dla potrzeb pułku dowodzenia. Organizuje, zabezpiecza i nadzoruje bezpieczeństwo przepływu informacji pomiędzy sekcjami SD oraz pomiędzy stanowiskami dowodzenia pododdziałów pułku dowodzenia. W zespole dowodzenia wyodrębnione są: sekcja łączności i informatyki, sekcja informacyjna, sekcja ochrony i komendant stanowiska dowodzenia.

Sekcja łączności i informatyki – jest zespołem odpowiedzialnym za planowanie sieci telekomunikacyjnej pułku dowodzenia. W ramach sekcji organizowany jest punkt sterowania siecią, którego zadaniem jest ciągła kontrola nad zorganizowaną siecią telekomunikacyjną.

Sekcja informacyjna – odpowiada za organizację i obieg informacji (dokumentów) na stanowisku dowodzenia pułku.

Sekcja ochrony – odpowiada za rozwinięcie i funkcjonowanie SD oraz jego ochronę i obronę oraz za przechowywanie i rozdział dokumentów kancelarii.

Komendant stanowiska dowodzenia pułku dowodzenia – jest bezpośrednim organizatorem wykorzystania sił i środków zabezpieczenia dla SD pułku.

W czasie działań podlega mu kompania dowodzenia pułku. Organizuje łączność wewnętrzną SD pułku.

Zespół zabezpieczenia działań – przeznaczony jest do kierowania wsparciem logistycznym pododdziałów pułku w zakresie przygotowania i realizacji zabezpieczenia materiałowego, technicznego, medycznego i transportowego w okresie działań pułku. Prowadzi uzupełnienie personalne pododdziałów pułku oraz opiekę duszpasterską. Organizuje przekazanie jeńców wojennych w wyznaczone przez przełożonego rejony (w szczególnych przypadkach). Koordynuje działania pododdziałów logistycznych w celu właściwego zabezpieczenia logistycznego pododdziałów pułku. W ramach Zespołu zabezpieczenia działań funkcjonuje: sekcja materiałowa, sekcja techniczna, sekcja medyczna i sekcja personalno-administracyjna.

Sekcja materiałowa – jest przeznaczona do planowania, formułowania oraz koordynowania przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia materiałowego pododdziałów pułku.

Sekcja techniczna – jest przeznaczona do organizowania, planowania i monitorowania systemu zabezpieczenia technicznego pułku.

Sekcja medyczna – jest przeznaczona do planowania, organizowania oraz koordynowania przedsięwzięć zabezpieczenia medycznego pododdziałów pułku.

Sekcja personalno-administracyjna – jest przeznaczona do planowania i realizacji przedsięwzięć z zakresu uzupełniania pododdziałów pułku stanem osobowym, środkami transportowymi i maszynami. Odpowiada za zabezpieczenie finansowe i ochronę prawną interesów pułku oraz zabezpieczenie potrzeb duchowych żołnierzy. W jej skład wchodzi poniżej scharakteryzowane elementy.

Grupa ewidencyjno-uzupełnieniowa odpowiadająca za działalność organizacyjno-etatową i ewidencyjno-statystyczną. Grupa ta jest przeznaczona do planowania i realizacji przedsięwzięć z zakresu uzupełnienia pododdziałów pułku kadrami, żołnierzami, środkami transportowymi i maszynami.

Grupa głównego księgowego – przeznaczona do realizacji zadań zabezpieczenia finansowego i prawnego. Jest komórką zabezpieczającą pracę głównego księgowego, który na stanowisku dowodzenia może pełnić rolę doradcy dla dowódcy pułku w tzw. ośrodku dowodzenia. Ze względów funkcjonalnych obsada grupy rozmieszczona jest w sekcji personalno-administracyjnej zespołu zabezpieczenia działań.

Oficer społeczno-wychowawczy – odpowiedzialny za realizację zadań społeczno-wychowawczych, współpracę z mediami. Może pełnić rolę nieetatowego oficera prasowo-informacyjnego dowódcy pułku, oraz doradcy w sprawach społeczno-wychowawczych.

Kapelan – odpowiedzialny za zabezpieczenie potrzeb duchowych żołnierzy pułku i ludności cywilnej w rejonie działania.

Badania wykazały, że wymiana informacji w systemie dowodzenia pułku dowodzenia z podległymi pododdziałami odbywa się w ramach więzi informacyjnych łączących poszczególne osoby funkcyjne i zespoły funkcjonalne systemu dowodzenia pułku. Wymiana informacji z dowódcami podległych batalionów i kompanii, ze względu na rozległy obszar działania pułku dowodzenia i odległości pomiędzy rozwijanymi elementami systemu dowodzenia komponentu lądowego, odbywa się przede wszystkim w ramach rozwiniętej sieci radioliniowo-kablowej obszaru operacji oraz w sieci dowodzenia dowódcy pwdow, szczególnie w przypadku, gdy dowódca pułku sprawuje swoje funkcje poza własnym stanowiskiem dowodzenia.

Wnioski:

Z przeprowadzonych w rozdziale rozważań wynika, iż struktury organizacyjne i zadania dowództwa pododdziałów i oddziałów dowodzenia mogą być niejednorodne. W zależności od roli i miejsca, brygad, dywizji, czy też komponentu lądowego zadania stawiane pododdziałom i oddziałom dowodzenia będą zależały od zadań jednostek wspieranych. Dlatego też każdy dowódca powinien każdorazowo określić szczegółowe zadania sztabom i podległym pododdziałom dowodzenia.

Dokonując uogólnienia rozważań dotyczących przedstawionych struktur organizacyjnych pododdziałów i oddziałów dowodzenia można postawić tezę, że spełniają one szczególną rolę w wojskach lądowych. Umożliwiają bowiem integrację różnych wysiłków wszystkich rodzajów wojsk i służb dla osiągnięcia wspólnych celów w nakazanych obszarach odpowiedzialności.

Prowadzone badania wykazały, że zadania i struktury wewnętrzne pododdziałów i oddziałów dowodzenia powinny być dostosowane do roli, zadań i składu komponentu lądowego. Zasada ta nie jest jednak stosowana we wszystkich przypadkach

51

przedstawionych w niniejszej pracy naukowo-badawczej, gdyż ograniczenia spowodowane możliwościami ekonomicznymi uniemożliwiają wdrażanie odpowiednich, czyli nowoczesnych i kosztownych rozwiązań organizacyjnych i technicznych.

Znamiennym jest również fakt, iż zaprezentowane struktury przekształcają się w kierunku obniżenia własnego szczebla organizacyjnego, większego „utechnicznienia” i „usamodzielnienia” pod względem wykonywanych zadań. Zmiany te związane są przede wszystkim z kompleksowym wykonywaniem świadczeń w zakresie organizacji, rozbudowy i eksploatacji współczesnych stanowisk dowodzenia organizowanych na różnych szczeblach dowodzenia.

Przedstawione rozważania stanowią podstawę do sformułowania również kilku uogólnień:

- aktualna obsada personalna dowództwa oraz stanowiska dowodzenia batalionów dowodzenia i brygad dywizji oraz pułku dowodzenia nie spełnia wymogów ciągłego funkcjonowania stanowiska dowodzenia w dłuższym okresie czasu;

- realizacja zadań w zespołach funkcjonalnych stanowisk dowodzenia (grupach i sekcjach) odbywa się przy zbyt dużym obciążeniu obecnej obsady personalnej;

- obecna struktura i obsada stanowiska dowodzenia pododdziałów dowodzenia nie pozwala organizować pracy dwuzmianowej;

- istnieje zatem potrzeba doposażenia pododdziałów dowodzenia w urządzenia i systemy pozwalające zarządzać organizowanymi sieciami łączności, a zwłaszcza nowo tworzonymi sieciami teleinformatycznymi.

Mając na względzie także aktualne uwarunkowania zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne determinujące konieczność zapewnienia interoperacyjności w zakresie dowodzenia, łączności i informatyki w ramach sojuszu NATO, należy przede wszystkim rozstrzygnąć i usankcjonować prawnie problem odpowiedzialności dowództw na poszczególnych szczeblach dowodzenia.

ROZDZIAŁ 2

PODOBIENSTWA I RÓŻNICE FORM I METOD DOSKONALENIA DOWÓDZTW I WOJSK

---

ormy i metody doskonalenia (szkolenia) charakteryzując się interdyscyplinarnością i kompleksowością mają swoje tożsame odpowiedniki w systemach szkolenia wielu armii. W rozdziale dokonano porównania zasadniczych form i metod doskonalenia (szkolenia) wojsk i dowództw. Porównując stosowane obecnie formy w siłach zbrojnych państw sojuszniczych i spoza NATO podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: *Jakie są podobieństwa i różnice form i metod doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia wojsk lądowych SZ RP do stosowanych form i metod w wybranych armiach Sojuszu?* Podjęta analiza problemu pozwoli w dalszej części na określenie skutecznych (najczęściej stosowanych) form i metod doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia.

2.1. Formy i metody doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia w SZ RP

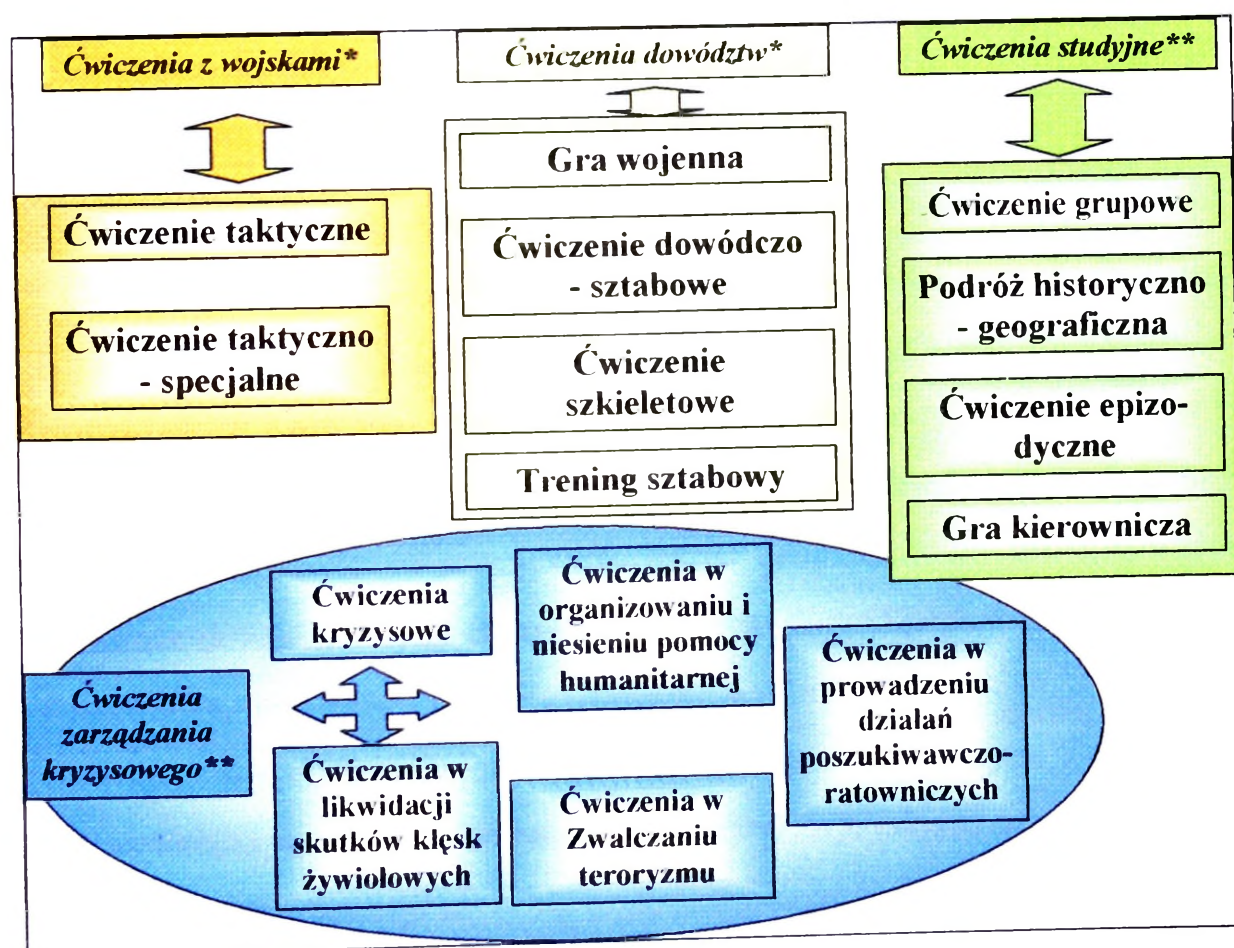
Cechą charakterystyczną szkolenia wojskowego jest różnorodność form organizacyjnych. Jest to powodowane koniecznością osiągnięcia w procesie szkolenia różnych celów - przygotowania do działań bojowych pojedynczych żołnierzy, pododdziałów, oddziałów, związków taktycznych, itd., jak również dowództw różnych szczebli.

Aby skutecznie realizować cele w szkoleniu operacyjno-taktycznym i bojowym w Siłach Zbrojnych RP stosowane są dwie zasadnicze kategorie form: proste oraz złożone. W literaturze problemu formy *proste* to przedsięwzięcia szkoleniowe o jednolitej tematyce i strukturze metodycznej. Formy *złożone* odznaczają się kompleksowością i odpowiednim stopniem komplikacji organizacyjnych i metodycznych, konieczne są do urealnienia złożonej sytuacji współczesnego pola walki w szkoleniu.

Do typowych *prostych* form organizacyjnych szkolenia dowództw i dowódców pododdziałów zalicza się: wykład, seminarium, konwersatorium, informację oraz in-

struktaż. Do form *złożonych* zalicza się oprócz ćwiczeń wojskowych inne formy szkolenia jak kursy i zajęcia instruktazowo-metodyczne, pokazy oraz warsztaty szkoleniowe. Pomimo tego jako zasadnicze formy szkolenia wojskowego literatura problemu wymienia ćwiczenia wojskowe.

W Siłach Zbrojnych RP stosowane są następujące rodzaje ćwiczeń wojskowych (patrz rys. 2.1.). Obowiązujące od 1995 roku instrukcje o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami i sztabami oraz z wojskami SZ RP określają podział (klasyfikacje) i charakterystykę poszczególnych ćwiczeń. W Akademii Obrony Narodowej dla potrzeb kształcenia studentów we wszelkiego rodzaju zajęciach i ćwiczeniach z przedmiotu Metodyka Szkolenia Taktyczno-Operacyjnego dokonano klasyfikacji, która została wypracowana w ciągu ostatnich lat na podstawie badań i praktyki szkoleniowej, ćwiczenia realizowane w SZ RP dzielą się na cztery zasadnicze typy:

* mogą być prowadzone z wykorzystaniem systemów symulacyjnych

** niektóre formy można wspomagać systemami (programami) symulacyjnymi

Źródło: J. Halik, J. Wolejszo, *Ćwiczenia Sił Zbrojnych RP w aspekcie interoperacyjności w ramach NATO*, AON, Warszawa 2003.

Rys. 2.1. Typy i rodzaje ćwiczeń wojskowych w SZ RP

Typologia ćwiczeń według podmiotów szkolenia, tzn. do ujęcia najważniejszego elementu systemu szkolenia Sił Zbrojnych jako wyróżnika ćwiczeń, należy do istotnych z punktu widzenia organizatora i prowadzącego ćwiczenie. Dokonany podział ćwiczeń uwzględnia tylko jedno kryterium – *podmioty szkolenia*. Przyjęcie innych kryteriów skutkuje nowymi podziałami ćwiczeń. Dla potrzeb powyższej pracy podane kryterium będzie jedyne.

Najważniejszą formą prowadzenia ćwiczeń w SZ RP są **ćwiczenia z wojskami**. Ćwiczenia z wojskami są taką formą praktycznego szkolenia dowództw i wojsk, w trakcie, której ćwiczący na tle sytuacji taktycznej zbliżonej do realnej, możliwej do zaistnienia na przyszłym polu walki, dążąc do określonego celu działania w zgodzie z zasadami sztuki wojennej uczą się praktycznego rozwiązywania problemów taktycznych.

Ćwiczenia z dowództwami i sztabami mają na celu doskonalenie umiejętności dowództw, sztabów niezbędnych do wykonywania obowiązków funkcyjnych w procesie planowania, organizowania i prowadzenia operacji, działań taktycznych oraz praktycznego dowodzenia wojskami. Najwyższym szczeblem organizacyjnym SZ biorącym udział w szkoleniu jest Sztab Generalny WP.

1. **Ćwiczenie dowódczo-sztabowe** stanowi ważne ogniwo doskonalenia dowództw i sztabów jednostek dowodzenia. *Celem* tych ćwiczeń jest doskonalenie umiejętności wszystkich osób funkcyjnych dowództwa w działaniu zespołowym w ramach realizacji procesu dowodzenia wojskami, w tym także sprawdzenie stopnia przygotowania dowództw do ćwiczeń z wojskami. *Istotą* ćwiczeń dowódczo-sztabowych jest to, że ćwiczące dowództwo jest etatowym organem dowodzenia a jego skład wynika z etatu dowództwa, wszyscy ćwiczący zajmują stanowiska funkcjonalne na stanowiskach dowodzenia zgodnie z zajmowanym stanowiskiem etatowym. *Treścią* tej formy szkolenia są działania obejmujące cały kompleks przedsięwzięć wynikających z przeznaczenia danego ćwiczącego szczebla organizacyjnego SZ.

2. **Trening sztabowy** jest kolejną formą przygotowania dowództw jednostek dowodzenia do udziału w przedsięwzięciach szkoleniowych bardziej złożonych. *Celem* treningu sztabowego jest doskonalenie osób funkcyjnych stanowisk dowodzenia, lub tylko zespołów funkcjonalnych tych stanowisk, w realizacji zadań w czasie organizowania i prowadzenia działań taktycznych bądź operacyjnych. *Istotą* tego rodzaju ćwiczeń

czenia jest jego prowadzenie, wyrażające się w prowadzeniu (realizacji) ćwiczeniem aż do czasu opanowania rozpatrywanych problemów w stopniu pożądanym przez kierownika ćwiczenia.¹ *Treścią* treningu sztabowego jest: realizacja procesu dowodzenia lub też jej pojedynczej fazy, czy też etapu, kalkulacji operacyjno – taktycznych, opracowanie dokumentów planistycznych i rozkazodawczych. *Treścią* treningu sztabowego może też być prowadzenie pracy na punkcie w terenie, umiejętności posługiwania się technicznymi środkami łączności i zautomatyzowanymi środkami dowodzenia.

3. Formą ćwiczeń stosowaną w indywidualnym szkoleniu dowódców i oficerów dowództwa jednostek dowodzenia są **ćwiczenia grupowe**. *Celem* tych ćwiczeń jest przełożenie wiedzy teoretycznej na praktyczne umiejętności rozwiązywania problemów operacyjno – taktycznych oraz realizacji czynności na stanowiskach dowodzenia bądź pełnienie funkcji dowódczych w terenie. *Istotą* tych ćwiczeń jest to, że wszyscy szkoleni występują w jednakowej (określonej przez kierownika – prowadzącego) roli i rozwiązują zadania na tle tej samej sytuacji taktyczno-operacyjnej. *Treścią* ćwiczeń grupowych jest organizacja i prowadzenie działań (taktycznych i operacyjnych). Podmiot szkolący się rozwiązuje problemy w roli określonej osoby funkcyjnej na stanowisku dowodzenia (w celach szkoleniowych pomieszczeniu lub w terenie).

2.2. Formy i metody doskonalenia dowództw w armii USA

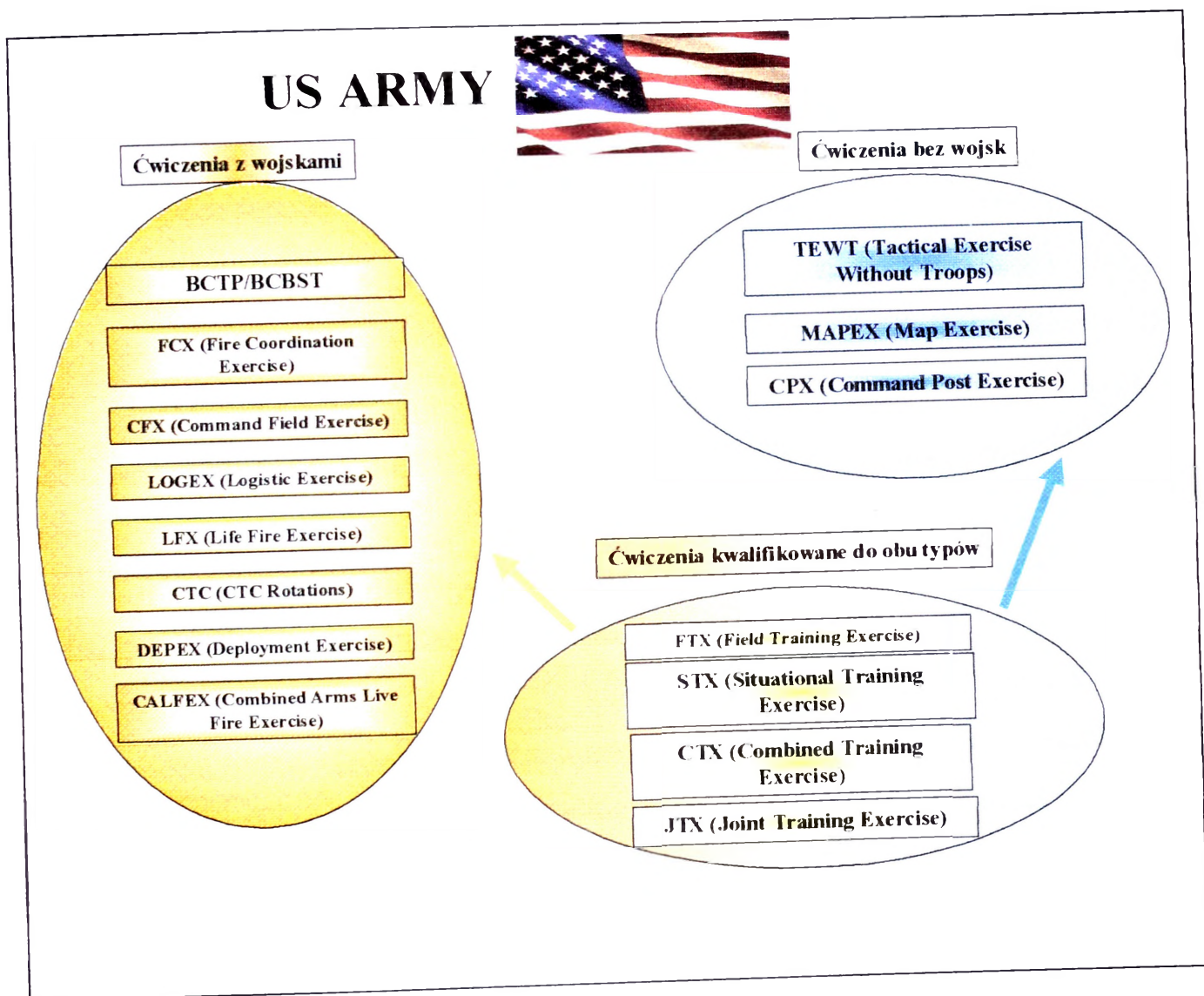
Do kryteriów podziału ćwiczeń w armii(rys.2.2.) amerykańskiej zalicza się: *cele ćwiczenia, sposób organizacji i prowadzenia ćwiczenia, szczebel dowodzenia ćwiczących, rozmach ćwiczenia, liczby stron i szczebli dowodzenia ćwiczących, udział wojsk oraz użycie amunicji bojowej.*

Zgodnie z powyższymi kryteriami w szkoleniu wojsk lądowych armii Stanów Zjednoczonych występują dwa zasadnicze typy ćwiczeń: z wojskami i bez wojsk. Wśród **ĆWICZEŃ Z WOJSKAMI** najbardziej charakterystyczne to:

- BCTP (*Battle Command Training Program*)
- ćwiczenie w kierowaniu ogniem (*Fire Coordination Exercise – FCX*);
- ćwiczenie – trening sytuacyjny (*Situational Training Exercise – STX*);

¹ Odpowiednik *musztry bojowej* zastosowany do szkolenia dowództw i sztabów.

- ćwiczenie dowódcze w terenie (*Command Field Exercise – CFX*);
- ćwiczenie zgrywające system logistyczny (*Logistic Exercise – LOGEX*);
- ćwiczenie w terenie (*Field Training Exercise – FTX*);
- ćwiczenie ze strzelaniem (*Live Fire Exercise – LFX*);
- ćwiczenie broni połączonych z ostrym strzelaniem (*Combined Arms Live Fire Exercise – CALFEX*);
- ćwiczenie w przegrupowaniu (*Deployment Exercise – DEPEX*).

Źródło: Opracowanie własne
 Rys. 2.2. Typologia ćwiczeń w armii Stanów Zjednoczonych

1. **BCTP** jest to program szkoleniowy, czyli (BATTLE COMMAND TRAINING PROGRAM) obejmujący ćwiczenie symulacyjne, które jest połączone z głównym ośrodkiem szkolenia poligonowego.

2. **Ćwiczenie w kierowaniu ogniem - FCX** - wykorzystuje się w szkoleniu broni połączonych w celu doskonalenia koordynacji dowodzenia działaniami pododdziałów z systemem kierowania ogniem. W ćwiczeniach tych do odzwierciedlenia założonej sytuacji taktycznej stosuje się figury bojowe oraz makiety sprzętu o zmniejszonych wielkościach i rozmieszczone na zmniejszonych odległościach. Ten rodzaj ćwiczenia najczęściej wykorzystuje się w szkoleniach wojsk od szczebla plutonu do batalionu.

3. **Trening sytuacyjny - STX** - jest epizodycznym ćwiczeniem o zbliżonych celach do poprzednich. Przeznaczony jest do przeszkolenia ćwiczących w zakresie jednego złożonego lub grupy zagadnień. W ćwiczeniach, STX uczy się standardowych, zalecanych sposobów wykonywania określonego zadania. W szkoleniu, które poprzedza udział w ćwiczeniach STX główny nacisk kładzie się na praktyczne działanie wojsk.

4. **Ćwiczenia dowódcze w terenie - CFX**, są formą szkolenia dowódców i sztabów przy pełnym wykorzystaniu systemów dowodzenia, łączności i zabezpieczenia logistycznego. Ćwiczenia tego rodzaju lokują się pomiędzy ćwiczeniami typu CPX a FTX. Ćwiczenia CFX pozwalają doskonalić umiejętności szczególnie w takich dziedzinach jak: rozpoznanie, wsparcie ogniowe, częściowe zgrywanie zabezpieczenia działań bojowych, dowodzenie i łączność. *Celem* ćwiczeń dowódczych w terenie (CFX) jest utrwalenie i doskonalenie umiejętności i nawyków oficerów w działaniu zespołowym na rzecz racjonalnego dowodzenia (kierowania) podległymi elementami przy wykorzystaniu elementów systemu dowodzenia i środków łączności rozmieszczonych w terenie na rzeczywistych odległościach. *Istota* ćwiczeń dowódczych w terenie (CFX) polega na tym, że ćwiczące dowództwa poszczególnych szczebli dowodzenia angażują w ćwiczeniu tylko taką ilość sił i środków dowodzenia i łączności, które stanowią szkielet systemu dowodzenia i zapewniają wszystkie niezbędne relacje dowodzenia, współdziałania, wsparcia i zabezpieczenia bojowego działań.

Zakres i treść problemów rozwiązywanych w toku ćwiczenia CFX zależy od woli dowódcy odpowiedzialnego za przygotowanie ćwiczenia oraz od założonych celów szkoleniowych.

5. **Ćwiczenia zgrywające systemy logistyczne - LOGEX** - w ćwiczeniach tych dowódcy i wojska doskonalą swoje umiejętności w zakresie: zaopatrzenia, transportu, zabezpieczenia medycznego, organizacji uzupełnień i innych zagadnień niezbędnych

do prawidłowego działania systemu logistycznego. Tego typu ćwiczenie zapewnia sprawdzenie funkcjonowania tego systemu w warunkach zbliżonych do rzeczywistego pola walki i doskonalenie podstawowych procedur działania w zakresie zabezpieczenia logistycznego walczących wojsk. W LOGEX doskonalili się również umiejętności dowódców i sztabów w kierowaniu procesem wsparcia logistycznego własnych oddziałów i pododdziałów, w tym stosowanie podstawowych procedur działania oraz ich praktycznej realizacji.

Istota ćwiczenia zawiera się w tym, że ćwiczące dowództwa oraz pododdziały logistyczne zgodnie z przewidzianymi dla nich zadaniami wynikającymi z konkretnej sytuacji taktycznej (operacyjnej) rozwiązują problemy praktycznego zabezpieczenia logistycznego walczących wojsk. Z chwilą, gdy osiągnięta zostanie pełna sprawność systemu logistycznego, ćwiczenie można włączyć do innych rodzajów ćwiczeń, których celem jest pełne zgranie wszystkich systemów wsparcia i zabezpieczenia w określonych sytuacjach taktycznych (operacyjnych).

Treścią ćwiczeń jest: organizacja pracy zasadniczych elementów logistyki; prowadzenie działań zgodnie z założoną sytuacją logistyczną; rozwiązywanie metodą gry wojennej problemów logistycznych przy założeniu występującego niedoboru środków materiałowych; ocena działania elementów systemu logistycznego; doskonalenie pracy na środkach łączności.

6. **Ćwiczenie w terenie - FTX** - jest prowadzone w warunkach zbliżonych do rzeczywistego pola walki. Wymagają, zatem zaangażowania sprzętu bojowego i uzbrojenia oraz pododdziałów wsparcia i zabezpieczenia. Są wykorzystywane do szkolenia dowódców sztabów i całych pododdziałów lub tylko wybranych elementów ugrupowania bojowego. *Celem* ćwiczeń jest doskonalenie praktycznych umiejętności dowódców (sztabów), pododdziałów, załóg (obsług) w zakresie planowania organizacji i prowadzenia działań bojowych w określonych sytuacjach taktycznych. *Istotą* ćwiczenia jest to, że biorą w nim udział wszystkie elementy tzn. dowództwa i pododdziały ogólnowojskowe oraz pododdziały wsparcia i zabezpieczenia w pełnym składzie ze sprzętem. *Treścią* tych ćwiczeń jest planowanie i koordynacja działań taktycznych oraz wsparcia ogniowego i zabezpieczenia logistycznego; tworzenie zgrupowań bojowych i doskonalenie ich w zakresie efektywnego wykorzystania systemów uzbrojenia; wykonywanie przemieszczeń i manewrów w toku działań bojowych

7. **Ćwiczenia ze strzelaniem - LFX** - to rodzaj ćwiczeń, do przeprowadzenia, których wymagana jest znaczna ilość środków bojowych. Do prawidłowego ich przebiegu zapewnić należy swobodę manewru uczestniczącym pododdziałom oraz możliwości wykorzystania organicznych i wspierających systemów uzbrojenia, z użyciem amunicji bojowej włącznie. LFX umożliwiają zgrywanie wszystkich ćwiczących pododdziałów (bojowych, wsparcia i zabezpieczenia). Duże wymagania pod względem zabezpieczenia materiałowego i nakładów finansowych rekompensowane jest celem. Głównym ich celem jest zgranie pododdziałów i systemów dowodzenia na szczeblu kompanijnej grupy bojowej.

Ćwiczenie ze strzelaniem (*Live Fire Exercise – LFX*) jest szczególnym rodzajem ćwiczenia organizowanym i prowadzonym w celu zgrania pododdziałów i systemów uzbrojenia występujących w kompanijnej grupie bojowej. Zapewnia doskonalenie umiejętności dowódców w zakresie praktycznego dowodzenia, tworzenia ugrupowania bojowego, systemu ognia i kierowania nim, a zespoły ogniowe, drużyny (załogi, obsługi) oraz pojedynczych żołnierzy zgrania w warunkach najbardziej zbliżonych do realnego pola walki, w tym doskonalenia techniki przemieszczania się i praktycznego użycia uzbrojenia. Ćwiczenie ze strzelaniem stwarza warunki odpowiadające w maksymalnym stopniu działaniom taktycznym poprzez wykorzystanie organicznych i wspierających systemów uzbrojenia oraz użycie amunicji bojowej. Wymaga to od organizatorów pełnego zabezpieczenia materiałowego, zapewnienia realizmu pola walki oraz bezwzględного przestrzegania warunków bezpieczeństwa. Duże koszty wykluczają możliwość ich prowadzenia na wyższych szczeblach dowodzenia. Dlatego stosuje się je najczęściej na szczeblu plutonu i kompanii.

8. **Ćwiczenie broni połączonych z ostrym strzelaniem -CALFEX** - to kosztowne ćwiczenia połączonych broni ze strzelaniem ostrym. W ćwiczeniach tego typu jednostki biorące w nich udział przegrupowują się i wykonują manewry wykorzystując organiczne i wspierające środki walki z użyciem amunicji bojowej. W CALFEX angażowany jest każdy rodzaj wojsk.

9. **Ćwiczenie w przegrupowaniu – DEPEX** - to specjalne ćwiczenia w przegrupowaniu, w ćwiczeniach tych szkoli się pojedynczych żołnierzy, jednostki oraz współdziałające z nimi instytucje w procedurach wykonywania zadań, które są związane z przegrupowaniem wojsk.

WŚRÓD ĆWICZEŃ BEZ UDZIAŁU WOJSK (Z DOWÓDZTWAMI) najbardziej charakterystyczne to:

- ćwiczenia na mapach (*Map Exercise – MAPEX*);
- ćwiczenia taktyczne bez wojsk (*Tactical Exercise Winthout Troops - TEWT*);
- ćwiczenia stanowisk dowodzenia (*Command Post Exercise – CPX*).

1. Ćwiczenia na mapach - MAPEX - są najprostszymi ćwiczeniami prowadzonymi z dowództwami (sztabami). Ćwiczenia te pozwalają dowódcy na szkolenie swego sztabu oraz podległych mu dowódców w planowaniu, koordynowaniu i realizacji zadań taktycznych przy wykorzystaniu map, tablic, monitorów oraz stołów plastycznych obrazujących sytuacje taktyczne. **Celem** tych ćwiczeń jest doskonalenie umiejętności kadry dowódczej i sztabowej w zakresie planowania, koordynacji i realizacji zadań taktycznych lub operacyjnych. Istota tych ćwiczeń zawiera się w tym, że dowódca danego szczebla szkoli (zgrywa) swój sztab i podległych dowódców w rozwiązywaniu problemów współczesnego pola walki, w tym przede wszystkim dowodzenia podległymi i przydzielonymi (wspierającymi) pododdziałami wykorzystując do tego sytuacje zobrazowane na mapach, szkicach, stołach plastycznych lub monitorach. *Treścią* tego ćwiczenia jest zgrywanie zespołów roboczych, wymiana i obieg informacji, dokonywanie kalkulacji czasowo-przestrzennych, przygotowanie danych do decyzji i jej podejmowanie, stawianie zadań i kontrola ich wykonania oraz opracowanie planów użycia wojsk. W ćwiczeniach tych uwzględnia się także problematykę doskonalenia pracy na środkach łączności (jeśli są one wykorzystywane). Ćwiczenia na mapach stanowią niejako etap przygotowawczy przed ćwiczeniami bardziej kosztownymi i złożonymi, a prowadzi się je praktycznie na wszystkich szczeblach od plutonu wzwyż.

2. Ćwiczenia taktyczne bez wojsk – TEWT - to ćwiczenie taktyczne bez wojsk. Prowadzone w rzeczywistym terenie pozwala dowódcy brygady, batalionu na szkolenie swojego sztabu i podległych mu dowódców. *Celem* ćwiczenia taktycznego bez wojsk jest przygotowanie dowódców (sztabów) do prowadzenia różnych rodzajów działań bojowych ze szczególnym wyeksponowaniem pracy dowódcy i zespołów roboczych sztabu w terenie. *Istotą* tych ćwiczeń jest to, że dowódca danego szczebla szkoli i zgrywa podległy mu sztab, a także wyznaczony personel jednostek (pododdziałów) wsparcia w zakresie analizy sytuacji, planowania i organizacji oraz prowa-

dzenia walki w terenie przyszłych działań bojowych. *Treścią* ćwiczeń taktycznych bez wojsk jest analiza i ocena sytuacji taktycznej, ocena terenu, planowanie działań i pokaz ich przebiegu w terenie, organizacja systemu ognia oraz planowanie wsparcia i zabezpieczenia działań bojowych.

3. Ćwiczenia stanowisk dowodzenia - CPX - prowadzone są z reguły w terenie z rozwinięciem stanowisk dowodzenia. Mogą być również prowadzone w pomieszczeniach (MSD). Stanowią rozwinięcie ćwiczeń na mapach (*MAPEX*) dla dowódców i sztabów w zakresie dowodzenia i prowadzenia działań bojowych z wykorzystaniem systemów łączności. *Celem* tego ćwiczenia jest przygotowanie dowódców i sztabów do zespołowego rozstrzygnięcia problemów taktyczno-operacyjnych oraz zagadnień dotyczących dowodzenia wojskami, w tym planowania, organizowania i prowadzenia oraz zabezpieczenia działań bojowych na stanowiskach dowodzenia rozmieszczonych w warunkach stacjonarnych i polowych. *Istotą* tych ćwiczeń jest to, że dowództwa (sztaby) pracują na rozwiniętych stanowiskach dowodzenia w terenie lub warunkach stacjonarnych, wykonując proceduralne zadania w zakresie planowania, organizowania i dowodzenia w toku walki. Ćwiczenie to może być również prowadzone jako gra symulacyjna lub też część większego ćwiczenia, wówczas to stanowiska dowodzenia mogą być rozwijane na zmniejszonych odległościach. *Treścią* ćwiczeń CPX jest tworzenie i zgrywanie zespołów roboczych, przygotowanie kalkulacji, planów i rozkazów, przemieszczanie stanowisk dowodzenia, rozwijanie i wykorzystywanie systemów łączności, obiegu informacji oraz integracji i synchronizacji działań

Do ćwiczeń, które klasyfikują się jako **ĆWICZENIA DOWÓDZTW**, ale mogą być prowadzone także z wojskami dodatkowo zalicza się:

1. Ćwiczenia połączone – JTX - Ćwiczenie prowadzone przez wszystkie komponenty lądowe, morskie i powietrzne. Celem jest sprawdzenie gotowości bojowej i interoperacyjności wszystkich rodzajów sił zbrojnych.

2. Wielonarodowe ćwiczenia w celu wzmocnienia bezpieczeństwa US –CTX - są planowane w celu trenowania i rozwijania interoperacyjności między państwami sprzymierzonymi. Najczęściej są to ćwiczenia CPX oraz FTX realizowane poza terytorium USA w rejonach dyslokacji baz amerykańskich.

3. Ćwiczenia w ośrodkach szkolenia poligonowego połączonych rodzajów wojsk - CTC Rotations - to rotacyjne, przemienne ćwiczenia mające na celu doskonalenie współdziałania na polu walki w ramach działań połączonych różnych rodzajów wojsk.

2.3 Formy i metody doskonalenia dowództw (sztabów) w Bundeswerze

Zgodnie z regulaminami¹ Bundeswehry w niemieckich (rys.2.3.) wojskach lądowych prowadzone są następujące *typy* (Uebungsarten) i *formy* (Uebungsformen) ćwiczeń:

1. Ćwiczenia dowódcze (*Fuehrungsuebungen*), bez udziału wojska,
2. Ćwiczenia sztabowe (*Stabsuebungen*),
3. Ćwiczenie z wojskami (*Truppenuebungen*).

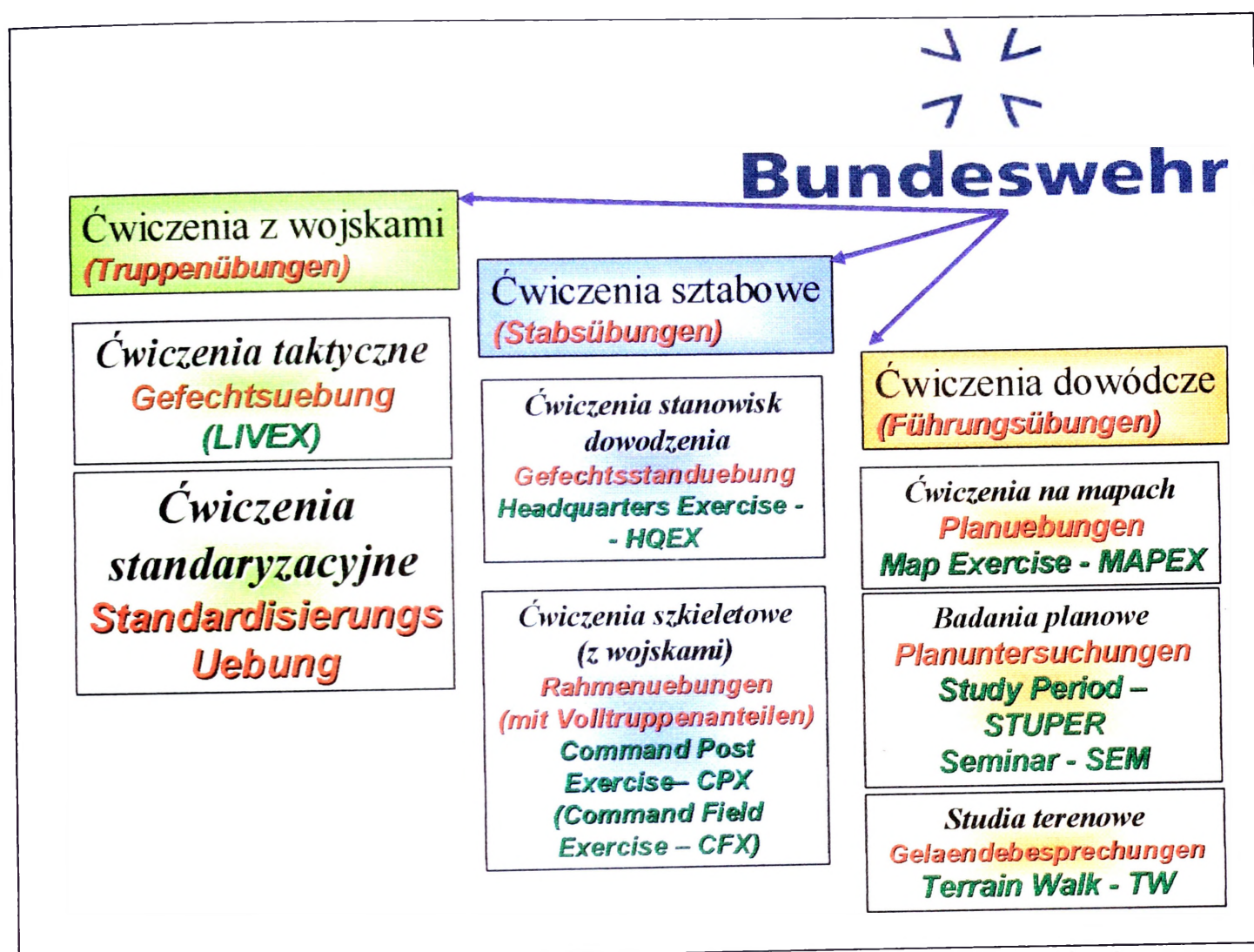
ĆWICZENIA DOWÓDCZE

Ćwiczenia te kształcą, doskonalą i uzupełniają wiedzę i umiejętności dowódców w zakresie dowodzenia wojskami. Obejmują one przede wszystkim taktykę, wsparcie dowodzenia i logistykę. Ćwiczenia dowódcze składają się z ćwiczeń na mapach, badań (analiz) planowych oraz studiów terenowych.

1. Ćwiczenia na mapach nadają się do kształcenia i ćwiczenia procesu dowodzenia. Są one integralną częścią kształcenia i doskonalenia dowódców. Ćwiczenia na mapach są prowadzone *jednostronnie* (mit einer Partei) lub *dwustronnie* (mit zwei Parteien). *Istotą* tych ćwiczeń jest to, że szkoleni występując w określonych rolach pod kierownictwem dowódcy – przełożonego danego szczebla (kierownika ćwiczenia) lub nauczyciela w uczelni wojskowej, rozwiązują zadania na tle jednolitej lub zmieniającej się sytuacji taktycznej (operacyjnej). Dopuszczalne jest stosowanie przerw i przeskoków czasowych oraz zmiany miejsc pracy. Ćwiczenie na mapach nie odbywa się w terenie. Ćwiczenia na mapach przygotowują dowódców i oficerów sztabu do udziału

¹ Koncepcja częściowa dla ćwiczeń sił zbrojnych (Teilkonzeption für Übungen der Streitkräfte –TKÜbSK, Berlin, Lipiec 2001). Działalność ćwiczeniowa w wojskach lądowych („Übungstätigkeit im Heer”, Bonn, Październik 2001). Regulamin wojsk lądowych 101/200 pod tytułem „Ćwiczenia” (Übungen HDv 101/200 VS – NfD, Kilonia, Sierpień 2002).

w ćwiczeniach bardziej złożonych. Częstotliwość ich prowadzenia uzależniona jest od woli dowódcy lub potrzeb szkoleniowych. Mogą one poza tym przygotowywać do udziału w ćwiczeniach szkieletowych lub taktycznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Übungen HDv 101/200 VS – NfD, Kilonia, Sierpień 2002.

Rys. 2.3. Typologia ćwiczeń w Bundeswerze

2. W badaniach planowych wybrane zagadnienia z zakresu sztuki operacyjnej, taktyki lub zasad działania określonych rodzajów wojsk zostają poddane analizie i ocenie. Ćwiczenia - badania planowe nie odbywają się w terenie, lecz prowadzi się je z pomocą planów lub map w salach (pomieszczeniach).

3. Studia terenowe to rodzaj ćwiczeń, w których celem jest doskonalenie dowódców i oficerów sztabu w rozwiązywaniu problemów taktycznych z wykorzystaniem naturalnych warunków terenowych, łącznie z przykładami historycznymi. Celem tych ćwiczeń jest nauczenie dowódców oraz oficerów sztabu umiejętnego postrzegania

i oceny terenu w zależności od rodzajów działań bojowych. *Istotą* ćwiczenia jest to, że jego uczestnicy zostają wprowadzeni przez kierownika ćwiczenia, którym jest najczęściej dowódca danego szczebla lub jego przełożony, w sytuację taktyczną (operacyjną), na podstawie, której podejmują decyzję i opracowują plan działania. Przyjęte rozwiązania ćwiczący przedstawiają i uzasadniają w terenie. Po dyskusji i wysłuchaniu wszystkich uwag i opinii, kierownik ćwiczenia podaje rozwiązanie (decyzję) autorskie i umiejscawia go w terenie. *Treścią* tego rodzaju ćwiczeń jest rozwiązywanie różnych problemów taktycznych (operacyjnych), w tym analiza sytuacji, podejmowanie decyzji, a także zdobywanie informacji o rejonie działań, ludności, kulturze, gospodarce itp.

ĆWICZENIA SZTABOWE

Celem ćwiczeń sztabowych jest kształcenie, doskonalenie i doksztalcanie dowódców i ich sztabów w dowodzeniu wojskami. Właściwością ćwiczeń sztabowych jest rozwinięcie i eksploatacja stanowisk dowodzenia w warunkach zbliżonych do bojowych. Prowadzi się je też w celu przygotowania do ćwiczeń z wojskami, sprawdzenia koncepcji funkcjonowania stanowiska dowodzenia oraz sprawdzenia sposobu działania na stanowisku dowodzenia lub tylko w zespołach funkcjonalnych. Prowadzi się je na *poligonach* bądź w *terenie*. Rozróżnia się ćwiczenia sztabowe:

- ćwiczenia stanowisk dowodzenia
- ćwiczenia szkieletowe.

1. Ćwiczenia stanowisk dowodzenia prowadzone są z reguły w terenie z rozwinięciem stanowisk dowodzenia, mogą być również prowadzone w pomieszczeniach. Służą one rozwinięciu i eksploatacji stanowiska dowodzenia, tworzeniu nowych zespołów funkcjonalnych stanowiska dowodzenia, doskonaleniu zasad i reguł w pracy sztabowej oraz doskonaleniu współpracy między zespołami stanowiska dowodzenia.

2. Ćwiczenia szkieletowe są ćwiczeniami szczególnie efektywnymi w procesie szkolenia dowódców i dowództw wszystkich szczebli. *Celem* tych ćwiczeń jest doskonalenie dowódców i zgrywanie dowództw w rozwiązywaniu problemów taktycznych (operacyjnych) oraz przygotowanie ich do współdziałania z dowództwem wyższego szczebla i dowódcami (dowództwami) niższych szczebli. *Istotą* ćwiczeń szkieletowych jest to, że występują w nim organy dowodzenia (GSD) różnych szczebli dowodzenia w organicznym (zmniejszonym) składzie różnych tworząc tzw. szkielet syste-

mu dowodzenia. Ćwiczące SD rozwiązują problemy taktyczne współdziałając w jednolitym systemie dowodzenia i łączności. *Treścią* tych ćwiczeń są zagadnienia wynikające z przeznaczenia bojowego szkolących się dowództw oraz szerokiej problematyki przygotowania i prowadzenia współczesnych działań taktycznych na polu walki lub w misji. Ćwiczenia szkieletowe wymagają określonego aparatu kontrolno-rozjemczego oraz działania pododdziałów zabezpieczających rozwinięcie i funkcjonowanie systemu dowodzenia (stanowisk dowodzenia) w związku z tym prowadzone są jako ćwiczenia z wojskami. Ćwiczenia te ze względu na dość złożony charakter wymagają wysokiego poziomu wyszkolenia biorących w nich udział dowództw (dowództw). Zazwyczaj są one poprzedzone ćwiczeniami przygotowawczymi sztabów, systemów łączności oraz kierowania ogniem.

3. Ćwiczenia taktyczne są najwyższą formą szkolenia bojowego wojsk Bundeswehry. Umożliwiają one praktyczne doskonalenie umiejętności wszystkich dowódców w dowodzeniu podległymi wojskami oraz zgrywanie sztabów i pododdziałów w przygotowaniu i prowadzeniu walki. Ćwiczenia te mogą być prowadzone jako jednostronne (*mit einer Partei*), w których ćwiczący pododdział (oddział) jest w pełni ukompletowany, natomiast druga strona – przeciwnik jest przedstawiany (imitowany) za pomocą figur bojowych (celów), do których prowadzony jest ogień (strzelanie amunicją bojową) lub jest pozorowany przez wydzielone pododdziały. Ćwiczenia taktyczne mogą być również prowadzone jako dwustronne (*mit zwei Parteien*), w których obie strony realizują przeciwstawne zadania (np. jedna się broni, druga naciera). *Celem* ćwiczeń taktycznych jest doskonalenie dowódców w kierowaniu walką, zgrywanie zespołów ćwiczących w ramach dowództwa w terenie, jak również doskonalenie wojsk w praktycznym działaniu w różnych sytuacjach taktycznych. *Istotą* ćwiczeń taktycznych jest to, że występują w nim wszystkie komponenty tzn. dowództwa (sztaby) oraz pododdziały. W zależności od szczebla dowodzenia mogą to być również pododdziały rodzajów wojsk i logistyki w etatowym lub zmniejszonym składzie. *Treścią* ćwiczeń taktycznych są różnorodne zagadnienia wynikające z zadań (misji) danego pododdziału (oddziału) oraz okresu (cyklu), w którym szkoli się ćwiczący pododdział. Ćwiczenia taktyczne prowadzone są zgodnie z decyzjami ćwiczących dowódców.

2.4 Formy i metody doskonalenia dowództw w Armii Republiki Czeskiej

Przygotowanie zespołowe jest armii czeskiej obok szkolenia indywidualnego żołnierza głównym okresem szkolenia wojsk. Zasadniczym zadaniem przygotowania zespołowego jest stopniowe zgrywanie działania jednostek ogólnowojskowych z jednostkami wsparcia w podstawowych rodzajach działań bojowych. W toku szkolenia zespołowego stosowane są formy i metody szkolenia:

1. *ćwiczenia taktyczne,*
2. *ćwiczenia specjalistyczne,*
3. *ćwiczenia taktyczno-specjalistyczne,*
4. *strzelania bojowe*
5. *ćwiczenia taktyczne ze strzelaniem bojowym*

Celem ćwiczeń dowództw i wojsk¹ jest zgrywanie działań w ramach dowództwa i pododdziału w warunkach najbardziej zbliżonych do rzeczywistej walki oraz wyrobienie właściwych umiejętności i nawyków, odporności fizycznej, psychicznej, a także kształtowania cech umysłu i charakteru, które są niezbędne w walce. Podstawową funkcją ćwiczeń jest ukształtowanie u ćwiczących indywidualnych i zespołowych umiejętności oraz nawyków racjonalnego przygotowania i prowadzenia walki. Ćwiczenia mogą być też wykorzystane w celach kontrolnych, badawczych lub metodycznych. *Istota* ćwiczeń polega na tym, że w ćwiczeniach biorą udział dowództwa oraz wojska w etatowym *lub* zmniejszonym składzie. Ćwiczące zespoły stanowią jednolite w swej strukturze organy dowodzenia. *Treść* ćwiczeń stanowią zadania wynikające z określonych celów szkoleniowych i zasad przygotowania oraz prowadzenia działań taktycznych w różnych rodzajach działań bojowych, a także warunkach terenowych, atmosferycznych, porach roku i doby.

Ćwiczenia dowództw są najwyższą formą praktycznego przygotowania oficerów dowództw w systemie szkolenia Armii Republiki Czeskiej. Przygotowują etatowe dowództwa do zespołowego rozwiązywania problemów taktycznych oraz do dowodzenia i zabezpieczenia działań. Są one niejako sprawdzianem stopnia przygotowania do-

¹ *Formy a metody přípravy velitelů, štábů a vojsk taktického stupně*, wyd. Ministerstvo Obrany, Praha 1996
Organizace a provedení vševojskových taktických cvičení a velitelsko-štabních cvičení v terénu, wyd. Ministerstvo Obrany, Praha 1988

wództw do pracy w warunkach zbliżonych do rzeczywistych, w tym do udziału w ćwiczeniach z wojskami. *Istota* tych ćwiczeń polega na tym, że zespół ćwiczący – etatowy organ lub kilka organów dowodzenia wojskami - usprawnia i doskonali swoją pracę. Biorące udział w ćwiczeniu zespoły (sekcje) poszczególnych szczebli, rozmieszczone są w sposób umowny bez uwzględnienia w pełni rzeczywistych warunków pola walki i sytuacji operacyjno-taktycznej, w pomieszczeniach lub w terenie po rozwinięciu elementów stanowiska dowodzenia. *Treścią* ćwiczeń dowództw jest rozwiązywanie problemów z zakresu organizacji i prowadzenia działań operacyjnych i taktycznych w różnych rodzajach działań bojowych.

Ze względu na kryterium podmiotu ćwiczenia dowództw (rys. 2.4.) dzielą się na:

1. *Ćwiczenia dowództw (sztabów) bez udziału wojsk*
2. *Ćwiczenia dowództw (sztabów) z udziałem wojsk*

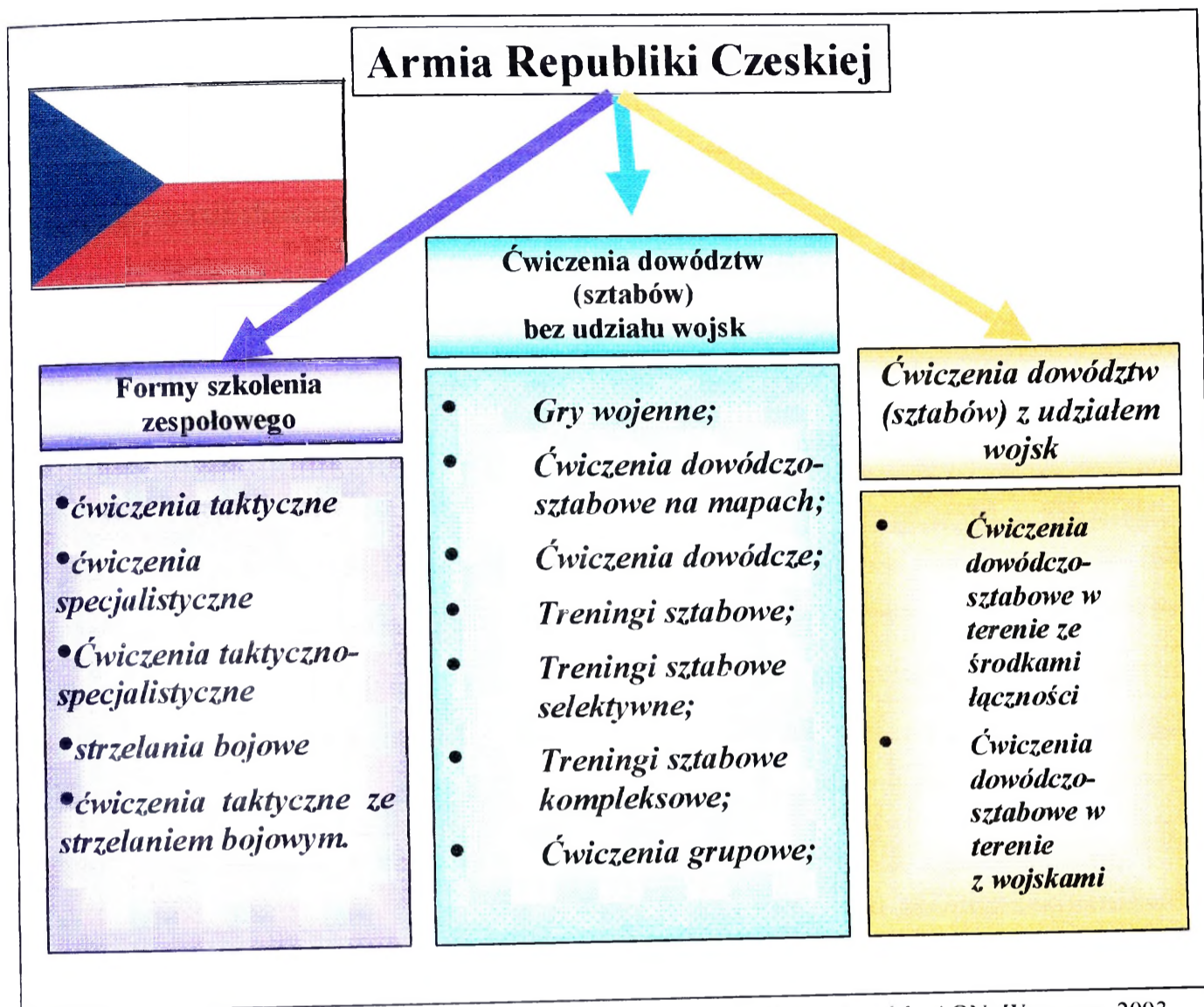
Ćwiczenia dowództw (sztabów) bez udziału wojsk dzielą się na¹:

- A) Gry wojenne
- B) Ćwiczenia dowódczo-sztabowe na mapach
- C) Ćwiczenia dowódcze
- D) Treningi sztabowe:
  - *Treningi sztabowe selektywne;*
  - *Treningi sztabowe kompleksowe.*
- E) Ćwiczenia grupowe

A. Gra wojenna jest metodą przygotowania wyższych sztabów szczebla operacyjnego lub strategicznego (organów kierujących obronnością państwa, MON, SG) do realizacji zadań w czasie kryzysu lub wojny. Jako taka nie jest uwzględniana w regulaminach dotyczących szkolenia wojsk.

B. Ćwiczenia dowódczo-sztabowe na mapach. Celem tych ćwiczeń jest zgrywanie pracy zespołów SD oraz doskonalenie oficerów-dowódców w dowodzeniu wojskami w czasie planowania i prowadzenia walki w warunkach zbliżonych realnej sytuacji bojowej. Ćwiczenia dowódczo-sztabowe na mapach organizowane są jako ćwiczenia *jedno- lub dwuszczeblowe, jedno- lub dwustronne*. Czas trwania tego ćwiczenia waha się od jednego do dwóch dni.

¹ Schuch K., Komputerowe wsparcie szkolenia dowództw i wojsk, AON, Warszawa 2003.

Źródło: Schuch K., Komputerowe wsparcie szkolenia dowództw i wojsk, AON, Warszawa 2003

Rys. 2.4. Typologia ćwiczeń w Armii Republiki Czeskiej

C. **Ćwiczenia dowódcze** są metodą szkolenia dowództw, których zadaniem jest doskonalenie oraz pogłębianie wiadomości, umiejętności i nawyków dowódców oddziałów i pododdziałów. Ćwiczenia dowódcze mogą być organizowane i prowadzone zarówno w terenie jak również na stołach plastycznych. W przypadku, gdy ćwiczenie dowódcze jest organizowane w terenie, stanowiska dowodzenia są rozmieszczane zgodnie z sytuacją i zasadami taktycznymi. *Celem* ćwiczeń dowódczych jest doskonalenie dowódców i oficerów sztabu w samodzielnym podejmowaniu optymalnych decyzji, w prowadzeniu map roboczych i sytuacyjnych, w przygotowaniu rozkazów i zarządzeń dla podwładnych oraz w dowodzeniu za pomocą środków łączności.

Ćwiczenia dowódcze zasadniczo prowadzane są jako ćwiczenia *jednostronne, jedno-lub dwuszczeblowe*. Są one metodą pośrednią pomiędzy *ćwiczeniami grupowymi* i *ćwiczeniami z wojskami*.

D. **Selektywne treningi sztabowe** są rodzajem ćwiczenia a także metodą szkolenia i zgrywania dowództwa. Ich zadaniem jest przygotowanie oficerów sztabowych do wykonywania określonych funkcji oraz zgrywanie ich (oficerów) w wykonywaniu różnych zadań sztabowych. Treningi organizowane są w ramach określonych komórek, sekcji i poszczególnych grup dowództwa danego szczebla dowodzenia. Samodzielne treningi sztabowe trwają 4-6 godzin. W tym czasie rozpatrywany jest jeden problem (zagadnienie) lub etap pracy sztabu w operacyjnym lub realnym czasie.

W **kompleksowych treningów sztabowych** zgrywane jest działanie np: dowództwa oddziału (pododdziału) (stanowiska dowodzenia) w czasie planowania i kierowania podwładnymi. Kompleksowe treningi sztabowe organizowane są jako jednostronne, *jedno lub dwuszczeblowe*. Prowadzone są w rozwiniętych stanowiskach dowodzenia lub w przygotowanych pomieszczeniach szkoleniowych, których struktura odpowiada strukturze stanowiska dowodzenia danego szczebla. Tematy ćwiczone ustalane są przez dowódcę danego szczebla, a dotyczą one głównego zadania szkoleniowego, tzn. organizowania i prowadzenia walki przez pododdział, oddział.

E. **Ćwiczenia grupowe** są formą, a zarazem metodą przygotowania dowódców. Ich zadaniem jest pogłębienie u szkolonych wiadomości, doskonalenie umiejętności oraz utrwalenie ich nawyków. Ćwiczenie grupowe jest sposobem rozwiązywania zadań etapów procesu planowania i organizowania walki. Zadaniem ćwiczących jest opanowanie teoretycznych zasad przygotowania i prowadzenia działań bojowych. Ćwiczenie grupowe jest prowadzone na wszystkich szczeblach dowodzenia *ARCz* i może być organizowane jako jednostronne i jednoszczeblowe.

Ćwiczenia dowództw (sztabów) z udziałem wojsk to rodzaj ćwiczeń prowadzonych jako:

1. *Ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie ze środkami łączności*
2. *Ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie z wojskami*

1. **Ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie ze środkami łączności** to zasadnicza forma szkolenia dowództw batalionów. Celem tych ćwiczeń jest zgrywanie pracy dowództw w warunkach zbliżonych do warunków współczesnego pola walki. Temat

ćwiczenia dowódczo-sztabowego w terenie ma charakter kompleksowy, co oznacza, że rozstrzygane są problemy różnych rodzajów działań taktycznych oraz rodzajów wojsk. Ćwiczenia takie organizowane są najczęściej jako *dwuszczeblowe, jedno- lub dwustronne*. Dowództwa poszczególnych szczebli dowodzenia pracują w terenie na konkretnych (własnych SD) w realnych warunkach środowiskowych, na określonej sytuacji taktycznej.

2. Ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie z wojskami mają za zadanie zgranie pracy dowództwa (zespołów funkcjonalnych SD) przy kierowaniu walką pododdziałów w warunkach zbliżonych do warunków współczesnej walki. Ćwiczenia te są prowadzone w rzeczywistym terenie i w różnorodnych warunkach atmosferycznych, pozwalają ćwiczącym dokonywać realnej oceny sytuacji wojsk, terenu i pogody, a także ich wpływu na działania bojowe. Dowództwa pracują na stanowiskach dowodzenia, w sytuacji oddziaływania czynników pola walki na funkcjonujące elementy systemu dowodzenia. Jednym z etapów ćwiczenia może być wykonywanie zadań ogniowych przez ćwiczące pododdziały, dostosowane do aktualnie istniejącej sytuacji taktycznej. Temat ćwiczenia dowódczo-sztabowego w terenie z wojskami ma charakter kompleksowy, co oznacza, że rozstrzygane są problemy różnych rodzajów działań taktycznych oraz rodzajów wojsk. Ćwiczenia te organizowane są najczęściej jako *dwuszczeblowe, jedno- lub dwustronne*.

2.5 Porównanie form i metod doskonalenia dowództw

W SZ analizowanych państw podejście do form i metod szkolenia wojskowego nie odbiega od istniejących w Sojuszu Północnoatlantyckim. Narodowe rozwiązania systemu szkolenia wojskowego a zwłaszcza typologia ćwiczeń uwarunkowały się na przestrzeni lat i wynikają z narodowych doświadczeń i rozwoju nauki wojskowej. Analizowane typologie ćwiczeń przedstawia rysunek 2.5. i 2.6.

Polska	Ćwiczenia z wojskami	Ćwiczenia dowództw	Ćwiczenia studyjne	Ćwiczenia zarządzania kryzysowego
Polska	Ćwiczenia taktyczne z wojskami	Ćwiczenia bez udziału wojsk (z dowództwami i sztabami)		
USA	Ćwiczenia z wojskami	Ćwiczenia bez wojsk		
Niemcy	Ćwiczenia z wojskami	Ćwiczenia sztabowe	Ćwiczenia dowódcze	
Czechy	Formy szkolenia zespołowego	Ćwiczenia dowództw (sztabów) bez udziału wojsk	Ćwiczenia dowództw (sztabów) z udziałem wojsk	

Źródło: Opracowanie własne

Rys. 2.5 Porównanie typów ćwiczeń

Formy szkolenia zespołowego	Ćwiczenia dowództw (sztabów) bez udziału wojsk	Ćwiczenia dowództw (sztabów) z udziałem wojsk
ćwiczenia taktyczne	Gry wojenne	Ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie ze środkami łączności
ćwiczenia specjalistyczne	Ćwiczenia dowódczo-sztabowe na mapach	
Ćwiczenia taktyczno-specjalistyczne	Ćwiczenia dowódcze	
strzelania bojowe	Treningi sztabowe selektywne	
ćwiczenia taktyczne ze strzelaniem bojowym	Treningi sztabowe kompleksowe	
	Ćwiczenia grupowe	

Źródło: Opracowanie własne

Rys. 2.6 Porównanie typów i rodzajów ćwiczeń

W wyniku dokonanej analizy typów i rodzajów ćwiczeń stwierdzono, że kryterium podmiotu zastosowane do typologii ćwiczeń w sposób obiektywny i rzeczowy odzwierciedla funkcjonujące w armiach podziały ćwiczeń i ich strukturę. Podział ćwiczeń na typy:

1. *ćwiczenia z wojskami*
2. *ćwiczenia bez wojsk*
3. *ćwiczenia dowództw*
4. *ćwiczenia sztabowe*
5. *ćwiczenia dowódcze*
6. *ćwiczenie dowództw bez udziału wojsk*
7. *ćwiczenie dowództw z wojskami*
8. *formy szkolenia zespołowego*
9. *ćwiczenia studyjne*

Naukowe próby uporządkowania nazewnictwa ćwiczeń w jedną spójną całość, wynikającą z rozwoju nauk wojskowych, pragmatyzmu¹ doktryn i systemów szkolenia. W każdym z przedstawionych typów ćwiczeń zasadniczym elementem jest podmiotowość, odwołanie się do podmiotów szkolenia - żołnierzy, dowódców, dowództw, oraz całych pododdziałów, oddziałów.

Nazwa ćwiczenia jak np. ćwiczenie na mapach, czy też ćwiczenie – badanie planowe sugeruje rozwiązywane problemy, treści i cele szkoleniowe, w wielu jednak przypadkach jest to mylące. Dla przykładu ćwiczenie na mapach nie odbywa się w terenie i dotyczy problemów rozpatrywanych przez szkolonych przygotowujących się do uczestnictwa w innych ćwiczeniach, bądź też przygotowujących się do dowodzenia, czy też pracy sztabowej w ramach przygotowania profesjonalnego kadr. Istnieje ścisła analogia niemieckiego *ćwiczenia na mapach* z polskim ćwiczeniem grupowym.

Analizując rodzaje ćwiczeń oraz ich występowanie w narodowych systemach szkolenia dowództw i wojsk zespół badawczy orzekł, że w trzech z analizowanych armii występuje *gra wojenna* będąc formą szkolenia strategicznego i operacyjnego. W armii

¹ Słowo pragmatyzm ma tu uzasadnienie przede wszystkim logiczne – systemowi szkolenia każdego sił zbrojnych podporządkowane są podsystemy a dalej formy i metody szkolenia, te zaś podlegają ewolucyjnym zmianom dostosowując je do wymogów wyzwań i zadań sił zbrojnych.

amerykańskiej gra wojenna nie występuje. Jej odpowiednikiem mogą być ćwiczenia CTX i JTX, prowadzone na szczeblu strategicznym i operacyjnym, w tym też jako międzynarodowe. Tylko w SZ RP występuje *gra taktyczna*, jej charakterystyka nie znajduje odpowiednika w ćwiczeniach innych armii. Najbardziej zbliżone do gry taktycznej są czeskie *ćwiczenia dowódcze*.

W ogólnej systematyce ćwiczeń największą liczbę stanowią ćwiczenia dowództw, sztabów określane jako: *ćwiczenia dowódcze, dowódczo-sztabowe, stanowisk dowodzenia, ćwiczenia na mapach, ćwiczenia taktyczne bez wojsk*.

Kolejną grupę ćwiczeń stanowią treningi nazywane: *sztabowe, sytuacyjne, selektywne, kompleksowe treningi sztabowe*. Ich nazewnictwo oraz charakterystyki są bardzo podobne i zbieżne w celach i sposobach realizacji. Każdorazowo zastosowane słowa „*trening*” ma świadczyć, że forma ta dotyczy systematycznego ćwiczenia w celu osiągnięcia pożądanego stopnia przygotowania merytorycznego ćwiczących podmiotów. Zarówno w treningu sztabowym jak i treningu sytuacyjnym najistotniejszym elementem odróżniającym od pozostałych rodzajów ćwiczeń jest ich ograniczony zasięg, wyrażający się realizacją jednego- dwóch zagadnień szkoleniowych (nie zamkniętych całościowo), pozostawiając szereg problemów do rozstrzygnięcia w późniejszych, kolejnych treningach.

Innymi, specyficznymi rodzajami ćwiczeń są ćwiczenia „programowe”, realizowane w cyklach czasowych, powtarzające się z nowymi dowództwami, będące też sprawdzianem stopnia zdolności bojowej. Takimi ćwiczeniami są: *BCTP/BCBST* (Battle Command Training Program), *CTC (CTC Rotations)* (ośrodki szkolenia poligonowego połączonych rodzajów wojsk).

Analiza dostępnej literatury pozwoliła zespołowi autorskiemu na postawienie analizy literatury wyciągnąć następujący wniosek, iż największą uwagę wszystkie analizowane systemy szkolenia armii poświęcają na ćwiczenia z wojskami. Typologia i nazewnictwo tych ćwiczeń precyzuje podmioty szkolenia jednoznacznie – wojska - żołnierze, pododdziały, oddziały i związki taktyczne. **Ćwiczenia z wojskami to:**

1. Ćwiczenia taktyczne
2. Ćwiczenia specjalistyczne
3. Ćwiczenie w kierowaniu ogniem FCX
4. Ćwiczenia dowódcze w terenie – CFX

5. Ćwiczenia zgrywające systemy logistyczne - LOGEX
6. Ćwiczenia ze strzelaniem - LFX
7. Ćwiczenie w przegrupowaniu – DEPEX
8. Ćwiczenie broni połączonych z ostrym strzelaniem -CALFEX
9. Ćwiczenia standaryzacyjne
10. Ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie ze środkami łączności
11. Ćwiczenia taktyczne ze strzelaniem bojowym
12. Ćwiczenia dowódczo-sztabowe w terenie z wojskami
13. Ćwiczenia szkieletowe (z wojskami)

Oprócz tych *ćwiczeń z wojskami* mogą być prowadzone następujące rodzaje ćwiczeń:

1. Ćwiczenie w terenie - FTX
2. Trening sytuacyjny STX
3. Ćwiczenie wielonarodowe CTX
4. Ćwiczenia połączone – JTX
5. Ćwiczenie dowódczo - sztabowe
6. Ćwiczenia w prowadzeniu działań poszukiwawczo -ratowniczych
7. Ćwiczenia w zwalczaniu terroryzmu
8. Ćwiczenia w organizowaniu i niesieniu pomocy humanitarnej
9. Ćwiczenia w likwidacji skutków klęsk żywiołowych
10. Ćwiczenia kryzysowe

Reasumując, po wnikliwej analizie literatury przedmiotu (rys.2.7.), autor przyjął, iż stosowane obecnie typologie ćwiczeń w analizowanych armiach jako podstawę przyjęły kryterium podmiotu szkolenia. Zasadnicze różnice w poszczególnych rodzajach ćwiczeń wynikają z wielu czynników a przede wszystkim dokonanej w tych armiach typologii ćwiczeń. Nazewnictwo ćwiczeń odzwierciedla narodowe uwarunkowania w tym dorobek nauk wojskowych, w szczególności prakseologii i dydaktyki wojskowej.

Ćwiczenia wojskowe		Ćwiczenia z wojskami	Ćwiczenia dowódcz	Ćwiczenia studyjne	Ćwiczenia zarządzania kryzysowego
Ćwiczenia z wojskami	Ćwiczenia bez wojsk (z dowódczami i sztabami)				
Ćwiczenia taktyczne	Gry wojenne	Ćwiczenia taktyczne	Gra wojenna	Ćwiczenia grupowe	Ćwiczenia kryzysowe
Ćwiczenia specjalistyczne	Gry taktyczne	Ćwiczenia taktyczne	Ćwiczenie dowódczo - sztabowe	Podróż historyczno - geograficzna	Ćwiczenia w likwidacji skutków klęsk żywiołowych
	Ćwiczenia dowódczo - sztabowe				
	Treningi sztabowe				
	Ćwiczenia grupowe				
Ćwiczenia z wojskami	Kwalifikowane do obu typów ćwiczeń	Ćwiczenia taktyczno - specjalne	Ćwiczenie szkietowe	Ćwiczenie epizodyczne	Ćwiczenia w organizowaniu i niesieniu pomocy humanitarnej
BCTP - program szkoleniowy	Ćwiczenie w terenie - FTX	Ćwiczenia na mapach - MAPEX	Trening sztabowy	Gra kierownicza	Ćwiczenia w zwalczaniu terroryzmu
Ćwiczenie w kierowaniu ogniem FCX	Trening sytuacyjny STX	Ćwiczenia taktyczne bez wojsk - TEWT			Ćwiczenia w prowadzeniu działań Poszukiwawczo - ratowniczych
ćwiczenia dowódcze w terenie - CFX	Ćwiczenia wielonarodowe CTX	Ćwiczenia stanowisk dowodzenia - CPX			Ćwiczenia dowódcze (Führungsübungen)
Ćwiczenia zgrupowane - LOGEX	Ćwiczenia połączone - JTX	Ćwiczenia z wojskami (Truppenübungen)	Ćwiczenia sztabowe (Stabsübungen)	Ćwiczenia sztabowe dowodzenia (Stabsübungen)	Ćwiczenia na mapach Planuebungen
CTC ROTATIONS			Ćwiczenia taktyczne Gefechtsuebung	Ćwiczenia taktyczne dowodzenia Gefechtsstanduebung	
Ćwiczenia ze strzelaniem - LFX	Ćwiczenia standardyzacyjne Standardisierungs Uebung	Ćwiczenia standardyzacyjne	Ćwiczenia szkietowe	Ćwiczenia szkietowe (z wojskami) Rahmenuebungen (mit Volltruppenanteilen)	Badania planowe Planuntersuchungen
Ćwiczenie w przegrupowaniu - DEPEX					
Ćwiczenie broni połączonych z ostrym strzelaniem - CALFEX					

źródło: opracowanie własne

Rys. 2.7 Porównanie ćwiczeń wojskowych

Rozdział 3

PROCES PRZYGOTOWANIA I REALIZACJI ĆWICZEŃ JEDNOSTEK DOWODZENIA

---

mieniająca się koncepcja doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia wojsk lądowych w ostatnich latach XX wieku ma swoje podłoże i uzasadnienie przede wszystkim w zmianach geopolitycznych i polityczno-militarnych oraz ekonomicznych, jakie miały miejsce w Europie. Przyjęte założenia nowej koncepcji obronności państwa spowodowały, że zmianie ulec musiały nie tylko struktury organizacyjne dowództw jednostek wsparcia dowodzenia, ale głównie ich zadania, realizowane w celu zapewnienia suwerenności i bezpieczeństwa granic, a także charakter obronny doktryny wojskowej.

Uznano, że problematyka doskonalenia odzwierciedlająca zadania sił zbrojnych RP powinna dotyczyć: „*Przygotowania i prowadzenia działań bojowych (operacji, bitew i walk) na obszarze kraju w ścisłym współdziałaniu z pozostałymi elementami systemu obronnego państwa*”¹.

W literaturze przedmiotu podkreślano wielokrotnie, iż dowództwa jednostek dowodzenia wojsk lądowych przygotowuje się w ramach kształcenia (szkolenia) i doskonalenia wojskowego. *Kształcenie (szkolenie)* obejmuje bowiem nauczanie kadr poszczególnych dowództw od podstaw, według określonych programów i jest realizowane w akademiach wojskowych w kraju lub za granicą oraz w centrach i ośrodkach szkolenia. *Doskonalenie* natomiast polega na uzupełnieniu, pogłębieniu i utrwaleniu nabytych wiadomości i umiejętności w poszczególnych dowództwach. Realizowane jest ono w ramach planowanego szkolenia doskonalącego (zasadniczego i uzupełniającego), różnego rodzaju kursach specjalistycznych i instruktorsko-metodycznych łączących zarówno elementy szkolenia i doskonalenia. Wiele jest w tym zakresie wspólnych zagadnień, dlatego będą one omawiane na przemian.

---

¹ Zob. *Założenia polskiej polityki obronnej*, SG WP, Warszawa 1989, s. 4 i 5.

W sensie prakseologicznym doskonalenia dowództw jednostek wsparcia dowodzenia jako czyn, działanie zespołowe, celowo przygotowane i zorganizowane będzie miało trzy fazy:

- fazę preparacyjną, czyli dotyczącą określenia celów, zapewnienia warunków do działania, określenie i przystosowanie zasobów;
- fazę realizacyjną;
- fazę kontroli i oceny.

Zarówno z punktu widzenia dydaktyki, jak również prakseologii, w organizacji ćwiczeń jako specyficznej formy doskonalenia dowództw odnajdujemy szereg praktycznych ustaleń wynikających z praktyki dydaktycznej i praktyczności działań (czynów), jak również określone normy (nakazy) postępowania dydaktycznego, ale także prakseologiczne, jak również elementy wartościujące czyn, działanie.

W niniejszym rozdziale autor przedstawi propozycję rozwiązania problem szczegółowego: *W jaki sposób planować, organizować i prowadzić ćwiczenia jednostek dowodzenia wojsk lądowych?*

3.1. Przygotowanie ćwiczeń jednostek dowodzenia

Proces przygotowania i realizacji ćwiczeń odbywa się zgodnie z regułami dydaktycznymi. W zasadzie nie różni się od procesu przygotowania i realizacji innych form szkolenia (doskonalenia) np. wykładu, seminarium, które wykorzystywane są w szkoleniu operacyjno-taktycznym dowództw, oficerów instytucji wojskowych.

Specyfika przygotowania ćwiczenia oraz jej uczestników jest oczywiście inna niż w czasie przygotowania innych form szkolenia. Wpływa na to przede wszystkim inny charakter problematyki ćwiczeń, który w zasadzie obejmuje wszystkie zagadnienia walki zbrojnej.

Proces (rys.3.1.) przygotowania i realizacji ćwiczeń¹ w jednostkach dowodzenia składa się z poszczególnych faz oraz etapów:

1. Faza przygotowania ćwiczenia:

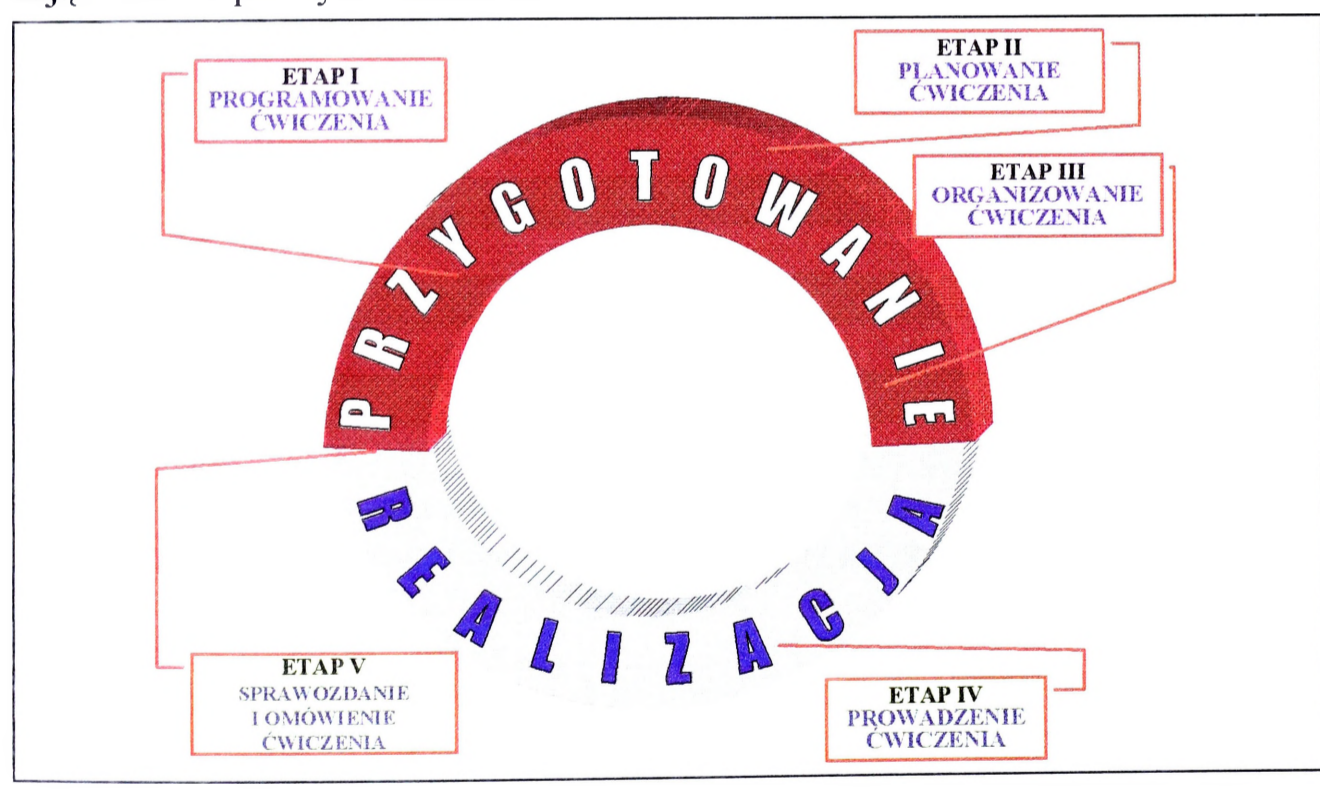
¹ Patrz załącznik 10

- etap programowania ćwiczenia;
- etap planowania ćwiczenia;
- etap organizowania ćwiczenia.

2. Faza realizacji ćwiczenia:

- etap prowadzenia ćwiczenia (*czynności: rozpoczęcia ćwiczenia, części głównej, zakończenia ćwiczenia oraz przemieszczenie do miejsca stałej dyslokacji lub tymczasowego miejsca pobytu*);
- etap sprawozdania i omówienia ćwiczenia.

Przedstawiony proces przygotowania i realizacji ćwiczeń z jednostkami wsparcia dowodzenia wynika z dotychczasowej praktyki, jak również wypracowanych przez lata teorii (która się potwierdziła). Teorie, jakie się tutaj przeplatają mają oczywiście charakter epistemologiczny. Również kwestie dotyczące praktycznego działania poszczególnych osób funkcyjnych czy zespołów (grup), wynikają z teorii i praktyki działania.

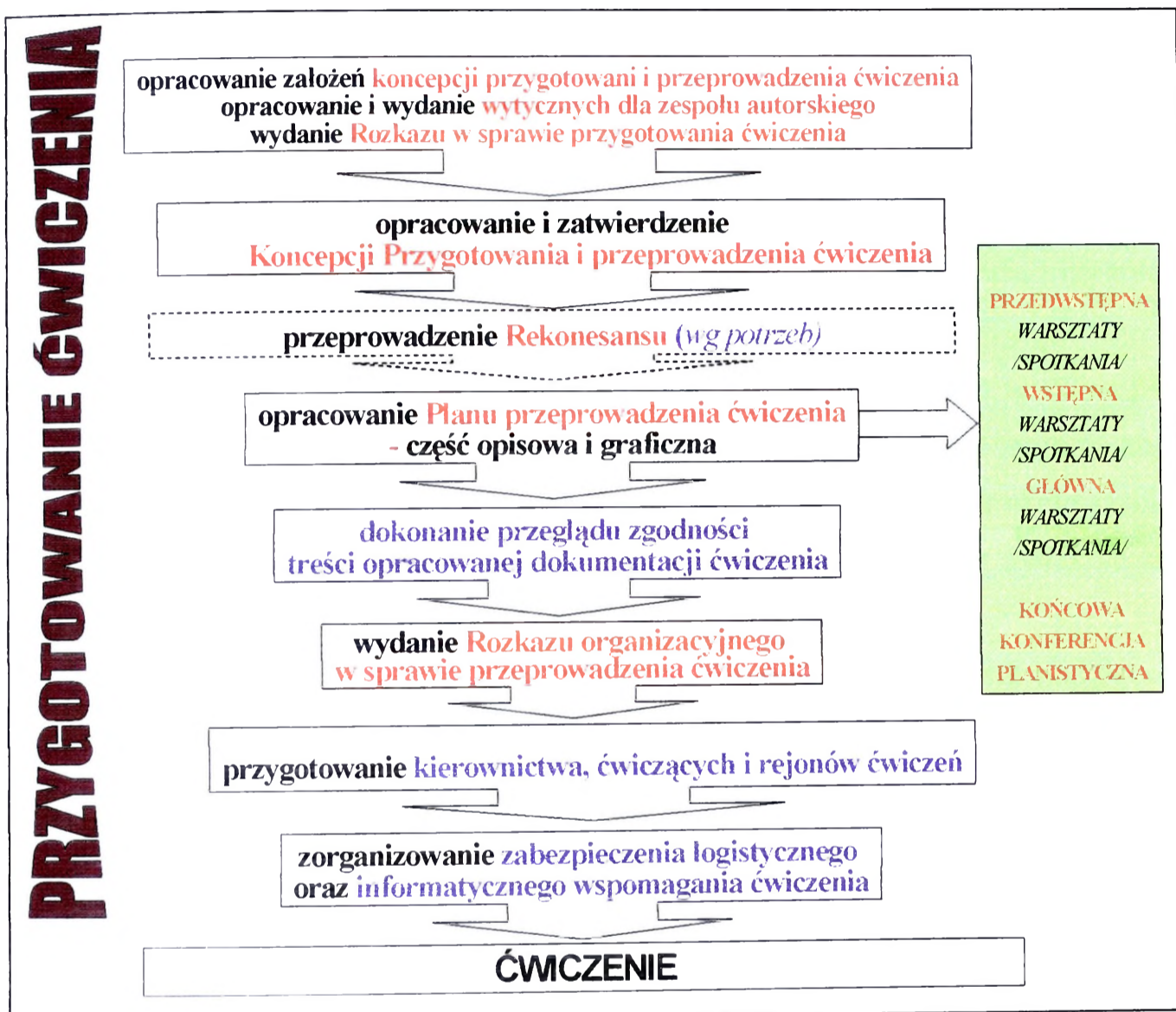

Rys. 3.1. Proces przygotowania i realizacji form i metod doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia

Przedstawiony proces przygotowania i realizacji ćwiczeń z jednostkami dowodzenia wynika z dotychczasowej praktyki, jak również wypracowanych przez lata teorii (która się potwierdziła). Teorie, jakie się tutaj przeplatają mają oczywiście

ście charakter epistemologiczny. Również kwestie dotyczące praktycznego działania poszczególnych osób funkcyjnych czy zespołów (grup), wynikają z teorii i praktyki działania.

Przygotowanie ćwiczeń (rys.3.2.) obejmuje:

Rys. 3.2. Przedsięwzięcia wchodzące w skład przygotowania ćwiczenia

- opracowanie założeń koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia;
- opracowanie i wydanie wytycznych dla zespołu autorskiego;
- wydanie rozkazu w sprawie przygotowania ćwiczenia;
- opracowanie i zatwierdzenie koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia;
- przeprowadzenie rekonesansu rejonu ćwiczenia (ilość i czas według potrzeb);

- opracowanie dokumentacji wchodzącej w skład „Planu przeprowadzenia ćwiczenia”;
- dokonanie przeglądu zgodności treści opracowanej dokumentacji ćwiczenia;
- wydanie rozkazu organizacyjnego w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia;
- przygotowanie kierownictwa, ćwiczących i rejonów ćwiczeń;
- zorganizowanie zabezpieczenia logistycznego oraz informatycznego wspomaganie ćwiczenia.

Przygotowanie ćwiczenia **rozpoczyna się** z chwilą wydania przez kierownika ćwiczenia wytycznych dla zespołu autorskiego oraz rozkazu w sprawie przygotowania ćwiczenia podczas pierwszego spotkania zespołu autorskiego.

Szczegółowa procedura postępowania kierownictwa i ćwiczących w czasie poszczególnych faz, etapów oraz czynności realizowanych w procesie przygotowania i realizacji ćwiczenia uzmysławia nam, jak złożona jest to forma i jak wiele aspektów można się w niej doszukać. Najważniejszym jednakże jest aspekt dydaktyczny i prakseologiczny, co zresztą stwierdzono już wcześniej.

Należy również nadmienić, że przedstawiony proces nie pokazuje oddzielnie problemów, które można by zaliczyć tylko do dydaktycznych, czy też do prakseologicznych. Nie mniej jednak, same określenia proces, fazy, etapy oraz przedstawiona w nich pewna kolejność czynności świadczy już o dwóch wcześniej wymienionych aspektach.

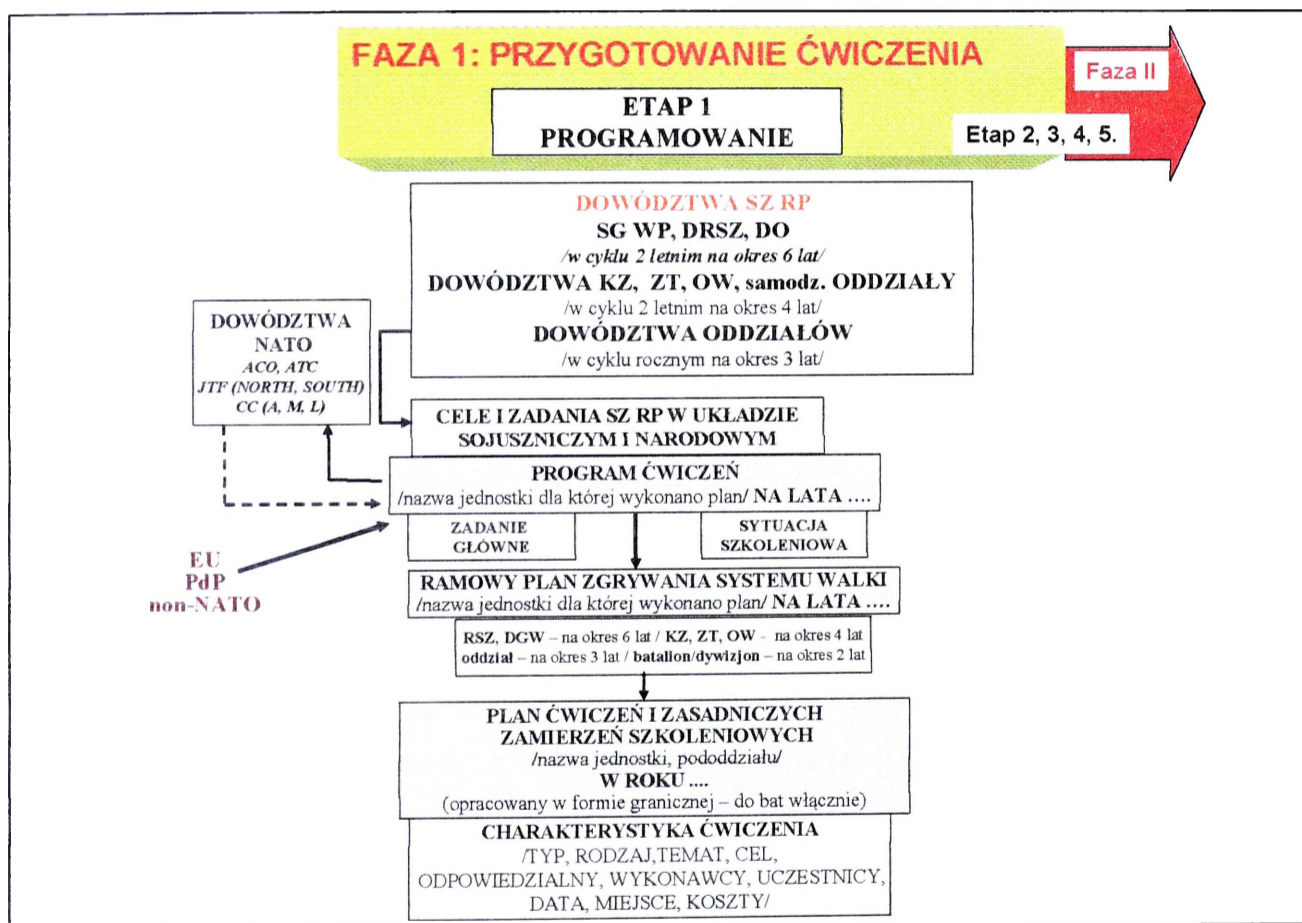
3.1.1. Programowanie

Programowanie form i metod doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia to definiowanie zbioru zadań i wymogów, ustaleń organizacyjno-metodycznych oraz norm i kalkulacji uwzględniających narodowe i sojusznicze (koalicyjne i międzynarodowe) potrzeby szkoleniowe, a także zapewniających ciągłość doskonalenia dowództw. Uprawnienia do programowania ćwiczeń posiadają wszyscy dowódcy (szefowie) ponoszący odpowiedzialność zgodnie z posiadanym zakresem kompetencyjnym za:

- przygotowanie dowództwa do planowania, prowadzenia i dowodzenia w operacjach samodzielnych i połączonych;
- wyszkolenie i zgranie podległych dowództw i sztabów oraz wyszkolenie bojowe pododdziałów;
- zgranie systemu walki;
- ocenę zdolności bojowej podległych pododdziałów.

W ramach etapu programowania ćwiczeń (rys.3.3.) fazy przygotowania w jednostkach wsparcia dowodzenia opracowywane są:

- w pułku dowodzenia „Program ćwiczeń (nazwa jednostki) na lata...” - w cyklu rocznym na okres trzech lat;

Rys. 3.3. Etap programowania w fazie przygotowania doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia

– w **batalionach dowodzenia** – „Plan ćwiczeń i zasadniczych zamierzeń szkoleniowych (nazwa jednostki, pododdziału) w ...roku” (w formie graficznej)¹ – **na każdy kolejny rok.**

Za programowanie i koordynację udziału dowództw i wojsk w ćwiczeniach sojusznicznych odpowiada:

– Sztab Generalny WP lub Dowództwo Operacyjne – w ćwiczeniach z udziałem komponentów wszystkich rodzajów sił zbrojnych;

– dowództwa RSZ – w ćwiczeniach z udziałem jednego RSZ. W ćwiczeniach z udziałem dwóch RSZ koordynację przyjmuje dowództwo będące narodowym odpowiednikiem dowództwa NATO organizującego ćwiczenie.

W programowaniu ćwiczeń, w pułku wsparcia dowodzenia, w miarę możliwości stosuje się zasadę dotyczącą cyklicznej zamiany roli uczestniczących w nich dowództw. Oznacza to, że ćwiczące dowództwo po zrealizowaniu ćwiczenia z wojskami jako główny ćwiczący, w każdym kolejnym ćwiczeniu może występować w roli drugoplanowego ćwiczącego lub strony przeciwnej. Dowództwo nie biorące udziału (nie uczestniczące) w ćwiczeniu może być zaangażowane w jego przebiegu w charakterze wzmocnienia na korzyść głównego ćwiczącego lub kierownictwa ćwiczenia.

Zaliczenie ćwiczenia narodowego w dowództwach jednostek dowodzenia zrealizowanego w ramach ćwiczenia sojusznicznego/koalicyjnego lub międzynarodowego, może nastąpić wyłącznie po spełnieniu następujących warunków:

– w ćwiczeniu dowództwo występowało jako jednolita (etatowa) struktura dowodzenia;

– dowództwo spełnia w strukturze organizacyjnej ćwiczenia rolę pierwszoplanowego, drugoplanowego ćwiczącego lub strony przeciwnej.

Prawo do przeprowadzania ćwiczeń doświadczalnych, eksperymentalnych (zarządzenie przeprowadzenia i przyjęcia ćwiczenia do programu ćwiczeń) posiadają wyłącznie:

- szef Sztabu Generalnego WP – odpowiednio do całości sił zbrojnych;
- dowódcy RSZ – odpowiednio do podległych RSZ i RW.

---

¹ Patrz załącznik 1.

Udział w ćwiczeniach wojskowych NATO oraz „PdP” planuje się z zachowaniem priorytetu dla przedsięwzięć w ramach Sojuszu.

W planowaniu udziału jednostek dowodzenia SZ RP w ćwiczeniach międzynarodowych należy uwzględniać następujące warunki:

- zgodność scenariusza ćwiczenia z konwencjami, traktatami, umowami, których stroną jest Rzeczpospolita Polska bądź je ratyfikowała;
- zgodność scenariusza ćwiczenia z wewnętrznym systemem prawnym Rzeczypospolitej Polskiej;
- możliwości budżetowych dowództwa rodzaju sił zbrojnych do ponoszenia jednostronnych kosztów udziału w sojuszniczych zamierzeniach szkoleniowych;
- dysponowanie określonym rodzajem sprzętu i wyposażeniem wojskowym;
- możliwościami finansowego zabezpieczenia udziału w ćwiczeniu;
- zdolność określonego rodzaju sił zbrojnych do wydzielenia jednostek wojskowych bez naruszania systemu obronnego państwa;
- zdolność planowanych do udziału w ćwiczeniu jednostek wojskowych do operowania w środowisku międzynarodowym;
- zdolność planowanych jednostek wojskowych do działań operacyjno-taktycznych w określonych warunkach geograficznych.

Każde ćwiczenie ma z góry (wcześniej) określony cel, temat, rodzaj i tak jest wkomponowane w proces szkolenia, aby zapewnić przygotowanie dowództwa do realizacji zadania głównego (uzyskania określonego efektu – celu).

Tematy poszczególnych ćwiczeń z dowództwami jednostek dowodzenia mogą być przedstawiane w formie głównych celów (celu) ćwiczenia i powinny wynikać z:

- przeznaczenia jednostki i zadań szkoleniowych określonych w „Dyrektywie szefa Sztabu Generalnego WP do działalności SZ na kolejne lata”;
- wytycznych specjalistycznych wydawanych stosownie do posiadanych kompetencji przez zastępców szefa Sztabu Generalnego WP i szefów generalnych zarządów Sztabu Generalnego WP;
- założeń obowiązujących doktryn narodowych i sojuszniczych;

- miejsca, roli oraz zadań danego dowództwa w strukturze systemu obronnego państwa;

- poziomu indywidualnego oraz zespołowego wyszkolenia dowództw w dziedzinie przygotowania i prowadzenia działań operacyjnych (taktycznych) i kryzysowych;

- najnowszych poglądów dotyczących przygotowania i prowadzenia działań militarnych i niemilitarnych przez siły zbrojne;

- wniosków i zaleceń z przeprowadzonych ćwiczeń;

- warunków i charakteru obszaru, na którym planuje się prowadzenie działań zbrojnych w trakcie trwania ćwiczenia.

Cele szkoleniowe ćwiczeń powinny wynikać z ich tematów, potrzeb operacyjnych (taktycznych) i wymagań stawianym szkolonym (ćwiczącym) poszczególnym jednostkom wsparcia dowodzenia. Powinny również odzwierciedlać potrzeby praktycznego doskonalenia i rozwijania metod oraz sposobów realizacji założeń doktrynalnych, a także słuszności przyjętych rozwiązań strukturalno-organizacyjnych.

Cele należy formułować w sposób usystematyzowany, przestrzegając zasady stopniowania trudności wg następującej kolejności:

- uczyć;

- doskonalić;

- zgrywać;

- sprawdzać;

- badać.

Typ, rodzaj i odmianę ćwiczenia należy dobierać z uwzględnieniem przede wszystkim wniosków z oceny poziomu wyszkolenia poszczególnych dowództw jednostek wsparcia dowodzenia oraz odpowiednio do zakładanych celów szkoleniowych.

W celu doskonalenia indywidualnych umiejętności oficerów lub wyeliminowania braków merytorycznych i metodycznych w ściśle określonej problematyce należy planować ćwiczenia przygotowawcze.

Aby doskonalić umiejętności niezbędne w pracy na stanowiskach funkcyjnych w dowództwie oraz do zgrzywania pracy zespołowej całego dowództwa powinno się planować treningi sztabowe.

W wyborze **rejonów** ćwiczeń należy brać pod uwagę:

- tematykę i cel ćwiczenia (jego specyfikę);
- rodzaj i odmianę ćwiczenia;
- możliwość rozmieszczenia ćwiczących (pojemność rejonu/obszaru ćwiczeń);
- przewidywane kierunki zagrożeń;
- rejon planowanych działań bojowych wojsk własnych;
- rejon w których mogą być rozmieszczone dowództwa;
- punkty pracy w terenie dogodne do prowadzenia rekonesansów oraz kierowania walką przez wydzielone grupy operacyjne;
- umownie przyjętą do ćwiczeń granicę państwową na obszarze kraju (jeśli zaistnieje taka potrzeba).

Skład uczestników ćwiczeń zależy przede wszystkim od tematu, celów, typu, rodzaju i odmiany ćwiczenia oraz planowanych do realizacji zagadnień szkoleniowych, a także możliwości finansowych jednostki.

W ćwiczeniach zamykających cykl szkolenia na danym szczeblu dowodzenia należy dążyć do pełnego ukończenia ćwiczących dowództw i wojsk do etatu czasu „W”. W składzie ćwiczących należy przewidzieć również organy dowodzenia obrony terytorialnej i kierowania pozamilitarnymi ogniwami obronnymi, zwłaszcza przedstawicieli centralnych i terenowych organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego.

- **Czas trwania ćwiczeń** powinien odpowiadać potrzebom zrealizowania głównych zagadnień szkoleniowych.

Na programowanie ćwiczenia wpływ mają również:

- ustalenia normatywne wyższych przełożonych (wytyczne, rozkazy i zarządzenia Sztabu Generalnego WP, dowództw RSZ i rodzajów wojsk, OW/K i ZT);
- programy szkolenia wojsk;
- regulaminy walki;

- instrukcje o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń oraz programy strzelań;
- wnioski ze szkolenia w poprzednim okresie;
- aktualnie obowiązujące (lub przewidywane) sposoby prowadzenia działań bojowych wojsk własnych i potencjalnego przeciwnika;
- warunki terenowe (urządzenia poligonowe).

Podstawą do programowania ćwiczeń oprócz zadania postawionego przez przełożonego jest również ocena sytuacji szkoleniowej, wnioski z przeprowadzonych ćwiczeń, a także warunki szkolenia. Programowanie ćwiczeń i określenie celów poszczególnych ćwiczeń jest niejako początkiem procesu (cyklu) planowania ćwiczeń.

3.1.2. Planowanie

Planowanie ćwiczeń w jednostkach dowodzenia jest kolejnym etapem fazy przygotowania ćwiczenia w trakcie, którego opracowywana jest dokumentacja ćwiczenia zawierająca efekty pracy zespołu autorskiego oraz osób funkcyjnych odpowiedzialnych za przygotowanie i przeprowadzenie ćwiczenia. Planowanie prowadzi się w toku kilku konferencji /spotkań lub warsztatów/ planistycznych z udziałem kierownika ćwiczenia, zespołu autorskiego oraz przedstawicieli dowództw uczestniczących w ćwiczeniu.

Proces przygotowania ćwiczeń przez zespoły autorskie¹ nie powinien być krótszy niż:

- dla ćwiczeń prowadzonych na poziomie operacyjnym – 6 miesięcy;
- dla ćwiczeń prowadzonych na poziomie taktycznym – od 1 do 4 miesięcy w tym dla ćwiczeń prowadzonych na szczeblu: korpusu – 4 miesiące; dywizji (równorzędnej) – 3 miesiące; brygady/pułku (równorzędnej) – 2 miesiące; batalionu (równorzędnego) – 1 miesiąc.

Kierownik ćwiczenia odpowiedzialny jest za przygotowanie i realizację ćwiczenia zgodnie z zasadami określonymi w dokumentach normatywnych. Jest przełożonym wszystkich żołnierzy wchodzących w skład struktury organizacyjnej ćwiczenia. Realizuje on czynności związane z opracowaniem i zorganizowaniem ćwiczenia.

¹ Proces przygotowania ćwiczenia dowódczo-sztabowego wspomaganego komputerowo należy wydłużyć do 12 miesięcy.

czenia. Zakres prac w tym względzie jest różny w zależności od typu, rodzaju i odmiany ćwiczenia oraz jego rozmachu. Zawsze jednak wskazane jest przestrzeganie określonej kolejności pracy, co zapewni terminowe rozpoczęcie i efektywne przeprowadzenie ćwiczenia.

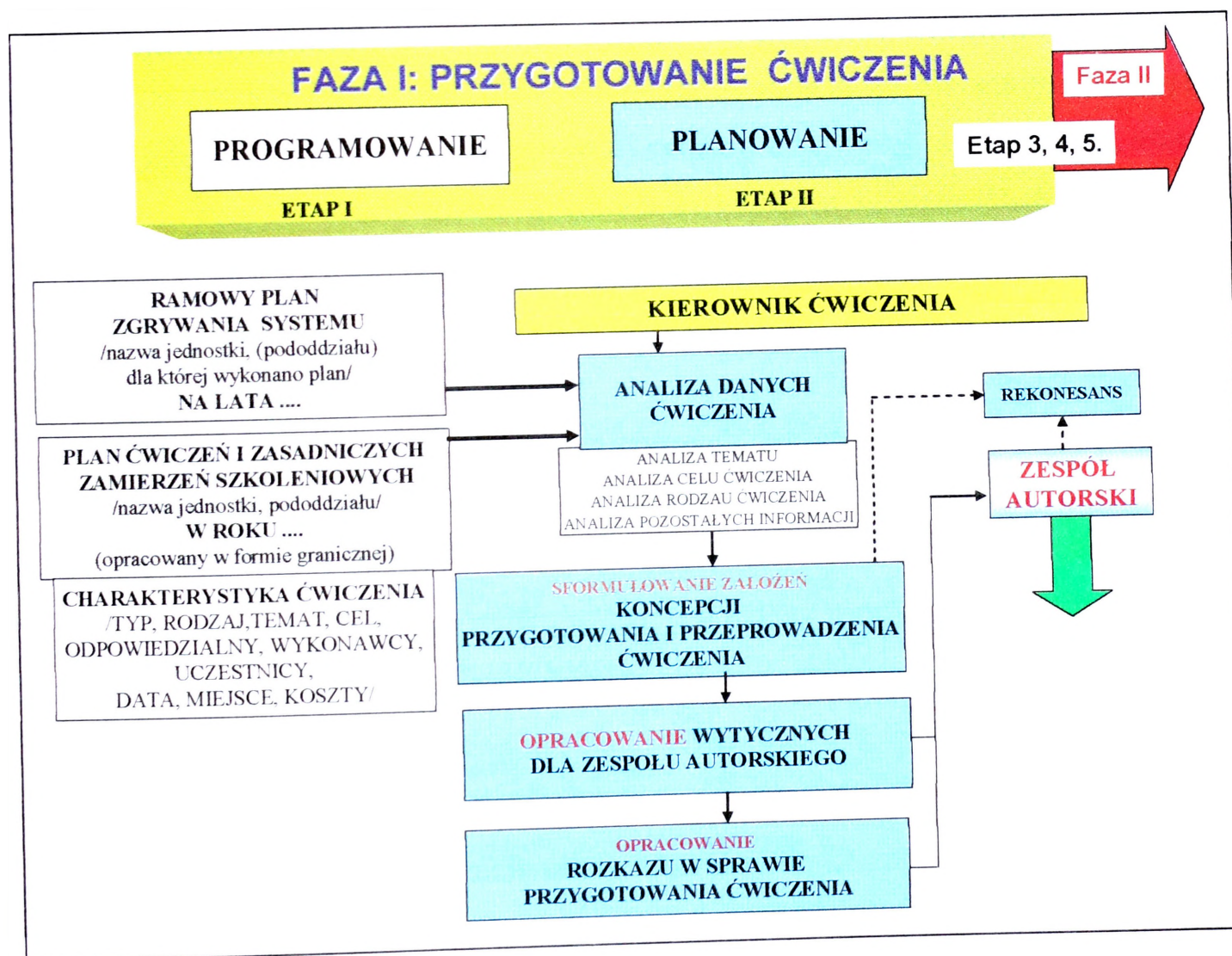
Najważniejsze zamierzenia procesu planowania to:

- analiza danych do ćwiczenia (*kierownik ćwiczenia*);
- opracowanie założeń koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia (*kierownik ćwiczenia*);
- opracowanie i wydanie wytycznych dla zespołu autorskiego (*kierownik ćwiczenia*);
- wydanie rozkazu w sprawie przygotowania ćwiczenia (*kierownik ćwiczenia*);
- opracowanie planu (harmonogramu) przygotowania ćwiczenia (*zespół autorski*);
- opracowanie koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia (*zespół autorski*);
- przeprowadzenie rekonesansu (ilość i czas według potrzeb – *kierownik ćwiczenia, zespół autorski*);
- opracowanie dokumentacji wchodzącej w skład planu przeprowadzenia ćwiczenia (*zespół autorski*);
- dokonanie przeglądu zgodności treści opracowanej dokumentacji ćwiczenia (*zespół autorski*);
- opracowanie rozkazu organizacyjnego w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia (*zespół autorski*);

Na początku należy zaznaczyć, że ćwiczenie nie jest niespodzianką dla danego kierownika ćwiczenia (dowódcy). Bowiern, podejmując decyzję szkoleniową, zdeterninowaną otrzymanym zadaniem szkoleniowym, dowódca rozważa ile i jakich ćwiczeń należy przeprowadzić w ciągu roku, aby przygotować dowództwo i wojska do działań taktycznych (operacyjnych). Każde ćwiczenie ma z góry określony temat, cel, typ (rodzaj, odmianę) z takim wyliczeniem, aby kolejno częściami zrealizować główne zadanie szkoleniowe.

Informacje zawarte w *Planie ćwiczeń i zasadniczych zamierzeń szkoleniowych* .... w 200.. roku (program studiów w przypadku uczelni wojskowych) stanowią dla dowódcy (kierownika ćwiczenia) podstawę do przygotowania ćwiczenia i dotyczą: typu, rodzaju i odmiany ćwiczenia; tematu, celu ćwiczenia; wykonawcy (prowadzącego/kierownika) ćwiczenia; uczestników ćwiczenia; terminu i miejsca ćwiczenia oraz kosztów ćwiczenia.

Kierownik ćwiczenia (rys. 3.4.) po zapoznaniu się z informacjami stanowiącymi podstawę do planowania ćwiczenia, a zwłaszcza zrozumieniu celu szkoleniowego ćwiczenia i jego miejsca oraz roli w realizacji głównego zadania szkoleniowego, dokonuje osobiście ich szczegółowej analizy dla sformułowania wstępnej koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia. W pierwszej kolejności dokonuje analizy tematu ćwiczenia, rodzaju (odmiany) i celu ćwiczenia oraz pozostałe dane, dotyczące terminu, rejonu ćwiczenia, itd.

Rys. 3.4. Czynności kierownika ćwiczenia w etapie planowania

Opracowanie wstępnej koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia przez kierownika ćwiczenia pozwoli wypracować mu pogląd na opracowanie, zorganizowanie, prowadzenie i omówienie ćwiczenia a jego wytyczne dla zespołu autorskiego powinny być konkretne i użyteczne.

Sposób analizy informacji stanowiących podstawę do przygotowania ćwiczenia może być różny. Można analizować kolejno temat, rodzaj, cel, termin itd., ćwiczenia i wyciągać wnioski prowadzące do opracowania założeń koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia lub analizować wszystkie dane łącznie, to znaczy rozpatrywać z rejonem, składem ćwiczących, terminem, itd. Drugi sposób wymaga pewnej wprawy i doświadczenia w zakresie opracowania ćwiczenia z dowództwami.

Czynności kierownika ćwiczenia

ANALIZA TEMATU

Analiza tematu ćwiczenia polega na podziale tematu na elementy składowe, zbadanie ich pod kątem przyjęcia umownej sytuacji taktycznej (operacyjnej), która będzie podstawą do praktycznego działania ćwiczących w warunkach rzeczywistych (w przypadku ćwiczeń dowództw z wojskami).

Elementy składowe tematu:

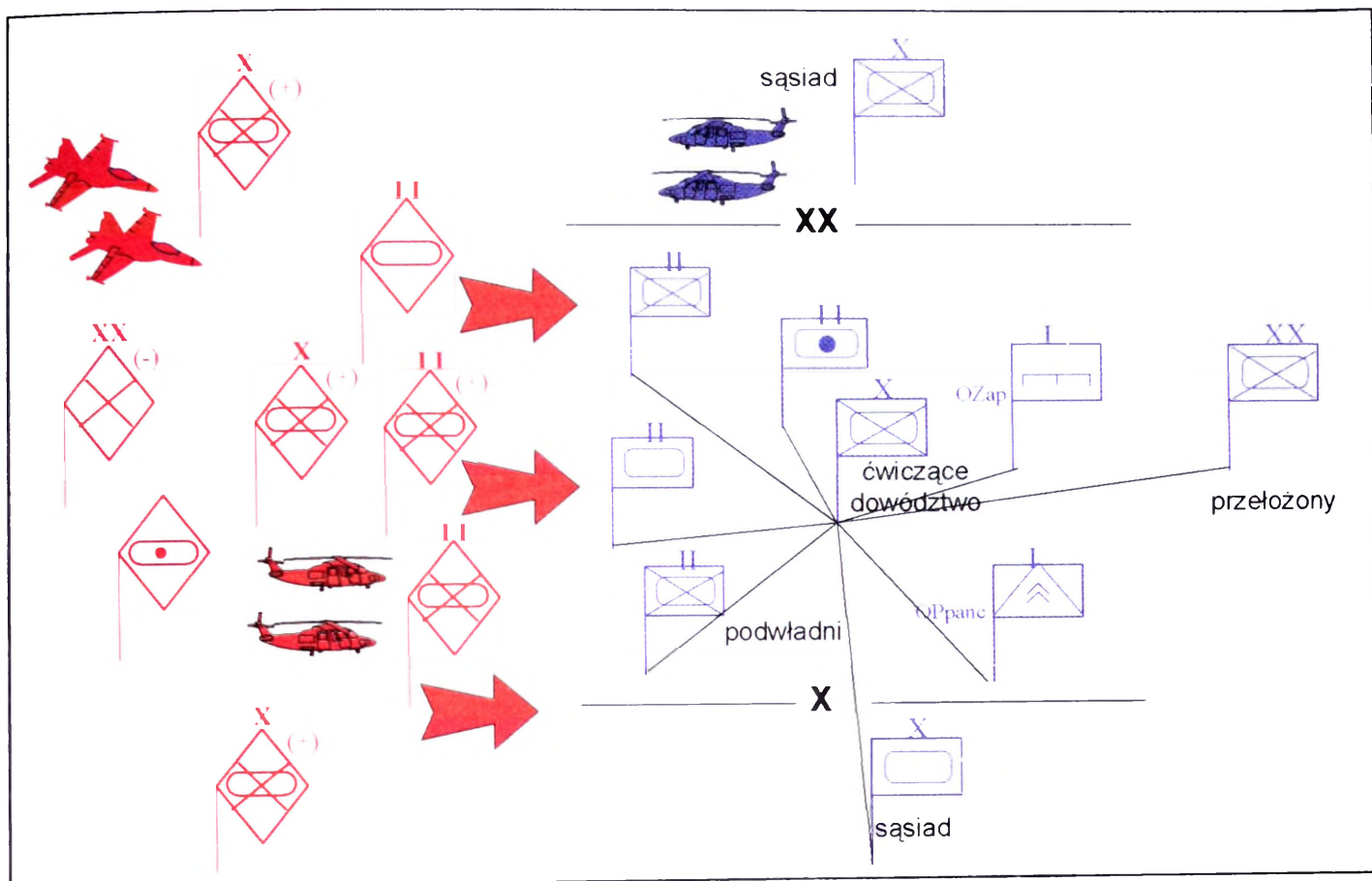
- szczebel dowodzenia ćwiczących;
- rodzaj działań (strategicznych, operacyjnych, taktycznych);
- warunki przebiegu działań (strategicznych, operacyjnych, taktycznych) w ćwiczeniu.

Analizując szczebel dowodzenia ćwiczących należy ustalić:

- miejsce ćwiczącego szczebla dowodzenia w ugrupowaniu przełożonego,
- szczebel dowodzenia sąsiadów;
- szczebel dowodzenia podwładnych;
- szczebel dowodzenia przeciwnika (stosownie do szczebla dowodzenia wojsk własnych).

Przykładowo w ćwiczeniu brygady zmechanizowanej (rys. 3.5.), należy przewidzieć działanie przeciwnika zarówno naziemnego i powietrznego, w stosunku do

szczebla dowodzenia przełożonego (dywizji), sąsiadów (brygad) i podwładnych (batalionów, kompanii).

Rys. 3.5. Miejsce jednostek wsparcia dowodzenia w strukturze organizacyjnej przełożonego, sąsiadów i podwładnych w stosunku do przeciwnika

Kierownik ćwiczenia po analizie szczebla dowodzenia ćwiczących wyciąga wnioski dotyczące:

- umiejscowienia ćwiczącego szczebla dowodzenia w strukturze organizacyjnej przełożonego;
- potrzebnych dla ćwiczącego szczebla dowodzenia – szczebli dowodzenia sąsiadów i podwładnych;
- struktury organizacyjnej przeciwnika – dla potrzeb przełożonego, ćwiczącego szczebla dowodzenia jego sąsiadów i podwładnych.

Powyższe wnioski determinują dalsze rozważania w toku analizy rodzaju działań taktycznych w ćwiczeniu.

Analiza rodzaju działań

Prowadząc rozważania dotyczące rodzaju prowadzenia działań taktycznych (gdy wiadomo kto prowadzi jakie działania taktyczne/operacyjne), należy rozważyć sytuację wyjściową w ćwiczeniu, tj. położenie w jakim będą znajdować się wojska własne a w jakim przeciwnika oraz określić zamiar ich działania. Sposób postępowania kierownika ćwiczenia w tym etapie może być różny. Jedni uważają, że w pierwszej kolejności należy rozważyć zadanie bojowe np. ćwiczącej brygady, po czym zastanowić się na działaniem sąsiadów, podwładnych, przełożonego, a na końcu „ustawić” działanie przeciwnika. Ta droga prowadzi jednak jak wskazuje praktyka opracowywania ćwiczeń do zbudowania sztucznych zamiarów stron, nie logicznych zadań bojowych i udurowionego działania przeciwnika. Dlatego lepiej jest rozpocząć analizę od strony, która zmusza nasze wojska do działania, czyli od strony przeciwnika. Następnie należy rozważyć zamiar działania przełożonego i sąsiadów, w którym logicznie zgodnie z celem i tematem ćwiczenia, szczebel ćwiczący będzie realizował zadania. Można także prowadzić rozważania kompleksowo, czyli łącznie działania przeciwnika i wojsk własnych, stosownie do szczebla dowodzenia. Ale ten sposób wymaga ogromnej wprawy i wyobraźni taktycznej (operacyjnej).

Elementy analizy rodzaju działań w ćwiczeniu:

- położenie wyjściowe stron, ich zadania;
- zadania i zamiar strony przeciwnej;
- zadanie oraz zamiar działania szczebla nadrzędnego;
- zadanie ćwiczących i sąsiadów;
- miejsce, czas i sposób prowadzenia działań taktycznych (operacyjny);
- sytuacje „dynamiczne” w ćwiczeniu;
- zakończenie działań taktycznych (operacyjny);
- koncepcja taktyczna w ćwiczeniu (na kartce, kalce, mapie).

Analiza warunków przebiegu działań

Dokonana przez kierownika ćwiczenia analiza warunków przebiegu działań taktycznych (strategicznych, operacyjnych) w ćwiczeniu powinna sprzyjać realizmowi działań i winna dać odpowiedź na następujące problemy¹:

- czy działania taktyczne będą prowadzone podczas kryzysu lub wojny, poza granicami kraju czy na własnym terytorium;
- czy warunki atmosferyczne mają być rzeczywiste, czy umowne;
- czy struktura organizacyjna przeciwnika i wojsk własnych ma być rzeczywista, czy ćwiczebna;
- w jakim terenie (rejonie) powinno przebiegać ćwiczenie;
- inne warunki w zależności od potrzeb.

W wyniku tej analizy kierownik ćwiczenia precyzuje brzmienie etapów ćwiczenia i zagadnień szkoleniowych stosownie do wymagań wynikających z tej części tematu, a także precyzuje wnioski dotyczące przebiegu działań w ćwiczeniu.

Kierownik ćwiczenia **po dokonanej analizie tematu** ćwiczenia ma w miarę pełny obraz przebiegu działań taktycznych (operacyjnych) w ćwiczeniu zwłaszcza, co do:

- miejsca i roli ćwiczącego szczebla dowodzenia w strukturze organizacyjnej przełożonego z określeniem niezbędnych szczebli dowodzenia sąsiadów, podwładnych, w stosunku do struktury organizacyjnej przeciwnika;
- umownej (fikcyjnej) walki (bitwy) od momentu jej rozpoczęcia w ćwiczeniu do jej zakończenia, będącej odzwierciedleniem tematu ćwiczenia;
- przyjęcia w ćwiczeniu warunków maksymalnie zbliżających działania taktyczne (operacyjne) ćwiczących do wymagań (realizmu) pola walki.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że nie we wszystkich tematach ćwiczeń warunki prowadzenia działań zostały określone. Zdarza się to w tak zwanych „krótkich” tematach, na przykład: *Brygada w działaniach taktycznych w terenie lesistojeziornym*. Jeżeli warunki prowadzenia działań nie zostały określone w temacie, wówczas należy dokonać analizy możliwie wszystkich warunków prowadzenia (planowania) działań i dokonać wyboru tych, które będą przyjęte w ćwiczeniu

¹ Por. B. Szulc (red.): *Metodyka przygotowania ...*, wyd. cyt., s. 75; I. Łysiak, *Metodyka przygotowania i prowadzenia treningów sztabowych w oddziale*, Warszawa, AON 1995, s. 19.

z myślą o jak najbardziej efektywnym zrealizowaniu zagadnień szkoleniowych. Podkreślenia wymaga fakt, że same wnioski z analizy tematu nie są jeszcze wstępną koncepcją przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia. Są natomiast stwierdzeniem, że takie rozwiązanie poszczególnych elementów koncepcji są możliwe do przyjęcia. Dopiero ich zderzenie z wnioskami z analizy i oceny innych czynników wpływających na ćwiczenie stanowi podstawę do stworzenia wstępnej koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia.

ANALIZA CELÓW SZKOLENIOWYCH ĆWICZENIA

Cele szkoleniowe ćwiczeń z dowództwami powinny wynikać z ich tematów, potrzeb operacyjnych (taktycznych) i wymagań stawianym ćwiczącym dowództwom. Powinny również odzwierciedlać potrzeby praktycznego doskonalenia i rozwijania metod oraz sposobów realizacji założeń doktrynalnych, a także słuszności przyjętych rozwiązań strukturalno-organizacyjnych.

Cele szkoleniowe powinny być konkretne, możliwe do osiągnięcia w danym ćwiczeniu. Określa się je na podstawie wniosków z analizy ogólnego zadania szkolenia oddziału (związku taktycznego), głównie zaś na podstawie wniosków z analizy tematu danego ćwiczenia, stanu wyszkolenia dowództwa. Ważne jest, aby cele szkoleniowe odzwierciedlały jasno taktyczną treść tematu ćwiczenia i co za tym idzie – zagadnienia szkoleniowe. Najczęstszym błędem popełnianym na tym etapie planowania ćwiczenia z dowództwami jest określenie celów szkoleniowych zbyt ogólnikowo, które są zbyt luźnie sprzężone z tematem ćwiczenia, jego rodzajem i najwyższym szczeblem ćwiczącym. Stąd też, dużego znaczenia nabiera prawidłowe i logiczne sformułowanie celów szkoleniowych i ich redakcyjne ujęcie w koncepcji.

W praktyce szkoleniowej przyjęło się formułować *cele ćwiczeń* wg następującego układu¹:

- *zgrać* (dowództwo w czynnościach sztabowych podczas pracy na stanowisku dowodzenia – jego części operacyjnej);
- *doskonalić* (to, co już znane);
- *sprawdzić* (to, co niezbędne do prowadzenia ćwiczenia);

¹ W wyniku prowadzonych badań dokumentacji szkoleniowej ćwiczeń wynika, że stosowany sposób formułowania celów jest powszechnie stosowany.

- *zbadać* (to, co może poprawić skuteczność szkolenia dowództw).

Cel *uczyć* formułowany jest z reguły jako pierwszy i traktowany jest jako główny najczęściej w ćwiczeniach przygotowawczych oraz we wszystkich ćwiczeniach prowadzonych w uczelniach i ośrodkach szkolenia kadr. Cel ten jest też realizowany w innych rodzajach ćwiczeń, ale nie jest on głównym, a nawet często nie ujmuje się go w dokumentacji ćwiczenia, chociaż faktycznie jest realizowany jako cel zamierzony.

Cel *zgrać* formułowany jest jako pierwszy i traktowany jako główny we wszystkich rodzajach ćwiczeń. Cel ten wyraża w formie postulatywnej potrzebę wyćwiczenia współpracy, współdziałania między poszczególnymi osobami funkcyjnymi, komórkami organizacyjnymi, a także między poszczególnymi dowództwami, w procesie przygotowania i prowadzenia działań. Można by jeszcze postawić pytanie: kogo i co zgrać z kim z czym, w wykonywaniu jakich czynności dowódczych i w jakich sytuacjach, warunkach działań bojowych? Jak widać aż tyle pytań i uwarunkowań mieści się w tym ogólnym określeniu celu. Dlatego najczęściej popełnianym błędem przy określaniu celów ćwiczeń jest ich zbyt duża ogólnikowość, a często nawet brak spójności z tematem, szczeblem ćwiczenia, a nawet rodzajem ćwiczenia.

Cel *doskonalić* formułowany jest we wszystkich rodzajach (odmianach) ćwiczeń wojskowych i umieszcza się go z reguły na drugiej pozycji. Cel doskonalący będzie jawić się niejako samoistnie z tego powodu, że każde następne ćwiczenie, nawet o innym temacie (zakresie, treści) będzie w jakiejś części powtórzeniem treści znanych, czynności wykonywanych poprzednio itd.

Cel *sprawdzić* formułowany jest jako kolejny (trzeci) i najczęściej dotyczy dwóch kwestii. Pierwsza to sprawdzenie określonego stopnia gotowości bojowej (alarmowej) ćwiczącego np. oddziału (pododdziału) lub dowództwa. Natomiast druga to sprawdzenie oficerów dowództw (sztabów) biorących udział w ćwiczeniu w zakresie:

- wybranych umiejętności indywidualnych na zajmowanych stanowiskach służbowych;
- znajomości zasad pracy sztabowej stosownie do zajmowanego stanowiska (funkcji);
- znajomości problematyki będącej treścią ćwiczenia.

Oczywiście cel sprawdzający będzie celem najważniejszym (głównym) w ćwiczeniach inspekcyjnych, kontrolnych, sprawdzających. Dlatego jego miejsce będzie

uzależnione od rodzaju ćwiczenia, ale także odmiany ćwiczenia ze względu właśnie na tak sprecyzowany cel.

Cel *zbadać* najczęściej formułowany jest w ćwiczeniach na wyższych szczeblach dowodzenia. Niemniej jednak w ramach ćwiczeń na wyższych szczeblach może być wyznaczony oddział czy pododdział, na bazie którego przeprowadzone zostanie badanie (eksperyment), którego pomysłodawcą będzie zawsze przełożony. Należy pamiętać, że cel badawczy nie może przesłaniać realizacji innych celów, gdyż wówczas badanie nie przyniesie pożądanych efektów.

Cel badawczy dotyczyć może wybranych problemów, takich jak np.:

- przygotowania i prowadzenia walki;
- testowania nowych struktur stanowisk dowodzenia;
- toku pracy dowództwa w czasie planowania walki;
- przydatności dokumentów bojowych i potrzeby ich opracowania;
- itd.

ANALIZA RODZAJU (ODMIANY)ĆWICZENIA

Kierownik ćwiczenia po uświadomieniu sobie istoty rodzaju ćwiczenia, rozpatruje szczegółowe jego kryteria, według celu, zakresu tematu, ilości szczebli i stron ćwiczących oraz miejsca prowadzenia. Uświadamia sobie, do jakiej kategorii (rodzaju, odmiany) zaliczyć ćwiczenie. Czy jest to ćwiczenie jednostronne, dwustronne, narodowe czy sojusznicze, pokazowe, doświadczalne czy też kontrolne lub sprawdzające itd.

W etapie rozważania rodzaju ćwiczenia kierownik ćwiczenia powinien zastanowić się nad zakresem tematu (etapy i zagadnienia ćwiczenia). Czy ćwiczenie będzie obejmowało epizod w dowodzeniu podczas prowadzenia działań czy też będzie to ćwiczenie kompleksowe, obejmujące całość problematyki z zakresu przygotowania i prowadzenia działań operacyjnych (taktycznych). Należy w tym miejscu uświadomić sobie, że żadne ćwiczenie nie może obejmować wszystkich zagadnień szkoleniowych wynikających z konkretnego tematu ćwiczenia. Dlatego należy w pierwszej kolejności ustalić zagadnienia, które były już przerobione w poprzednim ćwiczeniu i w jakim stopniu udało się je zrealizować, po czym skonkretyzować, które zagadnienia należy obowiązkowo przerobić w danym ćwiczeniu. Przy czym należy dążyć do tego, aby zagadnienia w ćwiczeniu stanowiły

ze sobą pewien logiczny ciąg w procesie przygotowania i prowadzenia działań. Najczęściej w pierwszej kolejności określa się główne zagadnienia szkoleniowe wynikające bezpośrednio z tematu i rodzaju ćwiczenia, następnie dzieli się je na etapy, aby ostatecznie sformułować szczegółowe zagadnienia szkoleniowe – stosownie do etapów ćwiczenia. Liczba etapów zależy od operacyjnej (taktycznej) treści tematu i od rodzaju ćwiczenia. Dzielenie ćwiczenia na etapy należy zwracać uwagę na to, by każdy etap zawierał zagadnienia szkoleniowe obejmujące w czasie i przestrzeni realizację (przygotowania i prowadzenie) określonego działania danego dowództwa. Redagując zagadnienia szkoleniowe należy pamiętać o tym, aby odzwierciedlały one przyszłe działania ćwiczących. Stąd też postulat o konkretność sformułowań brzmienia zagadnień i o dążenie do udzielenia odpowiedzi na pytania: *kto?, co? i w jakich warunkach?*

Liczba zagadnień szkoleniowych w treści każdego etapu zależy od jego zakresu, celów szkoleniowych, czasu przeznaczanego na realizację etapu, a także od możliwości jego materiałowo-technicznego zabezpieczenia. Należy także mieć na uwadze to, że zbyt duża liczba zagadnień w jednym etapie może prowadzić do zbyt powierzchownego ich przerobienia. Po określeniu zagadnień szkoleniowych kierownik ćwiczenia powinien określić *ile szczebli dowodzenia* bierze udział w ćwiczeniu. Kto będzie „faktycznie” a kto „umownie” sąsiadem, podwładnym a także przełożonym ćwiczącego dowództwa (danego szczebla dowodzenia). Na tej podstawie można określić w jaki sposób będzie w ćwiczeniu funkcjonował obieg informacji, zapewniający nie tylko kierowanie ćwiczeniem ale również dowodzenie przez ćwiczące szczeble.

Kończąc prowadzone rozważania kierownik ćwiczenia powinien rozważyć jeszcze miejsce prowadzenia ćwiczenia. Czy będzie ono prowadzone w obiektach stacjonarnych czy w warunkach polowych. Dzięki temu jest w stanie określić wstępne czynności związane z organizowaniem miejsc pracy, wyżywienia, odpoczynku, transportu, bezpieczeństwa ćwiczących i innych osób itd.

Na podstawie prowadzonej analizy rodzaju ćwiczenia kierownik ćwiczenia określa wymagania, co do:

- ilości zagadnień szkoleniowych;
- składu kierownictwa ćwiczenia;

- składu zespołu autorskiego;
- sposobu zajęcia miejsc pracy przez ćwiczące dowództwa oraz ich położenia wyjściowe w ćwiczeniu oraz sposób powrotu do miejsca stałego pobytu;
- obiegu informacji w ćwiczeniu.

ANALIZA POZOSTAŁYCH INFORMACJI

Kierownik ćwiczenia po dokonanej analizie tematu i rodzaju ćwiczenia oraz po sformułowaniu celów szkoleniowych, przystępuje do rozpatrzenia następujących zagadnień:

- składu ćwiczących;
- terminu przeprowadzenia ćwiczenia;
- rejonu przeprowadzenia ćwiczenia
- zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia;
- zabezpieczenia medycznego.

Prowadzona *analiza składu ćwiczących* powinna być prowadzona pod kątem określenia poziomu wiadomości i umiejętności – indywidualnych i zespołowych – przed planowanym ćwiczeniem w zakresie przygotowania i prowadzenia działań przez ćwiczące dowództwa. Dzięki temu staje się jasne co chcemy osiągnąć poprzez ćwiczenie, to znaczy jakie nowe umiejętności mają być nabyte a które doskonalić. Pozwala to zweryfikować ostatecznie główne zagadnienie szkoleniowe jakie chcemy zrealizować w ćwiczeniu.

Analiza terminu przeprowadzania ćwiczenia pozwala kierownikowi ćwiczenia na określenie podstawowych terminów w harmonogramie przygotowania ćwiczenia dotyczących:

- wydania rozkazu w sprawie przygotowania ćwiczenia;
- udzielenia szefowi zespołu autorskiego wytycznych;
- opracowania koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia i kiedy należy ją zatwierdzić u przełożonego;
- przeprowadzenia rekonesansu rejonu ćwiczenia;
- opracowania dokumentacji ćwiczenia;
- wydania rozkazu organizacyjnego w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia;
- przygotowania kierownictwa, ćwiczących i rejonu do ćwiczenia.

Analizując *rejon przeprowadzenia ćwiczenia* kierownik ćwiczenia rozważa w zależności od potrzeb wynikających z rodzaju ćwiczenia problematykę, faktycznego terenu gdzie dane dowództwo będzie ćwiczyło. Determinuje to szczegółowe rozważenie możliwości obiektów poligonowych, które pozwolą lub nie, na realne działanie pododdziałów wojsk (w przypadku ćwiczenia z wojskami) w działaniach taktycznych. Równocześnie zastanowienia wymaga potrzeba wyznaczenia w terenie miejsca dla rozmieszczenia stanowisk dowodzenia danego dowództwa a także punktów pracy do prowadzenia rekonesansu lub kierowania działaniami przez grupy operacyjne ćwiczących. Synteza wniosków z analizy rejonu faktycznego i taktycznego (operacyjnego) pozwala kierownikowi ćwiczenia umieścić w rejonie poligonu, założenia koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia (jej część taktyczną), która została sformułowana po analizie tematu ćwiczenia.

Analiza *zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia* ma dać odpowiedź kierownikowi ćwiczenia na pytanie: czy planowane na ćwiczenie limity zużycia środków materiałowych i finansowych są w stanie zabezpieczyć osiągnięcie założonych celów szkoleniowych. W razie ich zmiany należy dokonać korekty problematyki ćwiczenia, ale bez uszczerbku dla celów ćwiczenia oraz zgodnie z posiadanymi limitami i normami eksploatacyjno-materiałowymi.

W ostatniej kolejności kierownik ćwiczenia rozważa, zalecenia wynikające z rozkazów i wytycznych przełożonych do zastosowania w ćwiczeniu oraz w którym etapie bądź zagadnieniu je przerobić.

OPRACOWANIE ZAŁOŻENIA KONCEPCJI PRZYGOTOWANIA I PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA

Po przeanalizowaniu wszelkich danych kierownik ćwiczenia dokonuje syntezy wszystkich wniosków wynikających z analizy informacji stanowiących podstawę do przygotowania ćwiczenia i formułuje **założenia koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia** (czyli tzw. projekt przeprowadzenia ćwiczenia).

Część metodyczna tej koncepcji powinna zawierać:

- a) temat, cele szkoleniowe oraz typ, rodzaj ćwiczenia;
- b) miejsce przeprowadzenia oraz termin i uczestników ćwiczenia;
- c) skład stron (wojska własne i przeciwnika);

d) sytuację wyjściową do ćwiczenia, a w niej ogólną sytuację polityczno-militarną, stan oraz ogólne położenie wyjściowe i zamiary stron, a także podział na etapy i zagadnienia szkoleniowe oraz czas ich realizacji;

e) sposób wykorzystania środków automatyzacji dowodzenia;

f) strukturę organizacyjną kierownictwa i ćwiczących oraz sprawy organizacyjne, w tym sposób rozpoczęcia i zakończenia ćwiczenia, sposób podgrywania sytuacji bojowych, a także sposób omówienia ćwiczenia.

Część taktyczna koncepcji powinna określać – rys. 3.6 (w formie graficznej – na kartce papieru, folii, kalce położonej na mapie):

a) dotychczasowy charakter działań bojowych stron;

b) przebieg umownej granicy między stronami (według potrzeb);

c) ogólny skład bojowy ćwiczących stron;

d) położenie wyjściowe i założony zamiar działania przeciwnika;

e) położenie wyjściowe wojsk własnych i zamiar działania szczebla nadrzędnego;

f) zadania bojowe ćwiczącego szczebla dowodzenia;

g) położenie wyjściowe i ogólny zamiar działania sąsiadów;

h) rubieże zarysu dynamiki walki.

Po opracowaniu założeń koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia kierownik ćwiczenia przygotowuje **wytyczne dla zespołu autorskiego**, w których powinien określić:

a) treść założenia koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia (jej część metodyczną i taktyczną);

b) termin opracowania koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia;

c) rodzaj i terminy opracowania dokumentacji ćwiczenia;

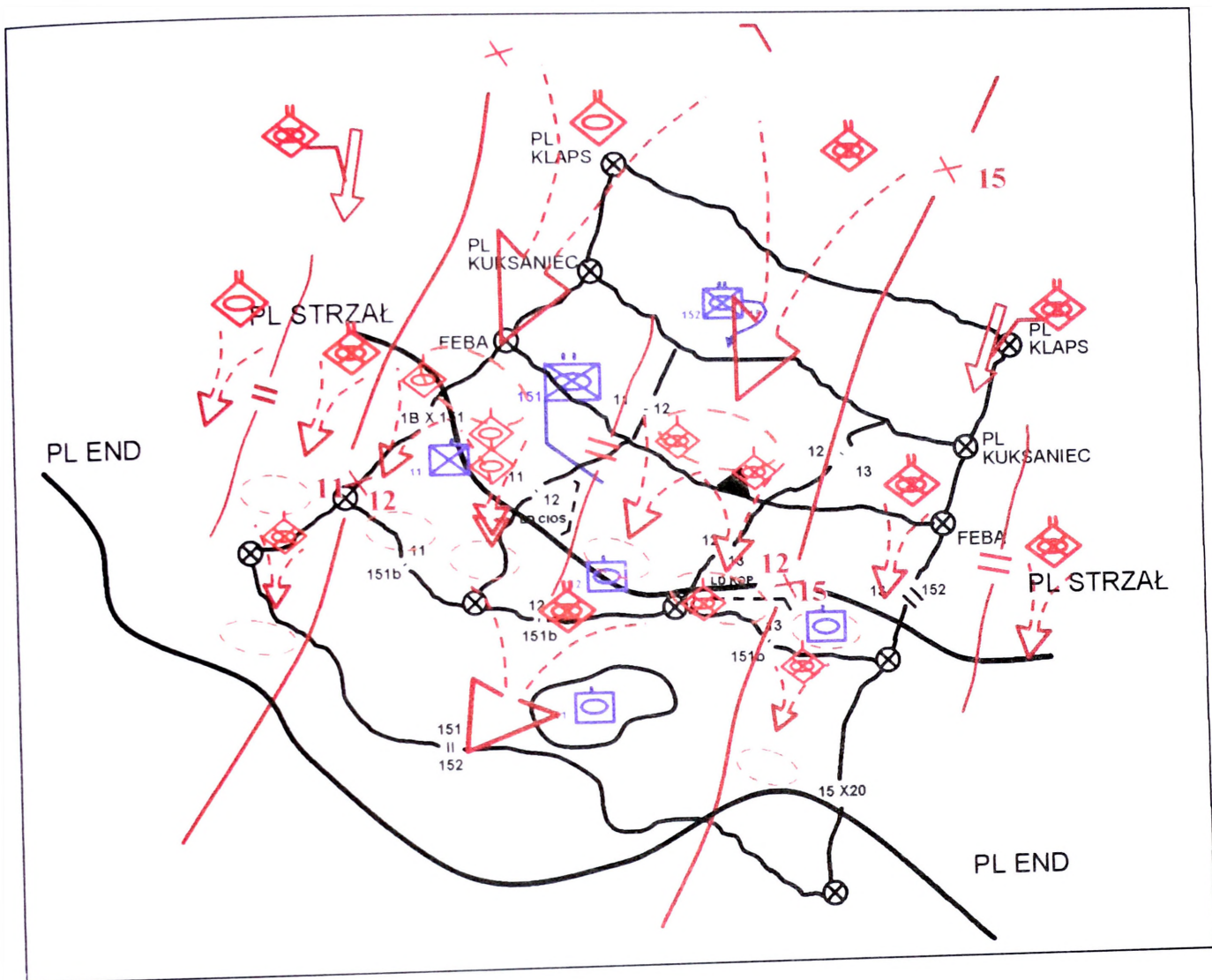
d) organizację dowodzenia oraz rejony i terminy osiągnięcia przez kierownictwo i ćwiczących gotowości do ćwiczenia;

e) sposób powrotu do miejsca stałego pobytu;

f) ilość i rodzaj środków bojowych, mps, uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz innych środków materiałowych;

g) organizację rekonesansu rejonu ćwiczenia;

h) inne wymagania i ustalenia mające wpływ na organizację i przebieg ćwiczenia.

Rys. 3.6. Schemat sytuacji taktycznej – wariant

OPRACOWANIE ROZKAZU W SPRAWIE PRZYGOTOWANIA ĆWICZENIA

W celu uprawomocnienia wszystkich poczynań organizacyjno-przygotowawczych związanych z ćwiczeniem wydawany jest rozkaz w sprawie przygotowania ćwiczenia. Rozkaz wydają dowódcy szczebla organizującego dane ćwiczenie.

Jednym z zagadnień rozpatrywanych podczas opracowywania rozkazu w sprawie przygotowania ćwiczenia jest problematyka wyznaczenia zespołu autorskiego. Jest to ważne przedsięwzięcie dla kierownika ćwiczenia, ponieważ zespół ten będzie na podstawie opracowanych wytycznych opracowywał dokumenty ćwiczenia (plan przeprowadzenia ćwiczenia). Rola kierownika ćwiczenia sprowadzać się będzie do kontroli czynności szefa zespołu autorskiego.

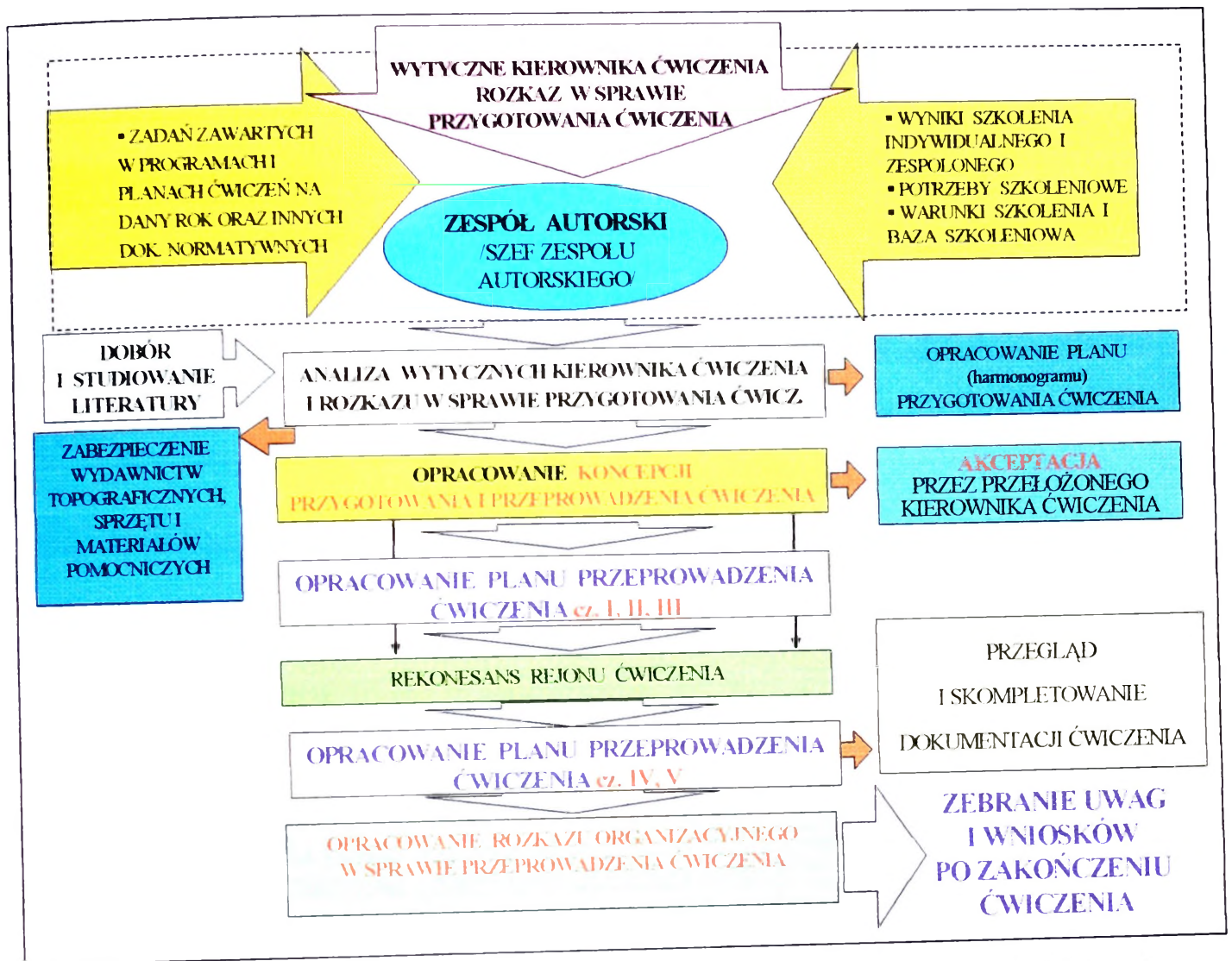
101

Do zespołu autorskiego w zależności od typu i rodzaju ćwiczenia powinni być powołani poszczególni specjaliści dowództwa przygotowującego ćwiczenie. W zakresie przygotowania ćwiczenia podlegają oni szefowi zespołu autorskiego, który jest wyznaczany ze ścisłego kierownictwa bezpośrednio podległego kierownikowi ćwiczenia. Szef zespołu autorskiego odpowiedzialny jest za koordynację przygotowania ćwiczenia i wartość merytoryczną opracowywanych dokumentów. Kieruje on pracami zespołu i posiada prawo do wydawania poleceń wszystkim żołnierzom wchodzącym w jego skład.

Czynności zespołu autorskiego

Po otrzymaniu wytycznych od kierownika ćwiczenia szef zespołu autorskiego (zespół autorski) wykonuje szereg czynności wstępnych (rys. 3.7.). W pierwszej kolejności analizuje wytyczne kierownika ćwiczenia oraz rozkaz w sprawie przygotowania ćwiczenia wydane w celu opracowania ćwiczenia. W tym względzie zespół autorski (szef) powinien przeanalizować temat ćwiczenia, główne i szczegółowe cele szkoleniowe i rodzaj ćwiczenia. Analizie należy poddać sprawy, które zostały rozstrzygnięte i narzucone przez kierownika ćwiczenia, a które należy rozwiązać samodzielnie. Jest to uszczegółowienie założeń koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia powstałej u kierownika i przekazanej zespołowi autorskiemu na pierwszym spotkaniu zespołu.

W następnej kolejności zespół autorski (szef) dobiera i studiuje, w zależności od potrzeb literaturę merytoryczną (regulaminy, taktyka, sztuka operacyjna) i metodyczną (metodyka, instrukcje ćwiczeń wojskowych). Obok literatury wskazane jest przestudiowanie odpowiednich przykładów historycznych z prowadzonych ostatnio konfliktów zbrojnych oraz odbytych ćwiczeń w SZ RP i innych armiach, stosownie do tematu opracowywanego ćwiczenia. Powinno to ułatwić zespołowi autorskiemu (szefowi) opracowanie ćwiczenia o bogatych walorach dydaktyczno-wychowawczych.

Rys. 3.7. Zasadnicze czynności zespołu autorskiego podczas przygotowania ćwiczenia

Następnie szef zespołu autorskiego opracowuje plan (harmonogram) przygotowania ćwiczenia, w którym przedstawia się koncepcję opracowania dokumentów i zorganizowania ćwiczenia. Określa się w nim przedsięwzięcia głównych wykonawców i współwykonawców, a także terminy ich realizacji:

- prowadzenie rekonesansu przez zespół autorski;
- konferencje planistyczne, warsztaty oraz spotkania robocze zespołu autorskiego;
- opracowanie zasadniczych dokumentów ćwiczenia;
- przygotowanie miejsc pracy i logistycznego zabezpieczenia kierownictwa ćwiczenia;
- przygotowanie rejonu ćwiczenia;
- organizację systemu łączności kierownictwa ćwiczenia;

- zabezpieczenie logistyczne ćwiczących;
- wręczenie ćwiczącym sytuacji wyjściowej do ćwiczenia;
- prowadzenie szkolenia kierownictwa ćwiczenia;
- osiągnięcie gotowości do ćwiczenia przez kierownictwo i ćwiczących.

Plan ten powinien być *zatwierdzony* przez kierownika ćwiczenia.

Szef zespołu autorskiego może przeprowadzić rekonesans rejonu ćwiczenia wspólnie z kierownikiem ćwiczenia lub tylko z zespołem autorskim. Przygotowując rekonesans szef zespołu autorskiego (wyznaczony przez niego oficer zespołu autorskiego) powinien opracować plan rekonesansu zespołu autorskiego, w którym ujmuje się:

- cel rekonesansu;
- termin przeprowadzenia rekonesansu;
- skład grupy rekonesansowej;
- punkty i czas pracy oraz rozpatrywane zagadnienia;
- środki transportowe wydzielone na zabezpieczenie rekonesansu;
- miejsce zbiórki i czas wyjazdu;
- drogi dojazdu na poszczególne punkty wraz z kalkulacją czasu;
- sposób utrzymania łączności z garnizonem.

Do planu rekonesansu zespołu autorskiego wykonywanego w formie opisowej może być sporządzona część graficzna na mapie.

Po odbytym rekonesansie zespół autorski przystępuje do opracowania **koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia**, którą zatwierdza bezpośredni przełożony kierownika ćwiczenia. Uzupełnieniem części opisowej koncepcji jest schemat sytuacji taktycznej(operacyjnej), który powinien zawierać:

- umowną granicę między stronami (wg potrzeb);
- położenie wyjściowe i zamiary działań stron;
- zamiar dowódcy szczebla nadrzędnego;
- zadanie ćwiczącego szczebla dowodzenia;
- położenie wyjściowe i zamiar działania sąsiada;
- podział ćwiczenia na etapy, w tym czas ich trwania;
- rubieże zarysu dynamiki walki;

- rejonu rozwinięcia stanowisk dowodzenia kierownictwa i ćwiczących.

Wszystkie elementy graficzne sytuacji taktycznej (operacyjnej) ćwiczenia opracowuje się na mapie w skali zależnej od szczebla dowodzenia przełożonego, nadrzędnego w stosunku do ćwiczącego dowództwa.

Położenie wyjściowe i zamiary działania stron obrazuje sytuację taktyczną (operacyjną) w momencie rozpoczęcia ćwiczenia. Wyrażone jest to ugrupowaniem bojowym (operacyjnym) przeciwnika i wojsk własnych zwykle o jeden, dwa szczeble w dół w stosunku do ćwiczącego szczebla dowodzenia.

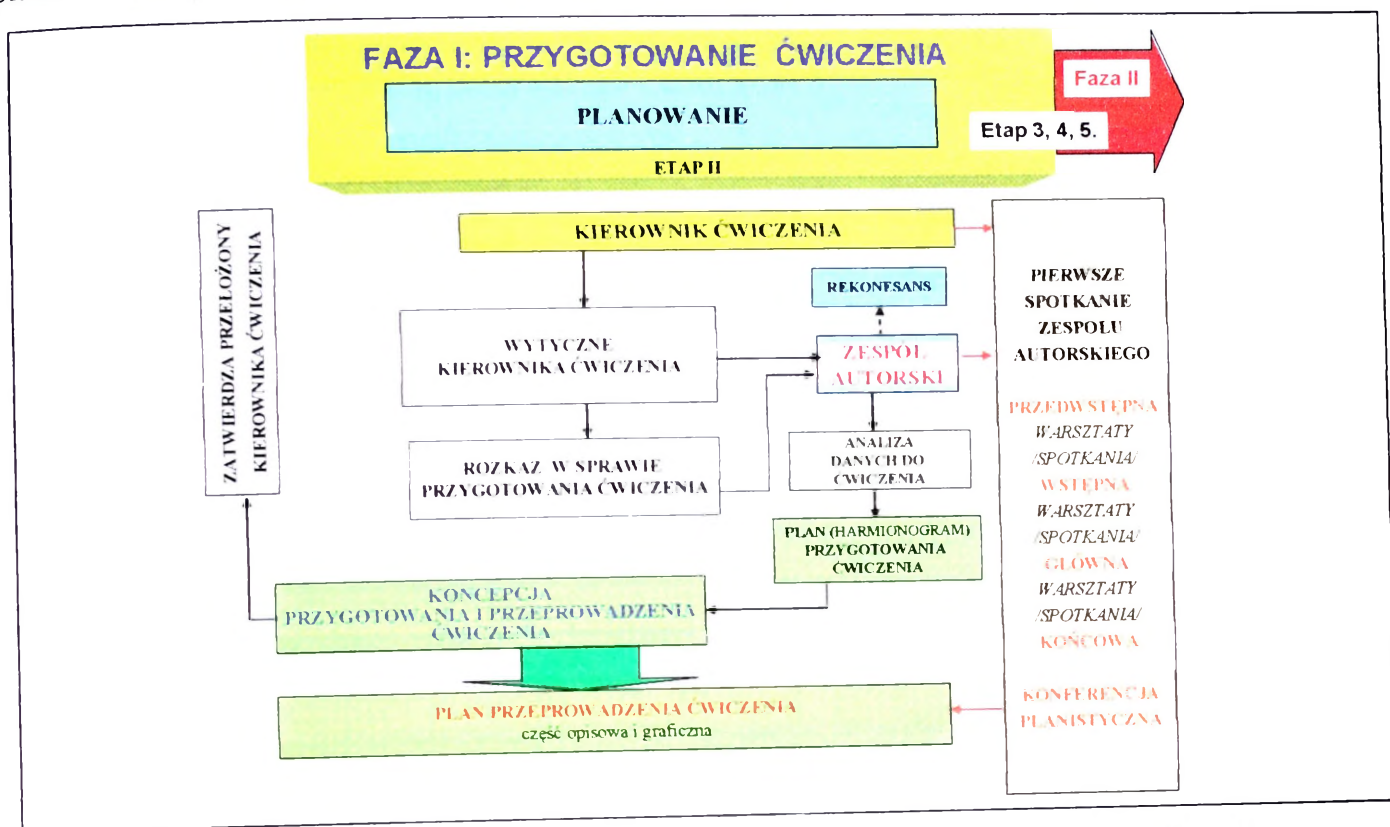
Zamiar działania strony przeciwnej i zamiar dowódcy szczebla nadrzędnego wyrażają sobą zamiar prowadzonych działań według przyjętych ogólnie zasad taktyki i sztuki operacyjnej. Zamiar powinien przedstawiać stosownie do idei działań przeciwnika, sposób wykorzystania sił i środków szczebla dowodzenia nadrzędnego w stosunku do ćwiczących z określeniem zadań realizowanych przez szczebel ćwiczący i sąsiadów.

Rubieże zarysu dynamiki walki wyrażają koncepcję rozegrania ćwiczenia w toku kierowania walką i przedstawiają rozwój działań bojowych przeciwnika i wojsk własnych. Opracowuje się je w ten sposób, że na mapie wrysowuje się zarys położenia wojsk na początku każdego etapu ćwiczenia, które umożliwi rozegranie przez ćwiczących zagadnień szkoleniowych wynikających z prowadzenia walki.

Skład bojowy stron jest uzależniony od typu, rodzaju i odmiany ćwiczenia i założonych celów ćwiczenia. W ćwiczeniach z dowództwami można wykorzystać ćwiczebne struktury organizacyjne wojsk własnych i przeciwnika zawarte w jednolitym tle strategiczno-operacyjnym opracowanym przez Sztab Generalny WP. Z reguły w ćwiczeniach jednostronnych przyjmuje się wojenną strukturę organizacyjną wojsk własnych i przeciwnika (faktyczną lub ćwiczebną). W ćwiczeniach dwustronnych z wojskami, ćwiczące strony działają w strukturach organizacyjnych wojsk własnych. Na szczeblach operacyjnych i strategicznym mogą być przyjęte przyszłościowe struktury organizacyjne oraz perspektywiczne środki walki wojsk własnych i armii obcych.

Po akceptacji przez przełożonego kierownika ćwiczenia koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia (rys. 3.8.) zespół autorski przystępuje do opracowania części drugiej planu przeprowadzenia ćwiczenia (dokumenty rozkazodawcze urucha-

miające proces planowania operacyjnego ćwiczącego dowództwa opracowuje grupa planowania operacyjnego zespołu autorskiego).

Rys. 3.8. Przedsięwzięcia zespołu autorskiego podczas przygotowania ćwiczenia z jednostkami wsparcia dowodzenia

Dyrektywy, rozkazy i zarządzenia bojowe (operacyjne) opracowywane są zgodnie z zasadami opracowywania dokumentów dowodzenia.

Podczas opracowania ćwiczenia najważniejszą czynnością szefa zespołu autorskiego jest opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia.

Układ planu przeprowadzenia ćwiczenia¹ (części opisowej) z dowództwami może zawierać następujące zagadnienia:

CZĘŚĆ PIERWSZA – ORGANIZACYJNA

1. Rozkaz w sprawie przygotowania ćwiczenia.
2. Zatwierdzona koncepcja przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia.
3. Rozkaz organizacyjny w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia.

CZĘŚĆ DRUGA – OPERACYJNA CZĘŚĆ ZASADNICZA

1. Sytuacja (kalendarium narastania sytuacji kryzysowej, historia dotychczasowych działań poprzedzających położenie wyjściowe wojsk na pierwszy dzień ćwiczenia).
2. Dokumenty rozkazodawcze uruchamiające proces planowania przez ćwiczące dowództwa (opracowane i wydawane przez zespół autorski).

¹ Patrz załącznik 4

3. Plan operacji (*opracowany przez ćwiczące dowództwa – wg potrzeb*).
4. Sytuacja wyjściowa na pierwszy dzień ćwiczenia.

ZALĄCZNIKI:

- A. Organizacja i struktura sił biorących udział w ćwiczeniu.
B. Organizacja łączności ćwiczących.

CZEŚĆ TRZECIA - KIEROWANIE PRZEBIEGIEM ĆWICZENIA
CZEŚĆ GŁÓWNA

1. Zadanie, przeznaczenie i sposób wykonania zadań przez sztab kierownictwa ćwiczenia (*opis zadań realizowanych przez sztab kierownictwa ćwiczenia nie ujętych w instrukcji*).
2. Organizacja zabezpieczenia działania sztabu kierownictwa ćwiczenia pod względem logistycznym i administracyjnym.
3. Organizacja dowodzenia i kierowania ćwiczeniem.

ZALĄCZNIKI¹

- A. Struktura sztabu kierownictwa ćwiczenia.
B. Zakres odpowiedzialności i obszary działania.
C. Obsada etatowa kierownictwa ćwiczenia.
D. Plan rozmieszczenia kierownictwa ćwiczenia.
E. Ramowy plan działania kierownika ćwiczenia i ramowy plan przebiegu ćwiczenia.
F. Plan rekonesansu rejonu ćwiczenia.
G. Plan szkolenia kierownictwa ćwiczenia.
H. Plan ochrony i obrony rejonu ćwiczeń i rozmieszczenia kierownictwa ćwiczenia.
I. Plan łączności kierownictwa ćwiczenia.
J. Plan informatycznego wspomaganie ćwiczenia.
K. Wytyczne w zakresie organizacji odpraw.
L. Wytyczne w zakresie przestrzegania przepisów ochrony tajemnicy.
M. Ustalenia w zakresie obserwacji i wizytowania ćwiczenia.

CZEŚĆ CZWARTA – „PLAN PODAWANIA WIADOMOŚCI” - w formie elektronicznej lub opisowej (*wg potrzeb*).

CZEŚĆ PIĄTA - OCENA, ANALIZA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ
CZEŚĆ ZASADNICZA

1. Skład zespołu (grupy) badawczego (*wg potrzeb*) i grupy omówienia.
2. Wytyczne w zakresie prowadzenia analizy ćwiczenia.
3. Wytyczne w zakresie oceny ćwiczenia i ćwiczących.
4. Wytyczne dotyczące sprawozdawczości.

¹ Wykonywane zgodnie z Instrukcją o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1.), Sztab Gen., Warszawa 2004.

107

Z kolei w części graficznej planu wykonywanego na mapie w odpowiedniej skali (wrysowuje) się położenie i zamiary (charakter) działań wojsk własnych i przeciwnika. Jednocześnie wrysowuje się zarys położen dynamicznych, które winny być rozegrane w czasie ćwiczenia oraz inne dane mające wpływ na taktyczną (operacyjną) stronę ćwiczenia. W części graficznej ujmuje się:

- tytuł obejmujący temat, rodzaj ćwiczenia i jego kryptonim – zgodnie z założeniami ujętymi w dokumencie doktrynalnym DD/7.1;
- umowną granicę między stronami (wg potrzeb);
- położenie wyjściowe i zamiary działań stron;
- zamiar dowódcy szczebla nadrzędnego;
- zadanie ćwiczącego szczebla dowodzenia;
- położenie wyjściowe i zamiar działania sąsiada;
- podział ćwiczenia na etapy, w tym czas ich trwania;
- rubieże zarysu dynamiki walki;
- rejony rozwinięcia stanowisk dowodzenia kierownictwa i ćwiczących.

Dokumentem, który wprowadza ćwiczących w sytuację taktyczną (operacyjną) jest **Sytuacja wyjściowa na pierwszy dzień ćwiczenia**. Jest ona opracowywana po otrzymaniu opracowanego przez ćwiczące dowództwo – Planu Operacji (Walki). Zespół autorski (lub zespół planowania operacyjnego, w przypadku powołania go do zespołu autorskiego) dokonuje jego przeglądu i sprawdzenia następnie opracowuje na jego podstawie sytuację wyjściową na pierwszy dzień ćwiczenia, zawierającą niezbędne dane o położeniu wojsk w momencie rozpoczęcia ćwiczenia. Dokument ten może być również opracowywany wcześniej, zależnie od ćwiczącego szczebla dowodzenia i celu danego ćwiczenia. Treść sytuacji wyjściowej powinna uzmysłwić ćwiczącemu dowództwu warunki bojowe (operacyjne), w jakich znajdują się przeciwstawne strony i w których ćwiczące dowództwo będzie planowało i prowadziło dalsze działania taktyczne (operacyjne). Powinno też zmusić ćwiczących do uruchomienia rzeczywistego obiegu informacji pomiędzy ćwiczącymi sekcjami/zespołami/centrami części operacyjnej stanowiska dowodzenia a także zmusić do ustalenia położenia swoich pododdziałów (oddziałów, związków taktycznych) pancerno-zmechanizowanych lub rodzajów wojsk. Należy dążyć do sy-

108

tuacji, aby poszczególne sekcje/zespoły/centra otrzymały tylko informacje dotyczące ich odpowiedzialności. Pozostałe informacje muszą otrzymać od pozostałych komórek części operacyjnej stanowiska dowodzenia. Dlatego też sytuacja wyjściowa uzupełnia się odpowiednimi załącznikami dla poszczególnych rodzajów wojsk.

Sytuacja wyjściowa składa się z części opisowej i graficznej wykonanej na mapie (kalce, oleacie) o skali odpowiedniej dla ćwiczącego szczebla dowodzenia.

Część opisowa składa się z:

- sytuacji ogólnej (strona przeciwna i strona ćwicząca);
- sytuacja szczegółowa (strona przeciwna i strona ćwicząca)
- sytuacja rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk;
- dane dodatkowe;
- praca do wykonania;
- załącznik (część graficzna) – położenie wojsk o .....

W *sytuacji ogólnej* przedstawia się charakter dotychczasowych działań stron, aktualnie realizowane zadanie przez przełożonego i ogólne położenie zasadniczych elementów ugrupowania przełożonego oraz wiadomości o przeciwniku w pasie (rejonie) działania przełożonego lub sąsiada z przodu. Sytuacja ogólna powinna pokazać nam miejsce ćwiczącego dowództwa w ugrupowaniu przełożonego. Informacje o przeciwniku powinny zawierać niektóre dane o jego ugrupowaniu, a nawet informacje sprzeczne ze sobą. Sposób przedstawienia informacji o przeciwniku powinien zmuszać ćwiczących do samodzielnej oceny jego ugrupowania i prawdopodobnego charakteru działania. Sytuację ogólną z zasady przedstawia się o jeden (niekiedy dwa) szczebel wzwyż od ćwiczącego szczebla dowodzenia.

W *sytuacji szczegółowej* podaje się informacje o przeciwniku w pasie (rejonie) działania naszego pododdziału (oddziału, związku taktycznego), aktualne położenie wszystkich elementów ogólnowojskowych (pancernych i zmechanizowanych) naszego ugrupowania bojowego (operacyjnego) z dokładnością o dwa szczeble w dół.

W sytuacji rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk¹ możemy podać:

- sytuacje rodzajów sił zbrojnych (według potrzeb) i wojsk;

¹ Patrz. Instrukcja o przygotowaniu ..., wyd., cyt., s. 146

103

- dane o sytuacji układu pozamilitarnego działającego na obszarze działań taktycznych (operacyjnych) ćwiczącego dowództwa;

- identyfikator przeciwnika

- inne dane potrzebne do zrealizowania poszczególnych zagadnień szkoleniowych w ćwiczeniu z dowództwami.

W *danych dodatkowych* podaje się przyjętą w ćwiczeniu strukturę organizacyjną i numerację ćwiczących stron, termin i sposób otrzymania zadania, dawki napromieniowania, dane meteorologiczne itp. Ze względu na zachowanie zasady realizmu, informacje powyższe powinny odpowiadać faktycznym warunkom, zwłaszcza czasowo-przestrzennym.

W *pracy do wykonania* określa się zakres czynności ćwiczących, które powinni wykonać w ramach przygotowania do ćwiczenia lub kolejnych etapów ćwiczenia.

W **części graficznej** sytuacji (która występuje jako załącznik) przedstawia się położenie wojsk własnych z dokładnością do dwóch szczebli w dół. Przedstawia się wszystkie elementy ugrupowania bojowego (operacyjnego) własnego szczeble dowodzenia ze środkami wzmocnienia, sąsiadów, przełożonego, szczególnie tych, z którymi przyjdzie nam współdziałać w dalszej części ćwiczenia. Po stronie przeciwnej wrysowujemy tylko te informacje, które są niezbędne do dokonania przez ćwiczących oceny możliwości działania przeciwnika. Dlatego dane o przeciwniku wrysowuje się na mapę (kalkę), podając np. niektóre tylko elementy ugrupowania bojowego (operacyjnego), oznaczenia jeńców, rannych lub zabitych (numeracja jednostek), niektóre środki ogniowe, wykryte radiostacje, stwierdzony przez lotnictwo ruch wojsk itd. Dane te mogą być sprzeczne, zwłaszcza co do czasu i miejsca, co zmusi ćwiczących do zdobywania (potwierdzenia) informacji oraz przeprowadzeniu wszechstronnej i szczegółowej oceny przeciwnika. Wskazane jest, aby ważniejsze dane, były oznaczone symbolem wskazującym na źródło uzyskania danej wiadomości. Najwięcej danych o przeciwniku podajemy na rubieży styczności wojsk a im dalej w głąb jego ugrupowania ilość informacji jest mniejsza i mniej dokładna.

Podczas opracowywania ćwiczenia, szef zespołu autorskiego koordynuje pracę wszystkich współautorów i czuwa nad tym by zgodnie z wytycznymi kierownika ćwiczenia

110

czenia, w dokumentach ćwiczenia była spójność treści problematyki merytorycznej, metodycznej i organizacyjnej. Dotyczy to także dokumentów ćwiczenia opracowywanych przez współautorów-oficerów rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk i służb.

Ćwiczące dowództwa w toku ćwiczenia przygotowują i prowadzą działania na podstawie otrzymanych od kierownictwa ćwiczenia (zespołu podgrywającego dowództwo szczebla nadrzędnego) dyrektyw, rozkazów i zarządzeń operacyjnych (bojowych) opracowanych na podstawie Planu przeprowadzenia ćwiczenia oraz dowódcy przełożonego ćwiczącego szczebla (*dokumenty dowodzenia* powinny być opracowane zgodnie z obowiązującymi w danym okresie ćwiczenia, wymogami i wzorami dokumentów).

Podczas opracowywania w następnej kolejności dokumentów ćwiczenia zespół autorski (grupa planowania operacyjnego) opracowuje **plan podawania wiadomości**, który służy do przekazywania w sposób celowy i zorganizowany, wiadomości o położeniu i stanie wojsk własnych i przeciwnika, których ze względu na brak możliwości, ćwiczący nie będą mogli uzyskać, a które w realnych warunkach pola walki napływałyby z różnych źródeł, od przełożonego, podwładnych i sąsiadów. Dane powyższe układa się chronologicznie w czasie i przestrzeni zgodnie z przewidywanym realnie rozwojem działań taktycznych z podaniem źródeł ich uzyskania.

Plan podawania wiadomości można opracowywać w dwóch oddzielnych częściach, jednakże według jednej wspólnej koncepcji działania. *Pierwsza* przeznaczona jest dla grup podgrywających i zawiera informacje dotyczące podwładnych ćwiczącego szczebla dowodzenia. *Część druga* jest przeznaczona dla zespołu podawania wiadomości sztabu kierownictwa ćwiczenia i zawiera informacje dotyczące szczebla dowodzenia przełożonego, sąsiadów i przeciwnika w stosunku do ćwiczącego dowództwa.

Proces przygotowania dokumentacji ćwiczenia kończy wydanie **rozkazu organizacyjnego w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia**.

Rozkaz organizacyjny w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia z dowództwami, składa się z dwóch części: informacyjnej i rozkazującej.

W części informacyjnej podaje się:

- podstawę przeprowadzenia ćwiczenia;
- temat i termin przeprowadzenia ćwiczenia;

– miejsce (rejon) prowadzenia ćwiczenia.

W części rozkazującej podaje się:

– skład kierownictwa ćwiczenia, w tym: kierownik ćwiczenia, zastępcy oraz koordynatorzy kierownika ćwiczenia (jeżeli istnieją), szef sztabu kierownictwa ćwiczenia i ich zadania;

– skład ćwiczących oraz podporządkowanie ich na okres ćwiczenia;

– zadania przygotowawcze dla ćwiczących dowództw do udziału w ćwiczeniu;

– organizację łączności, informatyki i ochrony tajemnicy;

– ilość i rodzaj zużycia środków materialowych (*bojowych, mps na wozy bojowe i pojazdy mechaniczne i inny sprzęt techniczny*);

– przedsięwzięcia zabezpieczenia logistycznego, w tym godła i skala wydawnictw topograficznych;

– sposoby zapobiegania stratom i szkodom oraz skład komisji do ich likwidacji;

– warunki bezpieczeństwa nie określone w regulaminach/instrukcjach;

– termin i miejsce przeprowadzenia szkolenia kierownictwa ćwiczenia;

– termin wręczenia ćwiczącym sytuacji wyjściowej na pierwszy dzień ćwiczenia;

– termin gotowości do ćwiczenia kierownictwa, ćwiczących dowództw oraz systemów dowodzenia;

– ubiór i wyposażenie kierownictwa ćwiczenia;

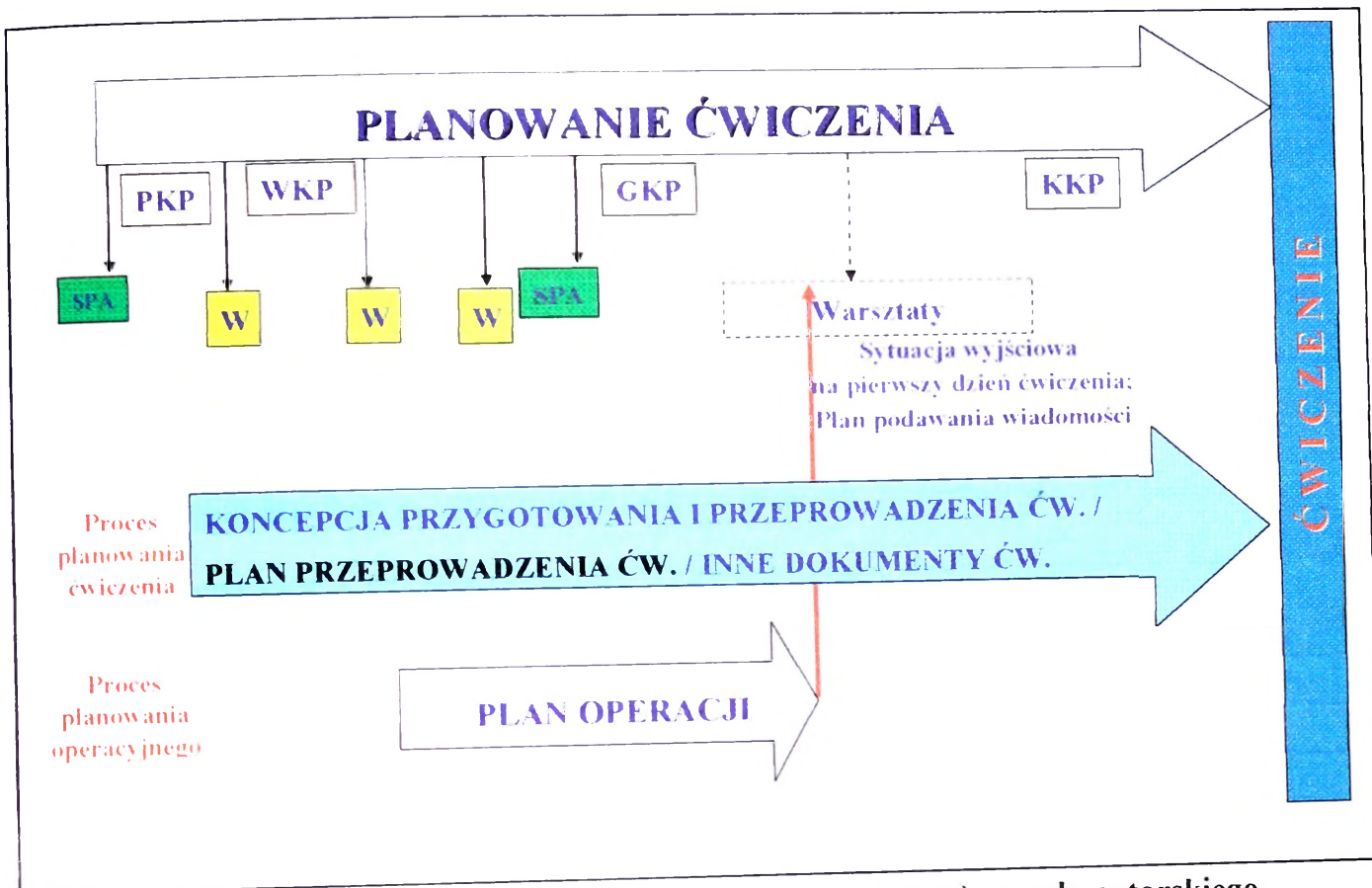
– termin i miejsce omówienia ćwiczenia.

Zasadnicze znaczenie dla realizacji przedsięwzięć etapu planowania ćwiczeń z dowództwami mają **konferencje planistyczne**, na których prezentuje się wyniki pracy zespołu autorskiego. Szef zespołu autorskiego (rys. 3.9.) określa ilość, miejsce i czas przeprowadzenia konferencji planistycznych niezbędnych do opracowania dokumentacji ćwiczenia. Przygotowanie dokumentacji do ćwiczenia może odbywać się w trakcie następujących zasadniczych konferencji planistycznych (na szczeblu taktycznym odpraw planistycznych zespołu autorskiego¹): przedwstępna

---

¹ Propozycja autora.

konferencja planistyczna (PKP); wstępna konferencja planistyczna (WKP); główna konferencja planistyczna (GKP); końcowa konferencja planistyczna (KKP) oraz warsztatów (W) i spotkań (SPA) zespołu autorskiego.

Rys. 3.9. Konferencje (odprawy, spotkania, warsztaty) zespołu autorskiego podczas planowania ćwiczenia z dowódcztwami jednostek wsparcia dowodzenia

Spotkanie zespołu autorskiego (SPA) – jest przedsięwzięciem rozpoczynającym proces planowania, zwoływane przez kierownika ćwiczenia. Celem spotkania jest ukonstytuowanie zespołu autorskiego, wyznaczenie szefa zespołu autorskiego, podzielenie zespołu autorskiego na zespół/grupę planowania ćwiczenia oraz zespół/grupę planowania operacyjnego (według potrzeb), zapoznanie z rozkazem w sprawie przygotowania ćwiczenia oraz wytycznymi kierownika ćwiczenia, opracowanie planu (harmonogramu) przygotowania ćwiczenia (pracy zespołu autorskiego).

Przedwstępna konferencja planistyczna (PKP) – zwoływana przez szefa zespołu autorskiego ćwiczenia. Celem jej jest wypracowanie wstępnego projektu Koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia. Uczestnikami są: zespół autorski, przedstawiciele z ramienia kierownictwa ćwiczenia i głównych uczestników ćwiczenia oraz Państwa Gospodarza (według potrzeb).

Wstępna konferencja planistyczna (WKP) zwoływana jest przez szefa zespołu autorskiego ćwiczenia. Celem tej konferencji jest weryfikacja ostatecznej wersji Koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia i skierowanie jej do zatwierdzenia, wypracowanie wytycznych (instrukcji) do opracowania dokumentów wchodzących w skład Planu przeprowadzenia ćwiczenia oraz dodatkowych dokumentów koniecznych do rozpoczęcia procesu planowania. Uczestnikami tej konferencji zazwyczaj są te same osoby funkcyjne, co podczas PKP oraz, dodatkowo, przedstawiciele wszystkich jednostek biorących udział w ćwiczeniu.

Pomiędzy wstępną konferencją planistyczną a główną konferencją planistyczną organizuje się spotkania zespołu autorskiego (w wypadku wydzielenia – poszczególnych zespołów/grup zespołu autorskiego) w sprawie przygotowania dokumentów dowodzenia uruchamiających proces planowania w ćwiczącym dowództwie (grupa planowania operacyjnego) oraz poszczególnych części planu przeprowadzenia ćwiczenia (grupa planowania ćwiczenia) np. struktury organizacyjnej kierownictwa ćwiczenia, planu łączności kierownictwa ćwiczenia itd.

Główna konferencja planistyczna (GKP) zwoływana jest przez szefa zespołu autorskiego. Celem tej konferencji jest kontynuowanie prac nad dokumentacją Planu przeprowadzenia ćwiczenia oraz:

- zatwierdzenie struktury organizacyjnej sztabu kierownictwa ćwiczenia;
- finalizacja organizacji przedsięwzięć związanych z ustaleniem miejsca przeprowadzenia ćwiczenia (wg potrzeb - wsparciem ze strony Państwa Gospodarza) oraz organizacją systemu dowodzenia i łączności;

- ustalenie wymagań wobec poszczególnych dowództw;
- przegląd opracowanych przez zespół autorski dokumentów ćwiczenia.

Uczestnikami GKP są te same osoby jak w przypadku WKP oraz przedstawiciele jednostek biorących udział w ćwiczeniu;

Pomiędzy główną a końcową konferencją planistyczną odbywają się spotkania (warsztaty) zespołu autorskiego poświęcone wypracowaniu poszczególnych dokumentów ćwiczenia. Grupa planowania operacyjnego zespołu autorskiego (jeśli jest powołana) po przesłaniu przez ćwiczące dowództwo Planu Operacji, dokonuje jego przeglądu i sprawdzenia, następnie na jego podstawie opracowuje sytuację wyjściową na pierwszy dzień ćwiczenia oraz plan podawania wiadomości. Grupa planowania

ćwiczenia zespołu autorskiego opracowuje pozostałe dokumenty ćwiczenia zgodnie z planem przygotowania ćwiczenia.

Końcowa konferencja planistyczna (KKP) zwoływana jest przez szefa zespołu autorskiego. Celem tej konferencji jest zakończeniem prac nad: dokumentacją planu przeprowadzenia ćwiczenia oraz procedurami dokonania oceny ćwiczenia i wykonania dokumentów sprawozdawczych.

Uczestnikami KKP są te same osoby jak podczas trwania GKP.

3.1.3. Organizowanie

Organizowanie ćwiczeń z dowództwami jednostek wsparcia dowodzenia to trzeci etap przygotowania ćwiczenia (rys.3.10), obejmuje on zrealizowanie (wykonanie ogółu niezmiernie złożonych przedsięwzięć umożliwiających właściwe rozpoczęcie i prowadzenie. Zakres prac związanych ze zorganizowaniem ćwiczenia zależy od jego typu, rodzaju, odmiany, rozmachu, możliwości materiałowo-technicznego zabezpieczenia i wielu innych czynników.

Rys. 3.10. Przedsięwzięcia etapu organizowania ćwiczenia

Organizowanie ćwiczenia powinno się odbywać pod kątem zapewnienia zrealizowania zagadnień szkoleniowych i osiągnięcia celów ćwiczenia w warunkach możliwie maksymalnie zbliżonych do warunków prowadzenia współczesnych działań taktycznych (operacyjnych). Do zasadniczych przedsięwzięć związanych z organizowaniem ćwiczeń z dowództwami zalicza się:

- przygotowanie kierownictwa ćwiczenia;
- przygotowanie ćwiczących;
- przygotowanie rejonu ćwiczenia;
- zabezpieczenie logistyczne ćwiczenia;
- organizacja informatycznego wspomaganie ćwiczeń.

Przygotowanie kierownictwa ćwiczenia to szereg przedsięwzięć o charakterze szkoleniowym i samokształceniowym, które mają na celu:

- zapoznanie osób funkcyjnych kierownictwa ćwiczenia z planowanym przebiegiem ćwiczenia;
- uświadomienie osobom funkcyjnym kierownictwa ćwiczenia ich obowiązków szczegółowych i zadań do wykonania przed i w czasie ćwiczenia;
- indywidualne przygotowanie się osób funkcyjnych do udziału w ćwiczeniu poprzez opracowanie niezbędnych dokumentów ćwiczenia;
- zgranie poszczególnych osób funkcyjnych i komórek organizacyjnych kierownictwa ćwiczenia do skutecznego kierowania przebiegiem ćwiczenia.

Wszelkie przygotowanie kierownictwa ćwiczenia należy poprzedzić:

- szczegółowym określeniem obowiązków, praw i sposobów pracy wszystkich osób funkcyjnych i komórek organizacyjnych kierownictwa ćwiczenia;
- określenie kryteriów przyznawania powodzenia ćwiczącym;
- określenie sposobów „zadawania strat” w stanie osobowym i sprzęcie bojowym;
- określenie zasad współpracy i współdziałania między osobami funkcyjnymi i komórkami organizacyjnymi kierownictwa ćwiczenia.

Przebieg procesu przygotowania kierownictwa ćwiczenia zależy od typu, rodzaju i odmiany ćwiczenia z dowództwami.

W ramach szkolenia kierownictwa ćwiczenia (w ćwiczeniach z dowództwami) jego uczestnicy powinni być zapoznani z tematem, celami i zagadnieniami szkoleniowymi, etapami ćwiczenia, strukturą organizacyjną kierownictwa ćwiczenia oraz składem uczestników i strukturą organizacyjną ćwiczących stron, organizacją systemu dowodzenia w ćwiczeniu.

W celu zapewnienia zorganizowanej i ukierunkowanej pracy kierownictwa ćwiczenia nad zorganizowaniem ćwiczenia opracowuje się **plan szkolenia kierownictwa ćwiczenia**. Dokument ten wykonywany jest w formie opisowej, w którym ujmuje się następujące problemy:

- wydanie wytycznych dotyczących praktycznej pracy oficerów kierownictwa ćwiczenia (zespołów, grup);
- praktyczne przygotowanie się oficerów (zespołów, grup) do wykonywania obowiązków w czasie ćwiczenia;
- omówienie spraw organizacyjnych;
- inne, wynikające ze specyfiki ćwiczenia i warunków jego organizacji.

Do planu załącza się wykaz uczestników szkolenia oraz miejsc przygotowania się do ćwiczenia poszczególnych zespołów (grup). Ponadto, w wypadku szkolenia w terenie, jako załącznik na mapie, powinien być opracowany **plan instruktażu kierownictwa ćwiczenia**. W planie tym ujmuje się:

- cel, czas i miejsce prowadzenia instruktażu;
- punkty pracy i zagadnienia na nich rozpatrywane;
- drogi przejazdu i kalkulacje czasowe;
- zabezpieczenie materiałowe i środki transportowe;
- wskazówki organizacyjno-metodyczne;
- inne, wynikające ze specyfiki ćwiczenia i warunków jego organizacji.

W końcowej części szkolenia jego uczestnicy powinni otrzymać wytyczne dotyczące przygotowania się do udziału w ćwiczeniu.

Właściwe **przygotowanie ćwiczących** do udziału w ćwiczeniach z dowództwami jest warunkiem uzyskania w toku ćwiczeń wysokich efektów szkoleniowych. Powinno ono obejmować określony cykl zajęć szkolenia uzupełniającego dowództw oraz pododdziałów dowodzenia. Ćwiczący powinni być zapoznani z

117

warunkami bezpieczeństwa podczas ćwiczenia – co powinno mieć odzwierciedlenie w dokumentach szkoleniowych i rozkazach dziennych ćwiczącej jednostki (instytucji).

Kadra ćwiczącego dowództwa przygotowując się do udziału w ćwiczeniu studiuje odpowiednie regulaminy, instrukcje, a także inne opracowania teoretyczne dotyczące zagadnień, które planowane są w ćwiczeniu. Ponadto przygotowują się do pracy w warunkach bojowych, przygotowując poszczególne wzory dokumentów dowodzenia, itp. wyposażenie.

W zależności od potrzeb, dowódca przygotowując swoje dowództwo do udziału w ćwiczeniu, może przeprowadzić szereg ćwiczeń przygotowawczych, a następnie przed ćwiczeniem trening sztabowy o zbliżonej problematyce zagadnień w ćwiczeniu. Za przygotowanie ćwiczących odpowiada dowódca jednostki wsparcia dowodzenia, którego podległe dowództwo (instytucja) uczestniczy w ćwiczeniu.

Przygotowanie rejonu ćwiczenia to zrealizowanie szeregu przedsięwzięć i wykonanie szeregu prac w celu stworzenia warunków, które umożliwiają rozegranie zaplanowanych sytuacji taktycznych (operacyjnych), a przez to pozwolą zrealizować zaplanowane zagadnienia szkoleniowe w warunkach maksymalnie zbliżonych do warunków rzeczywistego pola walki oraz zapewniają kierownictwu ćwiczenia warunki do skutecznego i efektywnego kierowania przebiegiem ćwiczenia.

Przygotowanie rejonu ćwiczenia obejmuje trzy grupy prac (przedsięwzięć) dotyczących:

- przygotowania miejsc pracy dla kierownictwa i ćwiczących;
- stworzenia systemu obiegu informacji;
- zapewnienia warunków bezpieczeństwa i ochrony tajemnicy.

Za przygotowanie rejonu ćwiczenia (ćwiczenia dowództw) odpowiada zastępca kierownika ćwiczenia.

Wszelkie prace (przedsięwzięcia) związane z przygotowaniem rejonu ćwiczenia oraz przeszkoleniem obsłóg i pododdziałów zabezpieczenia powinny być zakończone do czasu rozpoczęcia szkolenia (instruktażu) dla kierownictwa.

W **zabezpieczeniu logistycznym ćwiczeń** należy uwzględnić:

- ilość i rodzaje środków bojowych, mps, uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz innych środków materiałowych, wydzielanych w celu zabezpieczenia ćwiczenia;
- miejsca pracy i odpoczynku kierownictwa oraz ćwiczących;
- organizację żywienia oraz medycznego zabezpieczenia kierownictwa i ćwiczących;
- liczbę środków transportowych (morskich, lotniczych, lądowych) do przewozu kierownictwa ćwiczenia i ćwiczących.

W **informatycznym wspomaganii ćwiczeń** należy uwzględnić realizację przedsięwzięć dowódców i dowództw w celu ich efektywnego zabezpieczenia w środki automatyzacji podczas przygotowywania i prowadzenia ćwiczeń. Organizatorem wykorzystania środków automatyzacji jest *szef sztabu* kierownictwa ćwiczenia.

Organizacja informatycznego wspomaganii ćwiczeń obejmuje:

- wykorzystanie systemów informatycznych zautomatyzowanych systemów dowodzenia i innych środków automatyzacji;
- organizowanie systemu informacyjnego kierownictwa i ćwiczących;
- określenie zakresu i trybu wykorzystania środków informatyki;
- rozwijanie systemu informatycznego wspomaganii ćwiczenia;
- przygotowanie, inicjację i nadzorowanie eksploatacji baz danych oraz oprogramowanie;
- organizację pracy danego dowództwa.

Organem wykonawczym szefa sztabu kierownictwa ćwiczenia w zakresie opracowania koncepcji informatycznego wspomaganii ćwiczenia jest zespół zabezpieczenia teleinformatycznego. W jego skład wchodzi organizatorzy systemów informatycznych (grupa automatyzacji dowodzenia).

Informatyczne wspomaganie ćwiczenia realizuje się według planu, który zawiera:

- określenie celów zastosowania środków informatyki w ćwiczeniu;
- podział środków informatyki (oprogramowania i techniki komputerowej) według komórek organizacyjnych;

- 118
- wykaz osób funkcyjnych (kierowników) odpowiedzialnych za pracę punktów informatycznych (komórek automatyzacji dowodzenia, sieci komputerowych);
  - wyszczególnienie i terminy realizacji przedsięwzięć przygotowawczych;
  - terminy rozwinięcia środków informatyki i wymiany danych;
  - schemat systemu wymiany danych;
  - przedsięwzięcia w zakresie ochrony i bezpieczeństwa informacji.

3.2. Prowadzenie ćwiczeń jednostek dowodzenia

Prowadzenie ćwiczeń jest najważniejszym etapem ćwiczenia zarówno dla kierownictwa jak i ćwiczących. Wszystkie przedsięwzięcia oraz działalność ćwiczących i kierownictwa podporządkowane są planowemu realizowaniu poszczególnych etapów (zagadnień) w celu osiągnięcia założonych celów szkoleniowych w ćwiczeniu. Charakter i zakres zagadnień szkoleniowych zależy od ćwiczącego szczebla dowodzenia, rozmachu ćwiczenia oraz zakresu problematyki będącej przedmiotem ćwiczenia.

Prowadzenie ćwiczeń odbywa się według określonych zasad działania. Owe zasady dotyczą struktury ćwiczeń jak również ich przebiegu. Miejscem przebywania (pracy) kierownictwa ćwiczenia może być stanowisko dowodzenia rozmieszczone w rejonie ćwiczenia i w razie potrzeby przemieszczane stosownie do sytuacji taktycznej (operacyjnej) zachowując łączność z ćwiczącym dowództwem.

Ćwiczący po otrzymaniu zadania przystępują do organizacji działań zgodnie z obowiązującymi regulaminami, procedurami oraz przyjętą strukturą organizacyjną wojsk własnych i przeciwnika. Przygotowanie działań taktycznych polegać będzie na wykonaniu przez osoby funkcyjne dowództwa szeregu czynności wynikających z sytuacji taktycznej (operacyjnej) przedstawionej w sytuacji na pierwszy dzień ćwiczenia lub zadania przekazanego ćwiczącym w formie rozkazu bojowego (operacyjnego). W ćwiczeniach z dowództwami bez względu na ich rodzaj, odmianę czynności te dotyczą działalności dowódcy i dowództwa w określonych etapach walki. Będzie to zazwyczaj etap dotyczący przygotowania działań taktycznych (operacyjnych) lub prowadzenia działań (dynamiki działań). Może dojść do sytuacji, kiedy poszczególne etapy będą realizowane jednocześnie. Przyjęte rozwiązania sytuacji taktycznych (opera-

cyjnych) w postaci zamiaru dowódcy zawsze dotyczą stylu pracy danego dowódcy lub jego dowództwa jak również stanowić będą podstawę do dalszego działania w ćwiczeniu. Kierownictwo ćwiczenia powinno zapewnić pełną realizację powyższych decyzji przez ćwiczących. Nie może jednak dopuścić do ujawnienia przyjętych rozwiązań autorskich jak również sugerować takie rozwiązania. Z kolei w „dynamice działań” główny wysiłek kierownictwa powinien koncentrować się na zapewnieniu terminowego rozwijania sytuacji, kontroli i obiegu informacji o sytuacji i reagowaniu ćwiczących na zachodzące zmiany. W „dynamice działań” wszystkie informacje (wiadomości o wojskach własnych i przeciwniku) o sytuacji oraz zadania przekazywane ćwiczącym powinny odbywać się takimi kanałami i w takiej formie, w jaki sposób poszczególne dowództwa otrzymałyby je w warunkach bojowych. Podawane informacje o przeciwniku powinny wynikać z zadań rozpoznawczych, a przede wszystkim z możliwości środków rozpoznania ćwiczącego szczebla.

Ćwiczenia z dowództwami (oprócz treningu sztabowego) powinny trwać bez przerwy, nie mniej jednak w wyjątkowych sytuacjach, kierownik ćwiczenia może zarządzić przerwę w ćwiczeniu, ale nie może ona nigdy wynikać z sytuacji taktycznej (operacyjnej). Może ona wynikać z: powzięcia niewłaściwych decyzji przez ćwiczących w celu ich ponownego przeanalizowania; potrzeby ponownego powtórzenia określonego epizodu ćwiczenia; groźby powstania szkód w mieniu wojskowych lub państwowym.

W trakcie ćwiczenia kierownik ćwiczenia może dokonywać korekt planu przeprowadzenia ćwiczenia, lecz tylko w uzasadnionych przypadkach powiadamiając wcześniej o tym fakcie wszystkie zainteresowane osoby funkcyjne kierownictwa ćwiczenia.

Warunki atmosferyczne wynikające z określonej aury towarzyszące ćwiczeniom powinny być w pełni wykorzystane jako czynnik zwiększający realizm pola walki, a uwagi i wnioski stąd płynące powinny być dokładnie analizowane i oceniane w celu usprawnienia przebiegu realizowanych ćwiczeń.

Prowadzenie ćwiczenia może odbywać się metodą *kontrolowanego przebiegu całego ćwiczenia lub zapewnienia swobody działania uczestnikom ćwiczenia*. W metodzie kontrolowanej działanie ćwiczących jest wymuszone bądź sprowokowane podawanymi informacjami. Prowadzenie ćwiczeń metodą zapewnienia swobody działania

127

umożliwia sprawdzenie możliwości realizacji zadań w różnych warunkach ograniczeń. Wybór odpowiedniej metody prowadzenia ćwiczenia powinien umożliwić osiągnięcie celów ćwiczenia.

W ramach etapu prowadzenia ćwiczeń wyróżniamy następujące przedsięwzięcia:

– **rozpoczęcie ćwiczenia** (rozruch ćwiczenia) – może być przeprowadzony w formie zajęć lub „mini ćwiczenia” w ramach którego następuje zapoznanie z sytuacją wyjściową do ćwiczenia i dokumentami normatywnymi oraz wskazanie miejsc pracy, sprawdzenie systemów łączności i obiegu informacji. Przedsięwzięcia tego okresu mogą trwać od 1 do 2 dni:

– **część główna** – realizacja celów szkoleniowych (wg potrzeb – przeprowadzenie omówienia doraźnego po zakończeniu każdego z etapów ćwiczenia);

– **zakończenie ćwiczenia** – obejmuje przerwanie działań ćwiczących i zespołów podgrywających, rozliczenie dokumentów, wstępne omówienie ćwiczenia, przygotowanie stanu osobowego i sprzętu do przejścia w stan programowego szkolenia w rejonie ćwiczenia;

– **przemieszczenie do miejsc stałej dyslokacji lub tymczasowego miejsca postoju.**

3.2.1. *Rozpoczęcie*

Ćwiczenia dowódczo-sztabowe z jednostkami dowodzenia z reguły rozpoczynają się sprawdzeniem gotowości bojowej (alarmowej) lub tylko gotowości stanów osobowych do ćwiczenia. Jednak początek właściwego ćwiczenia liczy się zazwyczaj od chwili wręczenia sytuacji wyjściowej na pierwszy dzień ćwiczenia lub postawienia zadania bojowego, które kierownictwo ćwiczenia powinno przekazać ćwiczącym z takim wyliczeniem, aby mogli zapoznać się z sytuacją (położeniem wojsk własnych i przeciwnika) oraz przygotować się do ćwiczenia. W wyjątkowych przypadkach sytuacja może być wręczona ćwiczącym z chwilą rozpoczęcia ćwiczenia lub po zajęciu rejonu (miejsca) ćwiczenia.

Kierownictwo ćwiczenia zajmuje rejon (miejsce) w pobliżu rejonu (miejsca) rozmieszczenia ćwiczącego dowództwa, a w ćwiczeniach dwustronnych w rejonie (miej-

scu) umożliwiającym ciągle i dogodne kierowanie ćwiczeniem, a nawet niekiedy osobisty kontakt z ćwiczącymi dowództwami.

Jeżeli ćwiczenie rozpoczęło się ogłoszeniem określonego stopnia gotowości bojowej¹, to już od momentu jego ogłoszenia kierownik ćwiczenia kontroluje przebieg czynności wykonywanych przez ćwiczące dowództwa, a w szczególności zajęcie przez niewyznaczonych rejonów (miejsc) ćwiczenia. Sprawdzeniu podlegają wyposażenie i urządzenie miejsc (stanowisk) pracy, a w szczególności łączność wewnętrzna (czynna) między zespołami (sekcjami) części operacyjnej stanowiska dowodzenia ćwiczącego dowództwa i kierownictwem. Znajomość przez ćwiczących aktualnej sytuacji taktycznej (operacyjnej) również może podlegać sprawdzeniu w celu określenia stopnia przygotowania się dowództwa pod względem merytorycznym.

Ćwiczącym dowództwom zadanie (zadania) wręcza się w formie dyrektywy, rozkazu operacyjnego/bojowego lub zarządzenia operacyjnego/bojowego. Zadanie może również być postawione szkolonym ustnie przez kierownika ćwiczenia występującego w roli przełożonego (dowódcy wyższego szczebla) bądź też upoważnionego przez niego oficera.

We wszystkich przypadkach należy ćwiczącym określić dokładny czas na podjęcie decyzji i określenie zamiaru działania, a także czas gotowości do działań. Sztab kierownictwa ćwiczenia powinien również określić czas przedstawienia przez szkolonych meldunków bojowych.

Ćwiczący organizują swoją pracę na podstawie założonych sytuacji taktycznych (operacyjnych) i otrzymanych zadań wykonując czynności – obowiązki wynikające z pełnionej funkcji.

Trening sztabowy może rozpoczynać się w różny sposób, w zależności od tematu, przyjętych celów szkoleniowych oraz wydzielonego czasu na jego przeprowadzenie.

Treningi sztabowe mogą się także rozpoczynać od sprawdzenia:

– sposobu osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej z wyjściem na polowe stanowiska dowodzenia lub w miejscu stałej dyslokacji;

¹ W większości ćwiczeń realizowane są najczęściej w sposób wybrany tylko niektóre czynności osiągnięcia poszczególnych stanów gotowości bojowej. Tylko w ćwiczeniach mobilizacyjnych realizowany jest pełny zakres czynności wchodzących w skład osiągnięcia gotowości bojowej.

– rozmieszczenia i urządzenia stanowiska dowodzenia (miejsca pracy w ośrodku dowodzenia);

– znajomości: sytuacji wyjściowej oraz otrzymanego zadania, wzorów dokumentów dowodzenia oraz innych zagadnień teoretycznych.

Jeżeli trening sztabowy rozpoczyna się sprawdzeniem gotowości alarmowej w rejonie alarmowym (lub w miejscu stałej dyslokacji), to wówczas dowództwo ćwiczącego szczebla dowodzenia wychodzi na trening – z reguły po ogłoszeniu określonego stanu gotowości bojowej w rejon, który jest jednocześnie rejonem wyjściowym do treningu zgodnie z sytuacją taktyczną (operacyjną) lub otrzymanym zadaniem. W terenie, kierownik ćwiczenia osobiście sprawdza czas, sposób zajęcia, rozmieszczenia i urządzenia stanowiska dowodzenia oraz omawia braki wskazując sposób ich usunięcia.

Podobnie przebiega rozpoczęcie treningu w miejscu stałej dyslokacji. Jednak ćwiczące dowództwa nie realizują wówczas zadań wynikających z harmonogramu osiągnięcia kolejnych stanów gotowości bojowej, ani dotyczących przemieszczania się do rejonu alarmowego (wyjściowego do ćwiczenia).

Rozpoczęcie treningu sztabowego od sprawdzenia rozmieszczenia i urządzenia stanowiska dowodzenia w miejscu rozmieszczenia dowództwa danego szczebla najczęściej sprowadza się do sprawdzenia czasu przybycia kadry, jej wyposażenia oraz urządzenia części operacyjnej stanowiska dowodzenia lub pomieszczeń pracy w ośrodku dowodzenia.

Rozpoczęcie treningu sztabowego mającego na celu sprawdzenie sytuacji wyjściowej oraz zadań postawionych do realizacji, odbywa się podobnie jak w poprzednim przypadku z tym, że na początku kierownik ćwiczenia kontroluje przygotowanie ćwiczących do treningu, sprawdzając ich znajomość teorii z zakresu planowanych do przerobienia zagadnień oraz znajomość sytuacji taktycznej (operacyjnej) i otrzymanego zadania. Oprócz tego kierownik ćwiczenia sprawdza osobiście, czy miejsca pracy (części operacyjnej stanowiska dowodzenia) jest właściwie rozmieszczone i urządzone.

Czynności (przedsięwzięcia) okresu rozpoczynającego trening sztabowy są bardzo ważne i decydują o przystąpieniu do tzw. taktycznego¹ rozpoczęcia ćwiczenia.

3.2.2. Część główna

Ćwiczący po otrzymaniu wstępnego zarządzenia operacyjnego/bojowego, rozkazu operacyjnego/bojowego lub zarządzenia operacyjnego/bojowego wyższego szczebla dowodzenia przystępują do organizacji działań bojowych zgodnie z obowiązującym regulaminem działań taktycznych².

W okresie tym kierownik ćwiczenia, a także oficerowie kierownictwa ćwiczenia, a szczególnie oficerowie zespołu analizy, oceny i omówienia zwracają szczególną uwagę na: stopień opanowania rozpatrywanych problemów taktycznych (operacyjnych); organizację pracy wewnątrz dowództwa (części operacyjnej stanowiska dowodzenia); sposób wypracowania decyzji; sposób określenia i wyboru wariantów działania; realność przygotowywanych kalkulacji taktycznych i operacyjnych; realizm w ocenie możliwości bojowych wojsk własnych i przeciwnika oraz umiejętność przewidywania rozwoju sytuacji taktycznej (operacyjnej); umiejętność organizowania walki w terenie oraz wykorzystanie jego właściwości; synchronizację działań; konkretność i terminowość przekazywania zadań podległym szczeblom dowodzenia; kontrolę właściwej realizacji zamiaru walki i wykonania zadań; formę i treść opracowanych dokumentów bojowych (operacyjnych) i ich przydatność do dowodzenia podległymi wojskami.

W ćwiczeniach dowódczo-sztabowych ćwiczące dowództwa organizują swoją pracę na podstawie sytuacji wyjściowych i otrzymanych zadań wykonując obowiązki wynikające z pełnionej funkcji. Sytuacje te powinny być złożone, dynamiczne i trudne do rozwiązania, ale jednocześnie pouczające tak, aby zmuszały ćwiczących do znacznego wysiłku umysłowego. Niezbędnym jest w tym ćwiczeniu przestrzeganie zasady realizmu pola walki.

¹ Taktyczne rozpoczęcie treningu w zależności od tematu i celów szkoleniowych oraz odmiany treningu może mieć miejsce w drugim lub trzecim okresie ćwiczeń. Np.: trening sztabowy, którego treścią jest planowanie nowych (kolejnych działań) rozpocznie się od postawienia ćwiczącemu dowódcy nowych zadań bojowych, gdy zaś treścią treningu będzie kierowanie działaniami bojowymi – przekazanie informacji zmieniającej radykalnie dotychczasowe położenie. Zob. B. Szulc: *Metodyka przygotowania ...* wyd. cyt., s. 156.

² Obowiązujący regulamin działań taktycznych został opracowany na podstawie wspólnej doktryny taktycznej Sojuszu ATP-3.2.

W ćwiczeniach dowódczo-sztabowych kierownik ćwiczenia wraz z zastępcami i wyznaczonymi oficerami sztabu kierownictwa powinien nadzorować realizowanie głównych przedsięwzięć, do których należą między innymi: planowanie działań (operacji), podejmowanie decyzji i określanie zamiaru działań, opracowanie graficznego planu walki i rozkazu bojowego (operacyjnego) stawianie zadań oraz kontrola. Powinien on w trakcie tej obserwacji ustalić, jakie jest wyszkolenie dowódców i oficerów – szefów komórek organizacyjnych dowództwa, dowódców pododdziałów wsparcia w zakresie zespołowego działania, a także zorientować się w skuteczności wykonywanych przez nich zadaniach.

Okres przygotowania działań bojowych w ćwiczeniach dowódczo-sztabowych trwa bez przerw i jego czas jest najczęściej równy faktycznemu czasowi potrzebnemu na podjęcie decyzji i zorganizowanie działania ćwiczących dowództw (w zależności od sytuacji) w rzeczywistej walce.

W treningu sztabowym okres dotyczący przygotowania działań bojowych może mieć różny przebieg. Jest on zawsze jednak zależny od tematu, problemów taktycznych oraz celów szkoleniowych. Ze względu na swój epizodyczny charakter treningi sztabowe mogą rozpoczynać się od analizy zadania. Mogą też dotyczyć opracowania lub przedstawienia określonych wariantów działania służących do podjęcia decyzji. W tych przypadkach pierwszą czynnością jest zwykle przekazanie zadania bojowego. Treść zadania przekazuje najczęściej kierownik ćwiczenia (dowódca danego szczebla) ustnie występując w roli przełożonego lub w formie pisemnej jako rozkaz bojowy (operacyjny). Następnie kierownik ćwiczenia wydaje wytyczne do pracy dowództwa określając czas wypracowania poszczególnych wariantów działania oraz czas odprawy decyzyjnej. W niektórych przypadkach okres przygotowania działań bojowych w treningu sztabowym może się rozpoczynać nie od postawienia zadania, lecz od podania sytuacji taktycznej (położenia) różnej od tej w chwili rozpoczęcia ćwiczenia (wręczania założenia – sytuacji wyjściowej). Owa zmiana sytuacji może być wykorzystana przez kierownika ćwiczenia do zgrywania działań sztabu w ocenie sytuacji właśnie do opracowania decyzji.

Trening sztabowy w okresie przygotowania działań bojowych może się rozpocząć także od przedstawienia przez szkolonych wariantów działania i ich uzasadnienia. We wszystkich wymienionych przypadkach kierownik ćwiczenia zwraca szczególną

uwagę na to, aby praca szkolonego dowództwa jako całości oraz określonych osób funkcyjnych odpowiadała procesowi wypracowania decyzji i odbywała się w warunkach i czasie zbliżonym do realiów pola walki. W okresie dotyczącym przygotowania działań bojowych kierownik ćwiczenia zgrywa i doskonali dowództwo w planowaniu i organizowaniu walki zwracając szczególną uwagę na jakość i terminowość obiegu informacji między poszczególnymi zespołami (sekcjami) stanowiska dowodzenia oraz opracowanie dokumentów bojowych (operacyjnych). Jeżeli natomiast plan przeprowadzenia ćwiczenia przewiduje doskonalenie dowódcy i poszczególnych osób funkcyjnych dowództwa w prowadzeniu rekonesansu lub stawianiu zadań a także organizowaniu synchronizacji działań i zabezpieczenia logistycznego i bojowego walki (operacji), to taki trening prowadzi się w terenie najczęściej wykorzystując wozy dowodzenia.

W okresie dynamiki walki zasadniczym zadaniem ćwiczących będzie szybkie wcielenie w życie podjętych decyzji. Wszystkie wiadomości o sytuacji oraz zadania przekazuje się w tym czasie ćwiczącym w takiej formie i takimi kanałami, jakimi poszczególne dowództwa otrzymywałyby w warunkach walki (bitwy). Najczęściej źródłami informacji o przeciwniku będą wszelkiego rodzaju zarządzenia, rozkazy bojowe (operacyjne), informacje z nadrzędnego dowództwa oraz meldunki podwładnych.

W ćwiczeniu dowódczo-sztabowym, okres dynamiki walki jest okresem zasadniczym, gdyż w tym właśnie czasie rozwiązywane są praktycznie problemy taktyczne (operacyjne). Mało tego, wcielane są w życie podjęte decyzje. Konfrontowane są przyjęte zamiary walki z działaniem przeciwnika, terenem itd. Głównym zadaniem kierownictwa ćwiczenia jest dostarczenie różnymi kanałami danych o przeciwniku i porównanie podjętych decyzji z faktycznym działaniem. Duże znaczenie w tym okresie odgrywają zespoły podgrywające działanie przeciwnika, ale także przełożonego, sąsiadów i podwładnych, przebieg ćwiczenia warunkowany (zależy od) jest najczęściej decyzjami (zamiarami działania) ćwiczących dowódców.

Duże znaczenie dla przebiegu ćwiczenia ma ciągłe przekazywanie danych z rozpoznania przeciwnika. Treść ich określa sztab kierownictwa ćwiczenia i poprzez określone zespoły (grupy) docierają one do określonych dowódców. Dane te winny być wynikiem dokładnej analizy charakteru umownych działań bojowych wojsk obu stron oraz rezultatów planowanego i prowadzonego przez nich „umownie” rozpozna-

nia. Pozwala to również ustalić, jakie dane z rozpoznania i jakimi sposobami, i w jakich okolicznościach mogą być zdobyte przez jedną czy drugą stronę.

Wiadomości o przeciwniku powinny narastać stopniowo w czasie i przestrzeni. Na przykład, jeżeli dowódca strony prowadzącej działania obronne zdecydował się wykonać kontratak, to kierownik ćwiczenia (grupa podgrywająca) powinna dostarczyć mu takich danych z rozpoznania, które pokazują potencjalnego przeciwnika najpierw w rejonie, następnie w czasie marszu, w czasie rozwijania i włamania się w głąb obrony itd. Wówczas dowódca strony broniącej się będzie musiał ocenić zamierzenia przeciwnika oraz przedsięwziąć działania zmierzające do obezwładnienia odwodu przeciwnika. Kierownik (kierownictwo) zaś będzie mogło ocenić umiejętność dowódcy w zakresie analizowania i uogólniania otrzymanych danych oraz śledzić proces organizowania odparcia kontrataku.

Rezultaty pracy dowódców ocenia się głównie na podstawie ich umiejętności w zakresie dowodzenia. Jeżeli decyzja i zamiar działania dowódcy danej strony odpowiada sytuacji (położeniu) bojowej, zadania są postawione na czas i zapewniona jest ich realizacja, to kierownik ćwiczenia przyznaje tej stronie powodzenie. W razie natomiast popełnienia przez szkolonych istotnych błędów należy, w miarę możliwości wykazać to w toku rozgrywanej w ćwiczeniu walki (bitwy), do jakich ujemnych skutków może doprowadzić ich nieudolność. Akceptacje podejmowanych decyzji (zamiarów) przez ćwiczących dowódców następują przez kierownika ćwiczenia najczęściej na stanowisku dowodzenia (miejscu pracy) ćwiczącego. Dla celów szkoleniowych można pokazać sposób meldowania decyzji przełożonemu (kierownikowi) z jednoczesnym uzasadnieniem jej głównych punktów.

W treningu sztabowym również mogą być rozwiązywane sytuacje dynamiczne. W zależności od celu treningu sztabowego dane o sytuacji mogą narastać stopniowo lub skokowo tj. w pewnych odstępach czasu. Na przykład kierownik treningu sztabowego chcąc doskonalić szkolonych w zbieraniu, analizowaniu i ocenianiu danych podaje je stopniowo tak, aby faktycznie sytuacja narastała (dynamizowała się). Czas operacyjny jest wówczas równy czasowi astronomicznemu. Jeżeli natomiast sytuację taktyczną (położenie) podaje się w celu przerobienia określonych zagadnień, które mogą nie być ze sobą bezpośrednio związane, należy wówczas szkolonym pozostawić dłuższy czas na rozwiązanie określonych problemów taktycznych (operacyjnych).

Niezależnie od tego, w jaki sposób przekazywane są dane o sytuacji należy dążyć do tego, aby szkoleni otrzymywali je różnymi drogami, w różnym czasie. Dane te w pierwszej kolejności powinny docierać do tych osób, które uzyskiwałyby je również w pierwszej kolejności w rzeczywistych warunkach walki (bitwy).

W okresie dynamiki walki kierownik ćwiczenia będąc jednocześnie ćwiczącym dowódcą powinien umiejętnie łączyć funkcje kierownika ćwiczenia i dowódcy danego szczebla. Powinien zwracać szczególną uwagę na sposób pracy poszczególnych zespołów/sekcji części operacyjnej stanowiska dowodzenia, jako całości, ale także na pracę poszczególnych osób funkcyjnych. W tym właśnie okresie kierownik ćwiczenia powinien dążyć do tego, aby ćwiczące dowództwo stanowiło jednolity (dobrze wyszkolony) organ dowodzenia zdolny do rozwiązywania różnorodnych problemów taktycznych (operacyjnych) zgodnie z wolą dowódcy.

W czasie treningu poszczególne sytuacje (położenia) mogą być powtarzane w celu doskonalenia pracy danej sekcji lub zespołu stanowiska dowodzenia. W tym przypadku nie należy dopuścić do nauczania szablonowego rozwiązywania, na pozór podobnych sytuacji bojowych.

3.3.3. Zakończenie ćwiczenia

Ćwiczenie kończy się z reguły po zrealizowaniu tematu ćwiczenia (przeprowadzeniu wszystkich zagadnień szkoleniowych) w miejscu zakończenia (prowadzenia działań)¹ lub innym miejscu wyznaczonym przez kierownika ćwiczenia.

Gry z reguły kończą się podsumowaniem całości rozwiązywanych problemów bez sformułowania określonych wniosków i postulatów dotyczących najbardziej istotnych zagadnień.

Ćwiczenia z dowództwami uważa się za zakończone w pełni po powrocie do miejsc stałej dyslokacji (wyznaczonych rejonów, obozowisk itp.), wykonaniu obsługi technicznej sprzętu wojskowego wyprowadzonego na ćwiczenie oraz złożeniu meldunków przez ćwiczących dowódców o przejściu w stan stałej gotowości.

¹ W szczególności w ćwiczeniach z wojskami jest to rubież (rejon), na którą mają wyjść (osiągnąć) ćwiczące oddziały (pododdziały).

Treningi sztabowe kończą się zazwyczaj omówieniem w rejonie prowadzenia. Natomiast ćwiczenia dowódczo-sztabowe, gry wojenne kończą się w miejscu prowadzenia ostatniego zagadnienia (etapu) ćwiczenia.

Podsumowując rozważania dotyczące przygotowania i prowadzenia poszczególnych form i metod doskonalenia dowództw jednostek wsparcia dowodzenia możemy wygenerować następujące wnioski:

- formy i metody doskonalenia dowództw (ćwiczenia wojskowe) jednostek dowodzenia należy traktować jako zorganizowany cykl działania, w którym występują następujące elementy: sprawca, cel, wynik, środki i metody, warunki (aparatura/narzędzia), materiał oraz wytwór końcowy;

- formy i metody doskonalenia dowództw (ćwiczenia wojskowe) powinny być uzależnione od celu ich prowadzenia, i wynikać z potrzeb i możliwości szkoleniowych, a tak naprawdę z zadań jakie należy realizować zgodnie z wojennym przeznaczeniem danej jednostki lub w misji;

- treści poszczególnych form i metod (ćwiczeń wojskowych) jednostek dowodzenia powinny wynikać z problematyki, która jest niezbędna do przerobienia ze względu na własne zadania, miejsce w ugrupowaniu operacyjnym oraz wytyczne przełożonych;

- sposób przygotowania ćwiczeń wojskowych powinien odzwierciedlać teorię oraz przyjęte praktyczne wskazówki w tym zakresie uwzględniające jednocześnie rozwiązania przyjmowane w innych armiach ale w sposób krytyczny – na podbudowie naukowej;

- sposób działania dowództw w toku realizacji ćwiczenia powinien wynikać z procedur wypracowania decyzji (zamiaru) i procedur dowodzenia;

- ocena oraz sprawozdawczość w ćwiczeniach winny być tożsame z oceną stosowaną w innych armiach sojuszu, ze względu na porównywalność wyników, a także ze względu na możliwość budowania wspólnej bazy danych o ćwiczeniach (dane, wnioski, postulaty itp.), która to może być wykorzystywana przez wszystkie państwa Sojuszu NATO.

ZAKOŃCZENIE

Powyższe opracowanie jest wynikiem długofalowych badań i dociekań naukowych. Przeprowadzono różnego rodzaju badania teoretyczne i empirycznych gruntowną analizę ewolucyjnych zmian ćwiczeń a także dokonano wnikliwej analizy porównawczej ćwiczeń wojskowych w odniesieniu do podobnych ćwiczeń realizowanych u naszych sojuszników, a szczególnie w armii USA i Bundeswehrze.

W wyniku gruntownych badań nasuwa się generalny wniosek, że funkcjonująca teoria oraz stosowane zasady wyznaczają paradygmaty współczesnej dydaktyce i metodyce w zakresie form i metod (ćwiczeń) doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia, jako przedsięwzięć dydaktycznych, a także przedsięwzięć prakseologicznych. Świadczy dobitnie, że na dzień dzisiejszy nie jest jasno i dostatecznie opracowana teoria ujmująca ćwiczenia jako przedsięwzięcie dydaktyczne i prakseologiczne.

Ponadto zmiany, jakie się dokonały na naszych oczach w minionym dziesięcioleciu powodują, że narodowe rozwiązania, mają swoje odniesienia do ogólnych teorii, jakie wynikają z praktyki działania, które muszą być w pewnym sensie zmodyfikowane, co nie oznacza, że wkład naszych dociekań i ustaleń na przestrzeni wieków nie był znaczący i nie dorównywał sposobom przygotowania i prowadzenia ćwiczeń w innych armiach, czego doświadczamy dzisiaj. Fakt wstąpienia Polski do NATO oraz to, że nasze SZ RP stały się poważnym partnerem nie tylko Sojuszu Północnoatlantyckiego ale również Unii Europejskiej, obliguje nas do tego, aby teorie, a także wskaźniki praktyczne stosowane w naszych siłach zbrojnych były zbliżone do ustaleń, jakie obowiązują podczas prowadzenia działań w układzie sojuszniczym i międzynarodowym. Jest to oczywiste chociażby z tego względu, że wojska lądowe SZ RP przechodzą gruntowną przebudowę, jeśli idzie o ilość i jakość. Szczególnie ważnym jest, aby w przyszłości doskonalenie dowództw i wojsk jednostek wsparcia dowodzenia poprzez różnego rodzaju ćwiczenia (formy i metody) przygotowywane i realizowane w naszych siłach zbrojnych były podobne, jeśli chodzi o zasadnicze procedury (sposób, tok postępowania) oraz jeśli chodzi o dokumentację ćwiczeń.

Przyjęte struktury organizacyjne dowództw i wojsk jednostek dowodzenia, które w istocie są w swej strukturze bardzo podobne do struktur występujących w armiach naszych sojuszników już w pewnym sensie wyznaczają nam sposób rozwiązywania problemów chociażby w toku prowadzenia ćwiczenia. Ponadto dokumenty dowodzenia również są identyczne.

Reasumując niniejsza praca spełnia założoną hipotezę dając odpowiedź na postawione problemy badawcze. Ponadto jest zbiorem definicji i uzasadnień naukowych, które pozwalają stwierdzić, iż istniejąca teoria, a także narodowa myśl wojskowa w tym zakresie (ćwiczeń) nie jest uboższa od tej istniejącej w innych armiach.

W związku z powyższym **wnioski**, jakie się nasuwają w wyniku przeprowadzonych badań dotyczą tych kwestii, które poprzednio przedstawiano i można je wyartykułować w następujący sposób (następująco):

- aktualna obsada personalna dowództwa oraz stanowiska dowodzenia batalionów dowodzenia i brygad dywizji oraz pułku wsparcia dowodzenia nie spełnia wymogów ciągłego funkcjonowania stanowiska dowodzenia w dłuższym okresie czasu;
- istnieje potrzeba doposażenia pododdziałów dowodzenia w urządzenia i systemy pozwalające zarządzać organizowanymi sieciami łączności, a zwłaszcza nowo tworzonymi sieciami teleinformatycznymi.
- rozwój ćwiczeń następował zawsze wraz ze zmianami (rozwojem) myśli wojskowej w szczególności sztuki wojennej, strategii oraz taktyki działania wojsk, a także pojawianiu się nowego rodzaju uzbrojenia co było niewątpliwie wynikiem rozwoju cywilizacji ogólnej i technicznej;
- ćwiczenia w dzisiejszym rozumieniu są zaliczane ze względu na swoją formę do przedsięwzięć dydaktycznych, a także po części prakseologicznych;
- ćwiczenia należy traktować jako element systemu szkolenia, ważny proces dydaktyczny oraz jako formę organizacyjną doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia;
- ćwiczenie wojskowe, podobnie jak każde przedsięwzięcie, a szczególnie przedsięwzięcia o charakterze dydaktycznym (czyli nauczanie i uczenie) odzwierciedla podstawowe elementy systemu szkolenia tj., podmiot szkolenia czyli dowódców (dowództwa), sztaby, wojska (żołnierzy) występujących w roli nauczycieli i uczniów z wza-

jennymi ich zależnościami i implikacjami, cele szkolenia, treści szkolenia, metody oraz formy organizacyjne, a także infrastrukturę dydaktyczną w postaci bazy, środków dydaktycznych, a także warunków szkolenia:

- ćwiczenia wojskowe należy traktować również jako zorganizowany cykl działania, w którym występują następujące elementy: sprawca, cel, wynik, środki i metody, warunki (aparatura/narzędzia), materiał oraz wytwór końcowy;

- ćwiczenia powinny być uzależnione od celu ich prowadzenia, i wynikać z potrzeb i możliwości szkoleniowych, a tak naprawdę z zadań jakie należy realizować zgodnie z wojennym przeznaczeniem danej jednostki lub w misji;

- zasady szkolenia czyli ogólne wskazówki dydaktyczne powinny uzupełniać, wiązać stosowanie różnorodnych metod szkolenia dla określonego celu;

- oprócz zasad czysto dydaktycznych, które winny być stosowane w ćwiczeniach jak chociażby zasada stopniowania trudności czy wiązania treści z praktyką powinny być również stosowane tzw. zasady metodyczne, dotyczące w szczególności przygotowania i prowadzenia ćwiczeń różnych rodzajów (odmian);

- sposób przygotowania ćwiczeń powinien odzwierciedlać teorię oraz przyjęte praktyczne wskazówki w tym zakresie uwzględniające jednocześnie rozwiązania przyjmowane w innych armiach ale w sposób krytyczny – na podbudowie naukowej;

- sposób działania dowództw i wojsk jednostek wsparcia dowodzenia w toku realizacji ćwiczenia powinien wynikać z procedur wypracowania decyzji (zamiaru) i procedur dowodzenia;

- wszystkie elementy kierownictwa ćwiczenia, a także sztabu kierownictwa ćwiczenia oraz cały aparat kontrolno-rozjemczy powinien być dostosowany do struktur dowództw, a także jednostek (wojsk) biorących udział w ćwiczeniach;

- dokumenty planistyczne dotyczące przygotowania i prowadzenia ćwiczeń powinny być ujednolicone jeśli idzie o formę, a także treści poszczególnych punktów z tym, że różnego rodzaju załączniki w postaci aneksów, apendyksów itp. powinny wynikać z potrzeb i narodowego charakteru naszej armii;

- ocena oraz sprawozdawczość w ćwiczeniach winny być tożsame z oceną stosowaną w innych armiach sojuszu, ze względu na porównywalność wyników, a także ze względu na możliwość budowania wspólnej bazy danych o ćwiczeniach (dane,

wnioski, postulaty itp.), która to może być wykorzystywana przez wszystkie państwa Sojuszu NATO:

– podsystem szkolenia rezerw osobowych będzie ewoluował w kierunku intensywnego szkolenia żołnierzy rezerw znajdujących się na przydziałach mobilizacyjnych jednostek wysokiej gotowości. Odbywa się to kosztem obniżenia wyszkolenia żołnierzy rezerwy jednostek pozostałych kategorii, w których realizowane będą szkolenia w ograniczonym wymiarze:

– wojska jednostek dowodzenia osiągają wyższe efekty szkoleniowe głównie dzięki stosowaniu różnorodnych form i metod szkolenia stwarzających warunki zbliżone lub występujące na polu walki lub misji w szkoleniu zgrywającym pododdziałów, natomiast w szkoleniu specjalisty perfekcyjnymu przygotowaniu do użytkowania posiadanego sprzętu:

– czynnikiem wpływającym na szkolenie wojsk dowodzenia jest racjonalizacja kosztów (rachunku ekonomicznego). Podejmowane są działania umożliwiające ograniczenie ćwiczeń z wykorzystaniem sprzętu bojowego, wprowadzając do procesu szkolenia ćwiczenia z wykorzystaniem urządzeń szkolno-treningowych (symulatorów). Racjonalizacji szkolenia nie może obniżyć jednak efektywności szkolenia, w każdym przypadku musi zapewnić osiągnięcie zakładanych celów szkoleniowych, co w procesie szkolenia pododdziałów wojsk wsparcia dowodzenia będzie zadaniem bardzo trudnym w praktycznej realizacji.

– treścią ćwiczeń taktyczno-specjalnych z pododdziałami dowodzenia i łączności powinno być przede wszystkim szkolenie (doskonalenie, trenowanie i zgrywanie) załóg, drużyn, dowódców aparatowni, pododdziałów.

– od poziomu wyszkolenia pododdziałów dowodzenia i łączności zależą będzie poziom świadczenia usług telekomunikacyjnych, informatycznych, jak i bytowych dla systemu dowodzenia wojskami. To właśnie posiadany poziom wyszkolenia załóg, drużyn i pododdziałów dowodzenia i łączności decydują w głównej mierze o sprawności systemu dowodzenia wojskami. Dlatego też w szkoleniu wojsk łączności wielką rolę powinno się przywiązywać do ćwiczeń. W codziennej praktyce szkoleniowej wojsk błędem jest, że pododdziały dowodzenia i łączności wykorzystywane są w zdecydowanej większości tylko do zabezpieczenia ćwiczeń

dowództw wojsk operacyjnych. W tego rodzaju ćwiczeń (np. dowódczo-sztabowych), dowódcy pododdziałów dowodzenia i łączności realizują zadania stawiane przez ćwiczące dowódcę.

– praktyka szkoleniowa wymaga, by osoby funkcyjne łączności, w tym dowódcy pododdziałów dowodzenia i łączności sami przygotowawali i aktywnie uczestniczyli w ćwiczeniu taktyczno-specjalnym, specjalnie opracowywanym dla tych specjalności. Posiadanie wiedzy przez osoby funkcyjne z zakresu przygotowania, planowania i przeprowadzenia ćwiczenia jest bardzo istotne. Pomaga to w wyszkoleniu, zgraniu załóg, jak i samych dowódców w czasie własnego ćwiczenia. Istotą ćwiczeń taktyczno-specjalnych, jest również szkolenie osób funkcyjnych w takich rolach, jak: kierownika ćwiczenia, autora ćwiczenia (zespołu autorskiego) i innych zespołów, których kierownicy opracowują odpowiednie dokumenty dla potrzeb ćwiczenia. Poznanie metodyki postępowania w przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktyczno-specjalnych, jak ich praktyczne realizowanie jest dla osób funkcyjnych i pododdziałów dowodzenia i łączności nieodzownym czynnikiem szkolenia.

BIBLIOGRAFIA

- Army Doctrine Publication**, volume 4 TRAINING, Prepared under the Direction of the Chief of the General Staff, British Army, 1996.
- Army Doctrine Publication**, volume 6 TRAINING FOR OPERATIONS, Prepared under the Direction of the Chief of the General Staff, British Army, 1996.
- Banach K.**, *Ćwiczenia sztabu*, Bellona tom XLIII nr 1/1934.
- Bielecki A.**, *Komputerowe ćwiczenia dowódczo-sztabowe*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 1/1998.
- Bogusz J.**, *Dydaktyka wojskowa*, MON, Warszawa 1983.
- Dawis R.H. Alexander L.T. Yelon S.L.**, *Konstruowanie systemu kształcenia. Jak doskonalić nauczanie?* PWN, Warszawa 1989.
- Dulnak W.**, *Refleksje z ćwiczeń*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 5/1997.
- EPG - 2** (Exercise planning guide), Supreme Headquarters Allied Powers Europe B-7010 SHAPE, BELGIUM, 15 August 2000.
- Filar W.**, *Symulowane gry wojenne narzędziem doskonalenia procesu przygotowania i szkolenia kadr dowódczo-sztabowych*, Myśl Wojskowa nr 1/1985.
- FM 25-100** Headquarters Department of the Army, Washington D. C., 15 November 1988.
- FM 25-101** Headquarters Department of the Army, Washington D. C., 30 September 1990.
- Galkowski K.**, *Ćwiczenie „Brzozowa Góra - 96”*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 8/1997.
- Gicala T.**, *Symulacja komputerowa*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 3/1997.
- Halik J.**, *System szkolenia wojsk lądowych SZ RP w czasie pokoju*, cz. I, II, III, AON, Warszawa 2002.
- Halik J., Ślępek Wł.**: *Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń operacyjno-taktycznych w wojskach lądowych państw NATO*, „Myśl Wojskowa” (kwartalnik) nr 1/1999.
- Halik J., Wolejszo J.**, *Ćwiczenia wojskowe sił zbrojnych RP w aspekcie interoperacyjności*
- Halik J.**, *Ćwiczenia taktyczne i operacyjne jako forma kształcenia w wyższej uczelni wojskowej*, AON, Warszawa 1997.
- Halik J.**, *Kierunki przebudowy i modernizacji oraz szkolenia Sił Zbrojnych RP w latach 2001-2006*, AON, Warszawa 2001, nr bibl. S/4766.
- Halik J.**, *Narodowy i sojuszniczy system oceny dowództw (sztabów) i wojsk*, AON, Warszawa 2000.
- Halik J.**: *System szkolenia Wojsk Lądowych SZ RP*, AON, Warszawa 2001.
- Halik J.**: *Szkolenie w oddziale*, AON, Warszawa 1995.
- Hauzer Wł.**, *Ćwiczenia szczebla operacyjno-taktycznego w systemie szkolenia SZ wybranych państw NATO*, Szt. Gen. WP, Warszawa 1997.
- Instrukcja o planowaniu i rozliczaniu działalności bieżącej w SZ RP*, Szt. Gen. Warszawa 2001.
- Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w SZ RP (DD/7.1.1)*, Szt. Gen., Warszawa 2004.
- Januszewicz F.**, *Technologia kształcenia. Aspekty metodologiczne i prakseologiczne*, PWN, Warszawa 1985.
- Janczak J. Fiołna Zb., Wisz A.**, *Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych*, Cz. III. Proces kierowania mobilnym systemem łączności, Warszawa 2003.
- Janczak J., Wisz A.**, *System łączności brygady*, AON, Warszawa, 2004.
- Janczak J. Fiołna Zb., Wisz A.**, *Metody i treść pracy dowództw jednostek wsparcia dowodzenia*, AON, Warszawa 2004.
- Kamiński E.**, *Klasyfikacja i charakterystyka ćwiczeń na szczeblach operacyjnych*, Myśl Wojskowa nr 5/1976.

- Knetki J.**, *Wpływ procedur dowodzenia według standardów NATO na metodykę przygotowania i prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych w AON*. Rozprawa doktorska. AON. Warszawa 1998.
- Kolcz S.**, *Klasyfikacja i ogólna charakterystyka ćwiczeń*, Myśl Wojskowa nr 12/1989.
- Kolcz S.**, *O klasyfikacji ćwiczeń ciąg dalszy*, Myśl Wojskowa nr 3/1991.
- Komeński J. A.**, *Wielka dydaktyka*. Ossolineum. Wrocław 1956.
- Korczyk W.**, *Cooperative Best Effort – 97*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 11/1997.
- Kotarbiński T.**, *Abecadło praktyczności*. Wiedza Powszechna. Warszawa 1972.
- Kotarbiński T.**, *Traktat o dobrej robocie*. Ossolineum. Warszawa – Wrocław 1973.
- Kupisiewicz Cz.**, *Podstawy dydaktyki ogólnej*, PWN. Warszawa 1988.
- Krakowski K., Redziak Z.**, *Metodyka opracowania ćwiczenia taktycznego z wojskami AON*, Warszawa 2005.
- Łazarek J.**, *Analiza tematu ćwiczenia taktycznego*, ASG WP. Warszawa 1988.
- Łazarek J.**, *Opracowanie, przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń grupowych*, ASG WP. Warszawa 1987.
- Łysiak I.**, *Metodyka przygotowania i prowadzenia treningów sztabowych w oddziale*, AON. Warszawa 1996.
- Mała Encyklopedia Wojskowa*, MON. Warszawa 1976.
- Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych i operacyjnych w wojskach Lądowych. praca zbiorowa* (red. B. Szulc). AON. Warszawa 1993.
- Michniak J.**, *Dowodzenie i łączność*. Instytut Zarządzania i Dowodzenia, Warszawa 2003.
- Michniak J.**, *Dowodzenie w teorii i praktyce wojsk*, AON, Warszawa 2003.
- Michniak J.**, *Stanowiska dowodzenia w wojskach lądowych*, AON, Warszawa 2003.
- Michniak J., Wolejszo J.**, *Determinanty skutecznego organizowania struktur dowództw i stanowisk dowodzenia, cz. 3. Transformacja dowództwa szczebla operacyjnego na stanowiska dowodzenia pk. „Transformacja-3”*, AON, Warszawa 2003.
- Michniak J.**, *Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych. Cz. I: Główne problemy*, AON, Warszawa 2002.
- Military Agency for Standardization (MAS), Stanag 2014.
- Military Agency for Standardization (MAS), Stanag 4211.
- Military Agency for Standardization (MAS), Stanag 5042.
- Nato military Exercise Directive and Programme 2003-2008* (MEDP 03-08), Supreme Allied Commander Europe, SHAPE BELGIUM 2002
- Nożko K.**, *Kierunki strategicznego i operacyjno-taktycznego kształcenia i szkolenia kadr dowódczo-sztabowych oraz jednostek wojsk operacyjnych i obrony regionalnej w systemie obrony RP*, AON. Warszawa 1992.
- Okoń W.**, *Elementy dydaktyki szkoły wyższej*, PWN, Warszawa 1973.
- Okoń W.**, *Podstawy wykształcenia ogólnego*, WSiP, Warszawa 1988.
- Okoń W.**, *Słownik pedagogiczny*. PWN. Warszawa 1984.
- Okoń W.**, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, PWN, Warszawa 1987.
- Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń operacyjno-taktycznych* (Poradnik). GZSB. Sygn. Szkol. 739/90.
- Pszczolowski T.**, *Zasady sprawnego działania*, WP, Warszawa 1982.
- Regulamin Bundeswehry – HDv 101/200 Vs – NfD – Übungen*. Bonn 1986.
- Regulamin wojsk lądowych WB – Training for War, Army Code 7 – 516*.
- Rola i znaczenie ćwiczeń wojskowych w szkoleniu operacyjno-taktycznym kadr dowódczo-sztabowych wojsk lądowych* (materiał z seminarium naukowego), AON, Warszawa 2000.
- Samocik W.**, *Ćwiczenia „Amber Hope”*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 7/1997.

- Szkolenie operacyjno-taktyczne dowództw oddziałów wojsk lądowych w aspekcie interoperacyjności*. Materiały z seminarium naukowego przeprowadzonego w dniu 23 marca 2001 roku, AON, Warszawa 2001.
- Szulec B.** (red.), *Ćwiczenie taktyczne i operacyjne w systemie szkolenia wojsk*. „SZKOL – 2”, AON, Warszawa 1998.
- Szulec B.** (red.), *Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych i operacyjnych w wojskach lądowych*, AON, Warszawa 1993.
- Szulec B.** i in., *Szkolenie sztabów i wojsk*, AON, Warszawa 1992.
- Szulec B.**, *Koncepcja szkolenia oficerów w SZ RP*, AON, Warszawa 1990.
- Szulec B.**, *Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych w oddziałach i związkach taktycznych*. ASG WP. Warszawa 1984.
- Ślemp Wl.**: *Nowe kierunki w szkoleniu dowództw wojsk lądowych*, „Myśl Wojskowa” nr 4/1998, s. 125.
- Ślemp Wl.**: *Organizacja szkolenia w oddziale wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1999.
- The Army doctrine and training /Bulletin/ Canada's Professional Journal on Army Issue*, vol 5, No 1, Spring 2002.
- The Joint Training System. A Primer for Senior Leaders* 1998.
- Training Canada's Army. Chief of the Defence Staff Canadian Army* (OPI: DAT 4) 2001.
- Training for War. Chief of the Defence Staff Canadian Army* (LFC HQ/G3 TRG) 1992.
- w ramach NATO*. AON, Warszawa 2003.
- Wiatr M.**, *W drodze do NATO*. Przegląd Wojsk Lądowych nr 4/1997.
- Wolejszo J.**, *Ćwiczenia operacyjno-taktyczne w nowych uwarunkowaniach*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 12/2002.
- Wolejszo J.**, *Transformacja dowództwa szczebla taktycznego na stanowiska dowodzenia w trakcie realizacji ćwiczeń operacyjno-taktycznych*, AON Warszawa 2004.
- Wolejszo J.**, *Modyfikacja struktur organizacyjnych dowództw szczebla taktycznego wojsk lądowych SZ RP*. AON Warszawa 2004.
- Wolejszo J.**, *Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń z dowództwami* AON, Warszawa 2005.
- Wydra W.**, *Zasady pomiaru skuteczności szkolenia ćwiczeń*, Myśl Wojskowa nr 5/1974.
- Zapała L.**, *Jeszcze o klasyfikacji ćwiczeń*, Myśl Wojskowa nr 4/1993.
- Zasady organizacji szkolenia dowództw i sztabów w Siłach Zbrojnych RP* (tymczasowe), Szt. Gen. WP. Warszawa 1993.
- Żegnalek K.** (red.), *Metodyka kształcenia w AON*, AON, Warszawa 1995.

DOKUMENTY OPRACOWYWANE DO ĆWICZENIA TAKTYCZNO-SPECJALNEGO Z PODODDZIAŁAMI ŁĄCZNOŚCI

1. Plan przeprowadzenia ćwiczenia

Plan przeprowadzenia ćwiczenia¹ stanowi zbiór wszystkich dokumentów opracowywanych w czasie planowania, realizowania i omówienia ćwiczenia. Z tego też powodu, jest to dokument podlegający ciągłemu rozwojowi, aż do momentu sporządzenia sprawozdania końcowego z ćwiczenia.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia składa się z części głównej (część opisowa), części uzupełniającej (część graficzna) i dokumentów dodatkowych wchodzących w skład Planu przeprowadzenia ćwiczenia.

Część opisowa planu składa się z pięciu części:

- *organizacyjnej.*
- *operacyjnej.*
- *kierowania ćwiczeniem.*
- *planu podawania wiadomości.*
- *oceny, analizy i sprawozdawczości.*

Część uzupełniająca jest zasadniczym dokumentem graficznym sporządzanym na mapie o skali dostosowanej do najwyższego ćwiczącego szczebla dowodzenia. Do ćwiczenia taktycznego z wojskami należy przyjąć skalę 1:50000.

Część graficzna powinna zawierać:

- *tytuł: temat ćwiczenia, rodzaj ćwiczenia, kryptonim;*
- *umowna granica między stronami;*
- *położenie wyjściowe wojsk (rzeczywiste i zamiary walki stron);*
- *zadanie ćwiczących szczebli dowodzenia;*
- *zamiar walki dowódcy szczebla przełożonego kierownika ćwiczenia;*
- *podział ćwiczenia na etapy (temat, czas trwania, zagadnienia szkoleniowe);*
- *rubieże dynamiki walki;*
- *rejony strzelań i bombardowań;*
- *rejony ześrodkowania wojsk po zakończeniu ćwiczenia;*

---

¹ Na szczeblu brygady

2. Dokumenty organizacyjne

2.1. Rozkaz w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia

Jednym z najważniejszych dokumentów organizacyjnych do ćwiczenia jest rozkaz organizacyjny w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia wydawany przez dowódcę organizującego ćwiczenie (np. dla batalionu łączności ze składu brygady – dowódca brygady, analogicznie dla batalionu łączności ze składu dywizji – dowódca dywizji).

Dokument składa się z dwóch części:

- Informacyjnej,
- Rozkazującej.

W części informacyjnej umieszcza się:

- 1) Podstawę przeprowadzenia ćwiczenia;
- 2) Tematy i termin przeprowadzenia ćwiczenia;
- 3) Miejsce (rejon) przeprowadzenia ćwiczenia.

Część rozkazująca zawiera takie punkty, jak:

1. Skład kierownictwa ćwiczenia.
2. Sposób oznakowania kierownictwa ćwiczenia.
3. Skład ćwiczących.
4. Zadania przygotowawcze dla ćwiczących.
5. Organizację łączności, informatyki i ochrony tajemnicy.
6. Ilość i rodzaj zużycia środków materiałowych.
7. Przedsięwzięcia zabezpieczenia logistycznego.
8. Sposób zapobiegania stratom i szkodom oraz skład komisji do ich likwidowania.
9. Warunki bezpieczeństwa nie określone w regulaminach.
10. Termin i miejsce przeprowadzenia szkolenia kierownictwa ćwiczenia.
11. Termin gotowości do ćwiczenia kierownictwa, ćwiczących dowództw i wojsk oraz systemu łączności.
12. Ubiór i wyposażenie kierownictwa ćwiczenia.
13. Termin i miejsce omówienia ćwiczenia.

rejony rozmieszczenia stanowisk dowodzenia kierownictwa ćwiczenia (punkty kierownictwa ćwiczeniem) i ćwiczących dowódców.

Wykaz dokumentów opracowywanych do ćwiczenia taktyczno-specjalnego z pododdziałami łączności na poszczególnych szczeblach dowodzenia przedstawiono w tabeli 1.

Tabela

WYKAZ DOKUMENTÓW

Nazwa dokumentu	kompania	batalion	brygada	Uwagi
Dokumenty organizacyjne				
1. Rozkaz w sprawie przygotowania ćwiczenia	1/	1/	x	1/w rozkazie dziennym
2. Koncepcja przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia			x	
3. Rozkaz organizacyjny w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia	1/	1/	x	
- plan (harmonogram) przygotowania ćwiczenia	x		x	
- plan rekonesansu zespołu autorskiego	x	x	x	
- plan szkolenia kierownictwa ćwiczenia		x	x	
Dokumenty kierowania ćwiczeniem				
1. Plan przeprowadzenia ćwiczenia		x	x	
- ramowy plan pracy osobistej osób funkcyjnych kierownictwa ćwiczenia	2/		x	2/ w planie - konspekcie
- plan łączności kierownictwa ćwiczenia	2/	x	x	
- plan zabezpieczenia działań wojsk		x	x	
- plan pozorowania pola walki i działań przeciwnika	2/	x	x	
- plan podawania wiadomości	2/	x	x	
- plan konspekt do organizacji i przeprowadzenia ćwiczenia na szczeblu kompanii	x	x		
Dokumenty dla ćwiczących				
1. Sytuacja wyjściowa na pierwszy dzień ćwiczenia	x	x	x	
- sytuacja na kolejne etapy ćwiczenia	x	x	x	
2. Dokumenty rozkazodawcze	x	x	x	
3. Inne dokumenty pomocnicze (zestawienia, plany itp.)	x	x	x	

2.2. Koncepcja przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia

Zespół autorski po zapoznaniu się z rozkazem w sprawie przygotowania ćwiczenia oraz analizie tematu i określeniu celów szkoleniowych ćwiczenia przy jednoczesnym uwzględnieniu wniosków wpływających z rekonesansu rejonu ćwiczenia, przystępuje do opracowania Koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia. Jest to zasadniczy dokument organizacyjny, który podlega zatwierdzeniu przez przełożonego kierownika ćwiczenia.

Zasadniczy układ i przykład koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia zawarty jest w załączniku 3.

Struktura koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia pozwala na jej podział funkcjonalny na trzy zasadnicze grupy informacji:

- *wytyczne i wskazówki organizacyjno-informacyjne,*
- *wskazówki metodyczne,*
- *sytuacja taktyczna do ćwiczenia.*

Koncepcja przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia składa się z części opisowej (część główna) i graficznej (załącznik). Część opisowa zawiera:

- *wykaz dokumentów stanowiących podstawę przygotowania ćwiczenia,*
- *wykaz dokumentów normatywnych wpływających na proces przygotowania ćwiczenia,*
- *ogólne informacje o ćwiczeniu,*
- *założenia i cel operacyjny ćwiczenia,*
- *cele szkoleniowe i zagadnienia ćwiczenia,*
- *sytuację taktyczną do ćwiczenia,*
- *wskazówki organizacyjne,*
- *wskazówki logistyczne i administracyjne,*
- *wytyczne dotyczące omówienia i sprawozdawczości z ćwiczenia.*

Część graficzna zawiera schemat sytuacji taktycznej do ćwiczenia. Sporządzana na mapie w skali odpowiadającej najwyższemu ćwiczącemu szczeblowi dowodzenia powinna zawierać ogół informacji o sytuacji taktycznej przyjętej do ćwiczenia a w szczególności:

- *umowną granicę między przyjętymi stronami konfliktu,*
- *położenie wyjściowe i zamiary stron konfliktu,*
- *zadanie szczebla dowodzenia kierownika ćwiczenia,*
- *zamiar ćwiczących szczebli dowodzenia,*
- *położenie wyjściowe ćwiczących szczebli dowodzenia,*

- *położenie wyjściowe i zamiar sąsiadów (w tym układu pozamilitarnego),*
- *podział ćwiczenia na etapy i czas ich trwania,*
- *rubieże położzeń dynamicznych,*
- *rejonny rozwinięcia stanowisk kierowania ćwiczeniem i stanowisk dowodzenia ćwiczących szczebli dowodzenia.*

Koncepcja przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia zatwierdzona przez przełożonego kierownika ćwiczenia w terminie umożliwiającym właściwe przygotowanie ćwiczenia jest podstawą do kontynuowania prac nad dalszymi elementami planu przeprowadzenia ćwiczenia.

2.3. Rozkaz organizacyjny w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia taktycznego

Rozkaz organizacyjny w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia jest zasadniczym dokumentem rozkazodawczym umieszczonym w rozkazie dziennym ZT/oddziału stanowiącym podstawę do zapotrzebowania środków bojowych i MPS do zabezpieczenia ćwiczenia, organizacji żywienia żołnierzy i kadry biorącej udział w ćwiczeniu, zabezpieczenia medycznego ćwiczenia, zabezpieczenia wydawnictw topograficznych, organizacji likwidacji ewentualnych strat i szkód powstałych w trakcie trwania ćwiczenia, zapoznania wszystkich biorących udział w ćwiczeniu z warunkami bezpieczeństwa nie zawartymi w regulaminach i instrukcjach obiektów.

Struktura rozkazu w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia określa w sposób jednoznaczny:

- *podstawę i temat oraz termin przeprowadzenia ćwiczenia;*
- *miejsce (rejon) prowadzenia ćwiczenia;*
- *zasadnicze zadania w zakresie:*
  - składu kierownictwa ćwiczenia i ich zadań,
  - sposobu oznakowania kierownictwa ćwiczenia i pododdziałów pozoracji,
  - składu ćwiczących i struktury dowodzenia na czas ćwiczenia,
  - przygotowania kierownictwa ćwiczenia i ćwiczących dowództw i wojsk,
  - organizacji łączności, informatyki i ochrony tajemnicy (zwłaszcza do ćwiczeń międzynarodowych PfP),
  - ilości, rodzaje środków bojowych i materiałowych oraz pozoracji pola walki,
  - przedsięwzięcia zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia,

- 143
- sposobu zapobiegania stratom i szkodom w ćwiczeniu,
  - warunków bezpieczeństwa,
  - zasadniczych terminów w ćwiczeniu,
  - ubioru i wyposażenia kierownictwa ćwiczenia.

Powyższe informacje są niezbędne w celu zabezpieczenia sprawnego przebiegu ćwiczenia i przedsięwzięć po jego realizacji.

Rozkaz jest podstawowym dokumentem dyrektywnym rozliczania ćwiczenia i stanowi punkt odniesienia do wszelkich niedociągnięć organizacyjnych ćwiczenia.

3. Dokumenty kierowania ćwiczeniem

W skład dodatkowych dokumentów wchodzących w skład planu przeprowadzenia ćwiczenia a niewymienionych wcześniej wchodzi:

- *Ramowy plan pracy osobistej kierownika ćwiczenia i zastępcy kierownika ds. działań taktycznych;*
- *Plan łączności kierownictwa ćwiczenia;*
- *Plan zabezpieczenia działań wojsk;*
- *Plan pozorowania pola walki i działań przeciwnika;*
- *Plan podawania wiadomości.*

Wymienione dokumenty mają swoje miejsce w planie przeprowadzenia ćwiczenia, jednak ze względu na ich znaczenie oraz wykorzystywanie przez określone komórki funkcjonalne i osoby funkcyjne kierownictwa ćwiczenia są bardzo istotne dla sprawnego i bezpiecznego kierowania ćwiczeniem z wojskami. Stąd też ich wyodrębnienie z całości przedsięwzięcia przygotowania ćwiczenia jest wskazane.

3.1. Ramowy plan pracy osobistej kierownika ćwiczenia

Ramowy plan pracy osobistej kierownika ćwiczenia i zastępcy ds. działań taktycznych jest dokumentem opracowywanym w formie tabelarycznej, wchodzącym w skład planu przeprowadzenia ćwiczenia. Zakres, treści merytoryczne planu odpowiadają:

- *idei kierowania ćwiczeniem przyjętej przez kierownika ćwiczenia;*
- *rozmachowi ćwiczenia;*
- *czasowi trwania ćwiczenia.*

Ramowy plan pracy osobistej kierownika ćwiczenia i zastępcy ds. działań taktycznych powinien zawierać wystarczająco dużo informacji, aby umożliwić sprawne kierowanie ćwiczeniem przez kierownictwo ćwiczenia (kierownika ćwiczenia i zastępcę ds. działań taktycznych). Dokument powinien zawierać:

- *podział ćwiczenia na etapy i zagadnienia szkoleniowe oraz czas ich trwania;*
- *zasadnicze czynności kierownika ćwiczenia i jego zastępcy realizowane w poszczególnych etapach w porządku chronologicznym;*
- *czynności ćwiczących dowództw i wojsk w porządku chronologicznym;*
- *inne przedsięwzięcia istotne dla kierownika ćwiczenia.*

3.2. Plan łączności kierownictwa ćwiczenia

Plan łączności kierownictwa ćwiczenia jest kolejnym dokumentem dodatkowym wchodzącym w skład planu przeprowadzenia ćwiczenia. Zawiera on organizację łączności radiowej, radioliniowej i przewodowej podczas realizacji ćwiczenia. W części opisowej tego dokumentu ujmuje się:

- *temat, czas trwania i cele ćwiczenia;*
- *zasadnicze zadania do realizacji przez zespół zabezpieczenia teleinformatycznego;*
- *organizację systemu łączności w poszczególnych etapach ćwiczenia;*
- *gotowość systemu do działania.*

Do części opisowej opracowuje się graficzny plan łączności na mapie oraz w formie oddzielnych schematów. Plan łączności na mapie powinien zawierać:

- *organizację łączności radiowej, radioliniowej i przewodowej;*
- *organizację wojskowej poczty polowej;*
- *zestawienie sil i środków łączności i informatyki w formie tabelarycznej.*

Plan łączności kierownictwa ćwiczenia jest dokumentem planistycznym będącym podstawą do sporządzania następujących dokumentów eksploatacyjnych łączności:

- *tabela danych radiowych;*
- *wyciąg z tabeli danych radiowych (na każdą radiostację);*
- *tabela danych radioliniowych;*
- *tabela adresów IP i poczty elektronicznej;*
- *tabela kierunków kablowych;*
- *tabela kursów pocztowych.*

3.3. Plan zabezpieczenia działań wojsk

Plan zabezpieczenia działań wojsk opracowuje się na mapie o skali dostosowanej do potrzeb (najlepiej o skali 1:50000) obejmującej rejon ćwiczenia i teren przyległy. Stanowi podstawowy dokument pracy zastępcy kierownika ćwiczenia ds. działań taktycznych w kresie kierowania grupami wchodzącymi w skład zespołu zabezpieczenia działań wojsk. Plan zabezpieczenia działań wojsk jest niezastąpionym dokumentem wykorzystywanym do udzielenia instruktażu rozjemcom terenowym przydzielonym do każdej ćwiczącej kompanii/baterii (plutonu – w warunkach ograniczonej widoczności).

Plan zabezpieczenia działań wojsk (na mapie) zawiera:

- *tytuł dokumentu;*
- *rejony wyjściowe ćwiczących wojsk i terminy ich zajęcia;*
- *położenie wyjściowe stron;*
- *zasadnicze rubieże działania przeciwnika i sąsiadów;*
- *zasadnicze rubieże położenia ćwiczących wojsk w rozgrywanych epizodach taktycznych;*
- *rejony: zapór inżynierskich, imitacji ognia artylerii i uderzeń lotnictwa, pożarów, zniszczeń, pozorowania skażeń chemicznych, promieniotwórczych i biologicznych, strzelań i bombardowań;*
- *rejony rozmieszczenia: grup ratunkowo-ewakuacyjnych, straży pożarnej i służb medycznych;*
- *rejony ześrodkowania wojsk po zakończeniu ćwiczenia;*
- *trasy marszu i czasy przekraczania dróg publicznych w miejscach do tego wyznaczonych;*
- *punkty kierowania ćwiczeniem.*

3.4. Plan pozoracji pola walki i działań przeciwnika

Plan pozorowania pola walki i działań przeciwnika opracowuje się do ćwiczeń taktycznych z wojskami. Stanowi on podstawę do pracy dowódcy grupy pozoracji pola walki i działań przeciwnika. Opracowuje się go na mapie o skali 1:50 000.

Podstawą do opracowania planu pozorowania jest koncepcja przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia, limity przydzielonych sił i środków pozoracji oraz wnioski z przeprowadzonego rekonesansu rejonu ćwiczenia. Dokument ten powinien uwzględniać koncepcję rozegrania w terenie poszczególnych epizodów taktycznych oraz sposoby działań

potencjalnego przeciwnika. Celem opracowania Planu pozorowania pola walki i działań przeciwnika jest stworzenie sytuacji taktycznych, zwłaszcza dla prowadzenia przez ćwiczących rozpoznania przeciwnika, oceny sytuacji i prognozowania jej rozwoju, zbliżenia warunków prowadzenia ćwiczenia do realnych warunków pola walki.

Dla potrzeb ćwiczenia taktycznego batalionu, kompani plan pozorowania pola walki i działań przeciwnika opracowuje się w formie graficznej na mapie w skali 1:25 000. Głównym wykonawcą i użytkownikiem planu pozoracji będzie grupa pozorowania pola walki i działań przeciwnika. Grypa pozorująca pola walki i działań przeciwnika będzie korzystała ze szkicu opracowanego na podstawie planu pozorowania pola walki i działań przeciwnika.

Treści, które zawierać będzie plan pozorowania pola walki i działań przeciwnika będą tożsame z tymi, ujętymi w koncepcji przygotowania i prowadzenia ćwiczenia.

Plan pozoracji powinien zawierać:

a) rejony i odcinki:

- *zapór inżynierskich,*
- *pożarów i zniszczeń,*
- *skażeń chemicznych, promieniotwórczych i biologicznych,*
- *pozorowania pola walki (środkami technicznymi pozoracji pola walki) i działań przeciwnika (rejony praktycznego działania pododdziałów pozoracji działań przeciwnika):*

b) sposoby pokonania przez ćwiczące wojska rejonów pozorowania pola walki,

c) punkty kierowania ćwiczeniem,

d) rejony wyczekiwania pododdziałów pozoracji,

e) sposób oznakowania i ochrony rejonów pozorowania pola walki (jeżeli przygotowane są przed rozpoczęciem ćwiczenia).

Legenda do planu pozorowania pola walki i działań przeciwnika umieszczona na mapie zawierać powinna:

- *cele pozorowania pola walki i przeciwnika;*
- *ogólny sposób pozorowania pola walki;*
- *szczegółowe rozliczenie sił i środków pozorowania pola walki według rejonów, odcinków, stref, pól pozorowania;*
- *ogólny sposób pozorowania działań przeciwnika;*
- *szczegółowe rozliczenie sił i środków do pozorowania działań przeciwnika na poszczególnych rubieżach.*

Jako dodatkowe załączniki można wykonać:

- *grafik pozorowania pola walki*, (stanowi on zobrazowanie w formie tabelarycznej lub w formie grafu, zasadnicze czynności wykonywane przez pododdziały pozoracji w poszczególnych etapach ćwiczenia w ścisłym dowiązaniu do czasu realizacji);
- *schemat łączności kierowania pododdziałami pozorowania pola walki i działań przeciwnika* – zasadniczym dokumentem organizacji łączności na potrzeby kierowania ćwiczeniem będzie Plan łączności kierownictwa ćwiczenia w który będą umieszczone powyższe dane.

3.5. Plan podawania wiadomości

Plan podawania wiadomości służy do przekazywania, w sposób celowy i zorganizowany, wiadomości o położeniu i stanie wojsk własnych i przeciwnika, których ze względu na brak możliwości ćwiczący nie będą mogli uzyskać, a które w realnych warunkach pola walki napływałyby z różnych źródeł i w różnej formie (np. rozpoznania, przełożonego, podwładnych i sąsiadów). Dane powyższe układa się chronologicznie w czasie zgodnie z przewidywanym realnie rozwojem sytuacji, z podaniem źródeł ich uzyskania.

Wszystkie wiadomości podawane ćwiczącym powinny wynikać z działania ćwiczących. Tworzenie kolejnych sytuacji przez kierownictwo ćwiczenia powinno wynikać z aktualnego położenia elementów ugrupowania bojowego ćwiczących i uzyskanych przez nich wiadomości (informacji) o przeciwniku. Informacje przekazuje się sposobami i drogą odpowiadającą ćwiczącemu szczeblowi dowodzenia.

Kierowanie ćwiczeniem w dynamice walki powinno być ukierunkowane na zapewnienie terminowego rozwoju sytuacji taktycznej, kontroli obiegu informacji o sytuacji oraz reakcji ćwiczących na zachodzące w niej zmiany. We wszystkich ćwiczeniach z wojskami ciągle należy uwzględniać obecność wojsk, ponieważ skutki nieprzemyślanych decyzji odzwierciedlają się w ich praktycznym działaniu. Decyzje słuszne nagradza się przyznawaniem powodzenia ćwiczącym.

Plan podawania wiadomości jest dokumentem wchodzącym w skład planu przeprowadzenia ćwiczenia. Dokument ten sporządza się w formie tabelarycznej.

Plan podawania wiadomości składa się z dwóch oddzielnych części. Pierwsza przeznaczona jest dla grup podgrywających i zawiera informacje dotyczące podwładnych ćwiczącego szczebla dowodzenia. Część druga jest przeznaczona dla grupy operacyjnej kierownictwa

ćwiczenia i zawiera informacje dotyczące szczebla dowodzenia przełożonego i sąsiadów oraz układu pozamilitarnego.

4. Plan konspekt do organizacji i przeprowadzenia ćwiczenia na szczeblu kompanii

Plan konspekt do organizacji i przeprowadzenia ćwiczenia powinien zawierać:

- a) temat, cele szkoleniowe i czas trwania ćwiczenia;
- b) miejsce przeprowadzenia ćwiczenia;
- c) skład ćwiczących (w tym elementy wsparcia oraz rodzajów wojsk i zabezpieczenia logistycznego);
- d) wskazówki organizacyjno-metodyczne;
- e) podstawowe przepisy bezpieczeństwa;
- f) dotychczasowe działania, położenie wojsk i zamiary walki stron;
- g) etapy ćwiczenia (czas trwania, zagadnienia szkoleniowe, zasadnicze przedsięwzięcia realizowane przez kierownika ćwiczenia i ćwiczących).

Do planu opracowywany jest załącznik na mapie, który powinien zawierać:

- położenie wyjściowe stron;
- zamiary walki stron;
- zadania bojowe szczebla nadrzędnego i ćwiczących na czas trwania ćwiczenia;
- rubieże dynamiki walki;
- rozmieszczenie i oś przesunięcia stanowiska dowodzenia kierownika ćwiczenia.

Ponadto, do planu (wg potrzeb) opracowuje się:

- schemat organizacji łączności;
- plan pozoracji;
- schemat pozoracji pola walki;
- założenia taktyczne.

5. Dokumenty dla ćwiczących

5.1. Sytuacja wyjściowa na pierwszy dzień ćwiczenia

Podstawowym dokumentem dla ćwiczących jest Sytuacja wyjściowa na pierwszy dzień ćwiczenia. Ma na celu dostarczenie ćwiczącemu dowódcy niezbędnych danych zarówno o

położeniu wojsk w momencie rozpoczęcia ćwiczenia, jak i zamiarze stron biorących udział w ćwiczeniu.

Treść tego dokumentu powinna odwzorowywać aktualną sytuację bojową obydwu przeciwstawnych stron w takim zakresie, aby dowódca mógł uruchomić system dowodzenia pododdziału a w szczególności proces dowodzenia. Wszystkie podane w założeniu informacje nie powinny w sposób jasny odwzorowywać zamiaru strony przeciwnej, ale tylko nakreślić jeden z możliwych wariantów jego działania pozostawiając go ocenie ćwiczącego dowódcy. Należy zawsze podawać informacje niepełne, potrzebujące uściślenia oraz późniejszej weryfikacji. Oprócz sytuacji wyjściowej na pierwszy dzień ćwiczenia będą ćwiczącym wręcz rozkazy, zarządzenia przygotowawcze. Jeżeli rozkaz, czy też zarządzenie będzie wydawany ćwiczącym dowódcom w trakcie trwania ćwiczenia, to nie jest on dołączany do dokumentu dla ćwiczących, lecz stanowi oddzielny dokument.

Podstawę do opracowania sytuacji wyjściowej na pierwszy dzień ćwiczenia stanowi Rozkaz bojowy z załącznikami opracowany przez ćwiczące dowództwo. Do ćwiczeń taktycznych z wojskami (ćwiczenia taktyczne i taktyczno-specjalne batalionu/dywizjonu) należy w fazie przygotowania ćwiczenia uwzględnić planowanie działań przez ćwiczący szczebel dowodzenia posiadający dowództwo (batalion/dywizjon) w oparciu o rozkaz bojowy przełożonego ćwiczącego szczebla dowodzenia opracowany przez zespół planowania operacyjnego.

Sytuacja wyjściowa na pierwszy dzień ćwiczenia składa się z:

1. Strony tytułowej, a na niej:
  - *nazwa jednostki,*
  - *klauzula tajności,*
  - *forma ćwiczenia,*
  - *kryptonim ćwiczenia (jeżeli ćwiczenie go posiada),*
  - *rodzaj i skala mapy,*
  - *czas operacyjny,*
  - *miejsce i data.*
2. Sytuacji ogólnej, gdzie przedstawia się charakter dotychczasowych działań i ogólne położenie wojsk własnych i przeciwnika z zasady o dwa szczeble wyżej od ćwiczącego szczebla dowodzenia. Stanowi ona tło taktyczne przyszłych działań.
3. Sytuacji szczegółowej, w której podaje się informacje o jeden, a nawet dwa szczeble niżej.

5.2. Sytuacja na kolejne etapy ćwiczenia

Sytuacja na kolejne etapy ćwiczenia ma na celu przekazanie ćwiczącym niezbędnych danych o położeniu wojsk własnych i przeciwnika oraz zadaniach bojowych, wykonywanych przez pododdziały i oddziały, a także o decyzjach dowódców i kierowników zespołów łączności i informatyki do dalszych działań.

Informacje zawarte w dokumencie powinny pozwolić na pełne zrozumienie przez ćwiczących sytuacji taktycznej oraz uświadomić ćwiczącym warunki, w jakich realizowane będą zadania łączności.

Podstawę do opracowania dokumentu stanowi plan przeprowadzenia ćwiczenia. Dla kompanii łączności oddziału sytuację przekazuje się (z reguły) ustnie, a dla b dow ZT, pdow, batalionów BL, w formie dokumentu, składającego się części opisowej i graficznej.

Część opisowa sytuacji na kolejne etapy ćwiczenia powinna zawierać:

- sytuację ogólną wojsk własnych i przeciwnika,
- sytuację szczegółową łączności przeciwnika i ćwiczącego pododdziału łączności;
- dane dodatkowe:
- pracę do wykonania przez ćwiczących.

Sytuacja ogólna wojsk własnych i przeciwnika powinna zawierać dotychczasowy charakter działań stron i ogólne położenie ich wojsk z zasady o jeden szczebel wyżej od szczebla, dla którego opracowane jest założenie. Ta część dokumentu powinna zawierać również ogólne wiadomości odnośnie sytuacji łączności przeciwnika, jak i wojsk własnych. Szczegółowość przedstawiania sytuacji ogólnej zależeć będzie od potrzeb ćwiczenia, a głównie od problemów łączności zamierzonych do rozwiązania w czasie ćwiczenia

Sytuacja szczegółowa zawiera szczegółowe informacje o położeniu i dotychczasowym działaniu wojsk własnych i przeciwnika. Sytuacja szczegółowa powinna zawierać informacje o położeniu ćwiczących pododdziałów. Powinna umożliwiać ćwiczącemu dowódcy pododdziału łączności oraz oficerom jego sztabu rozpoczęcie procesu pracy nad wypracowaniem koncepcji działania ćwiczącego pododdziału.

Do podstawowych informacji przekazywanych ćwiczącym w sytuacji szczegółowej należą:

- dane dotyczące składu, położenia i wykonywanych zadań przez ćwiczące pododdziały łączności;
- stan środków łączności mających wpływ na wykonanie zadań łączności;
- straty w ludziach i w podstawowym sprzęcie łączności.

Część informacji szczegółowych dotyczących położenia wyjściowego ćwiczących może być przedstawiona graficznie na mapie lub kalce.

Dane dodatkowe powinny zawierać pozostałe, nie przedstawione wcześniej, a ważne dla ćwiczących informacje. Mogą to być:

- informacje o realizacji zadań łączności realizowanych przez przełożonego na kwaterze ćwiczących;
- informacje o infrastrukturze telekomunikacyjnej terenu ćwiczeń;
- informacje o terminach i sposobach składania meldunków;
- inne informacje.

Praca do wykonania określa zakres przygotowania się szkolonych do ćwiczenia, zadania, czynności i dokumenty, jakie ćwiczący mają wykonać.

Część graficzna - opracowana na mapie "Położenie wojsk ... (godzina, data)". Po stronie wojsk własnych wrysowuje się wszystkie informacje, jak na mapie "Położenie stron". Po stronie przeciwnika wrysowuje się jedynie niezbędne elementy jego ugrupowania bojowego, systemu łączności, walki radioelektronicznej i inne informacje potrzebne do właściwej jego oceny dalszego działania.

Sytuacje taktyczne mogą zawierać załączniki. Załącznikiem może być mapa lub kalka zawierająca szczegółowy stan systemu łączności, położenie pododdziałów łączności oraz ogólne położenie innych rodzajów wojsk i wojsk przeciwnika. Innymi załącznikami mogą być:

- sytuacja rozpoznawcza (szczególnie dane dotyczące sił i środków walki radioelektronicznej przeciwnika);
- sytuacja logistyczna.

W przypadku ćwiczenia wieloetapowego, w którym mają miejsce przeskoki operacyjne wymagane są kolejne sytuacje taktyczne. Dokumenty powinny zawierać niezbędną ilość informacji zapewniającą rozwiązywanie problemów łączności danego etapu ćwiczenia. W celu zmuszenia ćwiczących do aktywnego współdziałania z podwładnymi treść nowych informacji powinna być zwięzła.

5.3. Dokumenty dowodzenia

Rozkazy bojowe stanowią formę przekazania podległym dowódcom niezbędnych szczegółów do dalszego działania. Przekazanie rozkazu bojowego ćwiczącym może nastąpić razem z przekazaniem założenia do ćwiczenia lub po zapoznaniu się ćwiczących z założeniem, w czasie określonym przez kierownika. Treści rozkazów nie należy umieszczać w założeniach taktycznych.

W ćwiczeniu kompanii łączności z bdown oddziału, rozkazy i zarządzenia wydaje się ustnie, natomiast w ćwiczeniach z pododdziałami łączności ZT, pdow, BŁ, w formie pisemnej.

5.4. Dokumenty pomocnicze

Dokumenty pomocnicze można opracowywać w formie zestawień, schematów, planów.

Ważną czynnością w procesie przygotowania ćwiczenia jest dopuszczenie do ćwiczeń planowanych pododdziałów łączności. Zgodnie z kompetencjami za przygotowania do ćwiczeń taktyczno-specjalnych odpowiadają dowódcy pododdziałów. Za organizację i przeprowadzenie sprawdzianu odpowiedzialny jest przełożony organizujący ćwiczenie, natomiast bezpośrednim organizatorem - kierownik ćwiczenia. Sprawdzenia może przyjąć formę egzaminu, zajęć praktycznych, zajęć indywidualnych (sprawdzenie przygotowania taktycznego dowódców pododdziałów, oficerów sztabu).

ARKUSZ OBSERWACJI
ĆWICZEŃ NA SZCZEBLU TAKTYCZNYM Z DOWÓDZTWAMI I SZTABAMI
W ASPEKCIE DOSKONALENIA DOWÓDZTW I WOJSK
JEDNOSTEK DOWODZENIA

1. TEMAT BADAŃ: Doskonalenie dowództw i wojsk wsparcia dowodzenia.
2. METODY BADAWCZE: Obserwacja niestandardyzowana zewnętrzna.
3. CEL BADAŃ: określenie skutecznych form i metod doskonalenia dowództw i wojsk wsparcia dowodzenia
4. CZAS BADAŃ: Maj 2004 – Wrzesień 2007
5. OPIS PRZEBIEGU BADAŃ: badanie przeprowadzono metodą obserwacji niestandardyzowanej zewnętrznej w czasie ćwiczeń:
  - prowadzonych w AON – szkieletowego ćwiczenia dowódczo-sztabowego
  - prowadzonych w wojskach lądowych szczebla taktycznego – dowódczo-sztabowego w 16DZ oraz 11DKPanc.

Badaniami objęto działanie dowództw i wojsk jednostek dowodzenia w trakcie realizacji ćwiczeń z jednostkami dowodzenia oraz z jednostkami szczebla taktycznego wojsk lądowych.

Badania prowadzono wykorzystując możliwość stałego kontaktu z ćwiczącymi na poszczególnych stanowiskach funkcyjnych wybranych zespołów stanowiska dowodzenia. Umożliwiało to na wymianę poglądów z oficerami po każdym przemieszczeniu stanowiska dowodzenia. Obserwacja niestandardyzowana jest szczególnie przydatna w badaniach eksplo- racyjnych (poszukujących) bowiem ukierunkowana jest na uzyskanie odpowiedzi dotyczącej aktualnego stanu (jak jest?) – obserwacja faktów, bez przyjmowania jakichkolwiek hipotez. Obserwator ma szeroki zakres pola badawczego. Brak karty obserwacji czy też innego środka standaryzacji umożliwia szersze możliwości na twórcze poszukiwanie rozwiązań szczegó- łych.

W oparciu o wyniki prowadzonej obserwacji można sformułować w odniesieniu do pro- blematyki doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia następujące **wnioski**:

- aktualna obsada personalna dowództwa oraz stanowiska dowodzenia batalionów do- wodzenia i brygad dywizji oraz pułku dowodzenia nie spełnia wymogów ciągłego funkcyjono- wania stanowiska dowodzenia w dłuższym okresie czasu;
- obecna struktura i obsada stanowiska dowodzenia pododdziałów dowodzenia nie pozwa- la organizować pracy dwuzmianowej;

- istnieje zatem potrzeba doposażenia pododdziałów dowodzenia w urzędniczym i systemy pozwalające zarządzać organizowanymi sieciami łączności, a zwłaszcza nowo tworzonymi sieciami teleinformatycznymi;

- formy i metody doskonalenia dowództw (ćwiczenia wojskowe) jednostek dowodzenia należy traktować jako zorganizowany cykl działania, w którym występują następujące elementy: sprawca, cel, wynik, środki i metody, warunki (aparatura/narzędzia), materiał i wytwór końcowy;

- formy i metody doskonalenia dowództw (ćwiczenia wojskowe) powinny być uzależnione od celu ich prowadzenia, i wynikać z potrzeb i możliwości szkoleniowych, a także prawdę z zadań jakie należy realizować zgodnie z wojennym przeznaczeniem danej jednostki lub w misji;

- analiza kategorii gotowości poszczególnych jednostek wojsk lądowych oraz realizowanego w nich procesu szkolenia pozwalają stwierdzić, że priorytetem w szkoleniu wojskowym również pododdziałów dowodzenia objęte są jednostki wchodzące w skład Sił Wysokiej Gotowości, zdolne do przetransportowania, w tym jednostki wydzielone do Sił Odpowiedzi NATO, także narodowe siły osłony strategicznej oraz siły wydzielone do udziału w misjach (operacjach) w składzie struktur międzynarodowych;

- pododdziały dowodzenia biorą obecnie udział w: ćwiczeniach taktycznych z wojskami (kompleksowych) – pododdziałów ogólnowojskowych i rodzajów wojsk prowadzonych na szczeblu batalionu (równorzędnego), brygady, dywizji, ćwiczeniach taktyczno-specjalnych jednorodnych pododdziałów dowodzenia na szczeblu kompanii (batalionu), ćwiczeniach gromadzeniowych (modułów bojowych), tworzonych na bazie pododdziałów ogólnowojskowych których trzonem jest obecnie batalion wraz z jednostkami wsparcia i zabezpieczenia, ćwiczeniach komponentu rodzajów sił zbrojnych – przygotowujących do działań połączonych i ćwiczeniach połączonych komponentów rodzajów sił zbrojnych – przygotowujących i przygotowujących do działań wydzielonych wojsk Sił Zbrojnych RP do prowadzenia operacji pokojowej w układzie narodowym i sojuszniczym.

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

WYWIAD EKSPERCKI

Szanowny Panie

Analiza definicji szkolenia wojsk (bojowego) zawartych w *Leksykonie wiedzy wojskowej*¹, a także projekcie *Doktryny szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD/7* pozwala postawić tezę, że treści tych definicji dotyczą (poruszają) kwestie szkolenia oddziałów, pododdziałów bojowych, realizujących typowe zadania militarne. Nie nawiązują jednak do szkolenia np. **jednostek dowodzenia** realizujących zadania, pozwalające na sprawne funkcjonowanie systemu dowodzenia wojsk „walczących”. Celowe jest zatem precyzyjne określenie istoty i celów szkolenia wojsk dowodzenia, których wyszkolenie decyduje o właściwej organizacji i zapewnieniu dowodzenia elementami ugrupowania operacyjnego, taktycznego.

Dlatego przedmiotem zainteresowania prowadzących badań są: zmiany w koncepcji doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych SZ RP.

Proszę o odpowiedź na następujące pytania:

1. *Pana zdaniem jakie jest miejsce, rola oraz struktura dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych w działaniach operacyjno-taktycznych?*
2. *W jakim stopniu według Pana istnieją podobieństwa i różnice form i metod doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia wojsk lądowych SZ RP do stosowanych form i metod wybranych armiach Sojuszu?*
3. *Według Pana w jaki sposób należy planować, organizować i prowadzić przedsięwzięcia doskonalenia dowództw jednostek dowodzenia wojsk lądowych?*
4. *W jaki sposób organizacja i funkcjonowanie podsystemu doskonalenia wojsk dowodzenia wpływa na osiągnięcie gotowości do podjęcia działań przez pododdziały, oddziały i związki taktyczne wojsk lądowych?*
5. *Pana zdaniem jakie kierunki zmian powinno się zastosować w zakresie modyfikacji form i metod doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia wojsk lądowych?*

---

¹ Zob. *Leksykon wiedzy wojskowej*, MON, Warszawa 1979, s. 432.

² *Doktryna szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD/7* (projekt), SG WP, Warszawa 2005, s. 17 pkt. 2046.

**SPRAWOZDANIE Z BADAŃ OPINII EKSPERTÓW DOTYCZĄCEGO
PROBLEMATYKI DOSKONALENIA DOWÓDZTW I WOJSK
JEDNOSTEK DOWODZENIA**

1. TEMAT BADAŃ: Doskonalenie dowództw i wojsk dowodzenia
2. METODY BADAWCZE: Metoda ocen ekspertów.
3. CEL BADAŃ: opracowanie skutecznych form i metod doskonalenia dowództw i wojsk jednostek dowodzenia
4. CZAS BADAŃ: Maj 2002 – Wrzesień 2007
5. OPIS PRZEBIEGU BADAŃ: badania przeprowadzono metodą ocen ekspertów, objęto nimi oficerów, którzy:
  - a) ukończyli uczelnie i kursy w państwach sojuszu NATO
  - b) uczestniczyli w ćwiczeniach międzynarodowych w ramach „Partnerstwa dla pokoju”
  - c) pełnili misje pokojowe (stabilizacyjne) z jednostek wojsk operacyjnych NATO
  - d) oficerów Dowództwa Wojsk Lądowych
  - e) wykładowców AON
  - f) oficerów dowództw związków operacyjnych i taktycznych uczestniczących w różnego rodzaju studiach, kursach w AON

Badania prowadzono techniką opartą na wzajemnym komunikowaniu się, ze względu na możliwość zdobywania dodatkowych informacji poza standartowymi pytaniami, przewidzianymi w kwestionariuszu.

Szczególnie przydatne okazały się wypowiedzi oficerów pełniących funkcje sztabowe w jednostkach przeznaczonych do działania w ramach NATO (11DKPanc i 12DZ). Duży wkład merytoryczny wnieśli wykładowcy AON oraz Akademii Dowodzenia Bundeswehry. Zwłaszcza absolwenci uczelni i kursów organizowanych przez państwa sojuszu.

Praktyczne podejście do rozwiązywanych problemów poznano podczas wywiadu z oficerami Dowództwa Wojsk Lądowych, którzy wielokrotnie brali udział w treningach sztabowych i ćwiczeniach dowódczo-sztabowych różnych szczebli dowodzenia wojsk lądowych.

W oparciu o pozyskane wypowiedzi można sformułować w odniesieniu do rozpatrywanych problemów, następujące generalne wnioski:

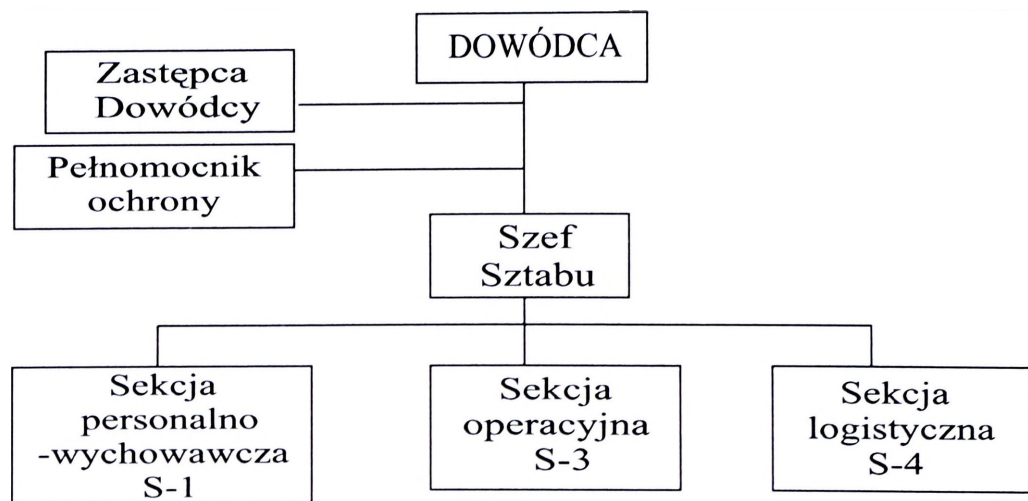
1. Członkostwo Polski w NATO obliguje do ujednoczenia struktur organizacyjnych dowództw poszczególnych szczebli dowodzenia jednostek dowodzenia do standardów obowiązujących w sojuszu. Organizacja sztabu powinna uwzględniać nasze narodowe tradycje, ale główne zespoły funkcjonalne powinny być analogiczne jak w państwach sojuszu. Ułatwia to wzajemne kontakty i rozwiązywanie problemów zwłaszcza interoperacyjności w działaniu.

2. W hierarchii wojskowych struktur organizacyjnych sztab zajmuje szczególne miejsce, jest on umiejscowiony poza bezpośrednią ścieżką dowodzenia i jest „instrumentem pracy” danego dowódcy. Praca sztabu jest ukierunkowana na przygotowaniu i zaproponowaniu najlepszych propozycji realizacji zadań. Szefowie rodzajów wojsk wykonują czynności związane ze swoją specjalnością. Aby w pełni wykorzystać ich możliwości muszą podlegać osobie odpowiedzialnej za przygotowanie działań, czyli szefowi sztabu.
3. Współczesne pole walki charakteryzuje się dużą manewrowością oraz zmiennością sytuacji taktycznej, która to wymusza konieczność przemieszczania stanowisk dowodzenia, które organizują jednostki dowodzenia. Przemieszczanie jednego stanowiska dowodzenia przy jednoczesnym funkcjonowaniu drugiego stałego stanowiska dowodzenia narażonego na ciągłe ognie i radioelektroniczne oddziaływanie przeciwnika, zwiększa ryzyko zerwania ciągłości dowodzenia w wypadku jego zniszczenia lub obezwładnienia. Potrzeba zachowania ciągłości dowodzenia, żywotności danego systemu przemawia za tym, aby od szczebla brygady organizować więcej niż jedno stanowisko dowodzenia, a od szczebla dywizji więcej niż dwa stale funkcjonujące stanowiska dowodzenia. Taka liczba stanowisk dowodzenia powinna zapewnić możliwość swobodnego przemieszczania jednego z nich, przy jednoczesnym funkcjonowaniu stanowiska dowodzenia (głównego) oraz drugiego stanowiska do natychmiastowego przejęcia dowodzenia. Zniszczenie lub obezwładnienie jednego ze stanowisk dowodzenia nie zerwie ciągłości dowodzenia, a umożliwi odtworzenie stale funkcjonującego stanowiska dowodzenia.
4. Zasadniczy wpływ na przemieszczanie SD ma tempo działania wojsk, rodzaj wykorzystywanej łączności (praktyczny zasięg środków radiowych umożliwiających utrzymanie dowodzenia podczas zmiany SD), czas przebywania w danym rejonie rozmieszczenia oraz stopień zagrożenia ze strony przeciwnika.
5. W działaniach zaczepnych stanowiska dowodzenia przemieszcza się na kierunkach działania głównego zgrupowania wojsk, w działaniach obronnych na kierunkach najmniejszego zagrożenia włamania się uderzeniowego zgrupowania przeciwnika.
6. Wybór odpowiednich form i metod doskonalenia kadr dowództwa zależy w głównej mierze od dowódcy i zadania, jakie ma realizować dane dowództwo pododdziału dowodzenia.
7. Wykorzystanie modelowania symulacyjnego jako nowoczesnej metody wspomagającej doskonalenie kadr dowódczych jest szczególnie zasadne w tych formach doskonalenia, których eksponowany jest aspekt praktyczny, czyli ćwiczeń. Zdobyte doświadczenia pozwalają na stwierdzenie, że techniki symulacyjne znacznie przyspieszają i obniżają koszty szkolenia dowództw.

7. Wykorzystanie komputerowych modeli symulacyjnych w ćwiczeniach wojskowych prowadzonych w dowództwach jednostek dowodzenia wojsk lądowych pozwoli uniknąć w pewnym stopniu subiektywizmu w ocenie podejmowanych przez strony decyzji oraz nauczy dowódców danego szczebla dowodzenia racjonalnego dysponowania techniką bojową na polu walki.
8. W wyniku dokonanej analizy typów i rodzajów ćwiczeń stwierdzono, że kryterium podmiotu zastosowane do typologii ćwiczeń w sposób obiektywny i rzeczowy odzwierciedla funkcjonujące w armiach podziały ćwiczeń i ich strukturę
9. Specyficznymi rodzajami ćwiczeń są ćwiczenia „programowe”, realizowane w cyklach czasowych, powtarzające się z nowymi dowództwami, będące też sprawdzianem stopnia zdolności bojowej. Takimi ćwiczeniami są: *BCTP/BCBST* (Battle Command Training Program), *CTC (CTC Rotations)* (ośrodki szkolenia poligonowego połączonych rodzajów wojsk). Analiza dostępnej literatury pozwoliła zespołowi autorskiemu na postawienie analizy literatury wyciągnąć następujący wniosek, iż największą uwagę wszystkie analizowane systemy szkolenia armii poświęcają na ćwiczenia z wojskami. Typologia i nazewnictwo tych ćwiczeń precyzuje podmioty szkolenia jednoznacznie – wojska – żołnierze, pododdziały, oddziały i związki taktyczne.

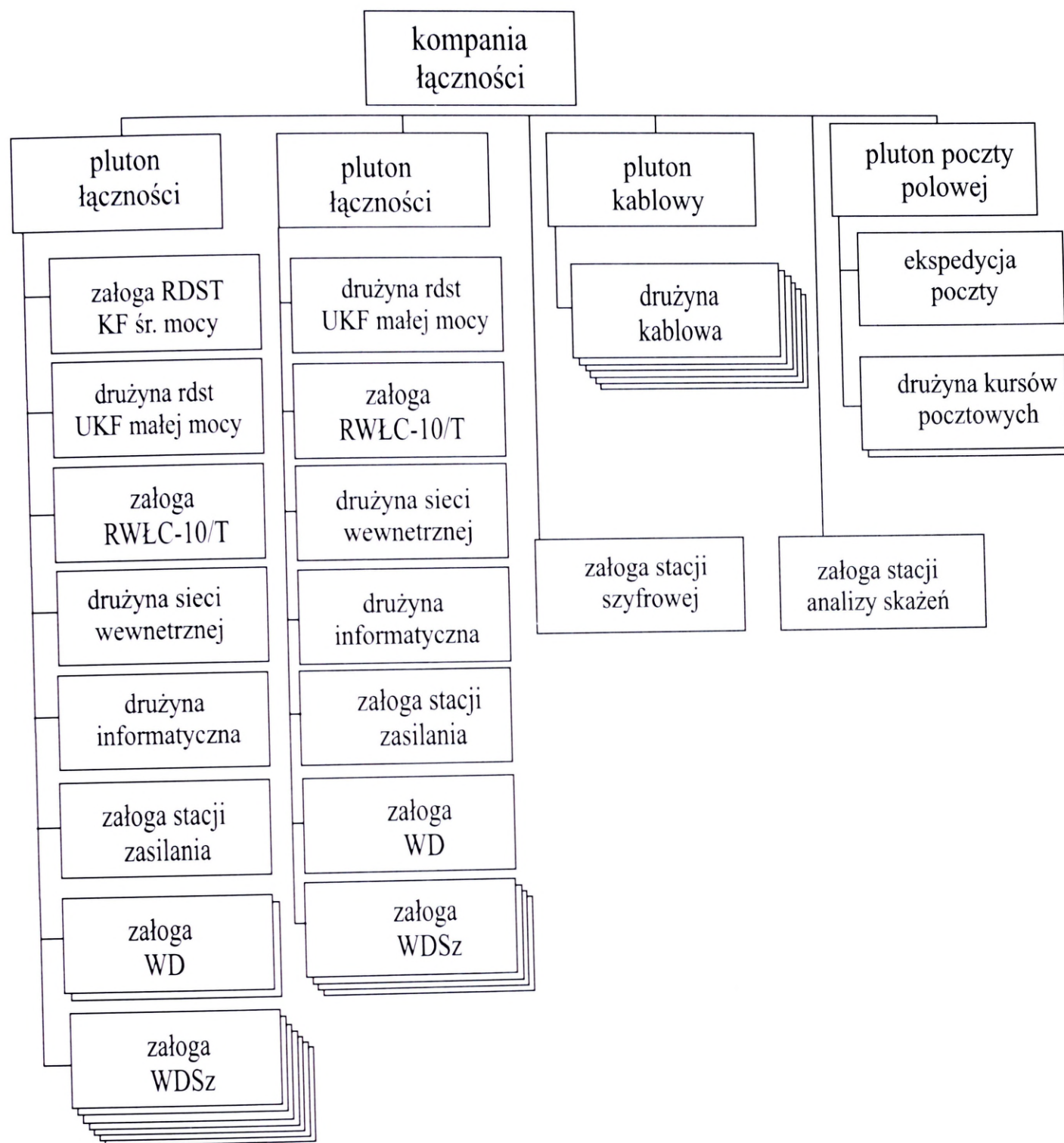

161

Rys. 2. Przyjęta struktura dowództwa i sztabu 13 batalionu dowodzenia 13 BZ³

Pododdział	Sprzęt	Ilość	Uwagi
Pluton łączności	rdst KF śr	1	
	rdst UKF m/m	5	
	RWLC-10/T	1	
	Wóz kablowy	1	
	Sprzęt informatyczny	1	
	Stacja zasilania	1	
	WD	2	
	WDSz	7	
Pluton łączności	rdst UKF m/m	5	
	RWLC-10/T	1	
	Wóz kablowy	1	
	Sprzęt informatyczny	1	
	Stacja zasilania	1	
	WD	1	
	WDSz	4	
Pluton kablowy	Wóz kablowy	6	
Pluton poczty polowej	Ekspedycja pocztowa	1	
	Samochód O-T	2	
Załoga stacji szyfrowa	Stacja szyfrowa	1	
Załoga stacji analizy skażeń	Stacja analizy skażeń	1	

Tabela nr 1. Zestawienie ilościowe sprzętu kompanii łączności 13 batalionu dowodzenia 13 BZ⁴³ Tamże s.12⁴ Tamże s.16

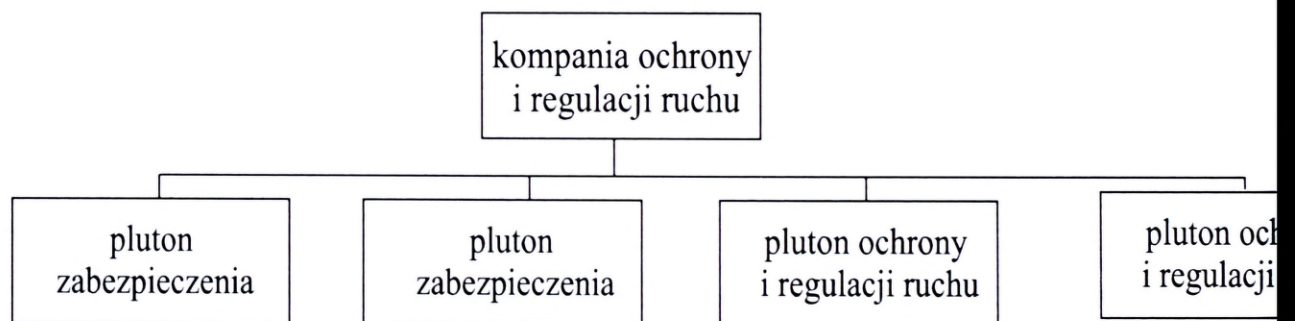

Rys 3. Struktura kompanii łączności 13 batalionu dowodzenia 13 BZ⁵

⁵ Tamże s.15

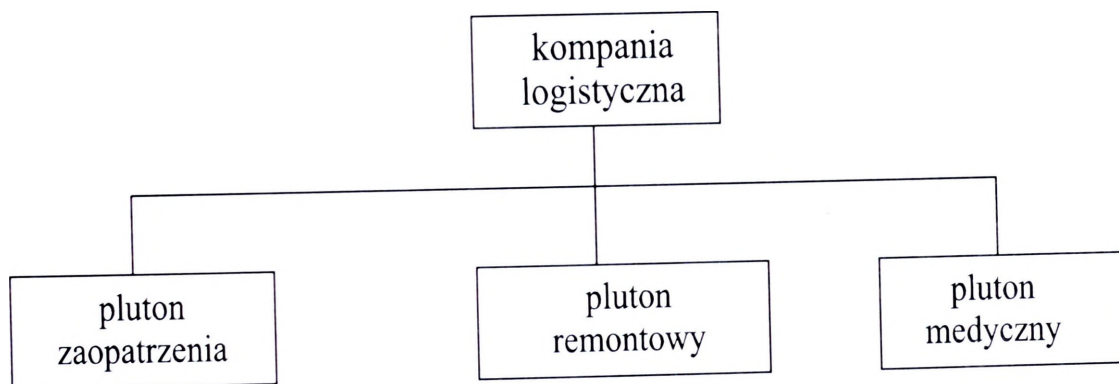
163

Pododdział	Sprzęt	Ilość	Uwagi
1 pluton zabezpieczenia	rdst UKF m/m	5	
	AS-250	1	
	AS-2	4	
	Namiot pracy	4	
	Stacja zasilania	1	
	Samochód C-T	2	
2 pluton zabezpieczenia	rdst UKF m/m	3	
	AS-250	1	
	AS-2	4	
	Namiot pracy	4	
	Stacja zasilania	1	
	Samochód C-T	2	
1 pluton ochrony i regulacji ruchu	rdst UKF m/m	3	
	Namiot pracy	2	
	Samochód C-T	2	
	Motocykl	3	
	S-2	2	
2 pluton ochrony i regulacji ruchu	rdst UKF m/m	3	
	Namiot pracy	2	
	Samochód C-T	2	
	Motocykl	3	
	S-2	2	

Tabela nr 2. Wyposażenie kompanii ochrony i regulacji ruchu 13 batalionu dowodzenia 13 BZ⁶Rys 4. Struktura kompanii ochrony i regulacji ruchu 13 batalionu dowodzenia 13 BZ⁷⁶ Tamże s.17⁷ Opracowanie własne na podstawie mjr dr inż. Zbigniew Klawitter, ppłk dr inż. Wiesław Smolski, ppłk mgr inż. Grzegorz Świdzikowski: Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych Cz. II Oddziały, pododdziały dowodzenia i łączności AON 2002 s.12-18

Pododdział	Rodzaj sprzętu	Ilość	Uwagi
pluton zaopatrzenia	rdst UKF mm	4	
	Stacja zasilania	1	
	Namiot	3	
	Samochód C-T	4	
	Chłodnia (pojazd specjalistyczny)	1	
	Kuchnia polowa	3	
	Cysterna paliwowa	1	
pluton remontowy	rdst UKF mm	3	
	Namiot	3	
	Stacja zasilania	1	
	Samochód C-T	2	
	Warsztat (pojazd specjalistyczny)	2	
pluton medyczny	rdst UKF mm	2	
	namiot	1	
	Samochód C-T	2	
	Pojazd służby zdrowia (specjalistyczny)	2	

Tabela nr 3. Wyposażenie kompanii logistycznej 13 batalionu dowodzenia 13 BZ⁸

Rys 5. Struktura kompanii logistycznej 13 batalionu dowodzenia 13 BZ⁹

⁸ Tamże s.18

⁹ Opracowanie własne na podstawie mjr dr inż. Zbigniew Klawitter, ppłk dr inż. Wiesław Smolski, ppłk mgr inż. Grzegorz Świdzikowski: Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych Cz. II Oddziały, pododdziały dowodzenia i łączności AON 2002 s.12-18

AGS

Planując ćwiczenie 13 batalionu dowodzenia przyjąłem ograniczenia wynikające z następujących założeń:

- ćwiczenie będzie się odbywać na Ośrodku Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych w Bemowie Piskim, dlatego też w koncepcji przeprowadzenia ćwiczenia rozpatrywany jest rejon ograniczony granicami poligonu;
- ćwiczenie zostało zaplanowane w maju ze względu na warunki pogodowe;
- w ćwiczeniu uczestniczy batalion dowodzenia ze struktura przyjęta z opracowań akademickich.

Ćwiczenie zostało opracowane według „Instrukcji o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń”¹⁰. W planie przeprowadzenia ćwiczenia nie wykonano w pełni dokumentacji. Wykonano jedynie najważniejsze dokumenty odnośnie przeprowadzenia ćwiczenia.

Dla zapewnienia realizmu ćwiczenia zaplanowano udział grupy pozoracji i grupy porywającej.

W ćwiczeniu będą rozpatrywane elementy działania batalionu dowodzenia w czasie alarmu w pododdziale, proces planowania użycia batalionu dowodzenia, organizowanie i dowodzenie batalionem dowodzenia w trakcie działań bojowych. Ćwiczenie zostało podzielone na cztery etapy:

- **etap wstępny** – to przede wszystkim realizacja elementów związanych z czynnościami osiągnięcia gotowości do działań, z elementem zajęcia rejonu alarmowego.
- **etap I** – to przeprowadzenie planowania użycia batalionu dowodzenia zakończony wydaniem rozkazu bojowego batalionu;
- **etap II** – to przegrupowanie się do rejonów rozwinięcia i rozwijanie stanowisk dowodzenia, a także działanie w trakcie działań brygady zmechanizowanej;
- w **etapie końcowym** realizowane będą czynności związane z zakończeniem ćwiczenia zwijaniem rozwiniętych stanowisk dowodzenia, przegrupowaniem się i przeprowadzeniu obsługi po ćwiczeniu.

W ćwiczeniu położenia stanowisk dowodzenia jest narzucone czas przemieszczenia stanowisk dowodzenia, który będzie podawany przez kierownika ćwiczenia.

---

¹⁰ Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1) MON, Warszawa 2004.

PLAN
PRZEPROWADZENIA
ĆWICZENIA

162

CZĘŚĆ PIERWSZA ORGANIZACYJNA

Warszawa dnia .....2007r.

ROZKAZ Nr .....

DOWÓDCY 13 Brygady Zmechanizowanej z dnia .....2007 r.

w sprawie przygotowania ćwiczenia taktyczno – specjalnego batalionu dowodzenia.

1. Podstawa przeprowadzenia ćwiczenia:

- 1) „Plan zasadniczych przedsięwzięć 13 Brygady Zmechanizowanej na 2006 rok”.
- 2) Zamierzenia szkolenia operacyjno-taktycznego 13 Brygady Zmechanizowanej w 2006r.
- 3) „Program ćwiczeń 13 Brygady Zmechanizowanej na lata 2005 – 2007”.

2. Dane ogólne:

- 1) Temat ćwiczenia:

„Działanie batalionu dowodzenia Brygady Zmechanizowanej”.

- 2) Termin ćwiczenia: 10-12 MAJ 2007r.

- 3) Forma i rodzaj ćwiczenia:

a) forma – ćwiczenie taktyczne;

b) rodzaj – zgrywające, jednoszczeblowe, jednostronne, w warunkach polowych.

- 4) Miejsce ćwiczenia: OSPWL BEMOWO PISKIE.

- 5) Ogólny skład ćwiczących:

a) batalion dowodzenia – jako główny ćwiczący;

b) wydzielone siły z dowództwa i sztabu brygady – jako kierownictwo ćwiczenia;

c) wydzielone siły z: 1 bz, 3 bcz, das, dplot kr, ksap, krem, kzaop;

- d) Planowany koszt ćwiczenia: około 55000 PLN.

3. Ogólne wymagania ćwiczenia:

- 1) Istota ćwiczenia polega na realizacji zadań wynikających z przeznaczenia batalionu dowodzenia.

2) Zasadniczym celem ćwiczenia będzie zgranie działania dowództwa i sztabów z działaniem pododdziałów w warunkach najbardziej zbliżonych do rzeczywistej walki, wyrobienie właściwych umiejętności i nawyków, które są niezbędne w trakcie wykonywania zadań w czasie działań bojowych.

3) Nawiązanie do innych ćwiczeń:

Ćwiczenie taktyczno-specjalne 13 batalionu dowodzenia jest kontynuacją ćwiczeń grupowych i treningów sztabowych realizowanych w 2007 roku w batalionie dowodzenia oraz zajęć zgrywających prowadzonych przez dowódców pododdziałów batalionu dowodzenia w miesiącu marcu.

4) W trakcie ćwiczenia rozpatrywane będą następujące zasadnicze problemy w zakresie planowania, organizowania i prowadzenia działań taktycznych:

- a) przemieszczenie i rozmieszczenie pododdziałów w nakazanych rejonach alarmowych, wyjściowych, ześrodkowania;
- b) planowanie działań taktycznych na szczeblu batalionu;
- c) dowodzenie batalionem w trakcie działań brygady.

5) Zgrywanie systemu podczas ćwiczenia:

- a) zgrywanie podsystemu dowodzenia i łączności w ramach zrywania podsystemu informacyjnego poprzez zorganizowanie skutecznego sposobu organizacji łączności w czasie rozwijania, eksploatacji i zwijania i przemieszczania stanowisk dowodzenia;
- b) priorytetowo zgrać rozwijanie eksploatację i zwijanie stanowisk dowodzenia;
- c) zgrać system ochrony i obrony stanowisk dowodzenia.

6) Spodziewanym efektem końcowym ćwiczenia jest:

- a) potwierdzenie umiejętności planowania, organizowania i prowadzenia działań taktycznych przez dowództwo i sztab batalionu;
- b) wykonanie zadań bojowych przez pododdziały bdy w dzień i w nocy.

4. Ograniczenia w ćwiczeniu:

1) Ćwiczenie taktyczne oprzeć na scenariuszu zawartym w „Jednolitym tle strategiczno – operacyjnym do ćwiczeń i treningów w siłach zbrojnych na lata 2005 – 2007”.

- 2) Struktura i wyposażenie batalionu dowodzenia oparta jest na strukturach opracowanych do ćwiczeń w AON. W ramach ćwiczenia ćwiczyć będzie dowództwo batalionu, kompania łączności i wydzielone siły i środki z kompanii ochrony i regulacji ruchu oraz pododdziałów logistycznych batalionu.
  - 3) Rozwiązywane będą problemy taktyczne związane z działaniem batalionu w toku działań taktycznych brygady.
  - 4) Z uwagi na obszar prowadzenia działań należy zwrócić na występującą tu infrastrukturę, w szczególności na obiekty sakralne i zabytki, których uszkodzenie może być zarzewiem rozruchów miejscowej ludności i załamania zaufania do sił WISLANDII.
  - 5) Ćwiczenie prowadzić na terenie OSPWL Bemowo Piskie przy pełnym wykorzystaniu infrastruktury i obiektów poligonowych.
5. Osoby funkcyjne ćwiczenia.
- 1) Kierownik ćwiczenia:
ćwiczeniem będę kierował osobiście.
  - 2) Zastępca kierownika ćwiczenia do spraw działań taktycznych:
Szef Sztabu 13 BZ
  - 3) Szef sztabu kierownictwa ćwiczenia:
Szef Sztabu 13 BZ
  - 4) Szef zespołu autorskiego:
Szef Sekcji Wsparcia Dowodzenia S-6 (*Załącznik nr 1 – imienny skład zespołu autorskiego*).

6. Zadania dla zespołu autorskiego.

Dokumentację ćwiczenia opracować zgodnie z zapisami instrukcjach:

- 1) Doktryna szkolenia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej DD/7
- 2) „Organizacja szkolenia dowództw i sztabów w Siłach Zbrojnych RP” (DD/7.1) oraz „Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP” (DD/7.1.1).

171

3) Ramowe kalendarium prac:

Lp.	Treść zagadnienia	Termin realizacji	Odpowiedzialny	Uwagi o realizacji
			Realizuje	
1.	Wydanie rozkazu w sprawie przygotowania ćwiczenia.	do 01.03.2007 r	Dowódca 13 BZ SzeF Sekcji S-3	
2.	Powołanie zespołu autorskiego do opracowania ćwiczenia.	do 02.03.2007 r	Dowódca 13 BZ SzeF Sekcji S-3	
3.	Pierwsze spotkanie zespołu autorskiego.	do 03.03.2007 r	SzeF zespołu autorskiego Oficerowie zespołu autorskiego	
4.	Przedwstępna konferencja planistyczna (PKP).	06.03.2007r	SzeF zespołu autorskiego Oficerowie zespołu autorskiego	
5.	Wypracowanie wstępnego projektu „Koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia”.	10.04.2007 r	SzeF zespołu autorskiego Oficerowie zespołu autorskiego	
6.	Opracowanie „Planu przygotowania ćwiczenia”.	10.04.2007 r	SzeF zespołu autorskiego SzeF sztabu kierownictwa ćwiczenia	
7.	Wstępna konferencja planistyczna (WKP).	10.04.2007 r	SzeF zespołu autorskiego Oficerowie zespołu autorskiego	
8.	Wypracowanie „Koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia” i skierowanie jej do zatwierdzenia.	15.04.2007 r	SzeF zespołu autorskiego Oficerowie zespołu autorskiego	
9.	Opracowanie rozkazu organizacyjnego w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia.	do 17.04.2007 r	SzeF zespołu autorskiego Oficer sekcji S-3	
10.	Główna konferencja planistyczna (GKP).	20.04.2007 r	SzeF zespołu autorskiego Oficerowie zespołu autorskiego	
11.	Końcowa konferencja planistyczna (KKP).	29.04.2007 r	Kierownik treningu SzeF zespołu autorskiego	
12.	Opracowanie „Planu przeprowadzenia ćwiczenia”.	do 29.04.2007 r	SzeF zespołu autorskiego Oficer sekcji S-3	

Lp.	Treść zagadnienia	Termin realizacji	Odpowiedzialny	Uwagi o realizacji
			Realizuje	
13.	Szkolenie zbiorowe przygotowujące do ćwiczenia.	08.05.2007 r	Kierownik ćwiczenia Sztab kierownictwa ćwiczenia	

Zadania przygotowawcze dla uczestników ćwiczenia.

- 4) Szef zespołu autorskiego:
  - a) przygotować niezbędną dokumentację ćwiczenia;
  - b) przeprowadzać spotkania robocze zespołu autorskiego;
  - c) opracować dokumenty uruchamiające proces planowania działań przez ćwiczących.
- 5) Szefowie pionów funkcjonalnych brygady:
  - a) przygotować etatowych oficerów i podoficerów wyznaczonych do sztabu kierownictwa ćwiczenia do udziału w ćwiczeniu.
- 6) Dowódcy pododdziałów biorących udział w ćwiczeniu:
  - a) do dnia 07.05.2007 dokonać niezbędnych zmian w podporządkowaniu sił i środków biorących udział w ćwiczeniu.

7. Ustalenia porządkowe w zakresie:

- 1) Ochrony informacji o ćwiczeniu:
  - a) Zabraniam udostępniać informacje o skali i charakterze prowadzonego ćwiczenia osobom nieupoważnionym.
  - b) W czasie ćwiczenia posługiwać się zeszytami pracy, notatkami i nośnikami elektronicznymi będącymi na ewidencji kancelaryjnej zarejestrowanymi na klauzulę maksymalnie „zastrzeżone”.
  - c) Wszystkie czynności rozliczeniowe z ćwiczeniem zakończyć w terminie 20 dni od zakończenia ćwiczenia.
- 2) Ochrony i zabezpieczenia rejonu ćwiczenia:
  - a) W ćwiczącym sztabie mogą wziąć udział jedynie żołnierze, którzy posiadają poświadczenie bezpieczeństwa, oraz posiadają przeszkolenie z zakresu ochrony informacji niejawnych. Nie oznacza to jednak, że każdy żołnierz będzie miał dostęp do wszystkich informacji, obowiązywać będzie zasada

173

wiedzy koniecznej. Żołnierz może pozyskiwać jedynie informacje niezbędne do wykonania zadania na określonym stanowisku

b) Rejon ćwiczenia chroniony będzie przez wartę, a wejście na stanowiska dowodzenia odbywać się będzie na podstawie przepustek, które uczestnicy ćwiczenia są zobowiązani nosić w widoczny sposób na lewej kieszeni bluzki

3) Organizacji szkoleń z zakresu przestrzegania zasad bezpieczeństwa (szkolenia ogólne i instruktaże stanowiskowe);

Przed rozpoczęciem ćwiczenia przeprowadzone zostanie szkolenie z zakresu ochrony informacji niejawnych, obiegu dokumentów, elektronicznego przetwarzania informacji niejawnych oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas ćwiczenia ze wszystkimi jego uczestnikami. Ponadto szef każdej komórki organizacyjnej (zespołu) jest zobowiązany do przeprowadzenia instruktażu z przestrzegania zasad bezpieczeństwa bezpośrednio na stanowisku pracy.

4) Kontaktów z mediami;

Do kontaktów z mediami upoważnieni są jedynie dowódcy i ich rzecznicy prasowi. W określonych przypadkach do kontaktu z mediami dowódcy mogą upoważnić innych żołnierzy.

5) Wizyty na SD.

Wszystkie zaproszone osoby muszą posiadać przepustkę uprawniającą do wejścia na SD. Zabrania się wprowadzania osób postronnych na SD.

8. Inne ustalenia.

1) W trakcie ćwiczenia wykorzystywane będą następujące arkusze map:

Mapa 1 : 50 000 wydanie 1, OTSG WP 2000

N 34 – 68 – CD;   N 34 – 69 – CD;   N 34 – 70 – CD;

N 34 – 80 – AB;   N 34 – 81 – AB;   N 34 – 82 – AB;

N 34 – 80 – CD;   N 34 – 81 – CD;   N 34 – 82 – CD;

N 34 – 92 – AB;   N 34 – 93 – AB;   N 34 – 94 – AB;

N 34 – 92 – CD;   N 34 – 93 – CD;   N 34 – 94 – CD;

Rozkaz wchodzi w życie z dniem podpisania.

DOWÓDCA

XXXXXXXXX

Wykonano w 1 egz.

Egz. nr.1 a/a

Wykonał XXXXXXXXX

Data.   2007 r.

175

ARKUSZ UZGODNIENÍ

STANOWISKO	STOPIENÍ IMIĘ I NAZWISKO	UWAGI	PODPIS
Szef sztabu			
Szef szkolenia			
Szef logistyki			
Szef WRiA			
Szef WInż.			
Szef WChem.			
Szef Sekcji Plano- wania			
Oficer sekcji plano- wania			
Szef sekcji szkolenia			
Szef Sekcji S – 2			
Szef Sekcji S – 3			
Szef Sekcji S – 4			
Szef Sekeji S – 6			
Dowódca batalionu dowodzenia			
Dowódca 1bz			
Dowódca 3bcz			
Dowódca das			
Dowódca dplot			
Dowódca kr			
Dowódca kzaop			
Dowódca krem			
Dowódca ksap			

IMIENNY SKŁAD ZESPOŁU AUTORSKIEGO

- 1) Szef zespołu autorskiego – Szef Sekcji wsparcia dowodzenia S-6.
- 2) Zastępca szefa zespołu autorskiego – Szef Grupy Bezpieczeństwa Informacji
- 3) Członkowie zespołu autorskiego:
  - a) Grupa planowania ćwiczenia:
    - Oficer S-6
    - Oficer S-3;
    - Oficer S-4;
  - b) Grupa planowania operacyjnego:
    - Oficer S-6;
    - Oficer S-3;

173

DOWÓDZTWO 13 BRYGADY ZMECHANIZOWANEJ

ZATWIERDZAM

.....

DOWÓDCA

Dnia   2007 r.

**KONCEPCJA
PRZYGOTOWANIA I PRZEPROWADZENIA
ĆWICZENIA TAKTYCZNO – SPECJALNEGO
DLA 13 batalionu dowodzenia**

KIEROWNIK ĆWICZENIA

WARSZAWA

MAJ 2007

1. PODSTAWA PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA:

- 1) Plan zasadniczych przedsięwzięć na lata 2005-2007 13 Brygady Zmechanizowanej .
- 2) Zamierzenia szkolenia operacyjno – taktycznego 13 Brygady Zmechanizowanej w 2007 r.
- 3) Program ćwiczeń 13 Brygady Zmechanizowanej na lata 2005-2007.

2. DOKUMENTY ODNIESIENIA:

- 1) Organizacja szkolenia dowództw, sztabów i wojsk w SZ RP – DD/7.1;
- 2) Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w SZ RP – DD/7.1.1;
- 3) Jednolite tło strategiczno-operacyjne do ćwiczeń i treningów w SZ RP na lata 2005-2007.
- 4) Ćwiczebna baza danych ćwiczeń i treningów w SZ RP na lata 2005-2007.
- 5) „Wybrane aspekty organizacji pracy na stanowisku dowodzenia brygady podczas planowania walki” DWLąd Nr G-3/695.05.
- 6) „Proces planowania działań na szczeblu taktycznym” DWLąd, grudzień 2004r.;
- 7) Instrukcja o organizacji i funkcjonowaniu wojennego systemu dowodzenia szczebla operacyjnego i taktycznego Szt. Gen. 1523/2001;

178

3. DANE OGÓLNE ĆWICZENIA:

1) CEL PRZEPROWADZENIA ĆWICZENIA:

- a) Zgrać: Dowództwo batalionu, pododdziały batalionu w przygotowaniu Stanowisk Dowodzenia Brygady w czasie prowadzenia obrony w terenie lesisto-jeziornym
- b) Doskonalić: Ćwiczących w organizacji i eksploatacji systemu łączności oraz stanowisk dowodzenia w rzeczywistych warunkach terenowych
- c) Sprawdzić: Osiągnięcie pełnej gotowości bojowej w miejscu czasowego przebywania (MCzP):

2) TEMAT: DZIAŁANIE BATALIONU DOWODZENIA BRYGADY ZMECHANIZOWANEJ

3) FORMA: ćwiczenie taktyczno – specjalne

4) TERMINY PRZEPROWADZENIA:

- a) Etap wstępny: Osiągnięcie wyższych stanów gotowości bojowej w Miejsce Czasowego Pobytu.
- b) Etap I: Planowanie użycia batalionu dowodzenia w obronie
- c) Etap II: Organizacja systemu dowodzenia i łączności batalionu
- d) Etap końcowy: Zakończenie ćwiczenia

5) MIEJSCE: OSP Wład Bemowo Piskie:

6) STRUKTURA KIEROWNICTWA ĆWICZENIA

– załącznik nr 1;

7) OSOBY FUNKCYJNE:

- a) kierownik ćwiczenia: Dowódca 13 BZ;

- b) zastępca kierownika ćwiczenia: Szef Sztabu 13 BZ;
- c) szef sztabu kierownictwa ćwiczenia: Szef Sztabu 13 BZ;
- d) szef zespołu autorskiego: Szef S-6;
- e) inne osoby funkcyjne.

8) UCZESTNICY I STRUKTURA ORGANIZACYJNA ĆWICZENIA:

- a) główny ćwiczący: batalion dowodzenia;
- b) drugoplanowy ćwiczący: wyznaczone wozy dowodzenia pododdziałów dowodzenia batalionów /dywizjonów/ brygady.

4. OGÓLNE WYMAGANIA ĆWICZENIA:

- 1) Ogólne założenia i cel operacyjny zajęcia.
Istotą ćwiczenia jest realizacja zadań bojowych bdown podczas prowadzonych działań obronnych brygady.
- 2) W ćwiczeniu będą rozpatrywane następujące problemy:
  - a. przygotowanie bdown do działań bojowych,
  - b. realizacja procesu decyzyjnego,
  - c. realizacja zadań,
  - d. synchronizacja działań w zakresie przemieszczenia SD.
- 3) Ćwiczący wezmą udział w ćwiczeniu stanami osobowymi oraz zasadniczym UiSW czasu „P”, dlatego ćwiczący rozwiną mobilne WŁ SD (GSD i TSD)
- 4) W trakcie prowadzenia ćwiczenia przewidziano dwukrotne przemieszczenie SD ćwiczących.

5. CELE I ZAGADNIENIA ĆWICZENIA:

- 1) Cele szkoleniowe ćwiczenia:

Dla Dowódcy i dowództwa batalionu:

a) doskonalić:

1. Ćwiczące dowództwo w planowaniu i organizowaniu użycia batalionu dowodzenia.
2. Funkcjonowanie obsad zespołów funkcjonalnych ćwiczącego dowództwa batalionu.
3. Realizację Stałych Procedur Operacyjnych przez sztab w relacjach z przełożonym, sąsiadami i podwładnymi.

b) sprawdzić:

1. Umiejętność planowania, organizowania i synchronizacji w działaniu batalionu dowodzenia.
2. Organizację rozwijania i zwijania stanowisk dowodzenia.
3. Organizację przemieszczenia i sposób dowodzenia batalionu w terenie.

Dla ćwiczących wojsk:

a) doskonalić:

1. Umiejętność rozwijania, eksploatacji i zwijania stanowisk dowodzenia w czasie działań bojowych.
2. Umiejętność rozwijania, eksploatacji i zwijania systemu łączności.

b) sprawdzić:

1. Zdolność do realizacji zadań bojowych batalionu:

- a) Rozwinięcie miejsc pracy na GSD i TSD dla zespołów funkcjonalnych dowództwa brygady.
- b) Rozwinięcia, eksploatacji i zwinięcia łączności wewnętrznej na GSD i TSD.

- c) Rozwinięcie, eksploatacji i zwinięcia łączności dalekosiężnej.
- 2) Realizację zadań zabezpieczenia bojowego i logistycznego.
- a) Organizacja obrony i ochrony stanowisk dowodzenia.
  - b) Organizacja przemieszczenia stanowisk dowodzenia.
  - c) Organizacja zabezpieczenia logistycznego stanowisk dowodzenia.
- 3) Działanie wojsk w warunkach użycia BMR / TŚP.
- a) Działanie batalionu w czasie wykrycia środków TŚP w rejonie stanowiska dowodzenia
  - b) Działanie grupy rekonesansowej w nowym rejonie rozwinięcia
- 2) Zagadnienia szkoleniowe ćwiczenia:
- a) etapu wstępnego:
    - 1. Osiąganie wyższych stanów gotowości bojowej w MCzP.
    - 2. Zajęcie rejonu alarmowego.
  - b) etapu I:
    - 1. Planowanie użycia batalionu dowodzenia w działaniach obronnych brygady.
  - c) etapu II:
    - 1. Organizowanie użycia batalionu dowodzenia w trakcie działań obronnych.
    - 2. Dowodzenie batalionem w trakcie działań obronnych brygady.
  - d) etapu końcowego:
    - 1. Omówienie wstępne ćwiczenia.

183

2. Powrót uczestników ćwiczenia do MSD/MCzP.

6. SYTUACJA WYJŚCIOWA DO ĆWICZENIA:

1) SYTUACJA OGÓLNA

Podstawą opracowania ćwiczenia jest tło strategiczno-operacyjne 2005–2006, scenariusz Nr 2. Przedmiotem sporu jest była enklawa BELANDU na obszarze SAMBII oraz 6 północnych powiatów województwa warmińsko - mazurskiego. W konflikcie biorą udział dwie strony – sojusz Bezpieczny Euroland oraz BELAND wchodzący w skład Sojuszu gospodarczo-wojskowego pakt Morza Bałtyckiego.

W związku z narastającym zagrożeniem naruszenia integralności terytorialnej Sojuszu Bezpiecznego Eurolandu przez BELAND, na wniosek rządu JAMPALII, władze Sojuszu podjęły decyzję o wydzieleniu komponentu lądowego do realizacji sojuszniczej operacji obronnej na terytorium JAMPALII i WISLANDII.

Do składu komponentu zostały wydzielone: dwa KZ sił zbrojnych SAMBII, dwa KZ EUROLANDU oraz 12 KZ WISLANDII.

12 Korpus Zmechanizowany - do 2 KWIETNIA bieżącego roku dokonał mobilizacyjnego rozwinięcia swoich wojsk, przeprowadził szkolenia zgrywające po mobilizacyjnym rozwinięciu zgodnie z wcześniej przygotowanymi planami. W dniu 23 KWIETNIA rozpoczął przemieszczenie do rejonu operacyjnego rozwinięcia zgodnie z planem sojuszniczej operacji obronnej.

Rejon operacyjnego rozwinięcia ORNETA, KĘTRZYN, MŁAWA, IŁAWA zajął do 20.00 2 MAJA.

2) SYTUACJA SZCZEGÓŁOWA

CZERWONI:

Celem działania przeciwnika jest aneksja spornego obszaru SAMBII oraz północno-wschodniego obszaru WISLANDI. Działania dyplomatyczne na arenie międzynarodowej, mniejszości narodowej oraz sił specjalnych nie przyniosły rezultatu. W tej sytuacji BELANDIA zdecydowała się na osiągnięcie zakładanego celu metodą siłową.

185

BELANDIA 28 KWIETNIA uderzeniem lotnictwa i wojsk lądowych rozpoczęła działania wojenne przekraczając granicę JAPALI i rozwijając operację zaczepną w kierunku zachodnim i północno-zachodnim. W sześciodniowej operacji zaczepnej rozbił siły JAPALI i zbliżył się do granic WISLANDI oraz SAMBII.

Czerwoni zamierzają, wprowadzając odwody operacyjne, kontynuować operację zaczepną przeciwko WISLANDII w kierunku WOŁKOWYŚK – MONKI – JE-TRZYN i GOŁDAP oraz na kierunku SAMBII: LIDA – MARIAMPOL.

Po kolejnych 7-miu dniach operacji zaczepnej na obszarze WISLANDII przeciwnik osiągnął rubież: ŁOMŻA – WYKOWO – BIAŁA PISKA – REGIELNICA. Zarząd osłaniając lewe skrzydło na rubieżach: południowej DĘBOWO – ŁAPY-ZABŁUDÓW oraz zachodniej: ORNETA – SZCZYTNO – ŁOMŻA rozwija operację zaczepną w kierunkach: zachodnim: STAWISKI – BARCZEWO – ORNETA oraz wschodnim: GRAJEWO – WEGORZEWO osiągnąć cel operacji.

NIEBIESCY:

- (1) 11DZ w dniu 04 MAJ przemieszcza się do pasa obrony: BORZYMY, L. NARTY, SZKODY, SŁABOWO gdzie do 110530 A MAJ osiągnie gotowość do obrony. Załamuje natarcie przeciwnika do linii "FROG" nie później niż 130600A MAJ. Zabezpiecza wyjście z walki sił ok. BZ / 5(EU)KZ po drogach nr 1 i 2. Od 130600A MAJ jest w gotowości do wykonania części sił przeciwuderzenia w celu opanowania obiektu "ECHO" i osłony lewego skrzydła 111DKPanc.
- (2) Dowódca dywizji zamierza w sposób zorganizowany i skryty zająć nakazany pas obrony dywizji, w którym osiągnąć gotowość do prowadzenia działań. Zwalając system rażenia dywizji z systemem zapór i niszczeń, działaniem odwodów specjalnych, manewrem sił i środków, utrzymując kluczowe obszary terenu, zdecydowanie osłabiając potencjał bojowy przeciwnika załamać jego natarcie do linii FROG. Zabezpieczyć wyjście z walki sił 5 (EU) KZ. Wykorzystując skutki uderzeń lotnictwa, śmigłowców bojowych, wojsk raketowych i artylerii, na sygnał części sił we współdziałaniu z sąsiadami wykonać uderzenie w celu opanowania obiektu "ECHO".

Walkę zamierza przeprowadzić w trzech fazach:

W fazie pierwszej:

Zajęcie pasa obrony i osiągnięcie gotowości do prowadzenia działań.

W fazie drugiej:

Prowadzenie obrony i załamanie natarcia przeciwnika na linii FROG.

W ETAPIE I:

Zabezpieczenie z wyjścia z walki części sił 5(EU) KZ / 1 BZ.

W ETAPIE II:

Walka z przeciwnikiem na linii CZARNA

W ETAPIE III:

Zatrzymanie przeciwnika przed linią „FROG”.

W fazie trzeciej: wykonanie kontrataku i opanowanie obiektu „ECHO”

Rejon kluczowy: SĘDTKI (EE6881), KIJEWO (EE7599), KALINOWO (FE7109).

Podział sił:

I rzut: 15BZ, 121BSP;

Odwód: 11BPanc bez bz;

Odwód przeciwdesantowy: bz/11 BPanc.

- (3) 121BSP na sygnał DROGA przemieszcza pododdziały brygady do rejonu obrony: pkt. 152,0 (EE6769), RAKOWO MAŁE (EE5381), płn. OLECKO (EE8700), BORZYNY (EE6411) po drodze Nr 1. Od linii HL organizuje pozycję przednią w celu zapewnienia wyjścia z walki pododdziałów 5KZ po drodze Nr 1. W przypadku włamania się przeciwnika manewrem sił i środków przechodzi do obrony na PL CZARNA, zatrzymuje jego natarcie stwarzając warunki do wykonania kontrataku odwodem dywizji w kierunku GĄSKI (EE9478), BORZYMY (FE6411) z rubieży POMIANY (EE9973), PUCHÓWKA (FE0476).
- (4) 11 BPanc – odwód Nr 1 na sygnał DROGA przemieszcza pododdziały do rejonu ześrodkowania SZCZECINOWO (EE7681), CHEŁCHY (EE8489), zach. OLECKO (EE9689), SULEJKI (EE8684) po drodze Nr 1. Na sygnał GARDA-1 wykonuje kontratak z rubieży Nr 1: POMIANY, PUCHÓWKA. Na sygnał GARDA-2 z rubieży Nr 2: skrzyżowanie dróg, pkt. 134,9. Na sygnał

182

CIOS kontratak z rubieży: pkt. 136,5 (EE7962), BARTOSZE (EE8365) lub z rubieży: ŻELKI (EE7221), LASKI (EE7774) w kierunku: ROGALE, GAJEWO w celu opanowania obiektu ECHO. Na sygnał GRZMOT-1 z rubieży Nr 1: PRZYKOPKA (EE9569), PUCHÓWKA (FE0476) lub do wyjścia na rubież ogniową Nr 2: NOWE GUTY (EE5759), pkt. 134,8 (EE7159). Na sygnał ZAPORA przechodzi całością sił do obrony na linii FROG.

bz/11 BPanc – OPDes na sygnał PARASOL we współdziałaniu z 2dplot zabezpiecza przemieszczenie sił głównych dywizji po drodze Nr 1, 2. Po przemieszczeniu zajmuje rejon ześrodkowania: CYBULKI (EE6879), KALTKI (EE7476), RADZIWIŁO (EE7076) i jest w gotowości do zwalczania w pasie obrony dywizji desantów przeciwnika.

3) skład stron:

a) Czerwoni:

W skład Sił Lądowych BELANDU wchodzi pięć korpusów armijnych – 2,3,4,6,7; KSSR (Korpus Sił Szybkiego Reagowania), MZU (Morskie Zgrupowanie uderzeniowe) oraz DWO (Dywizja Wsparcia Ogniowego).

W skład Sił Powietrznych wchodzi 26 i 86 AL., 6 MDNR, 318 MDL, 5BLMor, 526 CDLB.

b) Niebiescy:

W skład komponentu Lądowego Sił Lądowych Sojuszu Bezpiecznego Eurolandu zostały wydzielone: dwa 1, 2 KZ SAMBII, 3, 5 KZ EUROLANDU oraz 12 KZ WISLANDII. 12 KZ w składzie 11DZ, 111 DKPanc, 112 DZ, 116DZ, 16BDSz, 125BKPow, 11BA, 12pr, 169pplot, 11BSap, 11pdm, 15bchem, 11bwre, 11 i 12 brez., 149pśb, 156pśb, 110BLog.

4) etapy i przebieg ćwiczenia:

ETAP WSTĘPNY: Osiąganie wyższych stanów gotowości bojowej w MCzP

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

1. Wręczenie sytuacji wyjściowej na pierwszy dzień ćwiczenia.
2. Osiąganie alarmu w 13 batalionie dowodzenia.

3. Przegrupowanie się do rejonu alarmowego

Czas trwania etapu: 100730MAJ – 101500MAJ .

Rejon: Orzysz – Bemowo Piskie

ETAP I: Planowanie użycia 13 batalionu dowodzenia w działaniach obronnych brygady.

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

1. Otrzymanie rozkazu bojowego brygady.
2. Planowania użycia batalionu.
3. Stawianie zadań.

Czas trwania etapu: 101500MAJ – 101930MAJ

Rejon: Bemowo Piskie – Wierzbiny

ETAP II Organizowanie użycia batalionu dowodzenia w trakcie działań obronnych brygady. Dowodzenie batalionem dowodzenia w trakcie działań obronnych brygady.

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

1. Przegrupowanie się 13 bdow do rejonu rozwinięcia SD.
2. Rozwinięcie i eksploatacja GSD i TSD brygady.
3. Sprawdzenie ochrony i obrony SD.
4. Przemieszczenie stanowisk dowodzenia w czasie działań.

Czas trwania etapu: 101930MAJ – 120800MAJ .

Rejon: Bemowo Piskie – Wierzbiny

ETAP KOŃCOWY: Zakończenie ćwiczenia

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

1. Otrzymanie sygnału o zakończeniu ćwiczenia.
2. Przygotowanie do przegrupowania stanowisk dowodzenia i systemu łączności
3. Przegrupowanie się batalionu do MCzP.
4. Wstępne omówienie ćwiczenia.

5. Czas trwania etapu: 120800MAJ – 121500MAJ

Rejon: Wierzbiny

5) oczekiwany stan końcowy:

Cel ogólny ćwiczenia i cele szczegółowe dla dowództwa i dla ćwiczących wojsk zostały osiągnięte.

7. USTALENIA ORGANIZACYJNE:

1) zakres opracowywanej dokumentacji do ćwiczenia;

- a) Do ćwiczenia zostaną opracowane wszystkie dokumenty organizacyjne, sprawozdawcze i kierowania ćwiczeniem określone w dokumentach DD/7 i DD/7.1.1.
- b) w grupie dokumentów „dla ćwiczących” zostaną opracowane:
  - sytuacja wyjściowa na pierwszy dzień ćwiczenia;
  - rozkaz bojowy Dowódcy 13 BZ;

2) uczestnicy i termin przeprowadzenia rekonesansu rejonu ćwiczenia:

a) przedstawiciele 13 BZ:

- Dowódca 13 BZ;
- Szef Sztabu 13 BZ;
- Szef S-6.

b) Przedstawiciel OSPWL Bemowo Piskie;

d) Przedstawiciele 13 bdow.

3) zasady ochrony informacji o ćwiczeniu i zabezpieczenie rejonu ćwiczenia:

a) w zakresie ochrony informacji o ćwiczeniu:

Zaleca się nie rozpowszechnianie informacji o planowanym ćwiczeniu, jego miejscu, terminie, użytych siłach i środkach oraz tle taktycznym ćwiczenia.

b) ochrony i zabezpieczenia rejonu ćwiczenia:

W ćwiczącym sztabie mogą wziąć udział jedynie żołnierze, którzy posiadają poświadczenie bezpieczeństwa, oraz posiadają przeszkolenie z zakresu ochrony informacji niejawnych. Nie oznacza to jednak, że każdy żołnierz będzie miał dostęp do wszystkich informacji, obowiązywać będzie zasada wiedzy koniecznej. Żołnierz może pozyskiwać jedynie informacje niezbędne do wykonania zadania na określonym stanowisku.

Rejon ćwiczenia chroniony będzie przez wartę, a wejście na stanowiska dowodzenia odbywać się będzie na podstawie przepustek, które uczestnicy ćwiczenia są zobowiązani nosić w widoczny sposób na lewej kieszeni bluzy.

- c) organizacji szkoleń z zakresu przestrzegania zasad bezpieczeństwa (szkolenia ogólne i instruktaze stanowiskowe);

Przed rozpoczęciem ćwiczenia przeprowadzone zostanie szkolenie z zakresu ochrony informacji niejawnych, obiegu dokumentów, elektronicznego przetwarzania informacji niejawnych oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas ćwiczenia ze wszystkimi jego uczestnikami. Ponadto szef każdej komórki organizacyjnej (zespołu) jest zobowiązany do przeprowadzenia instruktażu z przestrzegania zasad bezpieczeństwa bezpośrednio na stanowisku pracy.

- d) kontaktów z mediami:

Do kontaktów z mediami upoważnieni są jedynie dowódcy i ich rzecznicy prasowi. W określonych przypadkach do kontaktu z mediami dowódcy mogą upoważnić innych żołnierzy.

- e) wizyty na SD:

Wszystkie zaproszone osoby muszą posiadać przepustkę uprawniającą do wejścia na SD. Zabrania się wprowadzania osób postronnych na SD.

131

4) organizacja szkoleń:

Szkolenie Kierownictwa Ćwiczenia, w tym rozjemców taktycznych, pozoracji pola walki i ćwiczących odbędzie się w miejscu prowadzenia ćwiczenia wg oddzielnego planu.

Szkolenie kierownictwa ćwiczenia i ćwiczących w zakresie:

1. Elementów koncepcji przeprowadzenia ćwiczenia;
2. Szczegółowej sytuacji operacyjno – taktycznej;
3. Zasad bezpieczeństwa.

CZAS: dn. 08.00 08.05.2006 r.

MIEJSCE: Bemowo Piskie

Obiekty OSPWL BEMOWO PISKIE.

8. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE I ADMINISTRACYJNE:

1) Liczba jednostek sprzętu planowana do udziału w ćwiczeniu:

D –ctwo 13 BZ	13 bdow	Inne podod- działy
2	52	13

2) Przydzielone limity paliw – w t.

	13 bdow	Inne pododdziały
ON	2,7	2
BS	1	0

3) szacunkowe koszty –

Za kierownictwo ćwiczenia		
Wyszczególnienie	Wartość	Uwagi
Koszty eksploatacji UiSW	1900 PLN	
Koszty utrzymania	2100 PLN	
Razem kierownictwo	4000 PLN	
Za 13 bdow i ćwiczące pododdziały	8000 PLN	
Koszty eksploatacji UiSW	19000 PLN	
Koszty zużytych śr. boj.	1000 PLN	
Koszty utrzymania	27000 PLN	
Razem	47000 PLN	
Ogółem koszty ćwiczenia	55000 PLN	

4) obsługa administracyjna.

Zabezpieczenie administracyjne dla Kierownictwa Ćwiczenia będzie wydzielonymi siłami 13 bdow w oparciu o środki techniczne.

- Kancelaria ćwiczebna Kierownictwa Ćwiczenia - na bazie 13 BZ.

9. SPRAWOZDAWCZOŚĆ Z ĆWICZENIA:

1) miejsce, czas i uczestnicy omówienia:

Omówienie Wstępne o godz.10.30 12.05.2006 r. Sala Odpraw KĆ na OSPWL.

Uczestnicy: Szefowie komórek Kierownictwa Ćwiczenia i ćwiczących.

Omówienie Szczegółowe godz. 10.00 12.05.2006 r w bl. Dowództwa 13 BZ

Uczestnicy: Szefowie komórek Kierownictwa Ćwiczenia, przedstawiciele: 13 bdown.

2) terminy składania sprawozdań:

1. Sprawozdanie wstępne - do.17.05.2006 r.

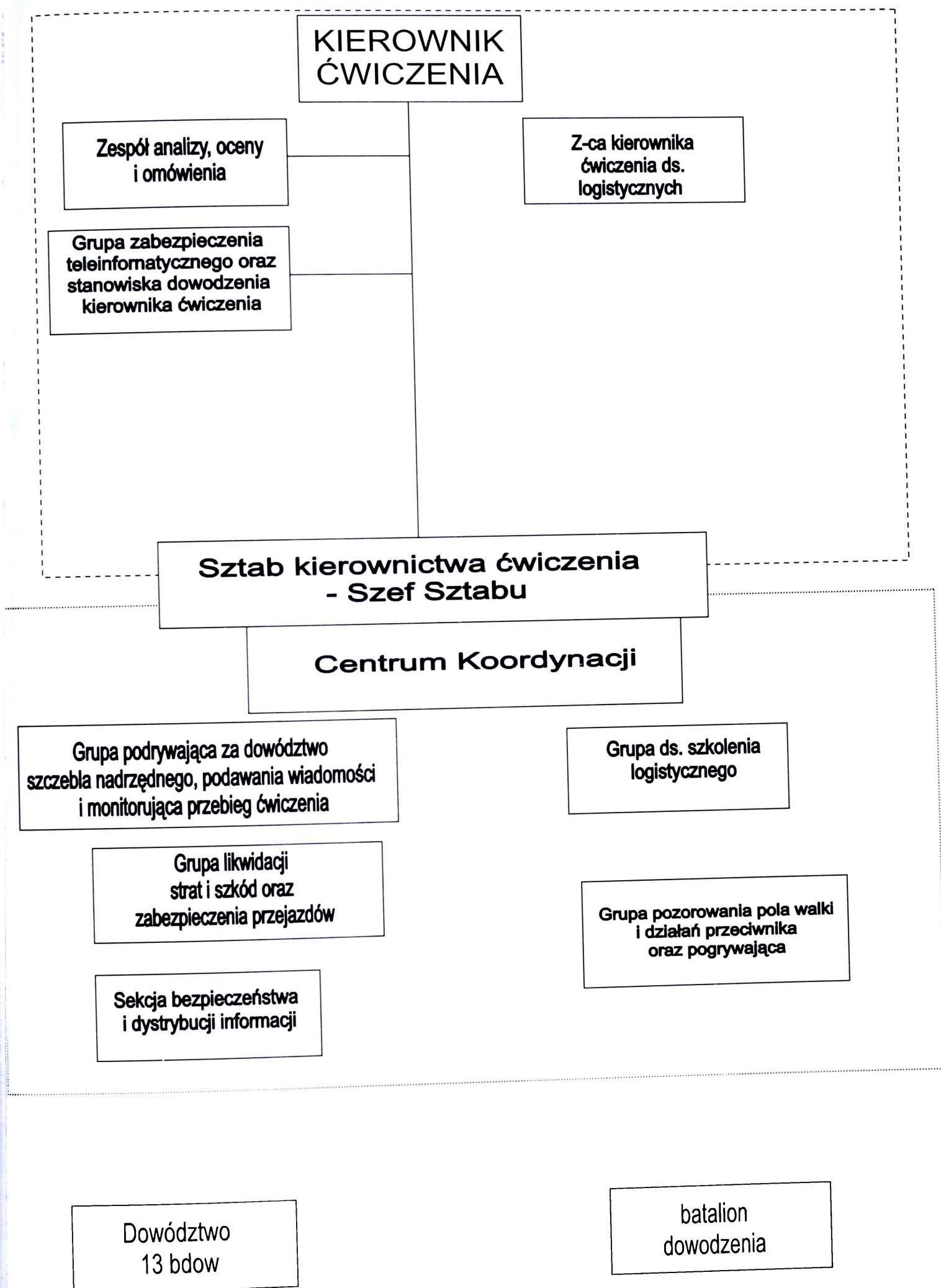
2. Sprawozdanie końcowe - do.31.05.2006r

Załączniki:

Zał. A – Schemat sytuacji operacyjnej (taktycznej) do ćwiczenia (oleat na folii)

Zał. B – Struktura organizacyjna kierownictwa ćwiczenia.

Załącznik B struktura kierownictwa ćwiczenia

195

KIEROWNIK ĆWICZENIA	DOWÓDCA 13 BZ
Zastępca kierownika ds. taktycznych	Szef sztabu kierownictwa ćwiczenia
	Szef sztabu 13 BZ
Zastępca kierownika ds. logistycznych	Szef logistyki 13 BZ
Zespół analizy, oceny i omówienia	Szef sekcji szkolenia
	Oficer sekcji szkolenia
Grupa zabezpieczenia teleinformatycznego i stanowiska dowodzenia KĆ	Oficer sekcji S-6
	Podoficer sekcji S-6
	Oficer sekcji S-4
Zastępca szefa sztabu	Szef centrum koordynacji
	Szef sekcji S-3
Grupa podgrywająca za dowództwo szczebla nadrzędnego, podawania wiadomości i monitorująca przebieg ćwiczenia	Szef sekcji S-6
	Oficer sekcji S-6
	Oficer sekcji S-6
Grupa pozorowania pola walki i działań przeciwnika oraz podgrywająca	Oficer sekcji S-2
	Oficer sekcji S-3
Grupa likwidacji strat i szkód oraz zabezpieczenia przejazdów	Szef sekcji materiałowej
	Oficer sekcji planowania
Grupa ds. szkolenia logistycznego	Szef sekcji S-4
	Oficer sekcji planowania logistyki
Sekcja bezpieczeństwa i dystrybucji informacji	Szef grupy bezpieczeństwa informacji
	Kancelista

196

Warszawa dnia ... .2006 r.

ROZKAZ ORGANIZACYJNY NR ...
DOWÓDCY 13 Brygady Zmechanizowanej z dnia ... .. 2006 r.

w sprawie przeprowadzenia ćwiczenia taktyczno – specjalnego 13 batalionu dowodzenia.

CZĘŚĆ INFORMACYJNA

Podstawa przeprowadzenia ćwiczenia.

„Plan zasadniczych przedsięwzięć 13 Brygady Zmechanizowanej na 2006 rok”;
Zamierzenia szkolenia operacyjno – taktycznego 13 Brygady Zmechanizowanej
w 2006 r.”;

„Program ćwiczeń 13 Brygady Zmechanizowanej na lata 2005 – 2007”.

Temat i termin przeprowadzenia ćwiczenia.

Temat ćwiczenia – „Działanie batalionu dowodzenia Brygady Zmechanizowanej”;

Ćwiczenie odbędzie się w terminie od 10.05.2006 do 12.05.2006 r. w czterech etapach.

Miejsce przeprowadzenia ćwiczenia.

Miejsce przeprowadzenia ćwiczenia – OSPWL BEMOWO PISKIE.

CZĘŚĆ ROZKAZUJĄCA

Skład kierownictwa ćwiczenia.

Kierownik Ćwiczenia – Dowódca 13 BZ;
Zastępca Kierownika Ćwiczenia ds. Taktycznych – Szef Sztabu 13 BZ;

Zastępca Kierownika Ćwiczenia ds. Logistycznych – oficer sekcji planowania logistyki;

Szef Sztabu Kierownictwa Ćwiczenia – Szef Sztabu 13 BZ.

Szczegółowy wykaz osób Kierownictwa Ćwiczenia oraz Sztabu Kierownictwa Ćwiczenia zawiera załącznik nr 2 koncepcji przeprowadzenia ćwiczenia..

197

Zadania dla Kierownictwa Ćwiczenia:

1) Szef Sztabu:

- a) w ćwiczeniu wystąpić w roli Szefa Sztabu Kierownictwa Ćwiczenia i zastępcy kierownika ćwiczenia ds. taktycznych;
- b) sprawować merytoryczny oraz metodyczny nadzór nad pracą zespołu autorskiego w celu przygotowania dokumentacji ćwiczenia, zgodnie z moimi wytycznymi, doktryną „Organizacja szkolenia dowództw i sztabów w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1)” oraz „Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1)”;
- c) sprawować nadzór nad opracowaniem dokumentacji i całością przedsięwzięć związanych z przygotowaniem, organizacją i rozwinięciem stanowiska Kierownictwa Ćwiczenia;
- d) koordynować praktyczne zabezpieczenie ćwiczenia w zakresie organizacji i przygotowania stanowisk pracy, funkcjonowania systemu łączności oraz informatycznego wspomaganie dowodzenia;
- e) w dniu 09.05.06 r. o godz. 07.00 zorganizować i dokonać przemieszczenia Kierownictwa Ćwiczenia do OSPWL BEMOWO PISKIE;
- f) w dniu 09.05.06 r. o godz. 08.00 zorganizować szkolenie Kierownictwa Ćwiczenia, w ramach którego między innymi przeprowadzić:
  - instruktaż bhp i ppoż. dla wszystkich uczestników szkolenia;
  - instruktaż w zakresie ochrony informacji niejawnych;
  - instruktaż w zakresie zabezpieczenia logistycznego (medycznego).
- g) określić zakres podległości służbowej i odpowiedzialności służby ochronnej w stosunku do osób funkcyjnych stanowiska dowodzenia Kierownictwa Ćwiczenia (Komendant i Oficer Dyżurny SD Kierownictwa Ćwiczenia).

2) Szef Szkolenia:

- a) przygotować skład zespołu ds. działań taktycznych do realizacji instrukcyjnych zadań zespołu oraz sprawować nadzór nad realizacją zadań przez ten zespół;

- b) wydzielić oficerów do obsady Kierownictwa Ćwiczenia, zgodnie z zakresem kompetencji, adekwatnie do moich ustaleń;
  - c) wykonać oznaczenia dla Kierownictwa Ćwiczenia zgodnie z instrukcją DD/7.1.1 – załącznik J (też instrukcji).
- 3) Szef Logistyki:
- a) wydzielić oficerów do obsady Kierownictwa Ćwiczenia, zgodnie z zakresem kompetencji, adekwatnie do moich ustaleń.
- 4) Pełnomocnik ds. Ochrony Informacji Niejawnych:
- a) zapewnić oraz nadzorować właściwe i zgodne z obowiązującymi przepisami zabezpieczenie ochrony informacji niejawnych oraz ich wymianę między ćwiczącymi;
  - b) w ramach szkolenia Kierownictwa Ćwiczenia przeprowadzić instruktaż w zakresie ochrony informacji niejawnych;
  - c) zorganizować kancelarię Kierownictwa Ćwiczenia przy sztabie kierownictwa ćwiczenia.

Sposób oznakowania kierownictwa ćwiczenia i strony przeciwnej (pozoracji):

- kierownictwo ćwiczenia – opaska koloru białego o szerokości 10 cm na lewym ramieniu;
- obserwatorzy – opaska koloru zielonego o szerokości 10 cm na lewym ramieniu;
- strona przeciwna (pozoracja) – opaska koloru jaskrawoczerwonego o szerokości 10 cm na lewym ramieniu;
- pojazdy – łatwo rozpoznawalne ukośne krzyże umieszczone na przedzie, górze, bokach i tyle pojazdu.

Skład ćwiczących i podporządkowanie ich na okres ćwiczenia:

- 1) batalion dowodzenia;
- 2) wydzielone siły z: 1 bz, 3 bcz, das, dplot kr, ksap, krem, kzaop;

Zadania przygotowawcze dla ćwiczących dowództw, sztabów i wojsk do udziału w ćwiczeniu.

Dowódca bdow:

- a) W przypadku awarii korzystać z pomocy organów remontowych stacjonarnej bazy remontowej oraz najbliższej jednostki wojskowej;

199

- b) Przeprowadzić szkolenie z przestrzegania warunków bhp i ppoż. dla grupy organizującej i zabezpieczającej pracę Kierownictwa Ćwiczenia;
- c) Do godz. 14.00 09.05.06 r. rozwinąć zaplanowany system łączności na potrzeby Kierownictwa Ćwiczenia;
- d) w celu zapewnienia prawidłowej pracy KĆ w zakresie działań taktycznych na OSPWL BEMOWO PISKIE należy wydzielić:
  - 1 samochód osobowo-terenowy i ZWD i ZWDz;
  - oznakować Punkt Kierowania KĆ;
  - dokonać oznaczeń na pojazdy;
  - wyposażyć dodatkowo – po 6 kpl. (opaski 2 szt. dla rozjemców terenowych, chorągiewki, latarki);
- e) do zabezpieczenia potrzeb transportowych Kierownictwa Ćwiczenia wyznaczyć autobus pasażerski.

Dowódca 1 bcz i 3 bcz:

- a) W przypadku awarii korzystać z pomocy organów remontowych stacjonarnej bazy remontowej oraz najbliższej jednostki wojskowej;
- b) W dniu 05.05.06 r. godz. 8.00 wydzielić siły i środki do rozwinięcia i zabezpieczenia pracy stanowiska Kierownictwa Ćwiczenia i zabezpieczenia pod względem logistycznym stanowiska Kierownictwa Ćwiczenia od 06.00 09.05 2006 r.
- c) Przeprowadzić szkolenie z przestrzegania warunków bhp i ppoż. dla grupy organizującej i zabezpieczającej pracę Kierownictwa Ćwiczenia;
- d) Zorganizować ochronę stanowiska Kierownictwa Ćwiczenia;
- e) Zapewnić środki transportowe dla obsady operacyjnej Kierownictwa Ćwiczenia;
- f) Do godz. 14.00 09.05.05r. rozwinąć zaplanowany system łączności na potrzeby Kierownictwa Ćwiczenia zgodnie z wytycznymi;
- g) do zabezpieczenia potrzeb transportowych Kierownictwa Ćwiczenia wyznaczyć po jednym samochodzie osobowo-terenowym.

Organizacja łączności, informatyki i ochrony informacji niejawnych.

- 1) Rozmieszczenie stanowisk dowodzenia:
  - Kierownictwo Ćwiczenia – Blok Szkolenia (budynek nr 180, I piętro);

- bdow – w I położeniu Blok Szkolenia (budynek nr 180, I piętro), w kolejnych położeniach – zgodnie z decyzją ćwiczącego dowódcy.
- 2) Szczegółową organizację systemu łączności i informatyki zawierają załączniki nr 2 i 3 (do pracy nie wykonano).

Ilość i rodzaj zużycia środków materialowych.

W celu zabezpieczenia ćwiczenia przydzielam limity paliw (t):

Lp.	Uczestnik	ON	BS	Uwagi
1.	KC	0.5		(t)
2.	bdow	2	1	(t)
3.	1 bz	0.3		(t)
4.	3 bcz	0.3		(t)
5.	das	0.3		(t)
6.	dplot	0.3		(t)
7.	ksap	0.3		(t)
8.	krem	0.3		(t)
9.	kzaop	0.5		(t)
10.	kr	0.2		(t)

Przedsięwzięcia zabezpieczenia logistycznego, w tym godła i skala wydawnictw topograficznych.

- 1) Zadania zabezpieczenia logistycznego polecam realizować następująco:
  - a) w zakresie wyżywienia:
    - żywienie Kierownictwa Ćwiczenia od obiadu w dniu 09.05.06 r.;
    - posiłki dla I i II zmiany Kierownictwa Ćwiczenia zorganizować na bazie PŻK w Bemowie Piskim;
    - żywienie dla żołnierzy służby zasadniczej i nadterminowej w oparciu o stołówkę żołnierską OSPWL BEMOWO PISKIE;
    - żywienie planować wg należności wyżywienia 020 + 40% oraz 110;
  - b) w zakresie zakwaterowania:
    - na bazie infrastruktury noclegowej w Bemowie Piskim zorganizować zakwaterowanie obsady Kierownictwa Ćwiczenia;

- na bazie koszarowej Komendy Poligonu zorganizować zakwaterowanie dla żołnierzy służby zasadniczej;
- c) w zakresie zabezpieczenia w MPS:
  - środki transportowe biorące udział w zabezpieczeniu ćwiczenia tankować w oparciu o organiczne siły i środki zaopatrzenia MPS na ogólnych zasadach;
- d) w zakresie zabezpieczenia technicznego:
  - remonty sprzętu w czasie przemieszczenia do rejonu ćwiczenia prowadzić w oparciu o organiczne siły i środki techniczne;
  - przeprowadzić stosowne szkolenie i instruktaże z dowódcami kolumn pojazdów oraz kierowcami na temat „Zachowanie warunków bezpieczeństwa podczas przemieszczenia się kolumn w trudnych warunkach atmosferycznych”.
- e) w zakresie zabezpieczenia medycznego:
  - utrzymywać w stałej gotowości siły i środki do prowadzenia działań ratowniczych;
  - I poziom zabezpieczenia medycznego realizować na bazie ambulatorium z izbą chorych w OSPWL Bemowie Piskim;
  - II poziom zabezpieczenia medycznego w oparciu o Szpital Wojskowy w Elku.
- f) w zakresie zabezpieczenia ppoż.:
  - utrzymywać w stałej gotowości siły i środki do prowadzenia działań ratowniczych;
  - utrzymywać w należyтым stanie użytkowym sprzęt pożarniczy, łączność alarmowania pożarowego oraz drogi dojazdowe;
  - dbać by sprzęt pożarniczy stanowiący zabezpieczenie obiektu był zawsze sprawny i gotowy do użytku.

2) Godła i skala map:

Mapa 1:50 000

N – 34 – 67 ABCD;	N – 34 – 68 ABCD;	N – 34 – 69 ABCD;
N – 34 – 79 ABCD;	N – 34 – 80 ABCD;	N – 34 – 81 ABCD;
N – 34 – 91 AB;	N – 34 – 92 AB;	N – 34 – 93 AB;

Sposoby zapobiegania stratom i szkodom oraz skład komisji do ich likwidacji.

1) **Szef Sztabu** zorganizować grupę likwidacji strat i szkód podlegającą szefowi sztabu Kierownictwa Ćwiczenia w następującym składzie:

- referent prawny (wg potrzeb),
- przedstawiciel pionu głównego księgowego (wg potrzeb),
- przedstawiciel szefa logistyki (xxxxxxxxxxxxxxxx),
- szef sztabu zgrupowania (xxxxxxxxxxxxxxxx),
- przedstawiciel WAK (xxxxxxxxxxxxxxxx),
- przedstawiciel bdow (wyznaczy dowódca bdow),
- przedstawiciel Komendy Poligonu.

2) **Szef Szkolenia** wydzielić przedstawiciela do grupy likwidacji strat i szkód ze składu zespołu ds. działań taktycznych.

Warunki bezpieczeństwa nieokreślone w regulaminach/instrukcjach.

Zapewnić warunki bezpieczeństwa zgodnie z obowiązującymi instrukcjami OSPWL BEMOWO PISKIE.

Termin i miejsce przeprowadzenia szkolenia kierownictwa ćwiczenia.

Szkolenie kierownictwa ćwiczenia i ćwiczących zostanie przeprowadzone w obiektach OSPWL BEMOWO PISKIE w dniu 09.05.06 r. w godz. 8.00 – 13.00.

Termin wręczenia ćwiczącym sytuacji taktycznej na pierwszy dzień ćwiczenia.

Sytuacja taktyczna na pierwszy dzień ćwiczenia zostanie wręczona ćwiczącym w dniu 10.05.06 r. o godz. 08.30.

Termin gotowości do ćwiczenia kierownictwa, ćwiczących dowództw i wojsk oraz systemów łączności.

- 1) Termin gotowości do ćwiczenia Kierownictwa Ćwiczenia do godz. 20.00 dnia 09.05.06 r.
- 2) Termin gotowości do ćwiczenia SD bdow i ćwiczących wyznaczonych sił do godz. 20.00 dnia 09.05.06 r.
- 3) Termin gotowości do ćwiczenia systemu łączności do godz. 18.00 dnia 09.05.06 r.

Ubiór i wyposażenie kierownictwa ćwiczenia:

- 1) Kierownictwo Ćwiczenia – ubiór polowy bez broni;
- 2) Ćwiczący – etatowe wyposażenie i oporządzenie.

Termin i miejsce omówienia ćwiczenia:

Omówienie ćwiczenia zostanie zorganizowane następująco:

- 1) Omówienie wstępne: godz. 10.30 dnia 12.05.06 r. w sali odpraw Kierownictwa Ćwiczenia w OSPWL BEMOWO PISKIE;
  - a) uczestnicy: szefowie komórek Kierownictwa Ćwiczenia i ćwiczących.
- 2) Omówienie szczegółowe: godz. 10.00 dnia 22.05.06 r. w sali konferencyjnej Klubu Żołnierskiego 13 Brygady Zmechanizowanej;
  - a) uczestnicy: szefowie komórek Kierownictwa Ćwiczenia, przedstawiciele oddziałów.
- 3) Terminy składania sprawozdań z ćwiczenia:
  - a) sprawozdanie wstępne – do dnia 17.05.06 r.
  - b) sprawozdanie końcowe – do dnia 31.05.06 r.

DOWÓDCA

13 BZ

Załączniki:

Wykonano w 1 egz.

Egz. nr 1 a/a.

Wykonał xxxxxxxxxxxxxxxx

Data .2007 r.

Część druga operacyjna

205

13 BRYGADA ZMECHANIZOWANA
SEKCJA OPERACYJNA S-3

**Sytuacja wyjściowa
na pierwszy dzień
ćwiczenia**

**ĆWICZENIA TAKTYCZNO – SPECJALNEGO
13 BATALIONU DOWODZENIA**

Warszawa
2007

I SYTUACJA OGÓLNA

1. CZERWONI

BELAND 28 kwietnia rozpoczął działania wojenne przekraczając granicę JAPALI. Rozwijając operacje zaczepne siłami 3, 4, 7 KA rozbił SZ JAPALI i w dniu 01 maja zbliżył się do granicy z WISLANDIĄ. W godzinach rannych przy silnym wsparciu lotniczym i radioelektronicznym przekroczył granice WISLANDI wykonując uderzenie w kierunku **BARANOWO-KUŹNICA** siłami 7KA oraz w kierunku **KAMIENKA-CZARNA BIAŁOSTOCKA**.

Aktualnie przeciwnik walczy na rubieży **SIERUSZOWICE- SOKÓŁKA**.

Celem działania przeciwnika prawdopodobnie będzie kontynuowanie natarcia w kierunku **BARANOWO-SUCHOWOLA-WĘGORZEWO**, opanowanie dogodnych rubieży terenowych prawdopodobnie w rejonie **GRAJEWO-AUGUSTÓW**, wprowadzenie odwodów celem spotęgowania uderzenia i opanowanie obiektu **GOŁDAP**.

Przeciwnik prawdopodobnie będzie wysadzał TDP w rejonach kluczowych. Wspierany będzie przez lotnictwo wojsk lądowych i śmigłowce bojowe i środki WRE. Siły powietrzne przeciwnika mogą w każdej chwili wykonać uderzenia, na maszerujące pododdziały zarówno w rejonie rozmieszczenia i szczególnie w rejonach kluczowych **SKOWITY, MRAŃGOWO, ZEWĄGI, OKARTOWO**.

GDR mogą wykonywać zasadzki na maszerujące wojska szczególnie w rejonach: **ZEWĄGI, OKARTOWO**.

2. NIEBIESCY

- a. 11DZ w dniu 04 MAJ przemieszcza się do pasa obrony: **BORZYMY, LERNARTY, SZKODY, SŁABOWO** gdzie do 110530 A MAJ osiągnie gotowość do obrony. Załamuje natarcie przeciwnika do linii "FROG" nie później niż 130600Z MAJ. Zabezpiecza wyjście z walki sił ok. BZ / 5(EU)KZ po drogach nr 1 i 2. Od 130600 MAJ jest w gotowości do wykonania czę-

ścią sił przeciwuderzenia w celu opanowania obiektu "ECHO" i osłony lewego skrzydła 111DKPanc.

- b. Dowódca dywizji zamierza w sposób zorganizowany i skryty zająć nakazany pas obrony dywizji, w którym osiągnąć gotowość do prowadzenia działań. Zespalać system rażenia dywizji z systemem zapór i niszczeń, działaniem odwodów specjalnych, manewrem sił i środków, utrzymując kluczowe obszary terenu, zdecydowanie osłabiając potencjał bojowy przeciwnika załamać jego natarcie do linii FROG. Zabezpieczyć wyjście z walki sił 5 (EU) KZ. Wykorzystując skutki uderzeń lotnictwa, śmigłowców bojowych, wojsk raketowych i artylerii, na sygnał częścią sił we współdziałaniu z sąsiadami wykonać uderzenie w celu opanowania obiektu "ECHO".

Walkę zamierza przeprowadzić w trzech fazach:

W fazie pierwszej:

Zajęcie pasa obrony i osiągnięcie gotowości do prowadzenia działań.

W fazie drugiej:

Prowadzenie obrony i załamanie natarcia przeciwnika na linii FROG.

W ETAPIE I:

Zabezpieczenie z wyjścia z walki części sił 5(EU) KZ / 1 BZ.

W ETAPIE II:

Walka z przeciwnikiem na linii czarna

W ETAPIE III

Zatrzymanie przeciwnika przed linią „FROG”

W fazie trzeciej: wykonanie kontrataku i opanowanie obiektu „ECHO”

II**SYTUACJA SZCZEGÓŁOWA****CZERWONI**

Celem działania przeciwnika będzie aneksja terytorium zamieszkałego przez mniejszości narodowe BELANDU.

Aktualnie przeciwnik walczy na rubieży: 7KA SIERUSZKOWICE FE6650 – SOKÓLKA FE 6720, na prawym skrzydle 29DPanc, na lewym 44DZ; 4KA PLANTECZKA FE6413 – CZARNA BIAŁOSTOCKA FE5208 – KŁODNO FD6593, na prawym skrzydle 53DZ na lewym 20BZ.

Nasiliły się loty rozpoznawcze i lotnictwa uderzeniowego na zgrupowania wojsk. Działania grup dywersyjno rozpoznawczych na spornym terenie nasiliły się. Występują protesty mniejszości narodowych w terenie spornym.

NIEBIESCY

. Brygada otrzymała rozkaz do przemieszczenia się do rejonu działań. Sztab brygady prowadzi planowanie przemieszczenia i prowadzenia obrony w nakazanym rejonie Dowódca Brygady wydał zarządzenie przygotowawcze, w którym określił przyszłe zadanie brygady.

Na sygnał droga wykonać marsz po drodze nr 2 i zająć rejon obrony. Rozbudować pod względem inżynieryjnym i osiągnąć gotowość bojową do obrony. Zorganizować pozycje przednia i zabezpieczyć wyjście z walki oraz przemieszczenie części sił 5KZ. Bronić nakazanego rejonu obrony nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku SZCZUCYN, ORZYSZ, we współdziałaniu z 121 BSP dążyć do załamania natarcia przeciwnika.

13 BZ po mobilizacyjnym rozwinięciu i przeprowadzeniu szkolenia zgrywającego znajduje się w rejonie ześrodkowania.

III

SYTUACJA RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH

I RODZAJÓW WOJSK

1. Sytuacja rozpoznawcza

Wzrosła częstotliwość lotów samolotów rozpoznawczych, nasiliły się akty sabotażu w rejonie przyszłych działań, zauważono wzrostem zainteresowania obiektami ważnymi dla gospodarki

Wzrosło ilość zakłócanych częstotliwości w paśmie KF.

2. Sytuacja wojsk raketowych i artylerii – nie

3. Sytuacja wojsk obrony przeciw lotniczej – nie dotyczy

4. Sytuacja wojsk inżynierskich – nie dotyczy.

5. Sytuacja wojsk chemicznych

W dotychczasowych działaniach wojsk BIELANDU nie stosowały BMR. Jednakże z uwagi na fakt posiadania przez nich broni chemicznej nie można wykluczyć jej użycia. Ich wojska utrzymują wysoka dyscyplinę w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia i są dobrze przygotowani do działań w warunkach skażeń. Na terenie przyszłych działań znajdują się obiekty przemysłowe z TŚP..

6. Sytuacja łączności i informatyki.

- 1). Podczas mobilizacyjnego rozwinięcia wykorzystywana była głównie łączność systemu stacjonarnego. W celu zapewnienia ciągłości dowodzenia pododdziałami brygady łączność stacjonarną wzmocniono środkami polowymi organizując łączność w następujących sieciach i kierunkach:
  - Dowodzenia 13BZ;
  - Sztabu 13 BZ, sieci są uruchomione i pracują na dyżurnym odbiorze.
- 2). Sekcja Wsparcia Dowodzenia i Łączności 13 BZ jest ukończona do etatu wojennego.
- 3). 13 bdow zakończył mobilizacyjne rozwinięcie i jest ukończony w 100% do etatu „W”. Jego pododdziały realizują szkolenie po mobilizacyjnym rozwinięciu skupiając główny wysiłek na zgrywaniu pododdziałów zgodnie z wojennym przeznaczeniem. Pododdziały batalionu realizują następujące zadania:

- 1 i 2 plł doskonalili rozwijanie i eksploatację węzłów łączności GSD i TSD Brygady, ponadto pododdziały te zapewniają łączność z dowódcą i sztabem 11 DZ oraz dowódcami i sztabami pododdziałów brygady;
- koirr prowadzi szkolenie z zakresu rozwijania i organizacji zabezpieczenia bojowego SD i TSD dywizji;
- pododdziały logistyczne realizują zadania zabezpieczenia logistycznego batalionu.

Radiolinia w jednym RWL-C jest uszkodzona i będzie naprawiona za 24 godzin.

Dowódca batalionu jest w stanie przygotować batalion do realizacji zadań zgodnie z wojennym przeznaczeniem w nakazanym terminie.

- 4). Batalion uczestniczył w zgrywaniu systemu dowodzenia i łączności brygady i jest przygotowany do udziału w zgrywaniu pododdziałów batalionu w ramach ćwiczenia kompleksowego batalionu.

Stan zapasów środków materiałowych zgodny z tabelami należności

7. Sytuacja wojsk obrony terytorialnej – nie dotyczy

IV

DANE DODATKOWE

1. Warunki atmosferyczne jak w dniu ćwiczenia.
2. Wyposażenie do ćwiczenia:
  - a. Etatowa broń i wyposażenie

V

PRACA DO WYKONANIA

1. Zapoznać się z sytuacją, dokonać analizy sytuacji;
2. Nanieść sytuację wyjściową na mapę;
3. być w gotowości do realizacji zadania;
4. Pobrać mapy rejonu ćwiczenia zgodnie z godłami poniżej

Mapa 1:50000 Seria M755 wydanie I OTSG WP Arkusze:

N - 34 – 65CD, 66CD, 67CD, 68CD, 69CD, 77ABCD, 78ABCD, 79ABCD,
80ABCD, 81ABCD, 82ABCD, 89ABCD, 90ABCD, 91ABCD, 92ABCD,
93ABCD, 94ABCD, 101ABCD, 102ABCD, 103ABCD, 104ABCD, 105ABCD,
106ABCD

211

5. Przygotować SOP-y i dokumenty do planowania systemu łączności brygady;
6. Sprawdzić wyposażenie żołnierzy biorących udział w ćwiczeniu;
7. Sprawdzić sprawność sprzętu biorący udział w ćwiczeniu;
8. Gotowość do działania 100700MAJ

ZALACZNIKI

1. Położenie wojsk na 040000MAJ (oleat na folii)

KIEROWNIK ĆWICZENIA

Egzemplarz nr ..... z ..... eg-
zemplarzy
13BZ
BISKUPIEC (DE9668)
020700AMAJ06

ROZKAZ BOJOWY Nr 1 13BZ

Dokumenty odniesienia:

Rozkaz bojowy Nr 1 Dowódcy 11DZ.

Mapa 1:50000 Seria M755 wydanie1 OTSG WP Arkusze:

N - 34 – 65CD, 66CD, 67CD, 68CD, 69CD, 77ABCD, 78ABCD, 79ABCD,
80ABCD, 81ABCD, 82ABCD, 89ABCD, 90ABCD, 91ABCD,
92ABCD, 93ABCD, 94ABCD, 101ABCD, 102ABCD, 103ABCD,
104ABCD, 105ABCD, 106ABCD

Strefa czasowa: ALFA.

Podział sił.

Patrz Załącznik E – PODZIAŁ SIŁ

1. SYTUACJA.

a. Przeciwnik.

Patrz Załącznik D - ROZPOZNANIE

b. Wojska własne.

- (5) 11DZ w dniu 04 MAJ przemieszcza się do pasa obrony: BORZYMY, LENARTY, SZKODY, SŁABOWO gdzie do 110530AMAJ osiągnie gotowość do obrony. Załamuje natarcie przeciwnika do linii "FROG" nie później niż 120600AMAJ. Zabezpiecza wyjście z walki sił ok. BZ / 5(EU)KZ po drogach nr 1 i 2. Od 120600AMAJ jest w gotowości do wykonania częścią sił przeciwuderzenia w celu opanowania obiektu "ECHO" i osłony lewego skrzydła 111DKPanc.
- (6) Dowódca dywizji zamierza w sposób zorganizowany i skryty zająć nakazany pas obrony dywizji, w którym osiągnąć gotowość do prowadzenia działań. Zespalać system rażenia dywizji z systemem zapór i niszczeń, działaniem odwodów specjalnych, manewrem sił i środków, utrzymując kluczowe obszary terenu, zdecydowanie

osłabiając potencjał bojowy przeciwnika załamać jego natarcie do linii FROG. Zabezpieczyć wyjście z walki sił 5 (EU) KZ. Wykorzystując skutki uderzeń lotnictwa, śmigłowców bojowych, wojsk raketowych i artylerii na sygnał częścią sił we współdziałaniu z sąsiadami wykonać uderzenia w celu opanowania obiektu "ECHO".

Walkę zamierza przeprowadzić w trzech fazach:

W fazie pierwszej: zajęcie pasa obrony i osiągnięcie gotowości do prowadzenia działań.

W fazie drugiej: prowadzenie obrony i załamanie natarcia przeciwnika do linii „FROG”.

W ETAPIE I:

1. Zabezpieczenie wyjścia z walki części sił 5(EU) KZ / około 1BZ/.

W ETAPIE II:

1. Walka z przeciwnikiem na linii „CZARNA”.

W ETAPIE III:

1. Zatrzymanie przeciwnika przed linią "FROG".

W fazie trzeciej: wykonanie kontrataku i opanowanie obiektu „ECHO”

Rejon kluczowy: SĘDTKI (EE6881), KIJEWÓ (EE7599), KALINÓWO (FE7109).

Podział sił:

I rzut:, 13BZ 121BSP

Odwód: 11BPanc bez bz

Odwód przeciwdesantowy: bz/11 BPanc.

- (7) 121BSP na sygnał DROGA przemieszcza pododdziały brygady do rejonu obrony: pkt. 152,0 (EE6769), RAKÓWO MAŁE (EE5381), ptn. OLECKO (EE8700), BORZYNY (EE6411) po drodze Nr 1. Od linii HL organizuje pozycję przednią w celu zapewnienia wyjścia z walki pododdziałów 5KZ po drodze Nr 1. W przypadku włamania się przeciwnika manewrem sił i środków przechodzi do obrony na PL CZARNA, zatrzymuje jego natarcie stwarzając warunki do wykonania kontrataku odwodem dywizji w kierunku GAŃSKI (EE9478), BORZYMY (FE6411) z rubieży POMIANY (EE9973), PUCHÓWKA (FE0476).
- (8) 11 Bpanc – odwód Nr 1 na sygnał DROGA przemieszcza pododdziały do rejonu ześrodkowania SZCZECINÓWO (EE7681), CHEŁCHY

(EE8489), zach. OLECKO (EE9689), SULEJKI (EE8684) po drodze Nr 1.

Na sygnał GARDA-1 wykonuje kontratak z rubieży Nr 1: POMIANY, PUCHÓWKA.

Na sygnał GARDA-2 z rubieży Nr 2: skrzyżowanie dróg, pkt. 134,9.

Na sygnał CIOS kontratak z rubieży: pkt. 136,5 (EE7962), BARTOSZE (EE8365) lub z rubieży: ŻELKI (EE7221), LASKI (EE7774) w kierunku: ROGALE, GRAJEWO w celu opanowania obiektu ECHO.

Na sygnał GRZMOT-1 z rubieży Nr 1: PRZYKOPKA (EE9569), PUCHÓWKA (FE0476) lub do wyjścia na rubież ogniową Nr 2: NOWE GUTY (EE5759), pkt. 134,8 (EE7159). Na sygnał ZAPORA przechodzi całością sił do obrony na linii FROG.

- (9) bz/11 BPanc – OPDes na sygnał PARASOL we współdziałaniu z 2dplot zabezpiecza przemieszczenie sił głównych dywizji po drodze Nr 1, 2. Po przemieszczeniu zajmuje rejon ześrodkowania: CYBULKI (EE6879), KALTKI (EE7476), RADZIE (EE7076) i jest w gotowości do zwalczania w pasie obrony dywizji desantów przeciwnika.

c. Zmiany w podporządkowaniu.

Na czas prowadzenia obrony 1plsap do 1bcz.

Na czas przemieszczenia wydzielić 3drsk do składu awangardy.

2. ZADANIE.

Na sygnał DROGA wykonać marsz po drodze Nr 2 i zająć rejon obrony: MIKOŁAJKI (EE3961), SZKODY (EE6937), pkt. 152,0 (EE6769), RAKOWO MAŁE (EE5381). Rozbudować go pod względem inżynieryjnym i osiągnąć gotowość do obrony. Zorganizować pozycję przednią, zabezpieczyć wyjście z walki oraz przemieszczenie części sił 5KZ. Bronić nakazanego rejonu obrony, nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku SZCZUCZYN, ORZYSZ. We współdziałaniu ze 121BSP dążyć do załamania natarcia przeciwnika przed PL FEBA.

W wypadku włamania się przeciwnika w głąb ugrupowania brygady, uporczywą obroną ostatecznie załamać jego natarcie na PL CZARNA i stworzyć dogodne warunki do wykonania kontrataku odwodu dywizji z rubieży Nr 2 w kierunku ORZYSZ, BIAŁA PISKA. Częścią sił być w gotowości do wykonania uderzenia we współdziałaniu z odwodem dywizji.

Na sygnał SKOK być w gotowości do zajęcia kolejnych rubieży by ostatecznie załamać natarcie przeciwnika na PL FROG. Być w gotowości na sygnał przejść do odwodu dywizji.

Od 030800A MAJ wydzielić brygadę jako awangardę na drodze Nr 2, którą przyjąć w podporządkowanie po zejściu z drogi marszu MIKOSZE (EE6163). Przyjąć batalionu w aktualnym rejonie rozmieszczenia.

3. REALIZACJA.

a. Zamiar działania.

(1) Myśl przewodnia:

Wejść do nakazanego rejonu obrony, rozbudować go pod względem inżynieryjnym i osiągnąć gotowość do obrony do 110530 MAJ.

Ogniem artylerii, śmigłowców bojowych, pododdziałów pierwszego rzutu oraz sił na pozycji przedniej zabezpieczyć wyjście z walki części sił pododdziałów 5KZ od linii przejścia odpowiedzialności.

Bronić nakazanego rejonu obrony i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku DMUSY (EE7843), SZYMOWKA (EE4271), dążyć do zatrzymania natarcia przeciwnika na PL FEBA. W wypadku włamania się przeciwnika w rejon ugrupowania brygady, ostatecznie załamać natarcie przeciwnika na PL CZARNA i zabezpieczyć wejście do walki odwodu dywizji. Częścią sił być w gotowości do wykonania uderzenia z odwodem dywizji.

Na sygnał skok przejść na PL FROG gdzie ostatecznie załamać natarcie przeciwnika.

Stan końcowy - Siły przeciwnika w rejonie włamania zniszczone, przedni skraj obrony odtworzony, brygada w gotowości do działania jako odwód dywizji.

(2) Zamiar

Faza I:

Przemieścić się z rejonu ześrodkowania po jednej drodze marszu i zająć rejon obrony, rozbudować rejon obrony pod względem inżynieryjnym i osiągnąć gotowość do obrony.

Faza II:

Prowadzić obronę i załamać natarcie przeciwnika w trzech etapach:

W etapie I – zabezpieczyć wyjście z walki pododdziałów 5KZ. Wykorzystując ogień artylerii oraz pododdziałów na pozycji przedniej nie dopuścić do niespodziewanego uderzenia przeciwnika w rejon obrony brygady, we współdziałaniu z pododdziałami 121BSP dążyć do załamania natarcia przeciwnika przed FEBA.

W etapie II – w wypadku włamania się przeciwnika w rejon kompanijnych punktów oporu, kontratakami odwodu rozbić przeciwnika w rejonie włamania i odtworzyć przednią linię obrony.

W etapie III – na sygnał SKOK przechodząc w kolejne rubieże ogniowe ostatecznie załamać natarcie przeciwnika na PL FROG.

Być w gotowości do działania jako odwód dywizji.

(3) Główny wysięk obrony.

pkt. 132,4 (EE6554), pkt. 137,8 (EE6555), skrzyżowanie dróg KOŚCIELISKO (EE6456).

(4) Podział sił.

Pozycja przednia: kcz/3bcz

I rzut: 1bz z 8das, 2bplot, 3 plwo, na czas marszu z 3drrskaż, bppanc.

2bz z 3bplot, 1plwo i 1plsap

Odwód 3bcz bez kcz

(5) Priorytety wykorzystania sił i środków wsparcia i zabezpieczenia działań.

Priorytet OPL

Faza I- osłona pododdziałów brygady w czasie wychodzenia z rejonu ześrodkowania, na srodze marszu oraz podczas zajmowania i organizowania działań obronnych.

Faza II- osłona pierwszorzutowych pododdziałów prowadzących działania obronne na kolejnych rubieżach oraz SD I TSD

Faza III- osłona przeciwlotnicza 3 bcz wychodzącego do kontrataku.

Priorytet wsparcia inżynieryjnego

W fazie I:

(a) na wsparciu mobilności wojsk podczas przemieszczenia;

(b) na realizacji systemu zapór w rejonie obrony brygady oraz rozbudowie fortyfikacyjnej terenu;

W fazie II:

W etapie I:

- (a) Zabezpieczeniu bezkolizyjnego przejścia przez ugrupowania brygady (wyjścia z walki), pokonania zapór przez pododdziały 5KZ;

W etapie II:

- (a) prowadzeniu rozpoznania inżynierskiego i kierunków włamania sił przeciwnika;
- (b) na opóźnianiu natarcia przeciwnika przy użyciu GMiN;
- (c) na minowaniu manewrowym w toku prowadzenia obrony;
- (d) na budowie zapór inżynierskich na faktycznym kierunku włamania sił przeciwnika;

W etapie III:

- (a) dalszym pogłębianiu systemu zapór inżynierskich;
- (b) zapewnieniu bezkolizyjnego przejścia pododdziałów na linię „FROG”

W fazie III:

- (a) na zabezpieczeniu mobilności wejścia do kontrataku odwodu dywizji i zabezpieczeniu inżynierskim kontratakujących pododdziałów 13 BZ:

Pozostałe: patrz załącznik EE (dotyczący zabezpieczenia inżynierskiego)

Priorytet OPBMR

W fazie I: rozpoznanie skażeń drogi marszu oraz rejonów przeznaczonych do rozwinięcia stanowisk dowodzenia ze szczególnym uwzględnieniem SD i TSD brygady.

W fazie II i III: prowadzenie rozpoznania skażeń na rzecz SD i TSD, utrzymanie w ciągłej sprawności systemu alarmowania i ostrzegania o uderzeniach BMR (POSK, PO).

W zakresie likwidacji skażeń – utrzymanie w gotowości drlsk do dowozu odkażalnika na pododdziałowe punkty likwidacji skażeń oraz prowadzenia likwidacji skażeń w ugrupowaniu bojowym pododdziałów artylerii.

Priorytet rozpoznania

Rozpoznanie ugrupowania, kierunku i czasu podejścia sił walczących w pierwszym rzucie. Rozpoznanie kierunków i czasu podejścia odwodów od linii HL. Posiadać i utrzymywać odwód rozpoznawczy w sile plu-

tonu.

Priorytet wsparcia ogniowego

Artyleria organiczna, przydzielona - 3das/11pa oraz realizująca zadania wzmocnienia ogniem – dar/11pa priorytet wsparcia ogniowego skupić w centrum obrony brygady z zadaniem wzbronienia podejścia sił przeciwnika do linii obrony, utrudnić i zdeorganizować rozwinięcie jego sił do ataku, wzbronić atak i manewr sił przeciwnika ze skrzydeł i z głębi, nie dopuścić do wykonania przejść w polach minowych, a w wypadku wykonania przejścia razić przeciwnika w rejonie włamania, utrzymać ciągłość i elastyczność wsparcia zachowując potencjał ogniowy do wsparcia własnych kontrataków.

b. Zadania dla ogólnowojskowych elementów ugrupowania bojowego.

(1) Pierwszy rzut:

2bz z 3bplot, 1plwo i 1plsap na sygnał DROGA I przemieścić się z zajmowanego rejonu ześrodkowania po drodze: BORKI WIELKIE (EE0465), MRĄGOWO (EE2068), BARANOWO (EE2964), MIKOŁAJKI (EE3862), WĘŻOWO (EE2964) do rejonu poprawy położenia: SZWEJKÓWKO (EE595555), GAUDYNEK (EE 5757). Czas gotowości do przemieszczenia osiągnąć do 032400AMAJ. Punkt wyjściowy przekroczyć czołem kolumny w S+0,38, ogonem w S+0,56. Punkt kontrolny przekroczyć czołem kolumny w S+0,53, ogonem w S+1,11. Punkt zejścia przekroczyć czołem kolumny w S+2,17, ogonem S+2,35. Rejon poprawy położenia zająć do S+4,11. Przejść do obrony w rejonie rampa kolejowa w miejscowości ORZYSZ (EE 6160) - 500 m pld pkt. 137,8 (EE 6555) CZARNE (EE 6668) - leśniczówka LIPINY (EE 7660). Współdziałając z 1bz oraz bz 121 BSP nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku BEMOWO PISKIE (EE6954) - ORZYSZ (EE 6266).

W wypadku włamania się przeciwnika w kompanijne punkty oporu obroną na rubieżach ryglowych ostatecznie załamać jego natarcie i zabezpieczyć wejście do walki odwodu dywizji z rubieży droga asfaltowa (EE 689587) w kierunku WIERZBINY (EE 6460) - BEMOWO PISKIE (EE 6954). Na sygnał SKOK przejść na PL FROG gdzie we współdziałaniu z 3bcz ostatecznie załamać natarcie przeciwnika. Goto-

wość do obrony 110530. Gotowość systemu ognia 102100 MAJ, gotowość rozbudowy fortyfikacyjnej 110400 MAJ

1bz z 8das, 2bplot, 3 plwo, na czas marszu z 3drkskaż do 03080AMAJ, wejść w podporządkowanie dowódcy 11 DZ jako awangarda 11DZ po drodze Nr 2. Po przekroczeniu OKARTOWO (EE 5662) przejść w podporządkowanie dowódcy 13 BZ. Zająć rejon poprawy położenia pkt (EE 561551), ROSTKI (EE 5853), ptn. J. GŁĘBÓWKO (EE 5550). Czas gotowości do przemieszczenia osiągnąć do 032400 MAJ. Rejon poprawy położenia zająć do S+4,28. Przejść do obrony w rejonie: zach. PISZ (EE 5243) - ST. GUTY (EE 6040), rampa kolejowa ORZYSZ (EE 6160) - 500 m pld pkt. 137,8 (EE 6555). We współdziałaniu z 1bz oraz bz 12/112 nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku DMUSY (EE 7844), NOWE GUTY (EE 5658). W wypadku włamania się przeciwnika w kompanijne punkty oporu obroną na rubieżach ryglowych ostatecznie załamać natarcie przeciwnika na PL CZARNA. Gotowość do obrony 110530. Gotowość systemu ognia 102100AMAJ, gotowość rozbudowy fortyfikacyjnej 110400AMAJ.

(2) Odwód ogólnowojskowy:

3bcz bez kcz z rejonu wyjściowego wykonać marsz na sygnał DROGA I za das po drodze BORKI WIELKIE, SORKWITY, MRĄGOWO, MIKOŁAJKI, OKARTOWO. Zająć rejon ześrodkowania 1,5 km wsch. OKARTOWO TARTAK, MIKOSZE, zach. stacja kolejowa ORZYSZ, SZWEJKOWO. Odtworzyć zdolność bojową do 042330AMAJ. Wydzielić kompanię czołgów do działania na pozycji przedniej brygady od HL SZKODY, RAKOWO MAŁE, leśniczówka LIPINY, STARE GUTY. Podporządkowanie kompanii - Dowódcy brygady. Być w gotowości do wykonania kontrataku na sygnał KLIN z rubieży SZWEJKOWSKIE WZGÓRZA, skrz, kwartałów (EE 248247) w kierunku ŚWIERKÓWKA, KOŚCIELISKO celem odtworzenia przedniego skraju obrony w S+1,0 lub do wyjścia na sygnał SZTYLET 1 na rubież ogniową Nr 1 wzg. 133,5, 500 m wsch wzg. 127,2 w S+1,10 lub na sygnał SZTYLET 2 na rubież Nr 2 skrz. dróg, wzg. 133,9 S+0,42 z której zabezpieczyć wprowadzenie do walki odwodu Dowódcy dywizji 13 BZ. Gotowość do obrony 110530. Gotowość systemu ognia 102100AMAJ, gotowość roz-

ĆWICZEBNE-JAWNE

budowy fortyfikacyjnej 110400AMAJ.

kc/3bcz zorganizować obronę plutonowymi punktami oporu na linii HL. Zabezpieczyć wyjście z walki części pododdziałów BZ/5KZ. Prowadząc obronę manewrową od linii HL do FEBA rozpoznać działanie przeciwnika, powstrzymać i ukierunkować działanie przeciwnika w rejon głównego wysiłku obrony brygady pkt. 137,8, pkt. 127,9, pkt. 128,8. Na sygnał BRAVO wyjść z walki przemieścić się do rejonu GRZEGORZRE, pkt. 129,7 SZWEJKÓWKO i przejść w podporządkowanie dowódcy 3bcz. Odtworzyć zdolność bojową.

c. **Zadania dla wspierających elementów ugrupowania bojowego.**

8das

Wsparcie ogniowe walki obronnej brygady realizować w trzech okresach:

- (1) W OOA główny wysiłek skupić na rażeniu siły żywej i środków ogniowych przeciwnika. Nie dopuszczać do wykonania przez przeciwnika przejść w polach minowych, a w wypadku ich wykonania zwalczać go podczas ich pokonywania.
- (2) W OWwBG wzbraniać natarcie przeciwnika i jego manewr w stronę skrzydeł wykonując ognie zaporowe i ześrodkowane, izolować rejon włamania wzbraniając podejście i rozwinięcie odwodów przeciwnika, osłaniać skrzydła i luki, kanalizować i dezorganizować ruch przeciwnika.
- (3) W OWK zwalczać środki ogniowe przeciwnika, obezwładniać przeciwnika w rejonach i na rubieżach obrony, dezorganizować system dowodzenia i rozpoznania, osłaniać skrzydła i luki między pododdziałami, wzbraniać manewr sił przeciwnika, osłaniać ogniem opanowane rubieże.
- (4) Załącznik kk do Rozkazu Bojowego nr 1 Dowódcy 13 BZ

13das

- (1) W OOA główny wysiłek skupić na rażeniu siły żywej i środków ogniowych przeciwnika. Nie dopuszczać do wykonania przez przeciwnika przejść w polach minowych, a w wypadku ich wykonania zwalczać go podczas ich pokonywania.

- (2) W OWwBG wzbraniać natarcie przeciwnika i jego manewr w stron skrzydeł wykonując ognie zaporowe i ześrodkowane, izolować rejon włamania wzbraniając podejście i rozwinięcie odwodów przeciwnika, osłaniać skrzydła i luki, kanalizować i dezorganizować ruch przeciwnika.
- (3) W OWK zwalczać środki ogniowe przeciwnika, obezwładniać przeciwnika w rejonach i na rubieżach obrony, dezorganizować system dowodzenia i rozpoznania, osłaniać skrzydła i luki między pododdziałami, wzbraniać manewr sił przeciwnika, osłaniać ognier opanowane rubieże.
- (4) Załącznik kk do Rozkazu Bojowego nr 1 Dowódcy 13 BZ.

6bplot

We współdziałaniu z 115 pplot oraz sąsiadami zapewnić skuteczną osłonę przeciwlotniczą elementom ugrupowania bojowego brygady w czasie wyjścia z rejonu ześrodkowania, przemieszczenia i przekraczania przesmyków międzyjeziornych MRAĞOWO, MIKOŁAJKI, OKARTOWO, zajmowania i organizacji rejonu obrony oraz niedopuszczyć do zadania strat pododdziałom brygady oraz umożliwienie wykonania stojących przed nimi zadań we wszystkich etapach walki.

Zorganizować pozorne stanowisko ogniowe w rejonie dplot oraz dwie zasadzki przeciwlotnicze w rejonie BARTOSZE (EE8365) i wzgórze 136,5 (EE7962). Na sygnał OSA w S+5.00 zorganizować pododdział wędrowny w rejonie ROSTKI (EE5951), wzg. 130,5 (EE6451), SZWEJKOWSKIE WZGÓRZA (EE5954).

13ksap

Na sygnał DROGA-1 przemieścić się w grupie marszowej za dplot i zająć rejon Ośrodek Wypoczynkowy STRZELNIKI, Leśniczówka WIERZBINY. W czasie organizacji obrony rozbudować pod względem fortyfikacyjnym rejon obrony batalionów, systemów plutonowych punktów oporów, rozbudować system zapór inżynierskich osiągając nasycenie 1,0 na głównym kierunku obrony i 0,9 na kierunku pomocniczym. W czasie prowadzenia obrony utrzymywać: jedną drogę dofrontową i rokadę, wyznaczyć OZap z plmin w gotowości do minowania na dwóch kierunkach i 3 rubieżach na każdym z nich, dwa pododdziały drogowe oraz z przydzielonej ksap 15bsap trzy GMiN. W odwodzie inżynierskim

posiadać plsap z 15bsap i plminż.

d. 13kr

Rozpoznać rejon prowadzenia rozpoznania w rejonie odpowiedzialności rozpoznawczej brygady, przygotować kr do działania w ugrupowaniu przeciwnika przez dłuższy okres czasu.

e. 13bdow.

- (1) Przemieścić SD brygady do rejonu obrony zgodnie z "Załącznikiem A – „Prowadzenie walki”;
- (2) W etapie przemieszczenia do rejonu obrony zapewnić skrytość relacji łączności. Zapewnić w czasie przemieszczenia możliwość dowodzenia brygadą wykorzystując etatowe środki WPP oraz środki UKF pracujące w kolumnach marszowych. Sygnały dowodzenia, powszechnego alarmowania i ostrzegania przekazywać w S/R pracujących w dyżurnym odbiorze. Po zajęciu rejonów rozmieszczenia, dowiązać pododdziały do SD brygady, rozwinąć węzły łączności.
- (3) W etapie walki utrzymywać w gotowości do działania /na sygnał/ GRP oraz siły i środki PDO. Wzmocnić system ochrony i obrony stanowisk dowodzenia oraz przeciwdziałać oddziaływaniu radioelektronicznemu przeciwnika.

f. Pozostałe pododdziały 13 BZ.

13kzaop

Na sygnał DROGA wykonać marsz po drodze Nr 2 za kmed i rozwinąć BPZ pkt.134,9 (EE 5865), kol. GÓRA (EE 5868), 1km pld. MIKOSZE (EE 6063) SD GÓRA (EE5766). Rejon zapasowy SD TUCHLIN (EE5162)

11krem

Na sygnał DROGA wykonać marsz po drodze Nr 2 za kzaop i rozwinąć PZUS w WĘŻEWO (EE5663). Rejon zapasowy DROZDOWO (EE5367)

12kmed

Na sygnał DROGA wykonać marsz po drodze Nr 2 za 2bz i rozwinąć BPO w MIKOSZE (EE6063). Rejon zapasowy CIEŻPIĘTY (EE5669)

plchem

Wydzielić (na czas wykonania marszu) do awangardy (2bz/13BZ) 3drrsk/plchem. Miejsce i czas stawiennictwa SD 3bz – 041800AMAJ06.

Na sygnał DROGA wykonać marsz w ugrupowaniu 13 BZ (za SD brygady) po drodze Nr 2 do rejonu 500m pld. zach. SD 13 BZ (EE621612). Zadanie

szczegółowe dla plchem – Załącznik U (OPBMR).

g. Przedsięwzięcia koordynujące.

- (1) Rejon obrony 13 BZ: MIKOŁAJKI (EE3961), SZKODY (EE6937), pkt. 152,0 (EE6769), RAKOWO MAŁE (EE5381).
- (2) Gotowość do marszu 040000AMAJ06.
- (3) Marsz rozpocząć na sygnał „DROGA-1”.
- (4) Zajęcie rejonów obrony przez pododdziały do 101930AMAJ06
- (5) Gotowość systemu OPL do 102100AMAJ06.
- (6) System ognia zorganizować do 102100AMAJ06 .
- (7) Rozbudowę fortyfikacyjną (standard podstawowy) zakończyć do 110400AMAJ06.
- (8) Gotowość do prowadzenia rozpoznania i monitorowania osiągnąć do 090600 MAJ06.
- (9) Gotowość do działań obronnych osiągnąć do 110530AMAJ06.
- (10) Odstępy:
  - (a) pomiędzy grupami marszowymi – 5 min;
  - (b) pojazdami – 50 m.
- (11) Prędkości:
  - (a) średnia prędkość marszu – 20 km/h;
  - (b) prędkość marszu podczas zajmowania rejonu obrony – 10 km/h;
  - (c) prędkość marszu podczas formowania kolumn (grup) marszowych do punktu wyjścia – 10 km/h.
- (12) Rubież kontrataku Nr 2: skrzyżowanie dróg (EE6357), pkt. 134,9 (EE6959).
- (13) Linia przejścia odpowiedzialności HL przez 11DZ: SZKODY (EE6837), DRYGAŁY (EE7349), NOWA WIEŚ EŁCKA (EE8858), PISANICA (FE0465), STOE (FE1163).
- (14) Przednia linia obrony 11DZ „FEBA”: STARE GUTY (EE6141), KOŚCIÓŁ DUY (EE6142), pkt. 132.6 (EE6454), pkt. 138.1 (EE6655), RUSKA WIEŚ (EE7961), EŁK (EE9065), KALINOWO (FE1071).
- (15) PL CZARNA: NOWE GUTY (EE5658), pld. GAUDYNEK (EE5857), pkt. 135,9 (EE6157), 500m pld. WZGÓRZA MAZURSKIE (EE6458), pld. WYRĘBY (EE6959).

- (16) Linia ostatecznego zatrzymania przeciwnika „FROG.”: PISZ (EE5343), ORZYSZ (EE6363), ZELKI (EE7271), STRADUNY (EE8972), IWAŚKI (FE0774).
- (17) Drogi wyjścia pododdziałów 5BZ z obszaru sił przestłaniania korpusu:
- (a) Droga Nr1: GRAJEWO (EE9646), NOWA WIEŚ EŁCKA (EE8859), ORZYSZ (EE6362), DĄBRÓWKA (EE4869);
  - (b) Droga Nr2: WĄSOCZ (8731), KOMOROWO (EE7340), STARE GUTY (EE6140), PISZ (EE5343);
- (18) Tymczasowe rejony zbiórek pododdziałów wychodzących z obszaru sił przestłaniania korpusu:
- (a) Nr1: GÓRKŁO (EE4771), DĄBRÓWKA (EE4968), GRABÓWKA (EE4766), WONICE (EE4167);
- (19) Drogi marszu Nr1: Punkt Wejścia – PIECHOWO (EE1589), KĘTRZYN (EE2492), STERKAWKI (EE3885), GIZYCKO (EE5089), SIEDLIKA (EE6183), WYDMINY (EE6883), DUNAJEK (EE8587), SULEJKI (EE8684);
- (20) Drogi marszu Nr 2: Punkt Wejścia – BAGIENICE (EE1566), MRĄGOWO (EE2068), KOSEWO (EE2665), MIKOŁAJKI (EE3862), GRABÓWEK (EE5961), GRZEGORZE (EE5961).;
- (21) Zapasowa droga Nr 1: Punkt Wejścia – PIECHOWO (EE1589), WILKOWO (EE2084), NAKOMIADY (EE2984), TROS _ (EE4278), KOZIN (EE4978), MIRKI (EE5878), RANTY (EE6876), STARE JUCHY (EE7976).;
- (22) Zapasowa droga Nr 2: Punkt Wejścia - MRĄGOWO (EE2068), MUNTOWO (EE2571), RYN (EE4868), DĄBRÓWKA (EE4868);
- (23) W zakresie działania Grupy Ratunkowo Ewakuacyjnej brygady wydzielić siły i środki oraz na sygnał ześrodkować się w rejonach - zgodnie z Załącznikiem U.

4. WSPARCIE/ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE.

- a. Koncepcja wsparcia logistycznego wojsk w walce.

Zawrzeć wystarczającą ilość informacji do jasnego przedstawienia

podstawowej koncepcji wsparcia logistycznego. Streścić całą walkę z punktu

widzenia wsparcia/zabezpieczenia bojowego

- b. Wsparcie/zabezpieczenie materiałowe i techniczne.
- (1) Zapasy taktyczne środków bojowych i materiałowych utrzymywać w wszystkich klasach zaopatrzenia zgodnie z normatywnym urzutowaniem.
  - (2) Ewakuację i remont uszkodzonego UiSW o zakresie R-1, Remont UiSW o zakresie R-1 wg priorytetów - środki artylerii opl, WD, czołgi, BWP, pozosta sprzęt techniczny
  - (3) Załącznik R – ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE.
- c. Zabezpieczenie medyczne.
- (1) Ewakuację rannych i chorych prowadzić na przełożonego. Realizować zadania osłony sanitarno-epidemiologicznej i weterynaryjnej.
  - (2) Załącznik R (ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE).
- d. Stany osobowe/personel.
Nie dotyczy,
- e. Realizacja zadań współpracy cywilno-wojskowej.
Nie dotyczy
- f. Inne przedsięwzięcia.
13 BZ BPZ pkt.134,9 (EE 5865), kol. GÓRA (EE 5868), 1km pld MIKOSZE (EE 6063)
SD GÓRA (EE5766)
Rejon zapasowy SD TUCHLIN (EE5162)
PZUS w WĘŻEWO (EE5663)
Rejon zapasowy DROZDOWO (EE5367)
BPO w MIKOSZE (EE6063)
Rejon zapasowy CIEŻPIĘTY (EE5669)

5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ.

a. Dowodzenie.

- (1) W czasie przemieszczenia dowodzić będą z WD w kolumnie marszowej SD.
- (2) W rejonie obrony:
  - GSD 13 BZ - m. WIERZBINY, oś przesunięcia STRZELNIKI)
  - TSD 13 BZ - m. GAŁDYNEK oś przesunięcia ORZYSZ
- (3) w wypadku zniszczenia (obezwładnienia) SD, dowodzenie realizowane

z TSD 13 BZ.

b. Łączność.

Załącznik Q – SYSTEMY ŁĄCZNOŚCI I INFORMATYKI.

POTWIERDZENIE:

XXXXXXXXXXXX

ZA ZGODNOŚĆ:

generał

ZAŁĄCZNIKI :

- Załącznik A (PLAN OBRONY)
- Załącznik D (ROZPOZNANIE)*
- Załącznik E (PODZIAŁ SIŁ)
- Załącznik Q (SYSTEMY ŁĄCZNOŚCI I INFORMATYKI)
- Załącznik R (ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE)*
- Załącznik U (OBRONA PRZED BRONIĄ MASOWEGO RAŻENIA)*
- Załącznik EE (ZABEZPIECZENIE INŻYNIERYJNE)*
- Załącznik JJ (OPL)*
- Załącznik KK (WSPARCIE OGNIOWE)*

ROZDZIELNIK:

Egz. Nr

Zewnętrzny:

Do realizacji:

bdow

Do wiadomości:*

Wewnętrzny:

Do realizacji:*

Do wiadomości*:

UWAGI:

* - do ćwiczenia nie opracowano

ZAŁĄCZNIK E (PODZIAŁ SIŁ) DO ROZKAZU BOJOWEGO Nr 1 13BZ

POZYCJA PRZEDNIA:

- kcz z 3bcz po wyjściu z walki przejść w podporządkowanie 3bcz;

IRZUT :

- 1bz z 3bplot, 1plwo, 1plsap ;
- 2bz z 8 das, 2bplot, 3plwo.

ODWÓD:

- 3bcz bez kcz i plcz;

Oddział artylerii:

- 13das;

Oddział przeciwlotniczy:

- 8dplot bez dwóch bplot;

OZR:

- a) podczas przemieszczenia:
  - pldm/ksap;
- b) w trakcie prowadzenia obrony:
  - pldm bez drd i drm z drsap;
  - drdr, drm, drsap;

OZap:

- plmin/ksap;

Olnż:

- plsap/15bsap;
- plminż.

IPR:

- drinż/ksap

GRE: (element wydzielany doraźnie na sygnał, zestawienie sił i środków oraz sygnały i miejsce ześrodkowania **Załącznik U (OPBMR)**)

Odwód OPBMR:

- OAS;
- 4 x drrskaż;
- drlsk.

Odwód ppanc

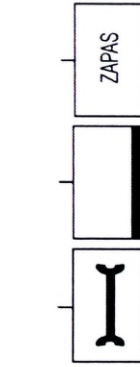
bppanc

Pododdziały i urządzenia logistyczne

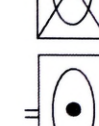
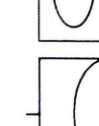
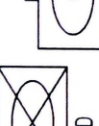
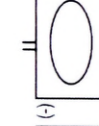
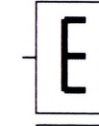
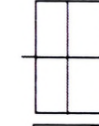
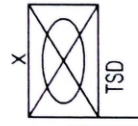
- PZUS - krem bez GER w składzie 1xWZT, 1xCKE, 1xdrpg, 1xdrdpk, 1xdrsu;
- BPZ - kzaop;
- BPO - kmed;
- GER nr 2D za 1bz;
- GES nr 2D z kmed,
- GET nr 2D za 2bz.

UGRUPOWANIE MARSZOWE 13 BZ

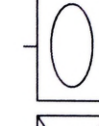
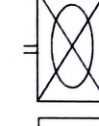
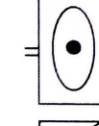
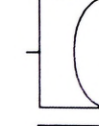
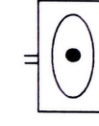
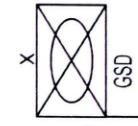
KOLUMNA PODODZIAŁÓW LOGISTYCZNYCH

ZAPAS

KOLUMNA SIŁ GŁÓWNYCH

SZPICA
CZOŁOWA

ŚREDNIA PRĘDKOŚĆ MARSZU 30 km/h

ODLEGŁOŚĆ MIĘDZY KOLUMNAMI 5' (2 km)

**ZAŁĄCZNIK Q (SYSTEMY ŁĄCZNOŚCI I INFORMATYKI)
DO ROZKAZU BOJOWEGO NR 1**

Dokumenty odniesienia: jak rozkaz bojowy.

Strefa czasowa : ALFA.

1. SYTUACJA.

(1) Przeciwnik:

- a. Teren: patrz „Załącznik D – ROZPOZNANIE”
- b. Możliwości działania przeciwnika: przeciwnik rozwinął wzdłuż granicy system rozpoznania radioelektronicznego. Będzie dążyła do wykrycia, zakłócenia i obezwładnienia węzłów i czynnych relacji łączności. Posiada możliwości rozpoznania radioelektronicznego w zakresie UKF do 40 km. Należy liczyć się z zakłóceniami w pracy własnych środków radioelektronicznych i możliwością użycia NZJU przez przeciwnika.

(2) Siły własne:

WŁ stanowisk dowodzenia jak mapa sytuacyjna Sekcji dowodzenia /Zespołu Dowodzenia/

- a. Rozliczenie sił i środków łączności: bez zmian

2. ZADANIE.

Zorganizować system łączności brygady na okres przemieszczenia zapewniający zachowanie skrytości ruchu wojsk. W czasie działań obronnych zapewnić dowodzenie poprzez rozwinięcie węzłów łączności stanowisk dowodzenia, dowiązanie ich do WŁ SD brygady oraz do PWŁ 11 DZ, wykorzystanie stałej infrastruktury telekomunikacyjnej i WPP. W dalszych etapach walki (w styczności z przeciwnikiem) wykorzystać w pełni system łączności radiowej.

3. REALIZACJA.

a. Koncepcja organizacji łączności.

System łączności i informatyki 13 BZ zorganizowany zostanie zgodnie z wymogami systemu dowodzenia poprzez rozwinięcie węzłów i linii łączności stanowisk dowodzenia brygady i pododdziałów oraz wykorzystanie WPP. Elementy sieci łączności rozwinąć etatowymi siłami i środkami WŁ GSD I TSD 13 BZ zostaną dowiązane do PWŁ systemu łączności 11 DZ. Do wzmocnienia systemu łączności polowej w rejonie obrony wykorzystać istniejącą infrastrukturę telekomunikacyjną (GWŁ) w dalszych etapach walki (w styczności z przeciwnikiem) wykorzystać w pełni system łączności radiowej.

b. Zadania dla podległych pododdziałów

(1) 13 bdow:

- a. Przenieść, rozwinąć i eksploatować WŁ GSD i TSD 13 BZ zgodnie z załącznikiem A - „Prowadzenie walki” Węzły łączności dowodzenia do PWŁ nr 4. do węzłów własnych dowiązać WŁ(punkty dowodzenia podległych pododdziałów (UZUPEŁNIENIE NR 1)
- b. Zorganizować system łączności brygady zgodnie z Uzupelnieniami
- c. W czasie przemieszczenia wykorzystywać łączność UKI w kolumnach marszowych w ograniczonym zakresie (wyznaczone środki radiowe do przekazywania sygnałów dowodzenia, powszechnego ostrzegania i alarmowania). Jako priorytet wykorzystywać do realizacji zadań siły i środki WPP po drogach marszu;
- d. Wysłać (na sygnał) GRP celem rozpoznania rejonu rozwinięcia stanowisk dowodzenia oraz rejonów na przewidywanych kierunkach przesunięcia;
- e. Być w gotowości do natychmiastowego opuszczenia rejonów rozwinięcia SD i zajęcia rejonów zapasowych (na sygnał GNIAZDO) oraz prowadzenia minimalnego (rezerwowego) planu łączności;
- f. Prowadzić nasłuch S/R ostrzegania i alarmowania. Informacje z tej sieci przekazywać w S/R dowodzenia i S/R sztabów;
- g. Wykorzystywać w rejonie obrony łącze stacjonarne operatora publicznego w relacji ORZYSZ – STARE JUCHY. Odbiór łącza UPT ORZYSZ 101000MAJ06r

(2) Pozostałe pododdziały:

- a. Zorganizować system łączności pododdziałów podczas przemieszczenia i prowadzenia działań w nakazanym rejonie posiadanymi siłami i środkami. Łączność z przełożonym zgodnie z uzupełnieniami;
- b. W czasie przemieszczania wykorzystywać w ograniczonym zakresie środki UKF w kolumnach (grupach) marszowych (do przekazywania sygnałów dowodzenia, alarmowania i ostrzegania). Jako priorytet wykorzystywać umówione sygnały oraz doraźnie wyznaczonych kurierów na pojeździe wzdłuż kolumny marszowej. W styczności z przeciwnikiem wykorzystywać zorganizowane S/R i K/R ;
- c. Wykorzystywać doraźnie dostępną w rejonie infrastrukturę telekomunikacyjną do łączności z podległymi pododdziałami (UZUPEŁ-

NIENIE NR);

- d. Wysłać GRP celem rozpoznania rejonu rozwinięcia stanowisk (punktów) dowodzenia. Rozpoznać zapasowe rejonu rozwinięcia oraz rejonu na przewidywanych kierunkach przesunięcia. Być w gotowości do natychmiastowego opuszczenia rejonów rozwinięcia (na sygnał GNIAZDO) oraz prowadzenia minimalnego (rezerwowego) planu łączności;
- e. Sygnały alarmowania i ostrzegania odbierać w S/R dowodzenia, a przekazywać w czynnych relacjach łączności;

c. Wytyczne koordynujące.

- (1) Gotowość systemu łączności osiągnąć do:092200AMAJ
- (2) Dobbwe meldunki o stanie łączności składać codziennie o godz. 09.00. z sytuacji na godz. 08.00 /obowiązują też meldunki doraźne/.
- (3) Rejonu rozmieszczenia i planowanego rozmieszczenia węzłów łączności (punktów dowodzenia) podawać w meldunkach o stanie łączności o godz. 09.00 /lub w doraźnych/.
- (4) Pozostałe zadania i przedsięwzięcia nie uregulowane „Załącznikiem Q” wykonywać zgodnie z SOP-60 oraz procedurami łączności z kodem „W”.

4. WSPARCIE/ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE.

Zgodnie z „Załącznikiem R” (ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE).

5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ.

- (1) Kierowanie systemem łączności i zarządzanie częstotliwościami realizowane będzie z Zespołu Wsparcia Dowodzenia na GSD 13 BZ (w przypadku obozwładnienia lub zniszczenia: na TSD).
- (2) Na potrzeby kierowania systemem łączności wykorzystywać w pierwszej kolejności czynne relacje przewodowe (w dalszej S/R i K/R).
- (3) Węzły Łączności stanowisk dowodzenia w rejonie obrony:

Stanowisko Dowodzenia	Rejon rozmieszczenia	Uwagi
SD 11DZ	STARE JUCHY (EE7775) oś przesunięcia PIETRASZE	
TSD 11DZ	STAŚWINY (EE5679) oś przesunięcia GIŻYCKO	
SD 13BZ	WIERZBINY oś przesunięcia STRZELNIKI	
TSD 13BZ	GAUDYNEK oś przesunięcia ORZYSZ	

POTWIERDZENIE:

XXXXXXX

ZA ZGODNOŚĆ:

generał brygady

UZUPEŁNIENIA:

UZUPEŁNIENIE NR 1 wytyczne do organizacji łączności radioliniowej i przewodowej

UZUPEŁNIENIE NR 2 – Wytyczne do organizacji łączności radiowej

UZUPEŁNIENIE NR 3 – Wytyczne do organizacji łączności kryptograficznej i bezpieczeństwa łączności;

UZUPEŁNIENIE NR 4 – Wytyczne do organizacji WPP;

UZUPEŁNIENIE NR 5 Wytyczne do organizacji informatycznego wsparcia dowodzenia

ĆWICZEBNE-JAWNE

ROZDZIELNIK:

Egz. Nr

Wewnętrzny:

Do realizacji:

bdow

1

Do wiadomości:*

Wewnętrzny:

Do realizacji:*

Do wiadomości:*

JWAGI:

* DO ĆWICZENIA NIE WYKONANO

ĆWICZENIE-JAWNE/

UZUPEŁNIENIE 1 (Do ZAŁĄCZNIKA Q ROZKAZU BOJOWEGO D-CY 13 BZ)

WYTYCZNE DO ORGANIZACJI ŁĄCZNOŚCI RADIOLINIOWO – PRZEWODOWEJ

1. TABELA DANYCH RADIOLINIOWYCH

Nr kier.	Relacja	Typ stacji (aparatus)	Nr stacji aparat	Azymut	Nr fali (częst.)		Czas uruchom.
					Nad.	Odb.	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	GSD 13BZ - PWŁ NR 4 (GWŁ ORZYSZ)	RWŁC-10T	R-450				S+
2.	GSD 13BZ-TSD 13 BZ	RWŁC-10T	R-450				S+

2. KIERUNKI DOWIĄZANIA DO UPT

Relacja		Wykonawca	Uwagi
Stanowisko dowodzenia	Miejsce dowiązania /Miejscowość UPT/		
GSD 13 BZ	UP Wierzbiny	bdow	
TSD 13 BZ	UP ORZYSZ	bdow	

3. SPIS TELEFONÓW GSD i TSD 13 BZ

4. WYTYCZNE ORGANIZACYJNE

- 1) Przyjąć na własne środki komutacyjne kierunki przewodowe zgodnie z wykazem.
- 2) Zorganizować w swoich rejonach ochronę linii przewodowych.
- 3) Rozwinąć sieć wewnętrznej łączności przewodowej na własnych stanowiskach dowodzenia zgodnie z Procedurami W (bdow zgodnie ze spisem telefonów).

3. MINIMALNY (REZERWOWY) SCHEMAT ŁĄCZNOŚCI RADIOWEJ
 Wprowadzany na zarządzenie w wypadku zniszczenia lub obywatelnienia zasadniczego sprzętu łączności/

SCHEMAT ŁĄCZNOŚCI RADIOWEJ (rezerwowej)

Nr sieci	Nazwa relacji	Typ Radiostacji	11 DZ													Inne oddziały i pododdziały				
			Podległe oddziały i pododdziały																	
1012004	S/R Dowodzenia 11 DZ (rezerwowa)	KF	WSD	11 BPanc	13 BZ	121 BSP	11 pa	115 pplot	1 br	115 bsap	11 bmed	11 brem	11 bzaop	11 kchem	11 bochr	11 bzapas				
				SD																
				TSD																

SCHEMAT ŁĄCZNOŚCI RADIOWEJ

Nr sieci	Nazwa relacji	Typ radio-stacji	13 BZ													uwagi				
			podległe pododdziały																	
1012100	S/R dowodzenia i współdziałania 13 BZ	UKF	PDO	1bz	2bz	3bcz	3 das	6 dplot	kr	ksap	kzaop	krem	kmed	kzap	bdow	bpanc				
				GSD																
				TSD																

240

4. WYTYCZNE ORGANIZACYJNE

1. W relacjach 11DZ i 13 BZ obowiązuje praca „dyżurny odbiór”, praca na nadawanie może odbywać się tylko po całkowitej utracie (braku) łączności radioliniowej, przewodowej. W sieciach radiowych i kierunkach radiowych 11DZ radiostacją główną jest radiostacja Dowódcy i Sztabu 11DZ.
2. W S/R i K/R 11DZ i 13 BZ tam gdzie są one przydzielone obowiązuje praca zmiennymi sygnałami rozpoznawczy lub kryptonimami rdst., do naboru których należy wykorzystywać następujące dokumenty:
  - „Tabela sygnałów rozpoznawczych radiostacji nr 6” – sygn. łączn. 848/84 – do naboru zmiennych sygnałów rozpoznawczych radiostacji;
  - „Tabela zmiennych kryptonimów radiostacji nr 7” – sygn. łączn. 876/85 – do naboru zmiennych kryptonimów radiostacji;
  - „Klucze do naboru zmiennych sygnałów rozpoznawczych i kryptonimów radiostacji oraz do tabeli dyżurnego radiotelegrafisty TDR-87 P Nr 070”.
Zmianę sygnałów rozpoznawczych i kryptonimów przeprowadza się dwa razy w ciągu doby w czasie przejścia z częstotliwości nocnych na dzienne i odwrotnie oraz przejścia na częstotliwości zapasowe.
3. Metody naboru zmiennych sygnałów rozpoznawczych radiostacji oraz zmiennych kryptonimów określa wydawnictwo:
  - „Zasady łączności radiowej i radiotelefonicznej” – sygn. łączn. 506/72.
4. Przydział kluczy do naboru zmiennych sygnałów rozpoznawczych i kryptonimów oraz do tabeli TDR-87 nr 070
  - a) na rok 2006/7:

Maj	kartka 32
Czerwiec	kartka 33
Lipiec	kartka 34
Sierpień	kartka 35
Wrzesień	kartka 36
Październik	kartka 37
Listopad	kartka 38
Grudzień	kartka 39
Styczeń	kartka 40
Luty	kartka 41
Marzec	kartka 42
Kwiecień	kartka 43

5. Przydzielone stałe sygnały rozpoznawcze i kryptonimy radiostacji zezwala się wykorzystywać tylko w wypadku niemożliwości z jakiegokolwiek powodu nabrania zmiennych sygnałów rozpoznawczych i kryptonimów lub przy utracie łączności w wyniku błędnego naboru.
6. Sprawdzenie tożsamości korespondenta zgodnie z „Zasadami sprawdzania tożsamości korespondentów w relacjach radiowych WP” – Warszawa 1987r.
7. Ze względu na wyszczególnienie w tabelach danych radiowych wszystkich Stanowisk Dowodzenia 11DZ, w każdym przypadku dwustronną łączność utrzymują tylko radiostacje tego Stanowiska, z którego aktualnie prowadzone jest dowodzenie. Radiostacje innych stanowisk Sztabu 11DZ prowadzą w tym czasie tylko nasłuch.
8. Godziny przejścia z częstotliwości nocnych naienne i z diennych na nocne (za wyjątkiem tam gdzie jest zaznaczone inaczej):

w I okresie / od 1 marca do 5 maja/	7.30 i 19.30
w II okresie / od 6 maja do 31 sierpnia /	6.30 i 21.30
w III okresie /od 1 września do 31 października/	7.30 i 18.30
w IV okresie /od 1 listopada do 28/29 lutego/	8.30 i 17.30

Częstotliwości I okresu obowiązują także w pozostałych okresach roku radiowego za wyjątkiem tam gdzie są podane.
9. Stałe kryptonimy i sygnały rozpoznawcze osób funkcyjnych upoważnionych do włączania się na prawie pierwszeństwa i prowadzenia korespondencji w S/R i K/R 11DZ:
10. Stałe kryptonimy i sygnały rozpoznawcze osób funkcyjnych upoważnionych do włączania się na prawie pierwszeństwa i prowadzenia korespondencji w S/R i K/R 11DZ:

Lp.	Nazwa korespondenta	Stały kryptonim radiostacji	Stały sygnał rozpoznawczy radiostacji
1	DOWÓDCA 11 DZ	WIKTOR -14	1599
2	SZEF SZTABU 11 DZ	Drabik-03	3671
3	PPD 3 11 DZ	ZUBR -67	7654

11. Wyżej wymienione stałe kryptonimy i sygnały rozpoznawcze obsługi radiostacji powinny znać na pamięć i natychmiast odpowiadać na wywołanie.
12. Komplet danych radiowych wraz z wytycznymi dla danego związku lub oddziału powinien znajdować się tylko u Szefa łączności
13. Dla obsługi radiostacji należy sporządzić wyciągi z tabeli danych radiowych na obowiązujących drukach, do których wpisywać tylko niezbędne do pracy dane. Wyciągi dla radiostacji na dany dzień opracowują osobiście oficerowie funkcyjni pododdziałów radiowych wyznaczeni przez szefów łączności lub dowódców jednostek łączności.
14. Wyżej wymienione stałe kryptonimy i sygnały rozpoznawcze obsługi radiostacji powinny znać na pamięć i natychmiast odpowiadać na wywołanie.
15. Dla obsługi radiostacji należy sporządzić wyciągi z tabel danych radiowych na obowiązujących drukach, do których wpisać tylko niezbędne do pracy dane.
16. W celu sprawdzenia tożsamości korespondenta na radiostacjach małej mocy należy:
  - podać jedną z 5 grup 2-literowych: WL, AC, RX, YQ, ZM - oznaczającą *"Podajcie hasło waszej radiostacji"* oraz jedną z grup klucza pionowego tabeli 050 obowiązującą w danym dniu;
  - odpowiedzieć przez zapytanego o hasło korespondenta jedną z 5 grup: OR, AB, JL, NA, FK oznaczającą *"Hasłem mojej radiostacji jest"* oraz grupą znajdującą się pod grupą klucza pytającego o hasło;
  - przerywać wymianę z radiostacją, która nie odpowiada na żądane hasła lub nadała nieprawidłowy odzew. Dyżurny radiotelegrafista niezwłocznie melduje o tym fakcie swoim przełożonym i dalej postępuje zgodnie z otrzymanymi poleceniami.
17. W trakcie pracy przez radiostację małej mocy UKF obowiązuje praca stałymi sygnałami rozpoznawczymi
18. Procedury zmiany częstotliwości zasadniczych na zapasowe:
PRZEJŚĆ NA CZĘSTOTLIWOŚĆ ZAPASOWĄ: **ZEFIR**
PRZEJŚĆ NA CZĘSTOTLIWOŚĆ ROBOCZĄ: **ROBER**
19. O zaginięciu danych radiowych lub ujawnieniu ich treści osobom nieupoważnionym należy niezwłocznie meldować do sztabu przełożonego

20. W rejonie prowadzenia działań, dowodzenie powietrzne oraz łączność śmigłowców 156pśb i 149 pśb z pododdziałami 125BKPow, 16 BDSz, 111DKPanc, 11DZ, 116DZ, 112DZ na kanale 16 (133.000 MHz - S/R dowodzenia lotnictwem WLąd 12KZ). Ubezpieczenie lotów w rejonie lotniska zorganizować w oparciu o etatowe siły i środki.

5. BEZPIECZEŃSTWO ŁĄCZNOŚCI RADIOWEJ:

Kategorycznie zabrania się przekazywania jakichkolwiek informacji przez radio w formie nie zamaskowanej oraz nakazuje się ograniczyć nadawanie do niezbędnego minimum.

Wszystkie informacje zanim zostaną przekazane w nie utajnionych kanałach radiowych należy zakodować przy pomocy tabel sygnałowych 13 BZ „JOWISZ-78563” oraz wewnętrznych w pododdziałach.

Stosowanie poniższych procedur jest obligatoryjne. Wszelkie nieautoryzowane zmiany obowiązujących procedur są powodem nieporozumień, zmniejszenia prędkości nadawania oraz zmniejszenia skuteczności bezpieczeństwa łączności i są zabronione. W przypadkach szczególnych, nieujętych w przepisach należy kierować się logiką. Cały personel obsługujący sprzęt radiowy musi być świadomy, że nieprzestrzeganie przepisów łączności umożliwi przeciwnikowi przechwytywanie informacji..

Podstawowe zasady obowiązujące w łączności radiowej do ścisłego przestrzegania we wszystkich relacjach wojskowych:

1. **Zabrania się** wszelkiej transmisji bez pozwolenia przełożonego.
2. Ponadto **zabrania się**:
  - a) naruszania obowiązującej ciszy radiowej;
  - b) prowadzenia nieformalnej korespondencji pomiędzy operatorami;
  - c) nadawania bez pozwolenia radiostacji głównej;
  - d) zbyt długiego strojenia i sprawdzania radiostacji z promieniowaniem energii;
  - e) posługiwania się przez operatora niewłaściwym kryptonimem;
  - f) nadawania wiadomości tekstem jawnym bez zezwolenia;
  - g) używania niewłaściwych zwrotów i skrótów przez operatora;

- h) używania tekstu otwartego zamiast obowiązujących skrótów radiowych i innych zwrotów;
  - i) łączenia lub zamiennego stosowania niejawnych sygnałów wywoławczych i grupy adresowej otwartym tekstem lub łączenia ich z jawnymi sygnałami wywoławczymi;
  - j) stosowania niecenzuralnego języka.
3. **Należy unikać** następujących praktyk:
- a) używania zbyt dużej mocy nadajnika radiostacji;
  - b) wydłużania czasu strojenia i zmiany częstotliwości;

Przedsięwzięcia obrony systemu łączności i informatyki 13 BZ przed oddziaływaniem radioelektronicznym przeciwnika

W tym celu nakazuje:

Szefowi S-6 (Szefa Zespołu (Grupy) Wsparcia Dowodzenia):

1. planować wykorzystanie systemu łączności przewodowej każdorazowo, o ile istnieje taka możliwość we wszystkich strukturach i relacjach;
2. planować w miarę możliwości dublowanie zasadniczych relacji łączności;
3. planować stosowanie nieszablonowych systemów łączności poprzez zastąpienie kanałów łączności radiowej, radioliniowej lub radiotelefonicznej linią kablową lub siłami i środkami Wojskowej Poczty Polowej.

dowódcom pododdziałów dowodzenia i łączności (szefom węzłów łączności):

1. stosować bezpośrednio maskowanie elementów na SD i WŁ;
2. stosować maskowanie radiowe poprzez:
  - ograniczenie pracy środków radiowych na nadawanie tylko do niezbędnego minimum,
  - usuwanie cech demaskujących urządzenia nadawcze,
  - ścisłe przestrzeganie przepisów korespondencji w relacjach radiowych,
  - bezwzględne przestrzeganie dyscypliny pracy przez środki radiowe (wykorzystywanie tylko przydzielonych pasm częstotliwości, rodzajów pracy i czasu pracy,
  - nie dopuszczać do pracy operatorów (radiotelefonistów) posiadających charakterystyczne nawyki demaskujące ich pracę,
  - w rejonach rozwinięcia każdorazowo przestrzegać zasady rozśrodkowania aktywnych środków łączności,

- strojenie nadajników realizować na ekwiwalencie antenowym lub na minimalnych mocach,
  - wyznaczyć oraz przeszkolić żołnierzy do wykrywania i neutralizacji w sposób bezpośredni nadajników zakłócających jednorazowego użytku;
3. stosować maskowanie świetlne poprzez:
- stosowanie zaciemnienia wewnętrznego w elementach łączności,
  - stosowanie maskowania oświetlenia zewnętrznego na węzłach łączności,
  - stosowanie maskowania świateł pojazdów w czasie marszu (etatowe komplety urządzeń lub oprawki zaciemniające wykonane doraźnie z materiałów podręcznych);
4. stosować maskowanie akustyczne poprzez:
- wykorzystanie maskujących właściwości terenu na węzłach łączności szczególnie zalesienie i infrastrukturę (budowle i zabudowania),
  - unikanie gwałtownych zmian w natężeniu pracy silników i agregatów prądotwórczych przy zmianach położenia węzłów łączności;
5. stosować maskowanie radiolokacyjne poprzez:
- zastosowanie odbijaczy kątowych (w miarę posiadanych możliwości);
6. posiadać rozpoznane zapasowe rejony rozwinięcia węzłów łączności;
7. stosować pozorowanie radioelektroniczne (na polecenie) poprzez:
- utworzenie obiektu pozornego – pozorowanego SD (w miarę posiadanych możliwości).

dowódcom pododdziałów, elementom i operatorom urządzeń łączności :

1. wykorzystywać anteny kierunkowe każdorazowo podczas pracy środków łączności radiowej:
- wysokość ekranu powinna być wyższa o około 10% w stosunku do anteny;
  - jako naturalny ekran należy stosować konstrukcję nadwozia bazowego na którym umiejscowiony jest sprzęt łączności, dla fali UKF wynosi ok. 2 m;
  - wykorzystywać teren jako naturalną osłonę elektromagnetyczną poprzez umiejscowienie środków łączności za wzniesieniami w stosunku do kierunku, gdzie znajduje się przeciwnik. Ten rodzaj osłony stosować szczególnie w przypadku realizowania łączności radioliniowej.

247

2. aparatownie transmisyjne rozwijać z dala od organu dowodzenia (min. 400m).

W przypadku stwierdzenia obecności NZJU lub elementów zakłócających pracę środków łączności w rejonie rozwinięcia węzła:

- powiadomić o tym fakcie Szefa Węzła Łączności;
- wykorzystując przeszkolonych żołnierzy podjąć próbę wykrycia i neutralizacji nadajników.

UZUPEŁNIENIE 3 (Do ZAŁĄCZNIKA Q ROZKAZU BOJOWEGO D-CY 13 BZ)

WYTYCZNE DO ORGANIZACJI ŁĄCZNOŚCI KRYPTOGRAFICZNEJ I BEZPIECZEŃSTWA ŁĄCZNOŚCI

1. WYTYCZNE ORGANIZACYJNE ŁĄCZNOŚCI KRYPTOGRAFICZNEJ

Telefoniczną łączność utajnioną zorganizowana na bazie Mobilnego Podsystemu Cyfrowej Łączności Utajnionej z wykorzystaniem GUU aparatuwni RWŁC-10/T. Przesyłanie danych w formie elektronicznej realizować na bazie MPCŁU i modemów MK-16 programem „Kurier-7”.

Do przekazywania informacji niejawnych w formie pisemnej wykorzystać fakсы typu Ilex na bazie MPCŁU.

Wszelkie informacje operacyjne (wiadomości pisemne i rozmowy telefoniczne), odpowiednio do ich klauzuli tajności, przekazywać wyłącznie kanałami łączności utajnionej, zgodnie z niżej podanymi zasadami

UWAGA: - telefon łączności utajnionej * - telefon pracujący w sieci łączności utajnionej z gwarantowaną mocą kryptograficzną w oparciu o podsystem cyfrowej łączności utajnionej;

Klauzula Tajności	Rodzaj łączności	
	Łączność przewodowa	Łączność r/lin i radiowa
INFORMACJE PISEMNE		
ŚCISLE TAJNE	Szyfrogram	szyfrogram
TAJNE	szyfrogram	szyfrogram
POUFNE	szyfrogram	szyfrogram
ZASTRZEŻONE	transmisja komputerowa „KURIER-7”	transmisja komputerowa „KURIER-7”
ZASTRZEŻONE	faks – Ilex	faks - Ilex
JAWNE	telegram transmisja komputerowa faks jawny	telegram transmisja komputerowa faks jawny
ROZMOWY TELEFONICZNE		
TAJNE	-	-
POUFNE	telefon łączności utajnionej *	telefon łączności utajnionej *
ZASTRZEŻONE	telefon łączności utajnionej *	telefon łączności utajnionej *
JAWNE	telefon łączności utajnionej * telefon zwykły	telefon łączności utajnionej * telefon zwykły

2. BEZPIECZEŃSTWO ŁĄCZNOŚCI

Przedsięwzięcia obrony systemu łączności i informatyki 13BZ przed oddziaływaniem radioelektronicznym przeciwnika.

a. Dla szefa grupy (komórki) wsparcia dowodzenia:

- i. planować wykorzystanie łączności przewodowej każdorazowo, o ile istnieje taka możliwość;
- ii. planować w miarę możliwości dublowanie zasadniczych relacji łączności;
- iii. planować stosowanie nieszablonowych systemów łączności poprzez zastąpienie łączności radiowej lub radiotelefonicznej linią kablową lub siłami i środkami wojskowej poczty polowej (łączników).

1. stosować maskowanie świetlne poprzez :

- a. stosowanie zaciemnienia wewnętrznego w elementach łączności;
- b. stosowanie maskowania oświetlenia zewnętrznego na węzłach łączności;
- c. stosowanie maskowania świateł pojazdów w czasie marszu.

2. stosować maskowanie akustyczne poprzez:

- a. wykorzystanie maskujących właściwości terenu na węzłach łączności szczególnie zalesienie i infrastrukturę;
- b. unikanie gwałtownych zmian w natężeniu pracy silników i agregatów prądotwórczych przy zmianach położenia węzłów łączności ;

3. posiadać rozpoznane zapasowe rejony rozwinięcia węzłów łączności;

c. Dla dowódców pododdziałów, elementów i operatorów urządzeń łączności:

4. wykorzystywać anteny kierunkowe każdorazowo podczas pracy środków łączności radiowej;
5. wykorzystywać teren jako naturalną osłonę elektromagnetyczną poprzez umiejscowienie środków łączności za wzniesieniami w stosunku do kierunku, gdzie znajduje się przeciwnik. Wykorzystywać szczególnie przy realizacji łączności radioliniowej;

1. W czasie przekazywania informacji niejawnych przez techniczne środki łączności wykorzystywać n/w dokumenty:
  - pomiędzy GSD 13BZ a pododdziałami - tabela sygnałowa „JOWISZ”
  - na GSD pododdziałów – wewnętrzne tabele sygnałowe pododdziałów.
2. W celu utajnienia (maskowania) sytuacji taktycznej stosować kod map KM-1.
  - Hasło mapy po zakodowaniu: „KOBRA” (1 : 50 000)

Punkt wyjściowy: Punkty kontrolne: podane zostaną w trybie roboczym.

Współrzędne poziome rozwijać z zachodu na wschód zwiększając o jedną jednostkę, współrzędne pionowe rozwijać z południa na północ zwiększając o dwie jednostki. Dla uniknięcia powtarzania się takich samych współrzędnych jednocześnie ze współrzędnymi rozwijać ich oznaczenia literowe.

TABELA HASEŁ DO KODOWANIA NAZW

Lp.	Nazwa węzła łączności	Hasło	Uwagi
1	Koszary Orzysz	KAMPUS	
2	Koszary Bemowo Piskie (DMP)	HALA	
3	Obiekt Szkoleniowy Pas Taktyczny	WIEŻA	
4	Wierzbiny 1	WYŚCIGI	
5	Wierzbiny 2	PIASKI	
6	Las Klin	ŁĄKA	
7	Wyłęby	GÓRKA	

TABELA KRYPTONIMÓW I ADRESÓW RADIOWYCH

Lp	NAZWA JED-NOSTKI	KRYPTONIM	ADRES	UWAGI
1	SD 11 DZ	KUNA	2307	
13 BRYGADA ZMECHANIZOWANA				
1.	SD 13 BZ	AKROLIT	8358	
2.	SD 1 bz	KOPUŁA		
3.	PDO 1 kz	BŁYSK		
4.	PDO 2 kz	PEKUN		

5.	PDO 3 kz	SZAŁAS		
6.	PDO 1 kwsp	ROTACJA		
7.	SD 2 bz	DENATOR		
8.	PDO 4 kz	WYKOP		
9.	PDO 5 kz	KRAKUS		
10.	PDO 6 kz	SKORPION		
11.	PDO 2 kwsp	TELESKOP		
12.	SD 3 bcz	ANION		
13.	PDO 7 kcz	WYSPA		
14.	PDO 8 kcz	SEWAN		
15.	PDO 9 kcz	RODOS		
16.	PDO 13 bppanc	BOLEC		
17.	SD da	SALWA		
18.	PDO 1 bas	JAWOR		
19.	PDO 2 bas	REJON		
20.	PDO 3 bas	AMOR		
21.	PDO bdow da	NANKIN		
22.	SD dplot	ROZDZIELACZ		
23.	PDO 1 bplot	CZOŁO		
24.	PDO 2 bplot	SANTOR		
25.	PDO 3 bplot	UROK		
26.	Batalion dowodzenia	AGNOZA		
27.	Kompania łączności	WZBUDNIK		
28.	Koirr	BYLINA		
29.	Kompania rozpoznawcza	PAŁASZ		
30.	Kompania saperów	DONACJA		
31.	Kompania zaopatrzenia	MAKRELA		
32.	Kompania remontowa	MUFLON		
33.	Kompania medyczna	KRUK		

TABELA SYGNAŁÓW ROZPOZNAWCZYCH OSÓB FUNKCYJNYCH

Lp.	Nazwa stanowiska	Sygnal rozpoznawczy	Uwagi
1.	Dowódca	100	
2.	Zastępca dowódcy	101	
3.	Szef sztabu	102	
4.	Szef logistyki	103	
5.	Szef zespołu (sekcji, grupy) planowania	104	
6.	Szef zespołu (sekcji, grupy) dowodzenia	105	
7.	Szef zespołu (sekcji, grupy) wsparcia dowodzenia	106	
8.	Szef zespołu (sekcji, grupy) zabezpieczenia działań	107	
9.	Szef sekcji (grupy) rozpoznania	108	
10.	Szef sekcji (grupy) kierowania artylerią	109	
11.	Szef sekcji (grupy) kierowania OPL	110	
12.	Szef sekcji (grupy) kierowania pododdziałami inż.	111	
13.	Szef sekcji (grupy) kierowania pododdziałami chem.	112	
14.	Szef sekcji (grupy) logistycznej	113	
15.	Szef sekcji (grupy) personalnej	114	
16.	Komendant SD	115	
17.	Szef Węzła Łączności	116	
18.	Oficer dyżurny SD	117	
19.	Dyżurny łączności	118	

2 . Wytyczne do organizacji wojskowej poczty polowej:

a Wojskową Poczta Polowa zorganizować między:

- z GSD (TSD) 13 BZ do GSD podległych pododdziałów po drodze okrężnej (marszrucie) zgodnie z powyższym grafikiem z wykorzystaniem samochodu osobowo – terenowego, w sytuacjach nagłych na kierunku siłami i środkami nadawcy;

a. W czasie przemieszczenia do pasa obrony brygady dystrybucję poczty zorganizować na kierunkach wzdłuż przemieszczających się kolumn po drogach.

b. W pasie obrony brygady dystrybucję wojskowej poczty polowej realizować i siłami i środkami bdown zgodnie z grafikiem.

a. Terminy dostarczania niejawnych i jawnych przesyłek zgodnie z wyciągiem z grafiku wymiany poczty. Pilną korespondencję przesyłać siłami i środkami nadawcy według potrzeb z wykorzystaniem kurierów /łączników/.

WYTYCZNYCH DO ORGANIZACJI INFORMATYCZNEGO WSPARCIA DOWODZENIA**1. Ustalenia organizacyjne.****a. Ogólne zasady użytkowania sprzętu komputerowego.**

- (1) Sprzęt komputerowy - autonomiczny lub sieciowy - wykorzystywany w komórkach organizacyjnych stanowisk dowodzenia użytkowany jest zgodnie z obowiązującymi przepisami, a za przestrzeganie odpowiednich przepisów odpowiadają użytkownicy i ich szefowie.
- (2) Sprzęt komputerowy rozmieszcza się na stanowiskach pracy osób funkcyjnych (użytkowników) zgodnie z wykazem prowadzonym przez Administratora.
- (3) Obsługa serwisowa realizowana jest przez Administratora oraz Szefa eksploatacji sprzętu łączności i informatyki wraz z komórkami mu podległymi, zabezpieczającymi dane SD w ten sposób, aby swymi usługami obejmowała sprzęt informatyczny rozmieszczony w rejonie całego stanowiska dowodzenia.

b. Zasady pracy w sieciach transmisji danych.

- (1) Rozkazy, wytyczne, meldunki i inne dokumenty przewidywane do przekazania w systemie poczty elektronicznej należy opracować za pomocą pakietu oprogramowania MS OFFICE 2000/XP/2003.
- (2) Sieć LAN:
  - (a) Połączenie z siecią LAN realizuje się w oparciu o komercyjne urządzenia transmisji danych.
  - (b) Wymiana poczty zorganizowana jest w oparciu o serwer pocztowy GSD 11DZ. Wymiana informacji przesyłanych w ramach poczty elektronicznej realizowana jest z wykorzystaniem oprogramowania Outlook Express lub MS Office Outlook.
- (3) Sieć INTER-MON:
  - (a) Połączenie z publicznym INTERNET-em realizuje się poprzez wydzielone stanowisko komputerowe z modemem MK-16 i węzeł dostępowy Inter-MON 11DZ przy użyciu linii telefonicznych wojskowej sieci telekomunikacyjnej;

- (b) Wymiana informacji przesyłanych w ramach poczty elektronicznej realizowana będzie z wykorzystaniem oprogramowania MS Internet Explorer 5.0 lub Outlook Express.

c. Przedsięwzięcia w zakresie bezpieczeństwa przetwarzania informacji.

- (1) Sprzęt informatyki i oprogramowanie dziedzinowe użytkować zgodnie z postanowieniami instrukcjami eksploatacji tych systemów.
- (2) Dla zwiększenia bezpieczeństwa i niezawodności eksploatowanych systemów - utrzymywać duplikaty zbiorów danych oraz oprogramowania systemowego, narzędziowego i użytkowego zgodnie z procedurami określonymi w dokumentacji eksploatacyjnej SI.
- (3) Stanowiska komputerowe wykorzystywane do wytwarzania i przesyłania informacji/danych powinny posiadać zabezpieczenia programowe (hasłowe) chroniące przed nieautoryzowanym dostępem.
- (4) Prowadzić ciągłą profilaktykę i stosować ochronę antywirusową;
- (5) Stanowiska komputerowe wykorzystywać do wytwarzania i przesyłania informacji o klauzuli tajności odpowiedniej do ich zabezpieczenia przed emisją ujawniającą i ochrony dostępu do baz danych;
- (6) Zbiory danych na magnetycznych i optycznych nośnikach informacji stanowiące tajemnicę państwową przesyłane mogą być wyłącznie środkami WPP.

2. Zadania dla podległych:

Zespoły GSD:

- wydzielić po jednym stanowisku komputerowym w każdym zespole GSD do pracy w wewnętrznej sieci LAN;

bdow:

- przygotować na GSD 13BZ okablowanie wewnętrznej sieci komputerowej;
- doprowadzić sieć zasilania zakończoną co najmniej 3 gniazdkami do wszystkich planowanych punktów sieci komputerowych;
- podłączyć poprzez modemy MK-16 wydzielone komputery pododdziałów do PCŁU „STORCZYK”.

Podległe pododdziały:

- wydzielić w ramach swoich GSD po jednym stanowisku komputerowym do pracy w sieci LAN w oparciu o PCŁU „STORCZYK”;
- przygotować sprzęt komputerowy będący na wyposażeniu ZWD-1 do przesyłania danych w oparciu o PCŁU „STORCZYK”;

4. Użycie sił i środków.

- wydzielone pojedyncze stanowisko komputerowe do pracy w sieci INTER-MON na SD;
- stanowiska połączone do wewnętrznej sieci LAN;
- pozostałe autonomiczne stanowiska do wykonywania dokumentów bojowych;
- w podległych pododdziałach wydzielone siły i środki do zabezpieczenia pracy w sieciach transmisji danych (LAN) oraz wg własnych planów zabezpieczenia informatycznego.

Część trzecia
kierowanie
przebiegiem
ćwiczenia

---

13 BRYGADA ZMECHANIZOWANA
SEKCJA OPERACYJNA S-3

RAMOWY

PLAN PRACY KIEROWNIKA ĆWICZENIA

ĆWICZENIA TAKTYCZNO – SPECJALNEGO 13 BATALIONU DOWODZENIA

**Warszawa
2006**

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
<p>ETAP WSTĘPNY: Osiągnięcie wyższych stanów gotowości bojowej w MCzP</p> <p>Zagadnienia szkoleniowe etapu:</p> <p>4. Wręczenie sytuacji wyjściowej na pierwszy dzień ćwiczenia</p> <p>5. Osiągnięcie alarmu w 13 batalionie dowodzenia</p> <p>6. Przegrupowanie się do rejonu alarmowego</p> <p>Czas trwania etapu: 100730MAJ – 101500MAJ</p> <p>Rejon: Orzysz – Bemowo Piskie</p>					
1	100730MAJ 100800MAJ	Nakazuje zająć miejsca pracy kierownictwu ćwiczenia. Przeprowadza odprawę z kierownictwem w zakresie przeprowadzenia ćwiczenia.			Uczestniczą w odprawie kierownika ćwiczenia. Sprawdzają przygotowanie podległych osób funkcyjnych.
2	100800MAJ 100830MAJ	Przekazuje sygnał oficerowi dyżurnemu jednostki do rozpoczęcia realizacji OWSGB w 13 bdow.	Podoficer dyżurny 13 bdow. przyjmuje sygnał o wprowadzeniu PłGB i ogłasza alarm dla batalionu. Służba dyżurna powiadamia kadrę o otrzymanym sygnale. Ćwiczący realizują czynności związane z osiągnięciem PłGB.		

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
3	100830MAJ 100930MAJ	Wręcza dowódcy batalionu sytuację wyjściową na pierwszy dzień ćwiczenia.	Zapoznają się z treścią sytuacji wyjściowej na pierwszy dzień ćwiczenia. Ewakuują mienie batalionu i przygotowują się do przegrupowania do zapasowego rejonu alarmowego.		
4	100930MAJ 101000MAJ	Nakazuje sprawdzić realizację czynności w 13 bdow.	Realizują czynności alarmowe. Zajmują rejon zbiórki. Nawiązują łączność w sieci dowódcy batalionu.	Sprawdzają czynności realizowane w 13 bdow.	Przygotowują się do pozorowania ataku GDR.
5	101000MAJ 101030MAJ	Wręcza dowódcy batalionu wstępne zarządzenie bojowe.	Zapoznaje się z treścią WZB, zapoznaje dowództwo z jego treścią.		
6	101030MAJ 101130MAJ	Poleca sprawdzić przemieszczenie i działanie GRP do rejonu alarmowego.	Wyjazd GRP batalionu do rejonu alarmowego Meldują rozpoznanie i zajęcie rejonu alarmowego przez GRP	Sprawdzają działanie GRP.	

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
7	101130MAJ 101200MAJ	Nakazuje sprawdzić przygotowanie do przegrupowania.	Kolumną przegrupowują się do zapasowego rejonu alarmowego.	Grupy kontrolne sprawdzają przygotowanie batalionu do przegrupowania.	
8	101200MAJ 101230MAJ	Nakazuje pozoracji zapozorować działanie GDR w czasie przegrupowania do zapasowego rejonu alarmowego batalionu.	Ubezpieczenia kolumny marszowej reagują na zaistniałą sytuację.	Z-ca kierownika ds. taktycznych nakazuje grupie pozoracji upozorować atak GDR w czasie przegrupowania do rejonu rozwinięcia WL SD.	
9	101230MAJ 101500MAJ	Poleca sprawdzić realizację czynności wykonywanych w zapasowym rejonie alarmowym w czasie rozmieszczenia.	Zajmują rejon Kompania ochrony organizuje część operacyjną SD oraz ochronę i obronę kompania łączności rozwija i eksploatuje WL SD pododdziały logistyczne batalionu organizują część zabezpieczenia logistycznego SD w zapasowym rejonie alarmowym.	Grupy kontrolne sprawdzają zajmowanie i organizację pracy w rejonie alarmowym.	

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
<p>ETAP I : Planowanie użycia 13 batalionu dowodzenia w działaniach obronnych brygady.</p> <p>Zagadnienia szkoleniowe etapu:</p> <p>4. Otrzymanie rozkazu bojowego brygady.</p> <p>5. Przeprowadzenie planowania użycia batalionu</p> <p>6. Stawianie zadań</p> <p>Czas trwania etapu: 101500MAJ – 101930MAJ</p> <p>Rejon: Bemowo Piskie – Wierzbiny</p>					
10	101500MAJ 101530MAJ	Nakazuje sprawdzić rozmieszczenie SD w zapasowym rejonie alarmowym.	Dowódca batalionu składa meldunek o zajęciu rejonu alarmowego.	Grupy kontrolne sprawdzają rozwinięcie stanowiska dowodzenia w zapasowym rejonie alarmowym Brygady. Przygotowanie stanowisk pracy dla obsady operacyjnej w części operacyjnej, rozwinięcie Węzła Łączności oraz części zabezpieczenia logistycznego SD.	
11	101530MAJ 101600MAJ	Wręcza rozkaz bojowy brygady.	Zapoznaje się z zadaniem batalionu dowodzenia, miejscami rozwinięcia SD brygady.		

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
12	101600MAJ 101630MAJ	Uczestniczy w informowaniu operacyjnym w 13 bdow.	Dowódca bdow ze swoim dowództwem przystępuje do analizy zadania W sztabie batalionu przeprowadzone zostaje informowanie operacyjne z wydaniem wstępnego zarządzenia przygotowanego.		
13	101630MAJ 101830MAJ	Nakazuje specjalistom zapoznać się z procesem planowania użycia batalionu dowodzenia.	Sztab batalionu wypracowuje warianty użycia batalionu dowodzenia. Przedstawiają dowódcy batalionu wariant rekomendowany.	Specjaliści uczestniczą jako obserwatorzy w poszczególnych odprawach koordynacyjnych.	Pozoracja przelotu samolotu rozpoznawczego przeciwnika.
14	101830MAJ 101900MAJ	Wysłuchuje decyzje dowódcy 13 bdow.	Przeprowadza odprawę decyzyjną wygłasza swój zamiar użycia batalionu. Sztab opracowuje rozkaz bojowy batalionu i wykonuje dokumenty do opracowanego zamiaru dowódcy.		

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
15	101900MAJ 101930MAJ	Nakazuje wysłuchać stawianie zadań przez dowódcę.	Stawia zadania dowódcom pododdziałów batalionu, co do realizacji zadań przekazują dokumenty do wykonania dokumentów eksploatacyjnych systemu łączności.	Specjaliści wysłuchują stawianie zadań dla poszczególnych pododdziałów batalionu.	
<p>ETAP II Organizowanie użycia batalionu dowodzenia w trakcie działań obronnych brygady. Dowodzenie batalionem dowodzenia w trakcie działań obronnych brygady.</p> <p>Zagadnienia szkoleniowe etapu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Przegrupowanie się 13 bdown do rejonu rozwinięcia SD . 6. Rozwinięcie i eksploatacja GSD i TSD brygady 7. Sprawdzenie ochrony i obrony SD brygady 8. Przemieszczenie stanowisk dowodzenia w czasie działań <p>Czas trwania etapu: 101930MAJ – 120800MAJ</p> <p>Rejon: Bemowo Piskie – Wierzbiny</p>					

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
16	101930MAJ 110200MAJ	Nakazuje sprawdzenie przegrupowania do rejonu rejonów rozwinięcia SD.	Przegrupowują batalion do rejonów rozwinięcia SD Rozwijają stanowiska dowodzenia i system łączności brygady.	Grupy kontrolne sprawdzają przegrupowanie batalionu do rejonów rozwinięcia SD.	
17	110200MAJ 110300MAJ	Poleca sprawdzić gotowość stanowisk dowodzenia.	Meldują zorganizowanie stanowisk pracy w części operacyjnej SD oraz rozwinięcie i eksploatację WŁ SD wraz z grupą zabezpieczenia logistycznego SD.	Specjaliści sprawdzają rozwinięcie GSD i TSD brygady w części operacyjnej rozwinięcie WŁ GSD (TSD) brygady oraz części logistycznej. Sprawdzają zestawienie kierunku radioliniowego. Oceniają wykonanie łączności wewnętrznej telefonicznej i informatycznej GSD i TSD. Sprawdzają łączność w sieciach radiowych brygady.	
18	110300MAJ 110430MAJ	Poleca sprawdzić ochronę GSD.	Realizują przedsięwzięcia z zakresu obrony GSD.	Z-ca kierownika ćwiczenia ds. taktycznych nakazuje porządku narządzić system ochrony GSD.	

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
19	110430MAJ 110700MAJ	Przekazuje sygnał do rozpoczęcia przemieszczenia stanowiska dowodzenia.	Realizują przedsięwzięcia zaplanowane w ramach przemieszczenia SD.	Pozorują wykonanie narzutowego pola minowego na przemieszczające się GRP GSD.	
20	110700MAJ 111200MAJ	Nakazuje sprawdzić realizację czynności w trakcie przemieszczenia GSD.	Reagują na zaistniałe sytuacje w trakcie przemieszczenia. GRP zajmuje i rozpoznaje rejon rozwinięcia GSD i melduje rozpoznaniu rejonu.	Z-ca kierownika ćwiczenia ds. taktycznych nakazuje pozoracji imitacje narzutowego pola minowego.	
21	111200MAJ 111400MAJ	Nakazuje sprawdzić rozwinięcie GSD.	Kolumna GSD wchodzi do rejonu rozwinięcia SD. Rozwijają GSD i meldują gotowości do pracy.	Grupy kontrolne sprawdzają przygotowanie poszczególnych części GSD.	
22	111400MAJ 111500MAJ	Poleca wykonanie ataku chemicznego na TSD w rejonie rozwinięcia.	Ogłaszają alarm o skażeniach i zwijają TSD przygotowując się do przemieszczenia do rejonu zapasowego.	Z-ca kierownika ćwiczenia ds. taktycznych nakazuje pozoracji upozorować zagrożenie TSP w rejonie TSD.	
23	111500MAJ 111730MAJ	Nakazuje sprawdzić reakcję na zaistniała sytuację w rejonie TSD.	Przemieszczają TSD do rejonu zapasowego.	Grupa kontrolna obserwuje działanie w czasie alarmu.	

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
24	111730MAJ 112300MAJ		Meldują o rozwinięciu TSD.	Sprawdzają rozwinięcie TSD.	
	112300MAJ 120800MAJ	Nakazuje sprawdzić rozwinięcie TSD i kontrolować wymianę korespondencji w sieciach radiowych.	Wymiana korespondencji w relacjach radiowych i radioliniowych.	Specjaliści z S-6 sprawdzają rozwinięcie WŁ GSD i TSD.	
<p>ETAP KOŃCOWY: Zakończenie ćwiczenia</p> <p>Zagadnienia szkoleniowe etapu:</p> <p>6. Otrzymanie sygnału o zakończeniu ćwiczenia</p> <p>7. Zwijanie stanowisk dowodzenia i systemu łączności</p> <p>8. Przegrupowanie się batalionu do MCzP</p> <p>9. Wstępne omówienie ćwiczenia</p> <p>Czas trwania etapu: 120800MAJ – 121500MAJ</p> <p>Rejon: Wierzbiny</p>					
25	120800MAJ 121030MAJ	Podaje sygnału o zakończeniu ćwiczenia.	Zwijają system łączności i stanowiska dowodzenia	sprawdzenie stanu osobowego i sprzętu. Przemieszczają się do MCzP.	

Lp.	Czas	Czynności			Uwagi
		Kierownika ćwiczenia	Czynności szkolonych	Zastępców kierownika ćwiczenia	
26	121030MAJ 121130MAJ	Dokonyje wstępnego omówienia ćwiczenia i realizacji zadań w poszczególnych etapach.	Uczestniczą w omówieniu ćwiczenia.		
27	121130MAJ 121200MAJ	Podaje termin omówienia szczegółowego w MSD.			
28	121200MAJ 121500MAJ		Wykonują obsługę sprzętu po ćwiczeniu.		

PLAN REKONESANSU

rejonów ćwiczenia w ćwiczeniu 13 batalionu dowodzenia 13 BZ

Zgodnie z „Planem szkolenia 13 BZ” i „Rozkazem organizacyjnym w sprawie organizacji i przygotowania ćwiczenia 13 batalionu dowodzenia” w dniu 10.04.2006 r. zostanie przeprowadzony rekonesans rejonów przeprowadzenia ćwiczenia.

1. Cele rekonesansu:

- ustalić rejony rozwinięcia elementów GSD i TSD brygady i rozwijanych w ramach ćwiczenia;
- rozpoznać marszruty WPP;
- określić czas potrzebny do rozwinięcia stanowisk dowodzenia;
- sprecyzować sposób współdziałania i miejsca połączenia polowego systemu łączności z systemem stacjonarnym.

2. Termin prowadzenia rekonesansu: 11.04.2006 r.

3. Skład grupy rekonesansowej:

- 1). Szef Sztabu 13 BZ – dowódca grupy.
- 2). Szefowie S – 3, S – 4, S – 6.
- 3). Zastępca Dowódcy i Szef Sztabu 13 bdow.

4. Punkty pracy, czas pracy i rozpatrywane na nich zagadnienia:

Nr punktu i czas pracy	Rozpatrywane zagadnienia	Uwagi
Punkt nr 1 – BEMOWO PI- SKIE 8.00 – 9.00 11.04	Rekonesans rejonu rozwinięcia WŁ GSD : <ul style="list-style-type: none"> - sprawdzenie drogi przemieszczenia sił i środków do rejonu rozwinięcia; - określenie ilości i miejsc rozwinięcia posterunków regulacji ruchu; - określenie rejonu rozmieszczenia organu dowodzenia, węzła łączności i grupy zabezpieczenia; - sprecyzowanie rejonów rozwinięcia elementów węzła łączności; - określenie rejonu rozwinięcia sił i środków zabezpieczenia; - określenie rejonów zbiórek na wypadek uderzenia 	
Punkt nr 2 – WIERZBINY 9.30 – 10.20 10.04	Rekonesans rejonu rozwinięcia WŁ GSD: <ul style="list-style-type: none"> - sprawdzenie drogi przemieszczenia sił i środków SD do rejonu rozwinięcia; - określenie ilości i miejsc rozwinięcia posterunków regu- 	

	lacji ruchu; - określenie rejonu rozmieszczenia organu dowodzenia, węzła łączności i grupy zabezpieczenia; - sprecyzowanie rejonów rozwinięcia elementów węzła łączności; - określenie rejonu rozwinięcia sił i środków zabezpieczenia GSD; - określenie rejonów zbiorów na wypadek uderzenia na GSD.	
Punkt nr 3 – ORZYSZ 11.00 – 11.30 27.02	Rekonesans rejonu rozwinięcia WŁ GSD - określenie rejonu rozmieszczenia Grupy środków łączności; - sprecyzowanie rejonów rozwinięcia środków łączności podgrywających podwładnego.	

5. Środki transportowe dla potrzeb grupy rekonesansowej.

Samochód osobowo-terenowy /Lublin/ z 13 bdow.

6. Miejsce zbiórki i czas wyjazdu:

Zbiórka grupy rekonesansowej na parkingu przy sztabie 13 BZ, wyjazd grupy

o 7.00 11.04.2006 r

7. Drogi dojazdu na poszczególne punkty pracy i kalkulacje czasowe.

Kolejność pracy na poszczególnych punktach jest następująca:

- 11.04.06r.: blok szkolny BEMOWO PISKIE, obozowisko WIERZBINY, strzelnica GAUDYNEK

Do kalkulacji przyjęto średnią prędkość jazdy pomiędzy punktami 60 km/h, czasy na przejazd na poszczególne punkty pracy ujęto w punkcie 4.

8. Sposób utrzymania łączności z garnizonem i oficerami oczekującymi na poszczególnych punktach.

Łączność z MSD 13 BZ będzie utrzymywana za pomocą telefonów komórkowych.

SZEF SZTABU 13 BZ

.....

Wykonano w 1 egz.

Egz. Nr 1 - a/a;

Sporządził::

Wykonał::

PLAN
SZKOLENIA KIEROWNICTWA ĆWICZENIA
DO ĆWICZENIA TAKYCZNO – SPECJALNEGO
13 BATALIONU DOWODZENIA.

Zgodnie z „Planem szkolenia 13 BZ” w dniach 10-12 maja zostanie przeprowadzone ćwiczenie taktyczne 13 batalionu dowodzenia 13 BZ

Temat ćwiczenia: „Działanie 13 batalionu dowodzenia Brygady Zmechanizowanej”

1. W ćwiczeniu udział wezmą:

- 1) Sekcja Wsparcia Dowodzenia i Łączności 13 BZ;
  - 2) Wyznaczeni oficerowie Sekcji S –2, S –3, S – 4, oraz sztabu logistyki ;
  - 3) Grupa środków łączności;
  - 4) Dowództwo, sztab i pododdziały 13 batalionu dowodzenia;
- Ćwiczenie zostanie przeprowadzone w rejonach szkolenia (OSPWL Bemowo Pi-
skie).

2. SKŁAD KIEROWNICTWA ĆWICZENIA:

- 1) **Kierownik ćwiczenia** –Dowódca 13 BZ.
- 2) **Szef sztabu kierownictwa ćwiczenia** - Szef Sztabu 13 BZ.
- 3) **Zastępca kierownika ćwiczenia ds. działań taktycznych** Szef Sztabu 13 BZ
  - a) **Zespół ds. działań taktycznych**
    - (1) Oficer S-2
    - (2) Oficer S-6
    - (3) Podoficer S-2
    - (4) Podoficer S-6
- 4) **Zastępca kierownika ćwiczenia ds. logistycznych** - Szef Logistyki 13 BZ;
  - a) **Grupa ds. szkolenia logistycznego**
    - (1) Oficer S-4

3. Sztab Kierownictwa Ćwiczenia;

1) Centrum koordynacji:

a) Grupa podawania wiadomości, podgrywająca za dowództwo szczebla nadrzędnego oraz monitorująca przebieg ćwiczenia

(1) Oficer operacyjny S-3

(2) Oficer operacyjny S-3

b) Grupa likwidacji strat i szkód oraz zabezpieczenia przejazdów

(1) Szef sekcji planowania logistyki

(2) Oficer sekcji technicznej logistyki

c) Sekcja bezpieczeństwa i dystrybucji informacji

(1) Szef grupy bezpieczeństwa informacji

(2) Kancelista

4. Zespół analizy, oceny i omówienia

(1) Szef S-6

5. Grupa zabezpieczenia teleinformatycznego i zabezpieczenia SD kierownictwa ćwiczenia

(1) Oficer S-6

(2) Podoficer S-6

5. Przebieg szkolenia:

Lp.	Czas	Treść zagadnienia	Odpowiedzialny za realizację	Uwagi
1.	10.00 - 10.20	Prezentacja koncepcji przeprowadzenia ćwiczenia.	Szef zespołu autorskiego	
2.	10.20 - 10.45	Zapoznanie szkolonych z organizacją łączności dla potrzeb kierownictwa ćwiczenia i ćwiczących.	Oficer Sekcji Łączności S - 6	
3.	10.45 - 10.55	Przerwa		
4.	10.55 - 11.15	Prezentacja koncepcji zabezpieczenia logistycznego ćwiczenia.	Szef S - 4	
5.	11.15 - 11.30	Omówienie zasad ochrony informacji i bezpieczeństwa teleinformatycznego.	Szef grupy bezpieczeństwa informacji S - 6	

Lp.	Czas	Treść zagadnienia	Odpowiedzialny za realizację	Uwagi
6.	11.30 – 11.40	Przypomnienie zasad bezpieczeństwa w czasie ćwiczenia.	Oficer S - 3	
7.	11.40 – 11.50	Przerwa		
8.	11.50 -12.20	Podsumowanie szkolenia i postawienie zadań dla osób funkcyjnych i zespołów.	Kierownik ćwiczenia	

a) Wytyczne dotyczące pracy oficerów kierownictwa ćwiczenia:

- opracować plany pracy, w których ująć zakres zadań realizowanych w ćwiczeniu;
- w czasie ćwiczenia przestrzegać przepisów korespondencji /radiowej/;
- w ramach ćwiczenia sprawdzić odporność poszczególnych podsystemów na zakłócenia przeciwnika;
- w ramach ćwiczenia sprawdzić sposób ochrony i obrony GSD i TSD 13 BZ;
- w ramach ćwiczenia sprawdzić działanie pododdziałów logistycznych batalionu w ograniczonym sprzętem
- zorganizować punkt kontroli radiowej;
- sprawdzić umiejętność stosowania procedur WE /w przypadku zakłóceń/ przez obsługi WD i aparatowni;
- w ramach ćwiczenia sprawdzić opracowaną dokumentację w sztabie i pododdziałach batalionu.

b) Sprawy organizacyjne:

- gotowość pododdziałów do ćwiczenia 06.00 10 maja;
- gotowość kierownictwa ćwiczenia 07.00 10 maja;
- przemieszczenie kierownictwa ćwiczenia w rejony ćwiczeń od 7.00 10 maja.

SZEF

ZESPOŁU AUTORSKIEGO

Wykonano w 1 egz.:

Egz. nr 1 – a/a;

Sporządził::

Wykonał;

CZEŚĆ CZWARTA

PLAN

PODAWANIA

WIADOMOŚCI

---

13 BRYGADA ZMECHANIZOWANA
SEKCJA OPERACYJNA S-3

PLAN

PODAWANIA WIADOMOŚCI

ĆWICZENIA TAKTYCZNO - SPECJALNEGO 13 BATALIONU DOWODZENIA

Warszawa
2006

Lp.	Czas Astronomiczny	Treść informacji	Źródło		Adresat		Sposób przekazania informacji	Uwagi
			Nadawca	bdow	PKC			
1.	101000MAJ	W wyniku niewłaściwej eksploatacji ZWD-1 1bz uszkodzone zostały radiostacje RR 9500-2 szt	d-ca wd	X			Telefonicznie radio	
2.	101100MAJ	W wyniku niewłaściwej eksploatacji ZWD d-cy kr zatarto silnik.	d-ca kr				Telefonicznie radio	
3.	101230MAJ	Na GSD krem stwierdzono zaginięcie Tabeli Danych Radiowych.	d-ca krem	X			Telefonicznie radio	
4.	101240MAJ	W wyniku niewłaściwej eksploatacji ZWDSz 2bz uszkodzona została instalacja elektryczna zasilająca radiostacje.	d-ca 2 bz	X			Telefonicznie radio	
5.	101330MAJ	W wyniku niewłaściwej eksploatacji ZWDSz bppanc awarii uległa skrzynia biegów .	d-ca bppanc		X		Telefonicznie radio	
6.	101350MAJ	W wyniku niewłaściwej eksploatacji uszkodzono antenę od rdlin R - 450.	d-ca aparatowni	X			Telefonicznie radio	
7.	101400MAJ	W wyniku niewłaściwej eksploatacji ZWD 3 das uszkodzeniu uległ agregat prądowórczy.	d-ca das	X			Telefonicznie radio	
8.	101500MAJ	W czasie rozwijania sprzętu antenowego ZWD ksap złamaniu uległ maszt antenowy.	d-ca ksap	X			Telefonicznie radio	
9.	101600MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012106	D-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	
10.	101700MAJ	W batalionie dowodzenia /zdezerterowało 5	d-ca pl kab	X			Telefonicznie	

Lp.	Czas Astronomiczny	Treść informacji	Źródło		Adresat		Sposób przekazywania informacji	Uwagi
			Nadawca	bdow	PKC			
		żołnierzy- o specjalności monter.					radio	
11.	101830MAJ	Na SD wszystkich 1bz dokonano przecięcia 40% połowych wewnętrznych linii telefonicznych.	d-ca 1 bz		X		Telefonicznie radio	
12.	102000MAJ	Nastąpiło rozszereżnienie zbiornika z amoniakiem w m. Orzysz . Kierunek rozprzeżstrzeniana się skażenia pfn.wsch.	d-ca OAS	X			Telefonicznie radio	
13.	102130MAJ	W pododdziałach dowodzenia 1 bz, 3 das, kr i ksap zdezerterowało 5 żołnierzy o specjalności – operator ZWD.	d-cy 1 bz, das, kr, ksap		X		Telefonicznie radio	
14.	102210MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012105 -1012103	d-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	
15.	102310MAJ	Star 266 wóz kablowy z 1 płł kł bdow spadł z nasypu . 4 żołnierzy jest ciężko rannych , WK niesprawny.	D-ca pl łącz	X			Telefonicznie radio	
16.	110030MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012107 -1012100	d-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	

Lp.	Czas Astronomiczny	Treść informacji	Źródło		Adresat		Sposób przekaza- niania informacji	Uwagi
			Nadawca	bdow	PKC			
17.	110130MAJ	Nastąpiło rozszczelnienie zbiornika z amoniakiem w m.Giżycko . Kierunek rozprzestrzeniania się skażenia pfn.wsch.	D-ca OAS	X			Telefonicznie radio	
18.	110200MAJ	Na PDO kzaop stwierdzono działanie zakłócające NZJU.	D-ca kzaop	X			Telefonicznie radio	
19.	110330MAJ	Na GSD dplot stwierdzono działanie zakłócające NZJU.	D-ca dplot	X			Telefonicznie radio	
20.	110340MAJ	W wyniku silnego wiatru złamaniu uległ maszt RWLC-10T	D-ca aparatuwni	X			Telefonicznie radio	
21.	110400MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012100 -1012104	d-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	
22.	110700MAJ	Nastąpiło rozszczelnienie zbiornika z amoniakiem w m.ELK . Kierunek rozprzestrzeniania się skażenia pfn.wsch.	D-ca OAS	X			Telefonicznie radio	
23.	110730MAJ	Na GSD 3bcz stwierdzono działanie zakłócające NZJU.	d-ca 3 bcz	X			Telefonicznie radio	
24.	111000MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012103	D-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	

Lp.	Czas Astronomiczny	Treść informacji	Źródło		Adresat		Sposób przeka- zania informacji	Uwagi
			Nadawca	bdow	PKĆ			
		-1012101						
25.	111100MAJ	Na GSD 8 das stwierdzono działanie zakłócające NZJU.	D-ca 8 das	X			Telefonicznie radio	
26.	111200MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012106 -1012101	D-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	
27.	111400MAJ	Na GSD 2 bz stwierdzono zaginięcie Tabeli Danych Radiowych szefa sztabu JW.	d-ca 2 bz		X		Telefonicznie radio	
28.	111640MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012105	D-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	
29.	111845MAJ	Na PDO kzap stwierdzono działanie zakłócające NZJU.	d-ca kzap	X			Telefonicznie radio	
30.	111845MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012105	D-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	
31.	111930MAJ	Na GSD 2 bz stwierdzono działanie zakłócające NZJU.	d-ca 2 bz	X			Telefonicznie	

Lp.	Czas Astronomiczny	Treść informacji	Źródło		Adresat		Sposób przeka- zania informacji	Uwagi
			Nadawca	bdow	PKC			
		jące NZJU.					radio	
32.	112000MAJ	Na PDO bppanc stwierdzono zaginięcie Tabeli Danych Radiowych.	d-ca bppanc	X			Telefonicznie radio	
33.	112130MAJ	W wyniku silnego wiatru złamaniu uległ maszt RWLC-10T na TSD.	d-ca aparatowni	X			Telefonicznie radio	
34.	112240MAJ	Na PDO kr stwierdzono działanie zakłócające NZJU.	d-a kr	X			Telefonicznie radio	
35.	112300MAJ	Na PDO krem stwierdzono zaginięcie Tabeli Danych Radiowych .	d-ca krem	X			Telefonicznie radio	
36.	120040MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych: -1012100 -1012107	d-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	
37.	120130MAJ	Na GSD dplot stwierdzono zaginięcie Tabeli Danych Radiowych szefa sztabu	d-ca dplot	X			Telefonicznie radio	
38.	120240MAJ	W wyniku złej eksploatacji uległ uszkodzeniu fider antenowy RWLC-10T na TSD.	d-ca aparatowni	X			Telefonicznie radio	
39.	120300MAJ	Na SD 3 bcz stwierdzono zaginięcie Tabeli Danych Radiowych .	d-ca 3 bcz	X			Telefonicznie radio	
40.	120400MAJ	Stwierdzono silne zakłócenia radiowe uniemożliwiające pracę środków łączności w następujących sieciach i kierunkach radiowych:	d-ca ZWD	X			Telefonicznie radio	

Lp.	Czas Astronomiczny	Treść informacji	Źródło		Adresat		Sposób przeka- zania informacji	Uwagi
			Nadawca	bdow	PKĆ			
		-1012102 -1012103						
41.	120530MAJ	Na BPO stwierdzono zaginięcie Tabeli Da- nych Radiowych.	d-ca kmed			X	Telefonicznie radio	

CZEŚĆ PIĄTA
OCENA,
ANALIZA
I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

KARTA OCENY ĆWICZENIA

Nr działu						
Poddziały					ocena	
Zagadnienia				ocena	ocena	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. Działalność taktyczna dowództw						
1. Przygotowanie dowództw do wykonania zadań w warunkach działań bojowych						
1.	Przygotowanie osób funkcyjnych dowództwa do wypełniania obowiązków na etatowych stanowiskach służbowych w warunkach działań bojowych					
2.	Rozwinięcie stanowisk dowodzenia (miejsce pracy oraz przygotowanie ich pod względem łączności zabezpieczenia logistycznego socjalno bytowego .ochrony i obrony					
3.	Znajomość położenia i realizacja zadań zawartych w założeniu taktycznym do ćwiczenia					
2. Przygotowanie działań taktycznych						
1.	Ustalenie zamiaru (koncepcji)działania pododdziału, jego zgodności z decyzją przełożonego i otrzymanym zadaniem bojowym					
2.	Wypracowanie decyzji użycia pododdziałów łączności					
3.	Określenie i postawienie zadań łączności i informatyki do wykonania przez pododdziały					
4.	Określenie i postawienie wytycznych do współdziałania					
5.	Określenie zadań i organizacji zabezpieczenia bojowego					
6.	Określenie zadań i organizacji zabezpieczenia logistycznego					
7.	Ustalenie i organizacja sieci łączności					
8.	Jakość i terminowość wykonywania dokumentów łączności i informatyki					
9.	Spójność opracowywanych dokumentów w komórkach (sekcjach) organizacyjnych					
3. Dowodzenie elementami systemu dowodzenia (w tym łączności i informatyki)						
1.	Treść i forma zadań , czas doprowadzenia ich do wykonawców					
2.	Skrytość i ciągłość dowodzenia pododdziałami łączności i informatyki					
3.	Skuteczność doraźnego oddziaływania na zmienność pola walki, dowodzenia podod-					

287

Nr działu						
Poddziały					ocena	
Zagadnienia				ocena	ocena	ocena
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
			działami i kierowanie systemem łączności			
Ocena za działalność taktyczną dowództwa						
2. Działalność taktyczna pododdziałów						
1. Przygotowanie pododdziałów do wykonywania zadań						
	1.	Stopień ukompletowania sprzętu łączności i informatyki oraz wyposażenia indywidualnego				
	2.	Stan utrzymania wyposażenia indywidualnego				
	3.	Stopień sprawności sprzętu łączności i informatyki				
	4.	Zdolność załóg i obsług do samodzielnego usuwania uszkodzeń i niesprawności				
2. Wykonywanie zadań łączności						
	1.	Rozmieszczenie pododdziałów w rejonie wyjściowym				
	2.	Rozmieszczenie pododdziałów w rejonie wykonywania zadania				
	3.	Manewr (marsz) pododdziałami, elementami łączności terminowość wykonywania				
	4.	Praktyczna realizacja zadań przez pododdziały				
	5.	Utrzymanie (odtworzenie) zdolności bojowej pododdziałów łączności i informatyki				
Ocena za działalność taktyczną wojsk						
Ogólna ocena za ćwiczenie						

1. WYTYCZNE W SPRAWIE ANALIZY PROWADZENIA ĆWICZENIA

W celu właściwej analizy ćwiczenia należy wyodrębnić z zespołu *analizy, oceny i omówienia ćwiczenia* **grupę analizy ćwiczenia**, która powinna opracować raport z analizy ćwiczenia, stanowiący podstawę merytoryczną do opracowania sprawozdania końcowego ćwiczenia. Analiza ćwiczenia powinna być dokonana w dwóch głównych obszarach jego realizacji, tj.

- merytorycznym – zapewniającym realizację przyjętych celów ćwiczenia,
- organizacyjnym – zapewniającym jego właściwy przebieg.

2. WYTYCZNE W ZAKRESIE OCENY ĆWICZENIA I ĆWICZĄCYCH

Oceną ćwiczenia zajmuje się *zespół analizy, oceny i omówienia ćwiczenia*. Zawiera ona ocenę poszczególnych ćwiczących w kolejnych fazach ćwiczenia, dodatnie i ujemne strony ich działania, na podstawie których określa się aktualny stan wyszkolenia dowództwa bdotów oraz jego zdolność do wykonania zadań zgodnie z przeznaczeniem. Zespół w zakresie oceny ćwiczących ściśle współpracuje z rozjemcami i zespołami funkcjonalnymi kierownictwa ćwiczenia.

Ocenę ćwiczącego batalionu należy dokonać zgodnie z wyżej przedstawioną kartą oceny.

3. WYTYCZNE DOTYCZĄCE SPRAWOZDAWCZOŚCI

Za przygotowanie omówienia oraz sprawozdań odpowiedzialny jest *zespół analizy, oceny i omówienia* kierownictwa ćwiczenia.

Omówienie wstępne ćwiczenia odbędzie się w auli bloku szkolenia komendy polygonu o godzinie 10.30 dnia 12.05.2006 r. Uczestnikami omówienia będzie kierownictwo ćwiczenia oraz osoby funkcyjne ćwiczącego dowództwa bdotów. Celem omówienia wstępnego będzie:

- przedstawienie tematu, celów szkoleniowych, składu stron, ich położenia wyjściowe oraz zamiary,
- omówienie przebiegu ćwiczenia,
- przedstawienie uwag i wniosków uczestnikom ćwiczenia,

- określenie jakości (sposobów) wywiązywania się ze swoich zadań w toku ćwiczenia, szczególnie w odniesieniu do celów ćwiczenia,
- wskazanie wykorzystania zebranych doświadczeń i wniosków do ewentualnego wdrożenia w procesie szkolenia

Omówienia szczegółowe odbędą się w rejonach stanowisk dowodzenia ćwiczących dowództw o godzinie 10.00 dnia 12.05.2006 r. Uczestnikami omówienia będzie stan osobowy ćwiczącego batalionu dowodzenia. Przebieg omówienia szczegółowego powinien przyjąć następujący układ:

- przedstawienie tematu, celów szkoleniowych, składu stron, ich położenie wyjściowe oraz zamiary,
- przedstawienie uwag kierownictwa ćwiczenia dotyczących przebiegu ćwiczenia wg jego etapów,
- przedstawienie uwag i spostrzeżeń dowódców biorących udział w ćwiczeniu,
- przedstawienie ocen poszczególnym uczestnikom ćwiczenia.

Sprawozdanie wstępne z ćwiczenia – jest pierwszym oficjalnym, pisemnym meldunkiem składanym po zakończeniu ćwiczenia. Należy je przedstawić kierownikowi ćwiczenia w terminie do 17.05.2006 r. Sprawozdanie to powinno zawierać:

- nazwę i termin przeprowadzenia ćwiczenia,
- cele i problemy rozpatrywane w ćwiczeniu,
- przedsięwzięcia realizowane w trakcie planowania ćwiczenia,
- bazę danych z ćwiczenia (w części dotyczącej ogólnej struktury organizacyjnej ćwiczących),
- skład kierownictwa ćwiczenia,
- zagadnienia zabezpieczenia logistycznego,

Sprawozdanie końcowe z ćwiczenia – jest dokumentem kończącym ćwiczenie. Opracowywane jest przez sztab kierownictwa ćwiczenia i przesyłane do bezpośredniego przełożonego oraz pozostałych przełożonych zgodnie z obowiązującym w Siłach Zbrojnych RP systemem sprawozdawczości.

Podstawę merytoryczną opracowania końcowego sprawozdania z ćwiczenia stanowią:

- sprawozdanie wstępne z ćwiczenia, opracowane przez zespół analizy, oceny i omówienia,
- uwagi i spostrzeżenia określone w ramach omówienia wstępnego,
- oceny, uwagi i ustalenia przedstawione podczas omówienia szczegółowego,
- uwagi i propozycje uczestników ćwiczenia,
- raport z analizy ćwiczenia.

Sprawozdanie końcowe powinno zawierać krótki opis ćwiczenia, główne wnioski i zalecenia oraz podjęte lub też proponowane działania na przyszłość. Ponadto, dokument ten może zawierać opis nowatorskich (ciekawych) rozwiązań szkoleniowo-metodycznych zastosowanych w ćwiczeniu oraz sposób ich wdrożenia (rozpowszechnienia) w procesie szkolenia dowództw i wojsk.

Sprawozdania końcowe należy opracować według następującego układu:

- 1. Pismo wprowadzające** (przedstawienie komentarza ogólnego na temat ćwiczenia, potrzeby jego przeprowadzenia, ogólna koncepcja ćwiczenia, nieprawidłowości i odstępstwa od norm oraz zasad występujących w trakcie przygotowania i prowadzenia ćwiczenia).
- 2. Streszczenie ćwiczenia**, które powinno zawierać:
  - identyfikację ćwiczenia (nazwa, forma, typ i obszar prowadzenia oraz inne istotne dane przyjęte w trakcie organizacji ćwiczenia),
  - dane kierownictwa ćwiczenia,
  - cel główny i cele szczegółowe ćwiczenia.
- 3. Opis ćwiczenia** (opracowywany dla osób niewtajemniczonych w procedury planowania i prowadzenia ćwiczenia. Powinien dostarczyć pełnej i wyczerpującej informacji dotyczącej celu głównego i celów szczegółowych ćwiczenia).
- 4. Załączniki tematyczne** powinny zawierać rekomendacje, propozycje, komentarze i polecenia do dalszego działania dla kadry b dow.

Obszary tematyczne załączników mogą być podporządkowane tylko sprawom operacyjnym lub innym, takim jak: planowanie i prowadzenie ćwiczenia, logistyka, itp. Załączniki te powinny określać w niezbędnym zakresie, zagadnienia dotyczące:

- zaistniałych problemów, które odbiegają od ogólnie przyjętych, w stosunku do poszczególnych obszarów tematycznych,
- komentarza kierownika ćwiczenia,

291

- wniosków i rekomendacji kierownika ćwiczenia w zakresie podjęcia działań z ich jasnym opisem oraz określeniem wykonawcy,
- .

5. Podsumowanie działania to sposób realizacji poleceń, zadań i rekomendacji przedstawionych przez kierownika ćwiczenie w załącznikach tematycznych.

ZATWIERDZAM

ĆWICZEBNE/JAWNE

Egz. nr 1

.....

dnia ..... 2007r.

PLAN KONSPEKT

DO ORGANIZACJI I PRZEPROWADZENIA
ĆWICZENIA TAKTYCZNO – SPECJALNEGO 691 kompanii dowodzenia
nt. „ZGRYWANIE ZESPOŁÓW ŚRODKÓW ŁĄCZNOŚCI W SKŁADZIE WĘZŁA
ŁĄCZNOŚCI GSD.”

283

TEMAT: 11

„Zgrywanie zespołów środków łączności w składzie węzła łączności GSD”.

CELE:

DOSKONALIĆ:

- osoby funkcyjne kompanii podczas stawiania zadań do przemieszczania oraz rozwinięcia GSD dowódcy 69 BZ;
- osoby funkcyjne 691 kompanii dowodzenia w zakresie dowodzenia i zabezpieczenia działań bojowych.

ZGRYWAC:

- elementy systemu łączności kompanii wynikające z jej bojowego przeznaczenia;
- system alarmowania, powiadamiania i ostrzegania oraz zabezpieczenia bojowego i logistycznego na szczeblu kompanii.

SPRAWDZIĆ:

- wykonanie zadań wynikających z przeznaczenia pododdziału;
- działanie 691 kompanii dowodzenia podczas użycia broni masowego rażenia;
- wykonanie zadania ogniowego.

CZAS:

14 – 15.11.2007r.

MIEJSCE:

MSD – STARGARD SZCZECIŃSKI – PLAC TAKTYCZNY.

SKŁAD ĆWICZĄCYCH:

- 1) osoby funkcyjne:
  - a) kierownik ćwiczenia – Dowódca 69 bdow;
  - b) zastępca kierownika ćwiczenia – Zastępca Dowódcy 69 bdow;
  - c) zastępca kierownika ćwiczenia ds. logistycznych – Szef logistyki batalionu;
  - d) szef sztabu kierownictwa ćwiczenia – Szef sztabu 69 bdow;
  - e) zastępca szefa sztabu kierownictwa ćwiczenia – szef S-3 batalionu;
  - f) szef zespołu autorskiego - Szef sztabu 69 bdow;
  - g) pomocnik kierownika ćwiczenia ds. pozoracji pola walki i działań przeciwnika-Szef S-1 batalionu.
- 2) uczestnicy i struktura organizacyjna ćwiczenie:
  - a) główny ćwiczący – Dowództwo i sztab 69 bdow, 691 kompania dowodzenia;
  - b) drugoplanowy ćwiczący – wydzielone siły i środki 692 kompanii dowodzenia;
  - c) strona przeciwna – pozoracja z 697 kompanii rozpoznawczej.

WSKAZÓWKI ORGANIZACYJNO – METODYCZNE:

Dokumentacje opracować zgodnie z:

- Instrukcją o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w Siłach Zbrojnych RP (DD/7.1.1)
- Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń z dowództwami, sztabami i wojskami w DGW.
- Programem szkolenia pododdziałów 155 BZ.

PODSTAWOWE PRZEPISY BEZPIECZEŃSTWA:

a) Kategorycznie zabrania się:

- uruchamiania pojazdów bez nadzoru kadry zawodowej;
- podłączenia zasilania bez uprzedniego sprawdzenia uziemienia;
- wykonywać inne czynności niż nakazane przez przełożonych.
- pozostawiać otwarte zbiorniki paliwowe;
- rozlewać materiały pędne przy tankowaniu;
- mycia benzyną rąk, samochodów, części zespołów prądotwórczych, masztów, odzieży i innych elementów.

Dodatkowo należy:

- przed uruchomieniem pojazdów sprawdzić czy w pobliżu nie znajdują się żołnierze;
- zachować wysoką dyscyplinę szkoleniową.

Przestrzegać następujących przepisów eksploatacyjnych:

- w czasie pracy sprzętu łączności na pojazdach samochód musi być uziemiony;
- zabrania się nakręcać lub odchyłać płyty czołowe tablicy rozdzielczej bez uprzedniego odłączenia napięcia;
- zespół prądotwórczy powinien być obsługiwany przez personel znający budowę i uprzednio przeszkolony w zakresie eksploatacji, konserwacji i bezpieczeństwa;
- podczas obsługi urządzeń i aparatury należy przestrzegać zasad pracy przy napięciu do 1 kV.

W celu uniknięcia porażenia prądem elektrycznym przy eksploatacji zespołów prądotwórczych, należy przestrzegać niżej podanych wskazówek:

- zespół prądotwórczy umieścić w odległości 15 – 20 m od samochodu i anten stacji;
- przed rozpoczęciem pracy zespół powinien być uziemiony;
- w czasie podłączenia napięć zasilających do samochodu należy podłączyć kabel zasilania najpierw do samochodu, a następnie do zespołu prądotwórczego lub sieci;
- nie zezwalać, aby przy obsłudze zespołów pracowały osoby nie posiadające przygotowania specjalistycznego oraz ważnych uprawnień elektroenergetycznych;
- nie wykonywać żadnych napraw podczas pracy zespołu prądotwórczego;
- w urządzeniach znajdujących się pod napięciem zezwala się jednak na wykonywanie oględzin zewnętrznych i przelączania pokręteł sterowania;
- nie wolno rozłączać złączy będących pod napięciem;
- nie dotykać zacisków wejściowych podczas pracy zespołów;
- nie dopuszczać do zwarcia obwodu zasilania;
- stacja (aparatownia) powinna być wyposażona w gaśnice pianowe, łopaty, kilofy i koce azbestowe;
- punkt MPS rozmieszczać w odległości nie mniejszej niż 20-25 metrów od samochodu i miejsca przebywania ludzi;
- przed uruchomieniem, jak i w czasie pracy zespołów prądotwórczych wewnątrz samochodów przewietrzać przez otwarcie okien i drzwi;
- podłoga i ściany wozów zasilania muszą być zawsze czyste, a w razie rozlania benzyny, dokładnie wytarte.

b) Ochrony informacji o ćwiczeniu:

W trakcie przygotowania i trwania ćwiczenia ściśle przestrzegać zasad zawartych w ustawie o ochronie informacji niejawnych. Każdy przełożony zobowiązany jest do przestrzegania zasad ochrony informacji niejawnych oraz przestrzegania przepisów korespondencji radiowej i radiotelefonicznej. Zabraniam ujawniania danych dotyczących terminu przebiegu i organizacji ćwiczenia.

c) Ochrony i zabezpieczenia rejonu ćwiczenia:

Ochronę rejonu ćwiczenia realizować w MSD w oparciu o system ochrony brygady, w rejonach ćwiczeń własnymi siłami i środkami. Zabezpieczyć rejon ćwiczenia w celu zapobiegania powstawaniu strat i szkód w zakresie ochrony środowiska, eksploatacji sprzętu i w ruchu drogowym.

295

DOTYCHCZASOWE DZIAŁANIA, POŁOŻENIE WOJSK I ZAMIARY WALKI STRON:

1) sytuacja ogólna „CZERWONI”:

BALTA jest państwem stabilnym politycznie, o dużym potencjale gospodarczym i wysokim standardzie życia mieszkańców. Do chwili powstania Paktu, BALTA była państwem neutralnym. Przyczyn podjęcia decyzji o utworzeniu i członkostwie w pakcie Morza Bałtyckiego należy upatrywać w dwóch elementach. Jednym z nich były obawy związane z dążeniami JUTLANDÓW, etnicznie odmiennej społeczności BALTY, do stworzenia Autonomii Jutlandzkiej. Dążenia te są pozytywnie oceniane przez społeczność międzynarodową, w tym między innymi przez sąsiednią DRACJĘ, która jest aktywnym członkiem Sojuszu. Rząd BALTY odebrał to jako próbę mieszania się Sojuszu w wewnętrzne sprawy państwa, które w jego opinii mają na celu rozbitcie integralności terytorialnej monarchii.

Kolejnym argumentem uzasadniającym przynależność do Paktu, jest spór z WISLANDIĄ o prawo do eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w basenie Morza Bałtyckiego. W tej sytuacji żywotne interesy BALTY, regionalnego potentata w wydobywaniu ropy naftowej i gazu, zostały poważnie zagrożone. BALTA posiada doskonale wyposażone i wyszkolone siły zbrojne. Marynarka Wojenna BALTY, jako zasadniczy rodzaj sił zbrojnych posiada jedną z najnowocześniejszych flot wojennych na świecie. Głównym partnerem politycznym i gospodarczym BALTY, obok BELANDU jest DALIA. Państwo to posiada wysoko rozwiniętą i stabilną gospodarkę rynkową oraz liczne i nowoczesne siły zbrojne.

„NIEBIESCY”:

Z początkiem lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku, w Eurolandzie oprócz szeregu zmian polityczno-ustrojowych, nasiliły się zmagania państw do zapewnienia sobie nowych stref wpływów, w tym pozyskania dostępu do złóż surowców naturalnych. W 1992 roku na wodach terytorialnych Morza Bałtyckiego WISLANDII, geolodzy z przedsiębiorstwa – Wislandzkie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo (WGNiG), odkryli złoża ropy naftowej i gazu ziemnego, które zostały ocenione jako średnio zasobne, lecz opłacalne w eksploatacji. Z uwagi na znacznie ograniczone możliwości finansowe WISLANDII wykonano relatywnie niewielkie inwestycje w budowę infrastruktury wydobywczej, która umożliwiała wydobycie jedynie 560 tys. ton ropy naftowej rocznie, co pokrywało jedynie 3 proc. zapotrzebowania kraju na ten surowiec. Przystąpienie WISLANDII do Unii Eurolandu oraz związane z tym dostosowanie prawa do jej standardów, stworzyło nowe możliwości w zakresie udzielania koncesji na poszukiwanie i eksploatację kopalni przedsiębiorstwom z innych państw. Wspólne badania prowadzone przez WGNiG i Oil&Gaz pozwoliły na opracowanie nowych ekspertyz, z których wynika, iż obszary roponośne Morza Bałtyckiego są dużo bardziej zasobne niż początkowo uważano, określając je jako największe na kontynencie. W tych okolicznościach premierzy WISLANDII i DRACJI podpisali porozumienie w sprawie budowy infrastruktury wydobywczo-przetwórczej w ramach, którego przewiduje się między innymi budowę rurociągu oraz największego w tej części Eurolandu zakładu petrochemicznego z siedzibą w Koszalinie.

2) sytuacja szczegółowa: „CZERWONI”

BALTA od początku roku nasiliła na forum międzynarodowym działalność propagandową wymierzoną przeciwko WISLANDII. Jednostki Grupy Operacyjnej Południe ześrodkowane są w obszarze ZAMBRÓW, BRAŃSK, BIELSK PODLASKI, BIAŁYSTOK, zakończyły mobilizacyjne rozwijanie i przystąpiły do zgrywania bojowego. Jednocześnie przeciwnik ześrodkowuje siły w rejonie przygranicznym i przygotowuje się do rozpoczęcia operacji zaczepnej. Ocenia się, że przeciwnik siłami 21DZ i 22DZ z GO Północ wykona główne uderzenie w kierunku

GDAŃSK-SZCZECIN w celu rozbicia wojsk broniących obszaru na wschód od STARGARDU SZCZECIŃSKIEGO i uchwycenia rubieży: TRZCIANKA-WAŁCZ-CZŁOPA. Działania wojenne w formie połączonej operacji zaczepnej GO Północ może rozpocząć za około 2 doby.

„NIEBIESCY” - WISLANDIA

Dowódca 2 DZ zamierza siłami Zgrupowania taktycznego „TARCZA” do D+1 opóźnić i dezorganizować podejście przeciwnika. Obroną na kolejnych pozycjach zmusić do zaangażowania sił głównych jego I rzutu operacyjnego ukierunkowując ich natarcie w rejon głównego wysiłku obrony dywizji. Obroną I rzutu na lewo 69 BZ, w centrum 117 BZ, na prawo 11 BOT, do D+2 powstrzymać natarcie przeciwnika na rubieżach KONAR1 i KONAR 2, stwarzając warunki do przeciwuderzenia odwodem dywizji. 110 BK Panc reagować na zagrożonych kierunkach nie dopuszczając do rozcięcia ugrupowania operacyjnego. Główny wysiłek obrony dywizji 117 BZ.

- (1) ZT „TARCZA” w D+1 opóźnia i dezorganizuje podejście oddziałów wydzielonych przeciwnika od PL KONAR do PL KONAR 1.
- (2) 69 BZ w D+1 zabezpiecza wyjście z walki sił ZT „TARCZA” oraz do D+2 broni przydzielonego pasa obrony od PL KONAR1. Nie dopuszcza do przerwania się przeciwnika w kierunku Kalisz Pomorski – Tuczno dążąc do ostatecznego zatrzymania przeciwnika do PL KONAR 2.
- (3) 110 BK Panc w gotowości do reagowania na zagrożonych kierunkach.
- (4) 11 BOT zabezpiecza prawe skrzydło 2 dywizji.

3) skład stron:

Strona przeciwna „CZERWONI” – BALTA

Około trzech DZ.

Wojska własne „NIEBIESCY”- WISLANDIA:

- a) 2 DZ w składzie: 69 BZ, 117 BZ, 110 BK Panc, 11 BOT.
- b) 69 bdow znajduje się w MSD w Stargardzie Szczecińskim.

ETAPY ĆWICZENIA:

ETAP I : OSIĄGANIE WYŻSZYCH STANÓW GOTOWOŚCI BOJOWEJ PRZEZ KOMPANIĘ W MSD

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

- 1. Działanie kompanii po otrzymaniu sygnału „OGŁASZAM ALARM”.

CZAS TRWANIA ETAPU:

Astronomiczny: 140600A LIS 07 - 140900A LIS 07
 Operacyjny: G - G+3h

ETAP II : PRZEMIESZCZENIE KOMPANII DO REJONU WYJŚCIOWEGO

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

- 1. Stawianie zadań przez dowódcę kompanii do wykonania marszu.
- 2. Wykonanie marszu przez kompanię.
- 3. Pokonanie odcinka terenu skażonego.
- 4. Przeprowadzenie częściowych zabiegów sanitarnych i specjalnych.

CZAS TRWANIA ETAPU:

Astronomiczny: 140900A LIS 07 – 141145A LIS 07
 Operacyjny: G+3h– G+5h 45’

237

ETAP III: ZAJĘCIE REJONU WYJŚCIOWEGO

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

1. Rozwinięcie elementów zabezpieczenia bojowego i logistycznego kompanii.
2. Stawianie zadań przez dowódcę kompanii do rozwijania GSD dowódcem plutonów 691 kompanii dowodzenia.
3. Stawianie zadań przez dowódcę plutonu.
4. Stawianie zadań przez dowódcę wybranego elementu łączności

CZAS TRWANIA ETAPU:

Astronomiczny: 141145A LIS 07 – 141530A LIS 07

Operacyjny: G+5h 45' – G+9h30'

ETAP IV: ROZWIJANIE I FUNKCJONOWANIE GSD 69 BZ

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

1. Realizacja rozwinięcia nakazanego systemu łączności.
2. Praca w rozwiniętym systemie węzła łączności.

CZAS TRWANIA ETAPU:

Astronomiczny: 141530A LIS 07 - 151030A LIS 07

Operacyjny: G+9h30' – 28h 30'

ETAP V: ODTWORZENIE ZDOLNOŚCI BOJOWEJ W MSD.

Zagadnienia szkoleniowe etapu:

1. Wykonanie zadania ogniowego – strzelanie nr 2 z kbk AKMS.
2. Zwijanie sprzętu łączności i przegrupowanie do MSD.
3. Obsługa sprzętu po zajęciach.
4. Omówienie ćwiczenia.

CZAS TRWANIA ETAPU:

Astronomiczny: 151030A LIS 07– 151600A LIS 07

Operacyjny: G+28h 30' – G+34h

OPRACOWAŁ:

Dowódca 69 batalionu dowodzenia
ppłk Apolinary PAJAŁK

Etap I OSIĄGANIE WYŻSZYCH STANÓW GOTOWOŚCI BOJOWEJ PRZEZ KOMPANIĘ W MSD.

Zagadnienie 1: Sprawdzenie działania kompanii po otrzymaniu sygnału „Ogłaszam alarm”.

Lp	CZAS		ZAGADNIENIE	CZYNNOŚCI					UWAGI		
	Astro-nomiczny	Operacyjny		Kierownika ćwic.	Ćwiczących	Zastępcy kierownika ćwiczenia	Szefa sztabu kierownictwa ćwiczenia	Zastępcy szefa sztabu kierownictwa ćwiczenia Szef S-3		Zastępcy kierownika ćwiczenia ds. logistyki	Pomocnika kierownika ćwiczenia ds. pozorowania pola walki i działań przeciwnika S-1
1.	06:00 07:00	G do G + 1h	Osiągnięcie wyższych stanów gotowości bojowej przez kompanię w MSD.	Kontroluje realizację czynności przez pododdział po ogłoszeniu alarmu Sprawdza znajomość obowiązków alarmowych przez kadrę kompanii	Realizują czynności określone w harmonogramach, Dowódca kompanii przygotowuje dokumentację osiągnięcia WSGB do kontroli. kadra przygotowuje do kontroli zasobniki, osoby funkcyjne kierują przebiegiem alarmu	Sprawdza wyposażenie zasobników kadry	Sprawdza działanie Służby dyżurnej Sprawdza działanie kierującego alarmem	Sprawdza wyposażenie żołnierzy I i 2 pl- po opuszczeniu rejonu zakwaterowania	Sprawdza wydawanie broni i amunicji Sprawdza alarmowe listy broni Sprawdza rejon zakwaterowania po opuszczeniu rejonu zakwaterowania oraz sprawność oświetlenia zastępczego	Sprawdza dokumentację alarmową oraz rozliczenie bojowe kompanii	
2.	07:00 09:00	G+ 1h do G+3h			Pododdział wyprowadza sprzęt z garaży i ustawia na drodze marszu	Sprawdza znajomość kadry z zasad wykonywania marszu do RA	Sprawdza zabezpieczenie bojowe kolumny	Sprawdza realizację Sprawdzenia masek w atmosferze skażonej	Sprawdza przygotowanie zabezpieczenia technicznego kolumny	Sprawdza przygotowanie grupy pozoracji.	

299

Etap II PRZEMIESZCZENIE KOMPANII DO REJONU WYJŚCIOWEGO.

1. Stawianie zadań przez dowódcę kompanii do wykonania marszu.
2. Wykonanie marszu przez kompanię.
3. Pokonanie odcinka terenu skażonego.
4. Przeprowadzenie częściowych zabiegów sanitarnych i specjalnych.

LP.	CZAS		ZAGADNIE- NIA	Kierownika ćwicz.	Ćwiczących	Zastępcy kierownika ćwiczenia	CZYNNOŚCI				UWAGI
	Astro- nomiczny	Opera- cyjny					Szeffa sztabu Kierownictwa ćwiczenia	Zastępcy szefa sztabu kierownictwa ćwiczenia Szeff S-3	Zastępcy kierownika ćwiczenia ds. logistyki	Pomocnika kierownika ćwiczenia ds. pozorowania pola walki i działań przeciwnika S-1	
1.	09:00 09:30	G+3h Do G+3h30'	Sprawdzenie umiejętności dowódcy kompanii w zakresie stawiania zadań do wykonania marszu.	Prowadzi odprawę	Dowódca kompanii stawia zadania do wykonania marszu Dla dowódcy PCZ, dowódców plutonów, szeffa i technika.	Zadaje pytania	Zadaje pytania	Zadaje pytania	Zadaje pytania		
			Ocenia wystąpienie dowódcy kompanii	Przedstawia swoje uwagi	Przedstawia swoje uwagi	Przedstawia swoje uwagi	Przedstawia swoje uwagi	Przedstawia swoje uwagi	Przedstawia swoje uwagi		
			Stawia zadania oficerom sztabu kierownictwa ćwiczenia w zakresie dalszej kontroli i sposobu oceny następnych zagadnień	Notuje zadania do realizacji	Notuje zadania do realizacji	Notuje zadania do realizacji	Notuje zadania do realizacji	Notuje zadania do realizacji	Notuje zadania do realizacji	Otrzymuje zadania w zakresie pozoracji pola walki .	

11:15	+3h30 Do G+5h15'	Wyszkolenia kompanii w zakresie wykonywania marszu, pokonywanie odcinka terenu skażonego.	uzatanie kompanii.	zesrodkowania, pokonuje teren skażony.	1 plutonu do pokonania odcinka terenu skażonego. Sprawdza urzadzenia filtrowentylacyjne oraz normę nr 4b.	czołowego - sprawdza organizację łączności z dowódcą kompanii, sposób składania meldunku, sposób wykrywania skażeń i oznaczenia rejonu	2 plutonu do pokonania odcinka terenu skażonego. Sprawdza normę nr 4b.	3 plutonu do pokonania odcinka terenu skażonego. Sprawdza urzadzenia filtrowentylacyjne oraz normę nr 4b.	skażenie drogi marszu,
3.	11:15 11:45 Do G+5h45'	Kontrola przeprowadzani a częściowych zabiegów sanitarnych i specjalnych.	Obserwuje działanie kompanii.	Kompania wykonuje częściowe zabiegi sanitarne i specjalne	Kontroluje sposób przeprowadzania zabiegów specjalnych w 1, 2 i 3 plutonie.	Kontroluje działanie patrolu czołowego - sprawdza wybór oraz oznaczenie rejonu do prowadzenia zabiegów sanitarnych oraz specjalnych.	Kontroluje przeprowadzenie zabiegów sanitarnych w 1, 2 i 3 plutonie.	Kontroluje ubezpieczenie rejonu prowadzenia zabiegów sanitarnych i specjalnych.	Pozoruje działanie GDR.

Etap III ZAJĘCIE REJONU WYJŚCIOWEGO:

1. Rozwinięcie elementów zabezpieczenia bojowego i logistycznego kompanii.
2. Stawianie zadań przez dowódcę kompanii do rozwijania GSD dowódcom plutonów 691 kompanii dowodzenia.
3. Stawianie zadań przez dowódcę plutonu.
4. Stawianie zadań przez dowódcę wybranego elementu łączności

LP.	CZAS		ZAGADNIE- NIA	CZYNNOŚCI						UWAGI		
	Astro- nomiczny	Opera- cyjny		Kierownika ćwicz.	Ćwiczących	Zastępcy kierownika ćwiczenia	Szefa sztabu Kierownictwa ćwiczenia	Zastępcy szefa sztabu kierownictwa ćwiczenia Szef S-3	Zastępcy kierownika ćwiczenia ds. logistyki		Pomocnika kierownika ćwiczenia ds. pozorowania pola walki i działań przeciwnika S-1	
1.	11:45 13:00	G +5h45' Do G +7h	Kontrola rozwinięcia elementów zabezpieczenia logistycznego i bojowego kompanii w rejonie ześrodkowania	Obserwuje działanie kompanii.	Zajmują rejon. Rozwijają elementy zabezpieczenia bojowego i logistycznego.	Sprawdza przygotowanie, działanie i wypośażenie PO kompanii	Sprawdza organizację łączności w rejonie ześrodkowania.	Sprawdza szczeliny przeciwlotnicze i działanie na wypadek alarmu przeciwlotniczego.	Sprawdza kompanijny punkt żywienia, kompanijne gniazdo rannych, kompanijny punkt amunicyjny.	Pozoruje atak lotnictwa		
2.	13:00 13:30	G+7h Do G+7h30'	Kontrola stawiania zadań przez dowódcę kompanii	Prowadzi odprawę w trakcie, której dowódca kompanii stawia zadania do rozwinięcia systemu łączności	Pododdział znajduje się w rejonie ześrodkowania, Dowódca kompanii, plutonu stacji stawiają zadania odnośnie rozwinięcia systemu łączności	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania	Przedstawiają swoje uwagi	Przedstawiają swoje uwagi

	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania	Zadają pytania
<p>3.</p> <p>13:30 14:00</p> <p>+7h30' Do G+8h</p>	<p>dowódcę plutonu podczas stawiania zadań do rozwinięcia systemu łączności</p>							
<p>4.</p> <p>14:00 14:20</p> <p>G+8h Do G+8h20'</p>	<p>Kontroluje Wybranego dowódcę elementu łączności podczas stawiania zadań do rozwinięcia systemu łączności.</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>
<p>5.</p> <p>14:20 15:30</p> <p>G+8h20' Do G+9h30'</p>	<p>Odprawa kierownika z kierownictwem ćwiczenia podsumowując a II i III etap ćwiczenia</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>
	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>	<p>Przedstawiają swoje uwagi</p>

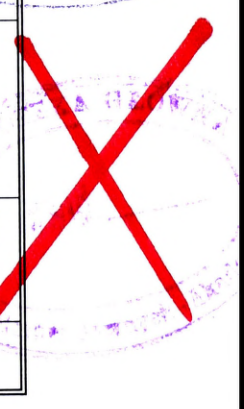
Etap IV ROZWIJANIE I FUNKCJONOWANIE GSD.

1. Realizacja rozwinięcia nakazanego systemu łączności.
2. Praca w rozwiniętym systemie węzła łączności.

Lp.	CZAS		ZAGADNIE-NIA	CZYNNOŚCI					UWAGI		
	Astro-nomiczny	Operacyjny		Kierownika ćwic.	Ćwiczących	Zastępcy kierownika ćwiczenia	Szefa sztabu Kierownictwa ćwiczenia	Zastępcy szefa sztabu kierownictwa ćwiczenia Szef S-3		Zastępcy kierownika ćwiczenia ds. logistyki	Pomocnika kierownika ćwiczenia ds. pozorowania pola walki i działań przeciwnika S-1
1.	15:30 09:30	G+9h30' Do G+27h30'	Kontrola realizacji rozwinięcia nakazanego systemu łączności;	Kontroluje pracę środków łączności w rozwiniętym systemie łączności, sprawdza stopień wykonania zadania łączności	Rozwijają elementy łączności, Realizują nakazany system łączności,	Sprawdza dokumentację węzła łączności oraz poszczególnych elementów łączności	Kontroluje rozwinięcie jawnej i niejawnej sieci telefonicznej oraz komputerowej MIL.WAN na WL oraz elementów końcowych WL.	Kontroluje stopień wykonania zadań łączności na WL GSD Kontroluje kierunki radioliniowo - przewodowe	Kontroluje zabezpieczenie logistyczne elementów WL GSD. Kontroluje prowadzenie dokumentacji eksploatacyjnej.	Kontroluje znajomość zadań i zachowania się żołnierzy na sygnały alarmowania i ostrzegania.	
2.	09:30 10:30	G+27h30' Do G+28h30'	Odprawa kierownika z kierownictwem ćwiczenia podsumowując a IV etap ćwiczenia	Prowadzi odprawę podsumowującą IV etap ćwiczenia Oraz stawia zadania do realizacji kontroli w V etapie	Zwijają elementy łączności i przygotowują je do przemieszczenia do MSD	Omawia dokumentację węzła łączności oraz poszczególnych elementów łączności	Omawia rozwinięcie jawnej i niejawnej sieci telefonicznej oraz komputerowej MIL.WAN na WL oraz elementów końcowych WL.	Omawia stopień wykonania zadań łączności na WL GSD Kontroluje kierunki radioliniowo - przewodowe	Omawia zabezpieczenie logistyczne elementów WL GSD. Omawia prowadzenie dokumentacji eksploatacyjnej.	Uczestniczy w odprawie, ocenia sposób działania żołnierzy na sygnały alarmowania i ostrzegania, czasie działania GDR.	

1. Wykonanie zadania ogniowego – strzelanie nr 2 z kbk AKMS.
2. Zwijanie sprzętu łączności i przegrupowanie do MSD.
3. Obsługa sprzętu po zajęciach.
4. Omówienie ćwiczenia.

Lp.	CZAS		ZAGADNIENIA	CZYNNOŚCI					UWAGI	
	Astro-nomiczny	Operacyjny		Kierownika ćwiczeń	Ćwiczących	Zastępcy kierownika ćwiczenia	Szefa sztabu Kierownictwa ćwiczenia	Zastępcy szefa sztabu kierownictwa ćwiczenia Szef S-3		Zastępcy kierownika ćwiczenia ds. logistyki
1.	10:30 12:00	G+28h30' Do G+30h	Strzelanie nr 2 z kbk AKMS.	Kontroluje wykonanie strzelania.	Odbijają strzelanie nr 2 z kbk AKMS.			Sprawdź wykonanie zadania ogniowego – strzelanie nr 2 z kbk AKMS.	Kontroluje sposób rozliczania amunicji.	
2.	12:00 15:00	G+30h do G+33h	Zwijanie sprzętu łączności i przegrupowanie do MSD. Obsługa sprzętu po zajęciach przez kompanię.	Kontroluje zwijanie oraz przemieszczanie do MSD, a także sposób realizacji obsługi sprzętu.	Zwijają sprzęt łączności, przemieszczają się do MSD, dokonują obsługi sprzętu.	Przygotowuje omówienie ćwiczenia.	Sprawdź broń kadry; Sprawdź i rozliczyć dokumentację niejawna.			Kontroluje sposób realizacji obsługi sprzętu technicznego: -sposób rozliczania kart pracy i rozkazów wyjazdów, - tankowania pojazdów, - napraw.
3.	15:00 16:00	G+33h Do G+34	Omówienie ćwiczenia	Omawia ocenę i ocenianie ćwiczenia	Uczestniczą w omówieniu ćwiczenia zapoznają się z uzyskanymi ocenami.	Przedstawia oceny za poszczególne etapy zajęć, wady i zalety	Przedstawia oceny za poszczególne etapy zajęć, wady i zalety	Przedstawia oceny za poszczególne etapy zajęć, wady i zalety	Przedstawia oceny za poszczególne etapy zajęć, wady i zalety	Przedstawia oceny za poszczególne etapy zajęć, wady i zalety

 Główna - Archiwum
 Ewidencja
 73795
 II
 Szkoła Podchorążych Rezerwy
 Akademii Obrony Narodowej

304